

POLİTİKALAR

TÜRKİYE'NİN TÜM POLİTİKA ALANLARI

19.04.2025

DEVLET DESTEK OFİSİ

ÖMER GÖKALP KOÇER

İÇİNDEKİLER

1. Giriş Bölümü:

1.1. Vizyon ve Misyon:

Türkiye ve dünya için idealler ve amaçlar.

1.2. Değerler ve Temel İlkeler:

Adalet, eşitlik, özgürlük, sürdürülebilirlik gibi temel değerler.

1.3. Politikanın Tanımı ve Önemi

1.4. Tarihsel Perspektifte Politika

1.5. Politikanın Toplum ve Devlet Üzerindeki Rolü

1.6. Politikaların Kategorilere Ayrılması

1.7. Programın Amacı

2. Devlet Politikaları

2.1. İç Politika: Yönetim ve Halk Arasındaki İlişki

2.2. Dış Politika: Küresel İlişkiler ve Diplomasi

2.3. Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetim Politikaları

3. Ekonomi Politikaları:

3.1. Ekonomik Politikaların Temelleri

3.2. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma:

Sürdürülebilir kalkınma, yatırım stratejileri, yeni ekonomi modelleri.

3.3. İstihdam ve İşsizlik:

İşsizlikle mücadele, genç ve kadın istihdamı, nitelikli iş gücü gelişimi.

3.4. Gelir Dağılımı ve Sosyal Adalet:

Gelir eşitsizliğini azaltma, sosyal yardımlar, vergi reformları.

3.5. Enflasyon ve Borç Yönetimi:

Para politikaları, maliye politikaları, borç yönetimi stratejileri.

3.6. Fiskal ve Moneter Politikalar

Fiskal Politika: Kamu harcamaları ve vergilendirme üzerine odaklanır.

Moneter Politika: Para arzı, faiz oranları ve enflasyonla ilgili politikalar.

3.7. Vergi politikası

3.8. Sanayi ve Ticaret Politikaları

3.9. Tarım ve Bölgesel Kalkınma Politikaları

3.10. Küresel Ekonomik Politikalar ve Krizler

4. Eğitim Politikaları:

4.1. Eğitimde Eşitlik ve Erişim:

Eğitimde fırsat eşitliği, bölgesel farklılıkların giderilmesi.

4.2. Yükseköğretim ve Araştırma:

Üniversitelerin desteklenmesi, bilimsel araştırma ve inovasyon.

4.3. Mesleki Eğitim ve Beceri Gelişimi:

İş gücü piyasasına uygun mesleki eğitim, teknik okullar.

4.4. Formal Eğitim Politikası

4.5. Hayat Boyu Öğrenme Politikası

5. Eşitlik ve İnsan Hakları Politikaları

6. Gençlik ve Spor Politikası

7. Kadın Politikaları

8. Sağlık Politikaları:

8.1. Evrensel Sağlık Hizmeti:

Sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, sağlık sigortası reformları.

8.2. Sağlıkta Verimlilik ve Kalite:

Sağlık altyapısı, modern teknolojilerin entegrasyonu, hastalık öncesi ve sonrası bakım.

8.3. Mental Sağlık:

Toplumda ruh sağlığına yönelik farkındalık artırıcı politikalar.

8.4. Sosyal Güvenlik, Sigorta ve Refah Politikaları

8.5. Halk Sağlığı Politikası

8.6. İlaç ve Tıbbi Cihaz Politikası

9. Çevre ve Sürdürülebilirlik Politikaları:

9.1. İklim Değişikliği Politikası:

Sıfır emisyon hedefleri, yeşil enerji politikaları.

9.2. Doğal Kaynak Yönetimi ve Koruma Politikaları:

Ormansızlaşma, su kaynakları yönetimi, biyoçeşitliliğin korunması.

9.3. Sıfır Atık ve Geri Dönüşüm, Atık Yönetimi Politikası:

Atık yönetimi, geri dönüşüm stratejileri, çevre dostu üretim.

9.4. Çevresel Sürdürülebilirlik Politikaları

10. Adalet ve Hukuk Politikaları:

10.1. Yargı Bağımsızlığı ve Şeffaflık:

Hukukun üstünlüğü, adalet sisteminin reformu.

10.2. İnsan Hakları ve Demokrasi:

Temel haklar, özgürlükler, ifade özgürlüğü.

10.3. Sosyal Adalet ve Eşitlik:

Cinsiyet eşitliği, etnik ve dini haklar, engelliler için politikalar.

11. Güvenlik ve Savunma Politikaları

11.1. Ulusal Güvenlik Politikaları

11.2. Siber Güvenlik Politikası ve Yeni Nesil Tehditler

11.3. Terörle Mücadele Politikaları

11.4. Savunma Politikaları, Harcamaları ve Stratejiler

11.5. İstihbarat Politikası

12. Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler:

12.1. Diplomasi politikası

12.2. Küresel Barış Politikaları

12.3. Uluslararası İşbirliği ve Örgütler

12.4. Uluslararası Güvenlik ve Savunma:

Uluslararası ittifaklar, sınır güvenliği, terörle mücadele.

12.5. Dış Ticaret ve Ekonomik Diplomasi:

Ticaret anlaşmaları, dış yatırım stratejileri, uluslararası ekonomik işbirlikleri.

12.6. Mülteci ve Göç Politikaları:

Mülteciler için kabul politikaları, sınır güvenliği, göçmen entegrasyonu.

13. Bilim, Teknoloji ve Dijital Dönüşüm:

13.1. Dijitalleşme ve Yapay Zeka Politikaları

13.2. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Politikaları

13.3. Enerji Politikaları ve Yenilenebilir Enerji

13.4. Uzay Araştırmaları ve Politikaları

13.5. Teknoloji ve İnovasyon:

Yeni teknolojilere yatırım, dijital altyapı, yapay zeka ve robotik teknolojiler.

13.6. Dijital Güvenlik ve Veri Koruma:

Siber güvenlik politikaları, kişisel verilerin korunması.

13.7. Eğitimde Dijital Dönüşüm:

Uzaktan eğitim, dijital beceri gelişimi.

13.8. Dijital Dönüşüm ve Bilgi Teknolojileri Politikaları

14. Sosyal Politikalar ve Toplum Destekleri:

14.1. Sosyal Yardımlar ve Güvence:

Temel yaşam standartları, sağlık güvencesi, yaşlı ve engelli desteği.

14.2. Konut Politikaları:

Ulaşılabilir konut, şehir planlaması, kentsel dönüşüm.

14.3. Aile Politikaları:

Aile yapısını güçlendirme, çocuk ve ebeveyn hakları.

15. Kültür ve Toplumsal Politikalar

15.1. Kültür Politikalarının Toplum Üzerindeki Etkisi

15.2. Kültür Politikası: Kültürel mirası koruma ve geliştirme politikaları

15.3. Sanat, Medya ve İletişim Politikaları

15.4. Toplumsal Değerler ve Kimlik Politikaları

15.5. Eşitlik Politikası: Irk, cinsiyet, din ve diğer sosyal gruplar arasında eşitlik sağlamayı amaçlar.

16. İç Güvenlik ve Hukuk Düzeni:

16.1. Suçla Mücadele:

Suç oranlarını düşürme, cezai reformlar, polis teşkilatının güçlendirilmesi.

16.2. Afet ve Kriz Yönetimi:

Doğal afetlere hazırlık, kriz anlarında halkın korunması.

17. Yerel yönetim politikası

18. Siyasi ve Yönetişim Reformları:

18.1. Demokratik Kurumların Güçlendirilmesi:

Parlamentar sistem reformu, şeffaflık, hesap verebilirlik.

18.2. Bürokrasi ve İdari Reformlar:

Kamu yönetimi verimliliği, bürokrasinin azaltılması.

18.3. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi:

Yerel yönetimlere daha fazla yetki ve kaynak tahsisi.

19. Kurumsal Politikalar

19.1. Şirket Politikaları

19.2. İnsan kaynakları politikası

19.3. İletişim ve medya politikası

19.4. Sürdürülebilirlik politikası

20. Sonuç

20.1. Gelecekte Politikaların Dönüşümü

20.2. Politikaların Toplum Üzerindeki Genel Etkisi

20.3. Politika Yapımında Katılımcılık ve Şeffaflık

20.4. Gelecek Nesiller için Politika Önerileri

1. Giriş Bölümü

1.1. Vizyon ve Misyon

1.1.1. Vizyon

“Güçlü Türkiye, Huzurlu Gelecek”

Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılında, adaletin, refahın, özgürlüğün ve bilimin rehberliğinde; güçlü, demokratik, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir Türkiye inşa etmeyi hedefliyoruz. Vizyonumuz, her vatandaşımızın eşit fırsatlara sahip olduğu, kimsenin geride bırakılmadığı, doğası korunmuş, ekonomisi güçlü, teknolojide öncü, dünyada saygın bir Türkiye oluşturmaktır.

Bizler; özgür birey, adil, güçlü devlet ve güçlü toplum ilkesinden hareketle;

- Fırsat eşitliğinin sağlandığı, liyakatin esas alındığı, hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı,
- Bilgiye dayalı ekonomi ile üreten, büyüyen ve refahı adil paylaşan,
- Çağın gerektirdiği bilimsel ve teknolojik atılımları başaran,
- Kadim değerlerinden güç alarak çağdaş dünyayla entegre olmuş,
- Adaletin, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin temel olduğu,
- Gençlerine umut, yaşlılarına huzur veren,
- Kadınların, gençlerin, çocukların ve tüm bireylerin güçlü şekilde temsil edildiği,
- Çevreye duyarlı, doğasını ve kültürünü koruyan,
- Komşularıyla barışık, dünyada etkili bir aktör olan bir Türkiye için yola çıkıyoruz.

Bizim için Türkiye:

- Yalnızca bir ülke değil; insan onurunun, emeğin, dayanışmanın ve umudun yüce bir temsilidir.
- Milletimizin tüm renkleriyle bir arada, barış içinde yaşadığı bir ortak gelecek hayalidir.
- Çocuklarımız için temiz bir hava, güvenli bir gelecek ve güçlü bir miras bırakma sorumluluğudur.

Bu vizyonla; geçmişten aldığımız ilhamla, bugünün sorunlarını cesaretle çözerek, yarını kararlılıkla inşa edeceğiz.

Türkiye için, hep birlikte!

DÜNYA İÇİN VİZYON

“Ortak Geleceğimiz İçin Adil, Huzurlu ve Sürdürülebilir Bir Dünya”

Hedefimiz; sınırları aşan bir insanlık vicdanıyla, adaletin, barışın, refahın ve özgürlüğün evrensel değerler olarak benimsendiği bir dünya inşa etmektir.

İnsan onuruna yakışır bir yaşamın tüm insanlığın hakkı olduğu anlayışıyla;

- Savaşların ve çatışmaların son bulduğu, diplomasinin hakim olduğu,
- İklim krizine karşı küresel dayanışmanın sağlandığı, doğal kaynakların ortak miras olarak korunduğu,
- Ekonomik adaletin sağlandığı, yoksulluğun ve aşırı eşitsizliğin olmadığı,
- Bilgi, bilim ve teknolojinin insanlık yararına kullanıldığı,
- Açlıktan ölümlerin olmadığı,
- İnsan haklarının ve özgürlüklerin evrensel olduğu,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı, ayrımcılığın her türünün reddedildiği,
- Kültürel zenginliklerin ve farklılıkların barış içinde yaşatıldığı bir dünya vizyonu ile ilerliyoruz.

Dünyayı, tüm insanların barış içinde yaşadığı ve her yerin aynı olduğu bir ortak ev haline

getirmek için çalışıyoruz. Bu gelecek, kader değildir; insanlığın ortak akli ve ortak iradesiyle mümkündür.

1.1.2 Misyon

“MİLLİ İKTİDAR, GÜÇLÜ DEVLET”

ve

“Adil Devlet, Güçlü Toplum, Huzurlu Gelecek”

Bizim misyonumuz; Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşlarına insan onuruna yaraşır bir yaşam sunmak, devletin adalet ve şeffaflık ilkeleriyle yönetildiği, ekonominin herkes için fırsatlar yarattığı, toplumun barış ve dayanışma içinde büyüdüğü bir ülke inşa etmektir.

Amacımız, geçmişin birikimi ve çağın gereklilikleriyle;

- Demokrasiyi derinleştirmek, hukuk devletini güçlendirmek ve temel hak ve özgürlükleri tam anlamıyla güvence altına almak,
- Ekonomiyi çeşitlendirmek, istihdamı artırmak ve gelir adaletini sağlamak,
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlayarak bilgi toplumu oluşturmak,
- Yolsuzlukla etkin mücadele ederek şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim inşa etmek,
- Çevreyi ve doğal kaynaklarımızı korumak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak,
- Kadınların, gençlerin, çocukların ve tüm toplum kesimlerinin eşit katılımını sağlamak,
- Teknolojiyi ve inovasyonu destekleyerek Türkiye'yi küresel rekabette öncü bir ülke haline getirmek,
- Barışçıl ve etkin dış politikayla, uluslararası alanda güçlü, itibarlı ve sözü dinlenen bir Türkiye inşa etmektir.

Biz, Türkiye'nin potansiyeline ve halkımızın gücüne inanıyoruz.

Amacımız, güçlü bir devlet ile özgür bireyin dengesini kurarak;

Halkımızın huzur içinde, güvenle ve umutla yarınlara baktığı bir Türkiye oluşturmaktır.

Her vatandaşımızın sesini duyurabildiği, emeğinin karşılığını aldığı, adaletin herkes için işlediği bir ülke için çalışıyoruz.

Türkiye'yi hep birlikte büyütmek, güçlendirmek ve yüceltmek için varız.

DÜNYA İÇİN MİSYON

“İnsanlık İçin Ortak Çözüm, Ortak Sorumluluk”

Misyonumuz; küresel sorunlara karşı kolektif çözümler üretmek, insanlık onurunu koruyan ve yükselten evrensel bir düzeni inşa etmektir.

Amacımız,

- Barış ve güvenlik için etkin diplomasi ve uluslararası iş birliğini geliştirmek,
- Küresel adaleti sağlamak için adil ticaret ve kapsayıcı kalkınmayı desteklemek,
- İklim değişikliğiyle mücadelede öncü olmak, çevre dostu ve sürdürülebilir bir gelecek için çalışmak,
- Bilim ve teknolojiyi insanlığın yararına seferber etmek, bilgiye erişimi küresel bir hak olarak tanımak,
- Savaşların ve zorunlu göçlerin önüne geçmek, her bireyin kendi yurdunda barış içinde yaşamasını sağlamak,
- İnsan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve demokratik değerleri tüm dünyada savunmak,
- Kültürlerarası diyalogu güçlendirmek, nefret söylemi ve ayrımcılıkla mücadele etmek,
- Daha iyi bir dünya düzeni için dayanışmayı büyütmek, küresel yönetim mekanizmalarını güçlendirmektir.

İnsanlık, karşılaştığı küresel krizleri ancak ortak bir bilinç ve kararlılıkla aşabilir. Biz, bu ortak bilinci inşa etmek ve yaşatmak için varız.

1.2. Değerler ve Temel İlkeler

1.2.1. Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü

1.2.1.1. Güçler ayrılığı

Demokratik bir devletin temel taşı olan güçler ayrılığı ilkesi, yürütme, yasama ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız, dengeli ve denetleyici bir yapıda işlemlerini sağlar. Bu ilke; özgürlüklerin korunması, hukukun üstünlüğünün tesisi ve etkin yönetimin teminatıdır.

Partimizin temel önceliklerinden biri, güçler ayrılığı ilkesini tam anlamıyla tesis ederek, kuvvetler arasında sağlıklı bir denge ve denetim mekanizması kurmaktır. Böylelikle iktidarın tek elde toplanmasını engellemek, halkın iradesinin özgürce tecelli etmesini sağlamak ve adil bir yönetim yapısı oluşturmak hedeflenmektedir.

1.2.1.1.1. Yasama Gücünün Bağımsızlığı ve Güçlendirilmesi

- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasa yapma, bütçe denetimi ve yürütmeyi denetleme yetkileri güçlendirilecektir.
- Meclis'te komisyonların etkinliği artırılacak, uzmanlaşmış komisyonlarla daha nitelikli yasa süreçleri sağlanacaktır.
- Milletvekillerinin özgür iradesi korunacak, vesayet ve baskılardan arındırılacaktır.
- Kanun yapım süreçlerinde şeffaflık ve kamuoyu katılımı esas alınacaktır.

1.2.1.1.2. Yürütmenin Sınırlılığı ve Hesap Verebilirliği

- Yürütme organı, yasal sınırlar içerisinde hareket edecek; yetkisini, anayasa ve yasalarla tanımlanmış sınırlar içinde kullanacaktır.
- Cumhurbaşkanlığı makamı tarafsız hale getirilecek, yürütmenin siyasi sorumluluğu hesap verebilir bir etkin başkanlık sistemine veya güçlendirilmiş parlamenter modele dayanacaktır.
- Yürütme, Meclis'e ve halka düzenli olarak hesap verecek; bütçe şeffaflığı sağlanacaktır.
- Kamu yönetimi liyakat esasına göre yeniden yapılandırılacaktır.

1.2.1.1.3. Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

- Yargı, siyasi baskıdan ve müdahaleden arındırılacak; bağımsız ve tarafsız karar verme gücüne sahip kılınacaktır.
- Hakim ve savcı atamaları, objektif kriterlere ve liyakat esasına dayandırılacaktır.
- Hakimler ve Savcılar Kurulu bağımsız bir yapıya kavuşturulacak, yürütmenin etkisi ortadan kaldırılacaktır.
- Adaletin hızlı, etkili ve adil bir şekilde işlemesi için yargı reformları hayata geçirilecektir.

1.2.1.1.4. Kuvvetler Arası Etkin Denetim ve Denge Mekanizmaları

- Güçler arasında etkin denetim mekanizmaları kurulacak, birbirlerini dengeleme yetkileri açıkça tanımlanacaktır.
- Anayasa Mahkemesi, bağımsız ve güçlü bir denetim organı olarak korunacak ve güçlendirilecektir.
- Sayıştay, yürütmenin mali işlemlerini tam bağımsız bir şekilde denetleyecek ve raporlarını kamuoyuyla paylaşacaktır.
- Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği Kurumu) güçlendirilerek, vatandaşların hak arama yolları genişletilecektir.

1.2.1.1.5. Anayasal Güvence Altına Alınacak İlkeler

- Güçler ayrılığı ilkesi, anayasal bir ilke olarak açık ve net bir şekilde yeniden düzenlenecek ve koruma altına alınacaktır.
- Hiçbir erk, diğerini ortadan kaldıracak veya işlevsiz bırakacak yetkilerle donatılmayacaktır.
- Güçler ayrılığı, demokratik denge ve denetleme sistemi içerisinde işler hale getirilecektir.

1.2.1.2. Hukukun Üstünlüğü

Hukukun üstünlüğü, demokratik, adil ve özgür bir toplumun vazgeçilmez temelidir. Hukukun üstünlüğü, tüm bireylerin, kurumların ve devlet organlarının hukuk kurallarına bağlı olmasını; hukuk kurallarının ise evrensel insan haklarına, adalet ve eşitlik ilkelerine dayanmasını gerektirir.

Partimiz, hukukun üstünlüğünü sadece bir ilke değil, aynı zamanda toplumsal barışın, ekonomik kalkınmanın ve uluslararası saygınlığın teminatı olarak görür. Hukukun üstünlüğünü sağlamak, bağımsız ve tarafsız bir yargı, etkin ve erişilebilir adalet sistemi ve temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasıyla mümkündür.

1.2.1.2.1. Bağımsız ve Tarafsız Yargı

- Yargı mensuplarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, hukukun üstünlüğünün temel güvencesidir.
- Hakim ve savcıların görevlerini baskıdan uzak, sadece hukuk kurallarına bağlı kalarak yerine getirmeleri sağlanacaktır.
- Yargıya olan güveni artırmak için şeffaflık sağlanacak, kararların gerekçeleri açıkça kamuoyuyla paylaşılacaktır.

1.2.1.2.2. Evrensel Hukuk İlkelerine Bağlılık

- Anayasa başta olmak üzere tüm yasal düzenlemeler, evrensel insan hakları ve temel özgürlükler doğrultusunda gözden geçirilecek ve güncellenecektir.
- Uluslararası hukukun ve tarafı olduğumuz insan hakları sözleşmelerinin gerekleri titizlikle uygulanacaktır.
- Türkiye, uluslararası hukukta etkin bir aktör olacak, hukuk devleti ilkesini dış politikada da temel referans kabul edecektir.

1.2.1.2.3. Temel Hak ve Özgürlüklerin Güvencesi

- İfade özgürlüğü, basın özgürlüğü, inanç özgürlüğü, örgütlenme ve gösteri hakkı anayasal ve yasal güvence altına alınacaktır.
- Vatandaşların hak arama yolları genişletilecek ve etkinleştirilecektir.
- Keyfi uygulamalara ve ayrımcılığa karşı etkili koruma mekanizmaları kurulacaktır.
- İnsan onurunu korumak, temel bir devlet yükümlülüğü olarak tanımlanacaktır.

1.2.1.2.4. Hukuka Erişim ve Adaletin Hızlandırılması

- Her vatandaşın, gelir durumu ve sosyal statüsü ne olursa olsun, adalete kolay erişimi sağlanacaktır.
- Adli yardım ve destek mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Yargı süreçleri hızlandırılacak, davaların makul sürede sonuçlandırılması için gerekli reformlar hayata geçirilecektir.
- Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri (arabuluculuk, uzlaştırma, tahkim gibi) yaygınlaştırılacaktır.

1.2.1.2.5. Hukukun Üstünlüğü Kültürünün Yaygınlaştırılması

- Hukukun üstünlüğü sadece mahkemelerde değil, toplumun her alanında hâkim kılınacaktır.
- Eğitim müfredatına hukuk devleti ve vatandaşlık bilinci kazandıracak içerikler eklenecektir.
- Hukuka saygı ve adalet bilinci toplumsal kültürün ayrılmaz bir parçası haline getirilecektir.

1.2.1.2.6. Sonuç

Hukukun üstünlüğü, Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin ve kalkınma hedeflerinin merkezindedir. Partimiz, hukukun üstünlüğünü lafzî değil fiili bir gerçeklik haline getirmek için kararlılıkla çalışacak; her vatandaşın hukuk karşısında eşit olduğu, adil ve güvenilir bir adalet sistemi inşa edecektir.

1.2.1.2. Bağımsız yargı

Adaletin sağlanabilmesi, hukukun üstünlüğünün tesis edilebilmesi ve demokrasinin kökleşmesi için yargının bağımsızlığı vazgeçilmezdir. Bağımsız yargı, güçler ayrılığı ilkesinin de temel dayanağıdır. Partimiz, yargı erkini yürütmenin ve yasamanın vesayetinden tamamen

arındıracak, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığını anayasal güvenceye kavuşturacak adımları atmaya kararlıdır.

1.2.1.2.1. Hakim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Güvence Altına Alınması

- Hakim ve savcılar, görevlerini kanuna ve vicdani kanaatlerine göre yerine getirecek, hiçbir kişi, kurum veya organın etkisi altında kalmayacaktır.
- Atama, terfi, nakil ve disiplin işlemleri objektif, liyakat esaslı ve şeffaf kriterlere bağlanacaktır.
- Hakim ve Savcılar Kurulu, çoğulcu ve bağımsız yapıya kavuşturulacak; yürütmenin etkisinden tamamen arındırılacaktır.
- Yargı mensuplarının mesleki güvenliği ve ekonomik bağımsızlığı güçlendirilecektir.

1.2.1.2.2. Tarafsızlık İlkesinin Kurumsallaştırılması

- Yargının tarafsızlığını zedeleyen her türlü siyasi ve idari baskıya son verilecektir.
- Kamuoyunda yargının tarafsızlığına gölge düşüren uygulamalara karşı sıfır tolerans ilkesi benimsenecektir.
- Hâkimlerin kararlarında tarafsızlığı sağlayacak mesleki eğitimler ve etik ilkeler güçlendirilecektir.

1.2.1.2.3. Yargının Şeffaflığı ve Hesap Verebilirliği

- Yargı süreçlerinde şeffaflık esas olacak, yargılamalar kamuoyunun denetimine açık ve anlaşılır hale getirilecektir.
- Kamuoyunun güvenini artırmak için yargı kararlarının gerekçeleri açıklanacak ve yargılamalarda adil yargılanma hakkı eksiksiz sağlanacaktır.
- Hâkim ve savcıların etik davranış kuralları güncellenecek ve etkili bir şekilde denetlenecektir.

1.2.1.2.4. Yargıya Siyasi Müdahalenin Sonlandırılması

- Siyasi iktidarın yargı üzerindeki etkisini sonlandıracak yapısal reformlar gerçekleştirilecektir.
- Yargının yürütmenin arka bahçesi haline gelmesine izin verilmeyecek, yargı bağımsızlığı korunacaktır.
- Yargı bağımsızlığını tehdit eden tüm fiili ve hukuki müdahalelerle mücadele edilecektir.

1.2.1.2.5. Bağımsız Savunma ve Avukatlık Mesleği

- Savunma hakkı kutsaldır; avukatlık mesleği bağımsız ve güçlü bir konuma taşınacaktır.
- Avukatların mesleki faaliyetlerinden dolayı baskıya veya ayrımcılığa uğramalarının önüne geçilecektir.
- Baroların bağımsız yapısı korunacak, avukatlık mesleğinin itibarı artırılacaktır.

1.2.1.2.6. Bağımsız Yargının Toplumsal Güçlendirilmesi

- Yargının bağımsızlığı konusunda toplumun bilinçlenmesi sağlanacak; hukuk eğitimi ve yurttaşlık bilinci yaygınlaştırılacaktır.
- Bağımsız yargının, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına aldığı bir sistem olarak kökleşmesi sağlanacaktır.

1.2.1.2.7. Sonuç

Bağımsız ve tarafsız bir yargı, adil bir toplumun teminatıdır. Partimiz, yargının bağımsızlığını güçlendirecek reformları cesurca hayata geçirecek, yargıya güvenin yeniden inşa edilmesini sağlayacaktır. Vatandaşlarımız adalet önünde eşit ve özgür olacak; adalet, herkes için ulaşılabilir hale getirilecektir.

1.2.1.2.8 Yargı Reformu Stratejisi

Partimiz, Türkiye’de adaletin hızlı, tarafsız, erişilebilir ve etkin bir şekilde işlemesi için köklü bir yargı reformu gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir. Yargı Reformu Stratejimiz, hukuk devletini güçlendiren ve yargıya olan toplumsal güveni yeniden tesis eden bir yaklaşımı esas alır.

1.2.1.2.8.1. Yargı Süreçlerinin Hızlandırılması ve Etkinleştirilmesi

- Yargıda sürelerin kısaltılması amacıyla iş yükünü azaltacak yapısal reformlar yapılacak, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (arabuluculuk, uzlaştırma vb.) yaygınlaştırılacaktır.
- Davaların hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak için mahkeme altyapısı ve insan kaynağı güçlendirilecektir.
- Yargıda dijital dönüşüm tamamlanacak, e-duruşma sistemleri ve yapay zeka destekli dosya yönetimi geliştirilecektir.

1.2.1.2.8.2. Uzmanlaşmış Mahkemeler ve İhtisaslaşma

- Karmaşık ve teknik dava konuları için ihtisas mahkemeleri yaygınlaştırılacaktır (ekonomi, ticaret, çevre, fikri mülkiyet, tüketici vb.).
- Hâkimlerin uzmanlık alanlarında eğitimleri sürekli hale getirilecektir.

1.2.1.2.8.3. Adalet Hizmetlerine Erişimin Güçlendirilmesi

- Her vatandaş, gelir durumu ne olursa olsun adalete kolayca erişebilecektir. Adli yardımlar ve ücretsiz hukuki danışmanlık hizmetleri geliştirilecektir.
- Coğrafi adalet farklarını gidermek amacıyla taşra bölgelerinde adli altyapı ve kadrolar güçlendirilecektir.

1.2.1.2.8.4. Yargıda Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Tüm yargı süreçleri daha şeffaf hale getirilecek, yargı kararları gerekçeleriyle birlikte kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- Yargı denetimi bağımsız ve etkili mekanizmalarla sağlanacak, yargıya duyulan güven yeniden tesis edilecektir.

1.2.1.2.8.5. Hukuk Eğitimi ve Mesleğe Giriş Reformu

- Hukuk fakültelerinin eğitim kalitesi artırılacak, pratik ve etik dersler zorunlu hale getirilecektir.
- Hukuk mesleklerine giriş sınavı, objektif ve liyakat temelli olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

1.2.1.2.8.6. Uluslararası Standartlarla Uyum

- Yargı uygulamaları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ve uluslararası hukukun evrensel ilkeleri ile uyumlu hale getirilecektir.
- Türkiye, taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini etkin şekilde yerine getirecektir.

1.2.1.2.9. Adil Yargılanma Hakkı

Adil yargılanma hakkı, insan onurunun korunmasının temel güvencesidir. Partimiz, adaletin herkes için erişilebilir, anlaşılır ve tarafsız olması gerektiğine inanır. Bu doğrultuda, adil yargılanma hakkının tam anlamıyla hayata geçirilmesini sağlayacak adımları atacaktır.

1.2.1.2.9.1. Tarafsız ve Bağımsız Mahkemelerde Yargılanma

- Her birey, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde yargılanma hakkına sahip olacak, yargının siyasi etkilerden korunması sağlanacaktır.
- Hâkim ve savcılarının bağımsız karar verebilmesi için mesleki güvenceleri artırılacaktır.

1.2.1.2.9.2. Makul Sürede Yargılanma

- Yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması güvence altına alınacak, uzun süren davalar önlenecektir.
- Yargıdaki iş yükü azaltılarak adil ve hızlı kararlar alınması sağlanacaktır.

1.2.1.2.9.3. Savunma Hakkının Güçlendirilmesi

- Avukatlık mesleği güçlendirilerek savunma makamının yargının asli unsuru olduğu güvence altına alınacaktır.
- Sanık, şüpheli ve mağdurun hukuki yardıma erişimi sağlanacak, adli yardım mekanizmaları genişletilecektir.

1.2.1.2.9.4. Delil Toplama ve Yargılama Usullerinde Adalet

- Delil toplama süreçleri hukuka uygun yürütülecek, hukuka aykırı delillerin yargılamada kullanılmasının önüne geçilecektir.
- Sanık ve mağdur hakları dengeli şekilde korunacak, yargılamaların hakkaniyete uygun olması sağlanacaktır.

1.2.1.2.9.5. Kamuoyuna Açıklık ve Şeffaflık

- Yargılamalar aleniyet (açıklık) ilkesine uygun şekilde yürütülecek, toplumun adalete olan güveni pekiştirilecektir.
- Gerekçeli karar zorunluluğu ile mahkeme kararlarının anlaşılır ve denetlenebilir olması sağlanacaktır.

1.2.1.2.9.6. Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı

- Masumiyet karinesi, yargının temel ilkesi olarak korunacak; hüküm kesinleşmeden kişilerin suçu ilan edilmesine izin verilmeyecektir.
- Lekelenmeme hakkı kapsamında, soruşturma aşamasında kişilerin itibarının korunması için etkili mekanizmalar geliştirilecektir.

1.2.1.2.9.7. Sonuç

Adil yargılanma hakkı, hukukun üstünlüğünün ve insan haklarının teminatıdır. Partimiz, herkesin adalet önünde eşit olduğu bir Türkiye için adil yargılanma hakkını tam anlamıyla hayata geçirmeyi taahhüt eder. Her vatandaş, adaletin gücünü arkasında hissedecek; güvenli, özgür ve adil bir toplumda yaşamını sürdürecektir.

1.2.1.3. Şeffaf ve hesap verebilir yönetim

Partimiz, Türkiye’de kamu yönetiminin tüm süreçlerinde şeffaflık, hesap verebilirlik ve denetlenebilirlik ilkelerini esas alacaktır. İyi yönetim anlayışımız; vatandaşın yönetime güvenini tesis eden, kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlayan, yolsuzluğu önleyen ve karar alma süreçlerine katılımı teşvik eden bir yapıyı hedefler.

1.2.1.3.1. Kamu Yönetiminde Şeffaflık

- Kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığı, yatırımların nasıl planlandığı ve kamu ihalelerinin nasıl yapıldığı açık ve anlaşılır bir şekilde halkla paylaşılacaktır.
- Kamu kurumlarının tüm bütçe harcamaları ve faaliyet raporları düzenli olarak yayımlanacak, kamu harcamaları halkın denetimine açılacaktır.
- İhale süreçleri tam şeffaflık içinde yürütülecek, elektronik ihale sistemi tüm kamu alımlarında zorunlu hale getirilecektir.

1.2.1.3.2. Güçlü Denetim Mekanizmaları

- Sayıştay ve diğer bağımsız denetim organlarının yetkileri güçlendirilecek, denetim raporları kamuoyuna açıklanacaktır.
- Kamu harcamaları üzerinde Meclis denetimi daha etkin hale getirilecek, TBMM’nin bütçe hakkı güçlendirilecektir.
- Yolsuzlukla mücadele birimleri bağımsızlaştırılacak ve etkin şekilde çalışmaları sağlanacaktır.

1.2.1.3.3. Hesap Verebilirlik Kültürü

- Kamu yöneticileri, aldıkları kararların hukuka, kamu yararına ve etik ilkelere uygunluğunu kamuoyuna açıklamakla yükümlü olacaktır.
- Hatalı uygulama veya kötü yönetim sonucu kamuya zarar veren kamu görevlileri hakkında etkin bir hesap sorma mekanizması işletilecektir.
- Bakanlar ve üst düzey bürokratlar, görevleri süresince düzenli olarak kamuya hesap verecek ve performans raporları yayımlanacaktır.

1.2.1.3.4. Etkin Bilgi Edinme Hakkı ve Açık Veri

- Vatandaşların bilgi edinme hakkı anayasal bir güvence altına alınacak, bilgi edinme

başvurularına etkin ve hızlı yanıt verilmesi sağlanacaktır.

- Kamu verileri açık veri formatında kamuoyuyla paylaşılacak, vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları verileri analiz ederek yönetime katkıda bulunabileceklerdir.
- Özellikle kamu yatırımları, kamu-özel işbirliği projeleri ve teşvikler açık veri sistemine entegre edilecektir.

1.2.1.3.5. Katılımcı Yönetim ve Ortak Akıl

- Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı sağlanacak, önemli kamu politikaları halk oylamaları, kamu istişareleri ve açık oturumlarla şekillendirilecektir.
- Yerel yönetimlerde katılımcı bütçeleme uygulamaları hayata geçirilecek, vatandaşlar yaşadıkları bölgelerdeki öncelikli yatırımlara doğrudan katkı sunacaktır.
- Sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleriyle düzenli istişare mekanizmaları kurulacaktır.

1.2.1.3.6. Yolsuzlukla Etkin Mücadele

- Siyasi etik yasası çıkarılacak, kamu görevine girişte ve görevde etik standartlar yükselecektir.
- Mal bildirimleri şeffaflaştırılacak, kamu görevlilerinin mal varlığı düzenli olarak denetlenecek ve kamuya açıklanacaktır.
- Rüşvet ve yolsuzlukla mücadelede uluslararası en iyi uygulamalar esas alınacak, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar etkin şekilde uygulanacaktır.

1.2.1.3.7. Sonuç

Partimiz, Türkiye'de yönetimin vatandaşlar tarafından görülebilir, denetlenebilir ve hesap sorulabilir bir yapıya kavuşması için kararlıdır. Şeffaflık ve hesap verebilirlik, sadece iyi yönetimin değil, aynı zamanda güçlü demokrasimizin temel taşlarından biridir. Bu ilkeleri hayata geçirerek kamu yönetiminde güveni ve verimliliği artıracak, kamu hizmetlerini halkımızın ihtiyaçlarına daha iyi cevap verecek şekilde yeniden şekillendireceğiz.

1.2.1.4. Katılımcı demokrasi ve sivil toplum desteği

Partimiz, demokrasiyi yalnızca seçimden seçime başvurulmuş bir mekanizma olarak görmez. Demokrasi, her gün canlı tutulan, vatandaşların yönetime etkin şekilde katıldığı, sivil toplumun güçlü olduğu, çoğulculuğa dayalı bir yönetim biçimidir. Bu anlayışla, Türkiye'de katılımcı demokrasiyi güçlendirecek ve sivil toplumun gelişimini destekleyecek köklü adımlar atacağız.

1.2.1.4.1. Katılımcı Demokrasi Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

- Meclis'te ve yerel yönetimlerde halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımını sağlayacak mekanizmalar kurulacaktır.
- Önemli yasa tasarıları ve kamu politikaları için geniş kapsamlı kamu istişareleri ve halk oylamaları yapılacaktır.
- Yerel yönetimlerde katılımcı bütçe uygulaması başlatılacak, vatandaşlar yerel kaynakların nasıl kullanılacağına doğrudan katkı sunacaktır.
- Dijital demokrasi araçları geliştirilerek vatandaşların görüş, öneri ve eleştirilerini yönetime kolayca iletebileceği platformlar kurulacaktır.

1.2.1.4.2. Sivil Toplumun Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi

- Sivil toplum kuruluşlarının (STK) finansal kaynaklara erişimi kolaylaştırılacak, şeffaf ve adil bir destek sistemi kurulacaktır.
- STK'ların faaliyetlerinin önündeki idari ve hukuki engeller kaldırılacak, ifade ve örgütlenme özgürlüğü güvence altına alınacaktır.
- Kamu-STK iş birliği mekanizmaları kurularak, politika yapım süreçlerinde sivil toplumun görüşlerine etkin şekilde yer verilecektir.
- Gençlik, kadın, çevre, insan hakları ve yerel kalkınma odaklı STK'lara öncelikli destek sağlanacaktır.

1.2.1.4.3. Özgür ve Çoğulcu Medya Desteği

- Bağımsız ve çoğulcu medya ortamı demokrasinin vazgeçilmezidir. Bu doğrultuda, medyanın özgür ve tarafsız çalışabilmesi için yasal güvenceler artırılabilecektir.

- Kamu ilan ve reklam kaynaklarının adil dağıtılması sağlanacak, medya kuruluşları üzerindeki siyasi ve ekonomik baskılar kaldırılacaktır.
- İnternet ve sosyal medya üzerindeki ifade özgürlüğü korunacak, keyfi sansür uygulamalarına son verilecektir.

1.2.1.4.4. Yurttaşlık Bilinci ve Demokratik Kültürün Geliştirilmesi

- Eğitim sistemine demokratik vatandaşlık, insan hakları ve aktif yurttaşlık dersleri eklenecektir.
- Her yaşta vatandaşın demokratik süreçlere katılımını teşvik etmek için bilinçlendirme kampanyaları düzenlenecektir.
- Çocuklar ve gençler için temsili demokrasi ve yerel gençlik meclisleri gibi uygulamalarla erken yaşta demokrasi kültürü kazandırılacaktır.

1.2.1.4.5. Çoğulculuk ve Çeşitliliğin Güvencesi

- Etnik, dini, kültürel ve sosyal farklılıklar Türkiye'nin zenginliği olarak görülerek, tüm toplumsal kesimlerin demokratik süreçlere katılımı teşvik edilecektir.
- Azınlık grupların ve dezavantajlı kesimlerin sivil toplumda daha güçlü temsil edilmeleri için destek programları oluşturulacaktır.
- Katılımcı demokrasi anlayışıyla toplumsal kapsayıcılığı artıran politikalar uygulanacaktır.

1.2.1.4.6 Sonuç

Partimiz, Türkiye'yi yalnızca yönetenlerin değil, tüm yurttaşların ortak iradesiyle yönetilen bir demokrasiye dönüştürmeyi hedeflemektedir. Katılımcı demokrasiyi güçlendirerek, sivil toplumu destekleyerek ve vatandaşlarımızın yönetime katılımını artırarak daha güçlü, daha özgür ve daha adil bir Türkiye inşa edeceğiz.

1.2.2. İnsan Hakları ve Özgürlükler

1.2.2.1. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması

Partimiz, insan haklarını evrensel ve bölünmez bir değer olarak görmektedir. Her bireyin doğuştan gelen temel hak ve özgürlükleri, hukuk devleti ilkesinin en temel güvencesidir. Hiçbir yurttaşımızın düşüncesi, inancı, kimliği veya yaşam tarzı nedeniyle ayrımcılığa uğramadığı, özgür ve eşit bir Türkiye inşa etmek öncelikli hedefimizdir.

1.2.2.1.1. İnsan Haklarının Evrenselliği ve Bütünlüğü

- İnsan hakları tüm bireyler için eşit ve tartışmasızdır. Bu ilke doğrultusunda, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine tam uyum sağlanacaktır.
- Anayasa ve yasalar, temel hak ve özgürlükleri geniş yorumlayacak ve güvence altına alacak şekilde yeniden düzenlenecektir.
- Anayasa Mahkemesi ve diğer yargı organları, temel hakların korunmasında etkin rol üstlenecektir.

1.2.2.1.2. İfade, Düşünce ve Basın Özgürlüğü

- Her yurttaşın düşüncelerini ifade etme özgürlüğü güvence altına alınacaktır. Eleştirel görüşler, kamusal tartışmanın zenginliği olarak kabul edilecektir.
- Medya özgürlüğü güçlendirilecek, basın organları üzerindeki siyasi ve ekonomik baskılara son verilecektir.
- İnternet özgürlüğü sağlanacak, sansür ve erişim engelleri kaldırılacak; dijital haklar korunacaktır. Ailenin ve bireyin korunması esas alınarak hareket edilecektir.

1.2.2.1.3. Din ve Vicdan Özgürlüğü

- Herkesin inançlarını serbestçe seçme, yaşama veya inançsız olma hakkı korunacaktır.
- Devlet, tüm inanç grupları ve bireyler karşısında tarafsız kalacaktır.
- İnanç ve ibadet özgürlüğünün önündeki hukuki ve fiili engeller kaldırılacaktır.

1.2.2.1.4. Kişi Dokunulmazlığı ve Özel Hayatın Korunması

- Kişi dokunulmazlığı kutsaldır. İşkence, kötü muamele ve onur kırıcı cezalandırmalar kesinlikle yasaktır.

- Keyfi gözaltı ve tutuklamalara son verilecek, adil yargılanma hakkı eksiksiz sağlanacaktır.
- Özel hayatın gizliliği korunacak, kişisel verilerin korunması konusunda etkin denetim sağlanacaktır.

1.2.2.1.5. Toplanma, Örgütlenme ve Gösteri Özgürlüğü

- Barışçıl toplantı, gösteri yürüyüşü ve örgütlenme hakkı hiçbir şekilde engellenmeyecek, kolaylaştırılacaktır.
- Sivil toplum kuruluşları ve sendikaların faaliyetleri üzerindeki kısıtlamalar kaldırılacaktır.
- Sendikal haklar ve grev özgürlüğü tam anlamıyla güvence altına alınacaktır.

1.2.2.1.6. Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

- Kadınların toplumsal hayata tam, eşit ve etkin katılımı sağlanacaktır.
- Kadına yönelik şiddetle etkin şekilde mücadele edilecek, gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.
- Kadın ve erkek cinsiyet eşitliğini sağlamak için eğitim ve farkındalık çalışmaları desteklenecektir.

1.2.2.1.7. Çocuk Hakları

- Çocukların korunması, eğitimi ve sağlıklı gelişimi devletin temel görevleri arasında yer alacaktır.
- Çocuk işçiliğiyle kararlı mücadele edilecek, çocukların istismarı ve ihmali önlenecektir.
- Çocuk adalet sistemi, çocuğun üstün yararı ilkesine göre düzenlenecektir.

1.2.2.1.8. Engelli Hakları

- Engelli bireylerin eğitim, istihdam ve toplumsal yaşama katılımları teşvik edilecektir.
- Erişilebilirlik tüm kamu alanlarında sağlanacak, bağımsız yaşamaları için gerekli destekler artırılacaktır.

1.2.2.1.9. Çevre Hakkı

- Temiz çevrede yaşama hakkı anayasal güvence altına alınacak, doğal kaynakların korunması devletin öncelikli görevi olacaktır.
- Çevreyi tehdit eden faaliyetlere karşı etkin yasal önlemler alınacaktır.

1.2.2.1.10 Sonuç:

Partimiz, temel hak ve özgürlüklerin yalnızca kağıt üzerinde kalmaması için somut adımlar atacaktır. Özgürlükleri güvence altına almak, adil bir toplumun temel şartıdır. Her bireyin haklarını koruyan, çoğulcu ve insan onuruna saygılı bir hukuk düzeni inşa edeceğiz.

1.2.2.2. İfade özgürlüğü, basın özgürlüğü

Partimiz, özgürlükçü demokrasinin temel taşı olarak ifade özgürlüğünü ve bağımsız medyayı görmektedir. Özgür bireyler ve özgür basın olmadan, ne halkın iradesi doğru şekilde yansiyabilir ne de devletin hesap verebilirliği sağlanabilir. İfade ve basın özgürlüğünü güvence altına alacak, çeşitliliği teşvik eden bir medya ortamı oluşturacağız.

1.2.2.2.1. İfade Özgürlüğünün Güvence Altına Alınması

- Her bireyin düşüncelerini açıklama, yayma ve eleştirme hakkı tam olarak korunacaktır.
- Eleştirel düşünce ve ifade özgürlüğü demokratik toplumun zenginliği olarak kabul edilecektir.
- Hiçbir yurttaş, ifade ettiği düşünceler nedeniyle baskıya, soruşturmayaya veya cezaya maruz kalmayacaktır.
- Şiddeti teşvik etmeyen her türlü düşünce özgürce ifade edilebilecektir.

1.2.2.2.2. Basın Özgürlüğünün Güçlendirilmesi

- Medya organlarının bağımsızlığı sağlanacak, medya üzerindeki siyasi ve ekonomik baskılar sonlandırılacaktır.
- Kamu kaynakları kullanılarak basın organlarına ayrımcı uygulamalara son verilecek; reklam ve destekler eşitlikçi ilkelere dayanacaktır.

- Sansür, oto-sansür ve basın mensuplarına yönelik baskılar ortadan kaldırılacaktır.
- Basın kuruluşlarının sahiplik yapısı ve finansmanı şeffaf hale getirilecek; medya tekelleşmesiyle mücadele edilecektir.

1.2.2.2.3. İnternet ve Dijital Özgürlükler

- İnternet erişimi temel bir hak olarak kabul edilecek ve yaygınlaştırılacaktır.
- İnternette sansür ve keyfi erişim engellerine son verilecektir.
- Dijital mecralarda ifade özgürlüğü güvence altına alınacak, dijital hak ihlallerine karşı etkin koruma sağlanacaktır.
- Toplumun doğru bilgiye erişimi sağlanacak, dezenformasyonla mücadele edilirken ifade özgürlüğü korunacaktır.

1.2.2.2.4. Gazetecilerin Korunması ve Meslek Hakları

- Gazetecilerin görevlerini yaparken karşılaştıkları hukuki, fiziksel ve psikolojik tehditlere karşı tam koruma sağlanacaktır.
- Gazetecilik faaliyetleri kriminalize edilmeyecek, soruşturma ve yargı süreçlerinde gazetecilerin mesleki hakları korunacaktır.
- Basın mensupları için güvenli çalışma koşulları ve sendikal haklar teşvik edilecektir.

1.2.2.2.5. Çoğulcu Medya Düzeni

- Farklı görüşlerin eşit şekilde temsil edildiği çoğulcu bir medya düzeni oluşturulacaktır.
- Yerel basın desteklenecek, medya çeşitliliği artırılacaktır.
- Kamu yayıncılığı, tarafsız, bağımsız ve kamu yararını esas alan bir yapıya kavuşturulacaktır.

1.2.2.2.6. Uluslararası Standartlara Uyum

- Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi başta olmak üzere uluslararası yükümlülüklerine tam uyum sağlayacaktır.
- İfade ve basın özgürlüğü alanındaki uluslararası iyi uygulamalar Türkiye’de hayata geçirilecektir.

1.2.2.2.7. Sonuç:

Partimiz, ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü sadece yasal güvence altına almakla kalmayacak, aynı zamanda bu özgürlüklerin fiilen hayata geçirilmesi için gerekli tüm yapısal reformları gerçekleştirecektir. Eleştirel düşüncenin önündeki tüm engeller kaldırılarak, özgür bireylerin oluşturduğu, şeffaf ve hesap verebilir bir toplum inşa edilecektir.

1.2.2.3. İnanç, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü

Partimiz, özgür ve çoğulcu bir toplumun temelini; inanç, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne tam saygı ile sağlanacağına inanır. Bireylerin dini veya felsefi inançları, düşünceleri ve örgütlenme hakları, demokratik düzenin ve toplumsal barışın güvencesidir. Bu özgürlükleri anayasal güvenceye almakla kalmayacak, günlük yaşamda tam olarak uygulanmasını sağlayacağız.

1.2.2.3.1. İnanç Özgürlüğü

- Her bireyin dini inancını serbestçe seçme, değiştirme veya inançsız olma hakkı güvence altına alınacaktır.
- Hiçbir yurttaş dini inancı ya da inançsızlığı nedeniyle ayrımcılığa veya baskıya uğramayacaktır.
- Devlet, tüm inanç grupları karşısında tarafsız olacak; herhangi bir inancı yüceltmeyecek veya aşağılamayacaktır.
- İnanç gruplarının ibadet yerleri, din görevlileri ve ibadetlerini özgürce yerine getirebilmeleri anayasal ve yasal güvence altında olacaktır.
- Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında; dini eğitim ve inanç temelli sivil örgütlenmeler özgürce faaliyet gösterebilecektir.

1.2.2.3.2. Düşünce Özgürlüğü

- Her bireyin düşüncelerini serbestçe oluşturma, ifade etme, savunma ve yayma hakkı korunacaktır.
- Eleştirel düşünce teşvik edilecek, düşünce suçlarına son verilecektir.
- Farklı dünya görüşlerinin ve yaşam tarzlarının toplumda barış içinde bir arada yaşaması sağlanacaktır.
- Düşünce özgürlüğünü sınırlayan yasal ve idari engeller kaldırılacak, uluslararası insan hakları standartları esas alınacaktır.

1.2.2.3.3. Örgütlenme Özgürlüğü

- Herkes, önceden izin almaksızın barışçıl amaçlarla dernek, vakıf, sendika, siyasi parti veya diğer sivil oluşumlar kurma ve bunlara katılma hakkına sahiptir.
- Sendikal özgürlükler güvence altına alınacak, işçi ve işveren örgütlerinin bağımsızlığı korunacaktır.
- Siyasi partiler, demokratik çoğulculuğun vazgeçilmez unsuru olarak korunacak, parti kapatmalar istisnai ve ağır şartlara bağlı olacaktır.
- Sivil toplum kuruluşlarının özgürce çalışmaları sağlanacak, faaliyetlerine yönelik baskılar sona erdirilecektir.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı anayasal bir güvence olarak korunacak, keyfi yasaklamalara son verilecektir.

1.2.2.3.4. Devletin Tarafsızlığı ve Koruma Yükümlülüğü

- Devlet, tüm inançlar, fikirler ve örgütler karşısında eşit mesafede duracaktır.
- Bireyler ve topluluklar inançları, düşünceleri veya örgütsel tercihleri nedeniyle ayrımcılığa veya saldırıya uğradığında, devlet etkin biçimde koruma sağlamakla yükümlü olacaktır.
- Kamu düzeni gerekçesiyle özgürlüklerin aşırı sınırlanmasına izin verilmeyecek; özgürlük ve güvenlik dengesi demokratik esaslara uygun kurulacaktır.

1.2.2.3.5. Uluslararası Normlara Uyum

- Türkiye, başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere, taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerine tam uyum gösterecektir.
- Uluslararası iyi uygulamalar takip edilecek, inanç, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne dair en yüksek standartlar benimsenerek uygulamaya geçirilecektir.

1.2.2.3.6. Sonuç

Partimiz, bireylerin inançlarını özgürce yaşayabildiği, düşüncelerini korkusuzca ifade edebildiği ve örgütlenerek seslerini duyurabildiği bir Türkiye hedeflemektedir. Bu özgürlükler, demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsurlarıdır ve güvence altına alınarak güçlendirilecektir.

1.2.2.4. Kişisel güvenlik ve özel hayatın korunması

Partimiz, bireyin dokunulmazlığı, kişisel güvenliği ve özel hayatının korunmasını, temel insan haklarının ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Hiçbir yurttaş, keyfi uygulamalara, hukuk dışı müdahalelere veya özel hayatının ihlaline maruz bırakılmamalıdır. Güvenlik ile özgürlük arasındaki dengeyi, bireyin onurunu esas alarak kuracağız.

1.2.2.4.1. Kişisel Dokunulmazlık ve Güvenlik Hakkı

- Her bireyin yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kesin bir şekilde güvence altına alınacaktır.
- Keyfi gözaltı ve tutuklamalara karşı etkin yargı güvencesi sağlanacaktır.
- Kişilere yönelik tehdit, şiddet ve zorla kaybetme gibi insan hakları ihlalleri sıfır toleransla karşılanacak, sorumlular hesap verecektir.
- Kolluk kuvvetlerinin yetki kullanımı insan haklarına uygun hale getirilecek, orantılılık ilkesi esas alınacaktır.
- İşkence, kötü muamele ve onur kırıcı cezalandırma mutlak surette yasaklanacak; bu tür fiillerle etkin mücadele edilecektir.

1.2.2.4.2. Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması

- Her bireyin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi anayasal güvence altında

olacaktır.

- Kişisel verilerin korunması, modern ve etkili veri koruma standartlarına uygun şekilde sağlanacaktır.
- Kişisel verilerin izinsiz toplanması, saklanması veya paylaşılması ağır yaptırımlara tabi tutulacaktır.
- Dijital güvenlik artırılacak; bireylerin özel hayatını tehdit eden siber saldırılara ve yasa dışı gözetim uygulamalarına karşı koruma sağlanacaktır.
- Haberleşme özgürlüğü ve gizliliği ihlal edilemez bir hak olarak korunacak, dinleme ve izleme faaliyetleri ancak hukuki denetime tabi, sınırlı ve denetimli şekilde yürütülecektir.

1.2.2.4.3. İfade ve Haberleşme Güvencesi

- Haberleşmenin gizliliği esastır; telefon dinleme, elektronik postaların veya mesajların izlenmesi gibi işlemler ancak mahkeme kararıyla ve sıkı denetim altında yürütülecektir.
- Kamu düzeni veya milli güvenlik gerekçesiyle yapılan müdahaleler bile demokratik toplum gereklerine uygun olacak, keyfi uygulamalara kesinlikle izin verilmeyecektir.

1.2.2.4.4. Hukuki Koruma Mekanizmaları

- Kişisel güvenlik ve özel hayatın korunması için etkili başvuru yolları sağlanacak, hızlı ve etkili hukuki denetim mekanizmaları oluşturulacaktır.
- Mağdurların hak arama yolları güçlendirilecek, zararların etkin bir biçimde giderilmesi sağlanacaktır.
- Bağımsız veri koruma otoritesi kurulacak ve vatandaşların kişisel verileri üzerindeki denetim hakkı güçlendirilecektir.

1.2.2.4.5. Uluslararası Standartlarla Uyum

- Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına tam uyum sağlayacak; kişisel güvenlik ve özel hayatın korunması alanındaki uluslararası sözleşmeler etkin şekilde uygulanacaktır.
- Uluslararası iyi uygulamalar takip edilerek, bireyin mahremiyet hakkı ve kişisel güvenliği en üst düzeye çıkarılacaktır.

1.2.2.4.6. Sonuç

Partimiz, bireyin özgür ve güvenli bir yaşam sürdürebilmesi için kişisel güvenliğin ve özel hayatın korunmasını mutlak bir öncelik olarak görmektedir. Devletin tüm organları ve toplumun tüm kesimleri, bireyin hak ve özgürlüklerine saygıyı esas alacak; kişisel dokunulmazlık ve mahremiyetin korunması, demokratik ve insan haklarına dayalı bir Türkiye'nin temeli olacaktır.

1.2.3. Toplumsal Adalet ve Eşitlik

1.2.3.1. Fırsat eşitliği

Partimiz, herkesin doğuştan sahip olduğu haklarla eşit bireyler olduğu ilkesinden hareketle, toplumsal yaşamın tüm alanlarında fırsat eşitliğini sağlamayı temel bir hedef olarak benimser. Eğitimde, istihdamda, siyasette, sosyal yaşamda ve adalete erişimde fırsat eşitliğini güçlendirmek, hem demokratik toplum düzeninin gereği hem de toplumsal barışın ve kalkınmanın vazgeçilmez koşuludur.

1.2.3.1.1. Eğitimde Fırsat Eşitliği

- Her çocuk, ekonomik durumu veya coğrafi konumu ne olursa olsun kaliteli eğitime erişme hakkına sahip olacaktır.
- Dezavantajlı bölgelerdeki okulların altyapısı ve eğitim kalitesi güçlendirilecek, öğretmen desteği artırılacaktır.
- Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılacak, her çocuğun eğitim hayatına eşit başlangıç yapması sağlanacaktır.
- Kız çocuklarının eğitimde kalma oranları artırılacak; erken yaşta evlilik, eğitimi engelleyen tüm uygulamalara son verilecektir.
- Engelli bireylerin eğitime erişimini kolaylaştırmak için erişilebilirlik standartları ve özel destek programları yaygınlaştırılacaktır.

1.2.3.1.2. İş ve İstihdamda Fırsat Eşitliği

- Kadınların, gençlerin, engelli bireylerin ve toplumun dezavantajlı gruplarının iş gücüne katılımı artırılacak, eşit işe eşit ücret ilkesi titizlikle uygulanacaktır.
- İş yerlerinde ayrımcılığın önlenmesi için etkin denetim mekanizmaları kurulacak, kadınların yönetici pozisyonlarında daha fazla yer alması teşvik edilecektir.
- Engelli bireylerin istihdamı desteklenecek, iş yerlerinde gerekli uyumlaştırma çalışmaları yapılacaktır.
- Bölgesel kalkınma projeleriyle ekonomik olarak geri kalmış bölgelerde iş olanakları artırılacaktır.

1.2.3.1.3. Sosyal Hayatta Fırsat Eşitliği

- Toplumun her kesiminin sosyal hizmetlerden, sağlıktan ve kamusal imkanlardan eşit biçimde yararlanması sağlanacaktır.
- Engelli bireyler için erişilebilirlik koşulları geliştirilecek; şehirler, kamu alanları ve toplu taşıma araçları herkes için erişilebilir hale getirilecektir.
- Sosyal yardımlar nesnel ölçütlere bağlanacak, ihtiyaç sahiplerine adil şekilde ulaştırılacaktır.
- Kültürel çeşitlilik desteklenecek, herkesin kimliğini özgürce yaşaması sağlanacaktır.

1.2.3.1.4. Siyasi Katılımda Fırsat Eşitliği

- Siyasete katılımı engeller kaldırılacak; kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların siyasete aktif katılımı teşvik edilecektir.
- Siyasi partilerde, karar alma mekanizmalarında cinsiyet dengesi sağlanacak, temsil çeşitliliği artırılacaktır.
- Seçim kampanyalarında fırsat eşitliğini zedeleyen mali ve idari eşitsizliklere karşı önlem alınacaktır.

1.2.3.1.5. Hukuki Güvence ve Denetim

- Ayrımcılıkla mücadele yasaları etkinleştirilecek, fırsat eşitliğini ihlal eden tüm uygulamalara karşı etkili hukuki koruma sağlanacaktır.
- Ayrımcılık mağdurlarının başvuru yolları güçlendirilecek, başvurular hızlı ve adil şekilde değerlendirilecektir.
- Eşitlik ilkesini koruyan bağımsız kurumların yetki ve kapasiteleri artırılacak, toplumsal farkındalık çalışmaları desteklenecektir.

1.2.3.2. Gelir adaleti ve sosyal devlet

Partimiz, gelir dağılımında adaletin sağlanmasını ve herkesin onurlu bir yaşam sürebilmesi için gerekli asgari koşulların oluşturulmasını temel ilke olarak kabul eder. Güçlü bir sosyal devlet, sosyal adaleti tesis etmenin, ekonomik büyümeyi toplumun tüm kesimlerine yaymanın ve insan onuruna yaraşır bir yaşam standardı sağlamanın ön şartıdır. Bu doğrultuda ekonomik kalkınmanın nimetlerini adilce paylaşacak, yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı ortadan kaldıracak, güçlü ve kapsayıcı sosyal politikalar uygulayacağız.

1.2.3.2.1. Adil Vergi Politikası

- Vergi sistemimiz adaletli ve dengeli bir yapıya kavuşturulacak; dolaylı vergilerin ağırlığı azaltılacak, doğrudan vergilerle gelirden fazla kazananlardan daha fazla katkı alınacaktır.
- Vergiden kaçınmanın ve vergi kaçırmanın önüne geçilecek, kayıt dışı ekonomi ile etkin şekilde mücadele edilecektir.
- Yatırımı, üretimi ve istihdamı teşvik eden vergi düzenlemeleri uygulanacaktır.
- Asgari ücret vergi dışı bırakılacak, dar gelirli vatandaşlarımız üzerindeki vergi yükü hafifletilecektir.

1.2.3.2.2. Güçlü ve Kapsayıcı Sosyal Güvenlik Sistemi

- Sosyal güvenlik sistemi herkesin temel haklarına uygun, sürdürülebilir ve kapsayıcı hale getirilecektir.
- Emeklilik maaşları insan onuruna yakışır düzeye çıkarılacak, emeklilerimizin refahı artırılacaktır.
- Sosyal güvenlik kapsamı genişletilecek, güvencesiz çalışmaya son verilecek, herkes sosyal

koruma şemsiyesi altına alınacaktır.

- Sağlık hizmetlerine erişim ücretsiz veya herkes için karşılanabilir olacak şekilde düzenlenecektir.

1.2.3.2.3. Etkin Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele

- Yoksulluğun tüm biçimleriyle mücadele edilecek, ihtiyaç sahiplerine doğrudan ve düzenli destek sağlanacaktır.
- Sosyal yardımlar objektif kriterlerle, hak temelli bir yaklaşımla sunulacak; siyasi saiklerle dağıtılan yardımlara son verilecektir.
- Dezavantajlı kesimlere yönelik istihdam ve eğitim programları geliştirilecek, sosyal yardımlar bağımsızlık ve üretkenliği teşvik eden politikalarla desteklenecektir.
- Gıda güvencesi sağlanacak, hiçbir vatandaşımızın temel ihtiyaçlardan mahrum kalmaması garanti altına alınacaktır.

1.2.3.2.4. Adil Gelir Dağılımı ve Bölgesel Kalkınma

- Bölgesel kalkınma politikaları ile gelir farklılıkları azaltılacak, her bölge eşit fırsatlara kavuşturulacaktır.
- Kırsal kalkınma desteklenecek, tarım ve hayvancılıkla uğraşan vatandaşlarımızın gelirleri artırılacaktır.
- Kamu yatırımları dengeli şekilde tüm bölgelere yayılacak, göçün zorunluluk olmaktan çıkması sağlanacaktır.

1.2.3.2.5. İstihdam ve Gelir Artışı

- İstihdamı artırıcı ve nitelikli iş olanakları sağlayan politikalar uygulanacak, işsizliğe karşı etkin mücadele edilecektir.
- Çalışanların emeği korunacak, sendikal haklar güçlendirilecek, kayıt dışı istihdamla mücadele edilecektir.
- Asgari ücret, insanca yaşamı temin edecek düzeye çıkarılacak ve ekonomik büyümeye paralel olarak artırılacaktır.

1.2.3.2.6. Sosyal Konut ve Barınma Hakkı

- Dar gelirli vatandaşlarımız için erişilebilir, sağlıklı ve güvenli sosyal konut projeleri hayata geçirilecektir.
- Konut hakkı, temel bir insan hakkı olarak korunacak ve konut edinimi kolaylaştırılacaktır.
- Kiralık konut piyasasında denetim sağlanacak, fahiş kira artışlarına karşı önlemler alınacaktır.

1.2.3.2.7. Sonuç

Gelir adaletinin sağlandığı, sosyal devletin güçlü olduğu bir Türkiye, sadece ekonomik kalkınmayı değil, toplumsal huzuru ve güveni de beraberinde getirecektir. Partimiz, zenginliğin adil paylaşılmasını, yoksulluğun yok edilmesini ve hiçbir vatandaşımızın kendisini yalnız hissetmeyeceği bir sosyal koruma ağı oluşturmayı kararlılıkla hedeflemektedir. Güçlü, adil ve şefkatli bir devlet anlayışıyla, refahı tüm topluma yayacağız.

1.2.3.3. Cinsiyet eşitliği

Partimiz, kadın ve erkek eşitliğini demokrasinin, toplumsal barışın ve kalkınmanın temel unsuru olarak görür. Cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kadınların ve kız çocuklarının hayatın tüm alanlarında eşit hak ve fırsatlara sahip olması için kararlı bir şekilde mücadele edeceğiz. Kadınların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda eşit ve etkin katılımını sağlamak, toplumun her kesiminde farkındalığı artırmak ve eşitliği kalıcı hale getirmek temel hedefimizdir.

1.2.3.3.1. Hukuki Güvenceler ve Eşitlikçi Yasalar

- Anayasa ve tüm yasalarda kadın-erkek eşitliği açık şekilde güvence altına alınacaktır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası sözleşmeler eksiksiz uygulanacak, İstanbul Sözleşmesi yeniden yürürlüğe konulacaktır.

- Ayrımcılıkla mücadele yasaları güçlendirilecek, toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alan hukuki düzenlemeler yapılacaktır.
- Cinsiyete dayalı ücret eşitsizliği sonlandırılacak, “eşit işe eşit ücret” uygulaması kesin olarak sağlanacaktır.

1.2.3.3.2. Siyasi Katılım ve Temsilde Eşitlik

- Kadınların siyasete katılımı artırılacak, siyasi partiler ve karar alma mekanizmalarında kadın temsil oranı yükseltilecektir.
- Seçim ve parti yasaları, kadınların siyasette eşit şekilde yer almasını sağlayacak şekilde düzenlenecektir.
- Kadın adaylara ve kadın sivil toplum kuruluşlarına destek sağlanacaktır.

1.2.3.3.3. Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele

- Kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans ilkesi benimsenerek, koruma mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Şiddet mağduru kadınlara yönelik sığınma evleri yaygınlaştırılacak, psikolojik ve hukuki destek sağlanacaktır.
- Erken yaşta ve zorla evliliklerle kararlılıkla mücadele edilecek, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi için etkin denetim sağlanacaktır.
- Kolluk kuvvetleri ve yargı organları toplumsal cinsiyet duyarlılığıyla eğitilecektir.

1.2.3.3.4. Kadın İstihdamının Artırılması ve Ekonomik Güçlenme

- Kadın istihdamını artırmak için teşvikler uygulanacak, iş yerlerinde cinsiyet eşitliği sağlanacaktır.
- Kadın girişimciliği desteklenecek, kadınların iş gücüne katılımı önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Kreş ve bakım hizmetleri yaygınlaştırılacak, kadınların çalışma hayatına devam etmesi kolaylaştırılacaktır.
- Tarımda, sanayide ve hizmet sektöründe kadın emeği görünür ve değerli hale getirilecektir.

1.2.3.3.5. Eğitime Erişim ve Fırsat Eşitliği

- Kız çocuklarının eğitime erişimi tam anlamıyla sağlanacak, erken okul terkleri önlenecektir.
- Eğitim müfredatı toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle gözden geçirilecek, önyargısız ve kapsayıcı eğitim anlayışı yaygınlaştırılacaktır.
- Mesleki eğitim programlarıyla kadınların farklı sektörlerde yetkinlik kazanmaları desteklenecektir.

1.2.3.3.6. Toplumsal Farkındalık ve Medya

- Medyada kadınların temsilinde eşitlik sağlanacak, cinsiyetçi söylem ve stereotiplere karşı mücadele edilecektir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yayıncılık teşvik edilecektir.
- Kamuoyunda farkındalık oluşturacak kampanyalar düzenlenecek, eşitlik kültürü toplumun tüm kesimlerine yerleşecektir.

1.2.3.3.7. Sonuç

Cinsiyet eşitliği, yalnızca kadınların meselesi değil; insan haklarının, adaletin ve demokrasinin temelidir. Kadınların toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamda eşit ve özgür bireyler olarak yer alması için gereken tüm adımları atacağız. Eşitlikçi bir Türkiye, daha güçlü, daha özgür ve daha adil bir Türkiye demektir. Hep birlikte eşitlik için çalışacağız.

1.2.3.4. Dezavantajlı grupların korunması (engelliler, yaşlılar, çocuklar, yoksullar vb.)

Partimiz, tüm yurttaşlarımızın insan onuruna yakışır bir yaşam sürmesi gerektiğine inanır. Dezavantajlı grupların korunması, sosyal adaletin ve toplumsal dayanışmanın bir gereğidir. Engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar, yoksullar, göçmenler, mülteciler, kronik hastalar, işsizler, şiddet mağdurları ve ayrımcılığa uğrayan tüm bireylerin haklarını güvence altına alacak, toplumun her kesiminin eşit ve adil bir şekilde toplumsal hayata katılımını sağlayacak

politikaları hayata geçireceğiz.

1.2.3.4.1. Kapsayıcı ve Erişilebilir Kamusal Hizmetler

- Kamu hizmetleri herkes için erişilebilir hale getirilecek; engellilere, yaşlılara, dil ve iletişim engelleri bulunan bireylere yönelik özel düzenlemeler yapılacaktır.
- Engelli bireylerin eğitime, iş gücüne, sağlık hizmetlerine ve sosyal yaşama tam katılımı sağlanacaktır.
- Erişilebilir şehirler ve kamu alanları oluşturulacak, mimari ve dijital erişilebilirlik artırılabilecektir.
- Kamu binaları, toplu taşıma araçları, eğitim kurumları ve dijital platformlar dezavantajlı gruplara uygun hale getirilecektir.

1.2.3.4.2. Sosyal Koruma ve Destek Mekanizmaları

- Sosyal yardım ve sosyal hizmetler daha kapsayıcı hale getirilecek, hak temelli bir anlayışla sunulacaktır.
- Gelir güvencesi olmayan veya düşük gelirli bireyler için sosyal yardımlar güçlendirilecek, temel ihtiyaçlara erişim güvence altına alınacaktır.
- Yaşlı yurttaşlarımız için sosyal güvenlik sistemleri güçlendirilecek, yaşlı bakım hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.
- Kronik hastalıklarla yaşayan bireyler için özel destek ve bakım hizmetleri sağlanacaktır.

1.2.3.4.3. Eğitim ve İstihdamda Fırsat Eşitliği

- Dezavantajlı gruplara yönelik özel eğitim programları geliştirilecek, eğitimde fırsat eşitliği sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasına erişimi sınırlı olan gruplar için özel istihdam teşvikleri uygulanacaktır.
- Engelli istihdam kotaları etkin şekilde uygulanacak, işverenlere teşvikler sağlanacaktır.
- Mesleki eğitim ve girişimcilik destek programları dezavantajlı bireyler için yaygınlaştırılacaktır.

1.2.3.4.4. Şiddet ve Ayrımcılıkla Etkin Mücadele

- Dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılık, istismar ve şiddet vakalarına karşı güçlü koruma sağlanacak, cezai yaptırımlar artırılabilecektir.
- Mağdurlara yönelik psikososyal destek hizmetleri yaygınlaştırılacak ve ulaşılabilir hale getirilecektir.
- Toplumda önyargıların aşılması ve kapsayıcı bir kültürün yerleşmesi için farkındalık kampanyaları düzenlenecektir.

1.2.3.4.5. Çocukların Korunması

- Çocuk işçiliğiyle kararlılıkla mücadele edilecek, eğitim çağındaki tüm çocukların okullaşması sağlanacaktır.
- Çocukların sağlık, beslenme ve barınma hakları eksiksiz sağlanacaktır.
- Çocuk koruma hizmetleri yaygınlaştırılacak ve güçlendirilecektir.
- Çocukların erken yaşta evlilik, istismar ve şiddetten korunması için etkin önlemler alınacaktır.

1.2.3.4.6. Göçmenler ve Mülteciler

- Göçmen ve mültecilere yönelik insani destekler güçlendirilecek, temel haklara erişimleri sağlanacaktır.
- Uyum politikaları çerçevesinde eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimleri geliştirilecektir.
- Toplumsal uyum ve karşılıklı saygı çerçevesinde birlikte yaşam kültürü teşvik edilecektir.

1.2.3.4.7. Sivil Toplumla İş Birliği

- Dezavantajlı gruplarla ilgili çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği güçlendirilecektir.
- Politika geliştirme süreçlerinde dezavantajlı grupların temsilcileri ve örgütleri etkin şekilde yer alacaktır.
- Kamu denetimi ve hesap verebilirlik için sivil toplumun katkısı artırılabilecektir.

1.2.3.4.8. Sonuç

Hiç kimsenin geride bırakılmadığı, adil, kapsayıcı ve insan onuruna yakışır bir Türkiye için dezavantajlı grupların korunmasını bir devlet politikası haline getireceğiz. Toplumun tüm kesimlerinin tam ve eşit katılımını sağlamak, demokrasinin ve insan haklarının gereğidir. Hep birlikte daha güçlü bir toplum inşa edeceğiz.

1.2.4. Milli Egemenlik ve Bağımsızlık

1.2.4.1. Ulusal çıkarların korunması

Partimiz, Türkiye'nin milli egemenliğini, toprak bütünlüğünü, siyasi birliğimizi, siyasi bağımsızlığını ve ekonomik güvenliğini en üst düzeyde korumayı temel bir devlet görevi ve siyasi öncelik olarak görmektedir. Ulusal çıkarlarımızı her alanda güçlü bir şekilde savunacak, uluslararası ilişkilerde saygın, kararlı ve etkin bir duruş sergileyeceğiz. Türkiye'nin menfaatlerini korurken barışı, iş birliğini ve uluslararası hukuku esas alacak, milli gücümüzü tüm unsurlarıyla artıracacağız.

1.2.4.1.1. Milli Egemenlik ve Bağımsızlık

- Türkiye Cumhuriyeti'nin tam bağımsızlığı, bölünmez bütünlüğü ve anayasal düzeni tavizsiz bir şekilde korunacaktır.
- Hiçbir iç veya dış tehdit karşısında teslimiyet gösterilmeyecek, tüm tehdit ve tehlikelere karşı caydırıcı milli güç unsurları geliştirilecektir.
- Egemenlik haklarımız, deniz yetki alanlarımız (Mavi Vatan), hava sahası ve kara sınırlarımız uluslararası hukuk temelinde korunacaktır.

1.2.4.1.2. Etkin ve Güçlü Dış Politika

- Türkiye'nin dış politikası, ulusal çıkarlar ekseninde, çok boyutlu ve dengeleyici bir stratejiyle yürütülecektir.
- Komşu ülkelerle iyi komşuluk ilişkileri kurulacak, bölgesel barış ve istikrar için proaktif rol üstlenilecektir.
- Uluslararası kuruluşlardaki etkinliğimiz artırılacak, Türkiye'nin hak ve menfaatleri her platformda güçlü bir şekilde savunulacaktır.
- Uluslararası krizlerde Türkiye'nin çıkarlarına uygun tutum alınacak; barışçıl çözümler öncelikli olacak, ancak gerektiğinde caydırıcı güç kullanılacaktır.

1.2.4.1.3. Savunma ve Güvenlik Kapasitesinin Güçlendirilmesi

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu ve savunma sanayiinde tam bağımsızlık sağlanacaktır.
- Yerli ve milli savunma teknolojilerine yatırım artırılacak, dışa bağımlılık azaltılacaktır.
- Sınır güvenliği, terörle mücadele ve siber güvenlik alanlarında önleyici ve etkin tedbirler alınacaktır.
- Türkiye, caydırıcılığını artırmak için çok boyutlu savunma stratejilerini uygulayacaktır.

1.2.4.1.4. Enerji Güvenliği ve Stratejik Yatırımlar

- Türkiye'nin enerji güvenliği sağlanacak, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik verilecektir.
- Uluslararası enerji koridorlarında Türkiye'nin stratejik rolü güçlendirilecektir.
- Kritik altyapılar ve stratejik sektörlerde dışa bağımlılığı azaltacak yatırımlar yapılacaktır.

1.2.4.1.5. Ekonomik Çıkarların Korunması ve Geliştirilmesi

- Uluslararası ekonomik ilişkilerde Türkiye'nin çıkarlarını koruyacak dengeli ve bağımsız bir ticaret politikası izlenecektir.
- Kritik sektörlerde yerli üretim desteklenecek, ekonomik yaptırımlara karşı dirençli bir ekonomi inşa edilecektir.
- Türk girişimcilerinin ve yatırımcılarının yurt dışındaki hakları korunacak, dış ekonomik ilişkilerde Türkiye'nin çıkarları ön planda tutulacaktır.

1.2.4.1.6. Kültürel ve Tarihi Değerlerin Korunması

- Türkiye'nin tarihi mirası, kültürel değerleri ve medeniyet birikimi korunacak ve dünyaya tanıtılacaktır.

- Yurt dışındaki kültürel varlıklarımızın korunması ve geri kazanılması için etkin çalışmalar yürütülecektir.
- Türk dili, tarihi ve kültürü, uluslararası alanda tanıtılarak milli kimlik güçlendirilecektir.

1.2.4.1.7. Milli Birlik ve Toplumsal Dayanışma

- Türkiye'nin iç barışını ve toplumsal dayanışmasını güçlendirecek politikalar uygulanacaktır.
- Farklılıklarımız zenginlik olarak kabul edilecek, ortak kimlik ve ortak hedefler etrafında birleşmiş bir toplum inşa edilecektir.
- Türkiye'nin tüm yurttaşları, ulusal çıkarların korunmasında ortak sorumluluk ve bilinçle hareket edecektir.

1.2.4.1.8. Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkarları; hukukun, milli gücün, caydırıcılığın ve akılcı diplomasinin eşgüdümüyle korunacaktır. Güçlü, bağımsız, onurlu ve itibarlı bir Türkiye için ulusal çıkarlarımızı her koşulda savunacak, milletimizin hak ettiği refah ve güvenliği sağlayacağız.

1.2.4.2. Tam bağımsız dış politika

Partimizin dış politika anlayışı; bağımsızlık, milli egemenlik, karşılıklı saygı, uluslararası hukuk ve Türkiye'nin çıkarlarını esas alan ilkeler üzerine kuruludur. Tam bağımsızlık, yalnızca askeri değil; siyasi, ekonomik, teknolojik ve kültürel bağımsızlığın bir bütünü olarak görülmekte, dış ilişkilerde hiçbir vesayet ya da dayatmayı kabul etmemektedir. Türkiye, dış politikada kendi kararlarını kendisi alan, müttefiklik ilişkilerinde dahi eşitliği esas kabul eden, itibar sahibi ve yön belirleyen bir ülke olacaktır.

1.2.4.2.1. Karar Alma Yetkisinde Tam Bağımsızlık

- Türkiye, ulusal çıkarlarına aykırı hiçbir dış baskı veya dayatmayı kabul etmeyecek, tüm dış politika kararlarını bağımsız ve özgür iradesiyle alacaktır.
- Uluslararası ittifaklar ve iş birlikleri ancak Türkiye'nin milli menfaatlerine hizmet ettiği sürece sürdürülecektir.
- Hiçbir ülkenin veya küresel gücün Türkiye'nin içişlerine müdahalesine izin verilmeyecektir.

1.2.4.2.2. Çok Yönlü ve Dengeli Dış Politika

- Tek kutuplu veya tek taraflı bağımlılıktan uzak, çok kutuplu ve çok boyutlu diplomasi esas alınacaktır.
- Batı ile ilişkiler karşılıklı saygı temelinde sürdürülecek, Doğu ülkeleri ve yükselen ekonomilerle stratejik iş birlikleri geliştirilecektir.
- Türkiye, bölgesel güç olmanın ötesine geçerek küresel bir aktör haline gelecektir.

1.2.4.2.3. Uluslararası Hukuka Saygı ve Hakların Savunulması

- Türkiye, uluslararası hukuk kurallarına uygun hareket edecek, hak ve menfaatlerini hukuki zeminde savunacaktır.
- Uluslararası platformlarda adalet, hakkaniyet ve barışın sağlanması için etkin rol oynanacaktır.
- Uluslararası kurumlarda reform taleplerini destekleyecek, Türkiye'nin daha güçlü temsil edilmesi sağlanacaktır.

1.2.4.2.4. Bağımsız Ekonomi, Bağımsız Dış Politika

- Ekonomik bağımsızlık, dış politika bağımsızlığının teminatıdır. Bu kapsamda, ithalata bağımlılığın azaltılması, stratejik sektörlerde yerli üretimin artırılması sağlanacaktır.
- Finansal bağımsızlık güçlendirilecek, uluslararası finans kuruluşlarına bağımlılık azaltılacaktır.
- Türkiye'nin küresel enerji, ticaret ve lojistik hatlarında bağımsız aktör olarak yer alması sağlanacaktır.

1.2.4.2.5. İtibarlı ve Etkin Diplomasi

- Türkiye, dünya çapında barışın, hakkaniyetin ve karşılıklı çıkarların savunucusu olarak etkin bir diplomasi yürütecektir.

- Diplomat yetiştirme süreçleri güçlendirilecek, diplomasi okulları ve uzmanlık merkezleri kurulacaktır.
- Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının hakları korunacak, dış temsilciliklerin etkinliği artırılacaktır.

1.2.4.2.6. Savunma ve Güvenlikte Tam Bağımsızlık

- Türkiye savunma sanayiinde yüzde yüz yerli ve milli üretimi hedefleyecek, dışa bağımlılıktan kurtulacaktır.
- Askeri iş birlikleri, Türkiye'nin çıkarlarına uygunluk kriteriyle değerlendirilecek, bağımsız savunma politikası izlenecektir.
- Siber güvenlik ve uzay savunma sistemleri dahil olmak üzere yeni nesil güvenlik alanlarında tam bağımsızlık sağlanacaktır.

1.2.4.2.7. Milli Kimliğin ve Değerlerin Uluslararası Temsili

- Türkiye'nin kültürel, tarihi ve milli değerleri uluslararası alanda bağımsız şekilde tanıtılacak, "yumuşak güç" kapasitesi artırılacaktır.
- Uluslararası arenada milli duruşumuzdan taviz verilmeyecek, Türkiye kendi kimliği ve değerleriyle söz sahibi olacaktır.

1.2.4.2.8. Bölgesel Barış ve İstikrarın Mimarı Olmak

- Türkiye, bölgesinde barış ve istikrarın teminatı olacak, komşu ülkelerle sorunları diyalog ve diplomasi yoluyla çözmeye öncelik verecektir.
- Kardeş halkların ve mağdur milletlerin haklarını savunan bir politika izlenecektir.
- Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde barışın öncüsü olunacaktır.

1.2.4.2.9. Sonuç

Türkiye, her alanda bağımsızlığını güçlendiren, kendi geleceğini kendi elleriyle inşa eden, dünya sahnesinde itibarlı ve etkili bir ülke olacaktır. Dış politikada hiç kimsenin arka bahçesi veya piyonu olmayacak, dostlukta güvenilir, çıkar çatışmalarında kararlı bir duruş sergileyecektir.

1.2.4.3. Ulusal birliğin ve bütünlüğün güçlendirilmesi

Partimizin temel hedefi; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkeleri doğrultusunda, milletimizin tüm unsurlarını birleştiren, ortak aidiyet duygusunu pekiştiren, ayrımcılığa ve kutuplaşmaya karşı güçlü bir toplumsal dayanışma kültürü oluşturmaktır. Ülkemizin birliği, beraberliği ve toprak bütünlüğü, her türlü siyasi, ideolojik ve etnik hesapların üzerinde tutulacak; güçlü bir Türkiye için ortak gelecek inşa edilecektir.

1.2.4.3.1. Tek Millet, Tek Bayrak, Tek Vatan, Tek Devlet İlkesi

- Türkiye Cumhuriyeti, tek bayrak, tek vatan ve tek devlet çatısı altında yaşayan, tek millet anlayışıyla bütün vatandaşlarını kucaklar.
- Bu ilke doğrultusunda, milletimizin tüm fertleri arasında kardeşlik hukuku güçlendirilecek, hiçbir kimlik ayrımı yapılmaksızın eşit yurttaşlık esas alınacaktır.
- Terör örgütleri ve bölücü yapılara karşı kararlı mücadele sürdürülecek, milli birlik ve bütünlük tehdit edilemeyecek hale getirilecektir.

1.2.4.3.2. Ortak Değerlerin Güçlendirilmesi

- Toplumsal bütünlüğümüzü besleyen tarihsel, kültürel ve ahlaki değerler yaşatılacak ve genç kuşaklara aktarılacaktır.
- Ortak milli hafıza inşa edilecek; tarih, kültür, dil ve medeniyet mirasımız korunacak ve tanıtılacaktır.
- Milli bayramlar, anma günleri ve simgelerimizin toplumda daha etkin şekilde benimsenmesi sağlanacaktır.

1.2.4.3.3. Toplumsal Kardeşlik ve Dayanışma

- Vatandaşlarımız arasında kardeşlik ruhu güçlendirilecek, ayrıştırıcı dil ve söylemler

reddedilecektir.

- Bölgesel farklılıklar zenginlik olarak görülecek, kültürel çeşitlilik milli birlikle harmanlanacaktır.
- Sosyal politikalar, tüm vatandaşlarımızın eşit fırsatlara erişimini sağlayacak şekilde yürütülecektir.

1.2.4.3.4. Ortak Kimlik ve Aidiyet Bilinci

- Vatandaşlarımız arasında ortak kimlik bilinci oluşturulacak, aidiyet duygusu pekiştirilecektir.
- “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı” ortak paydası vurgulanacak ve güçlendirilecektir.
- Eğitim müfredatı milli birlik ve bütünlük perspektifiyle yeniden düzenlenecektir.

1.2.4.3.5. Bölgesel Kalkınma ve Fırsat Eşitliği

- Türkiye'nin tüm bölgelerinde eşit kalkınma hedeflenecek, bölgeler arası gelişmişlik farkları azaltılacaktır.
- Yatırımlar dengeli şekilde dağıtılarak, bölgesel eşitsizlikler giderilecektir.
- İstihdam, eğitim ve sağlık hizmetleri her bölgeye eşit şekilde ulaştırılacaktır.

1.2.4.3.6. Medya ve İletişimde Milli Birlik Bilinci

- Medya organları, milli birlik ve beraberliği güçlendiren yayın politikalarına teşvik edilecektir.
- Ayrıştırıcı, kutuplaştırıcı ve nefreti körükleyen yayınlara karşı önlemler alınacaktır.
- Yeni medya ve sosyal medya alanlarında da toplumsal barışı besleyen içerikler teşvik edilecektir.

1.2.4.3.7. Hukuk Devleti ve Adaletle Birlik

- Adalet duygusu toplumsal bütünlüğün teminatıdır. Bu doğrultuda, hukukun üstünlüğü esas alınacak, vatandaşlarımızın devlete olan güveni artırılacaktır.
- Ayrımcılığa, ötekileştirmeye ve adaletsizliğe karşı sıfır tolerans politikası izlenecektir.
- Tüm vatandaşlarımız, devlet karşısında eşit olacak, hak ve özgürlükler güvence altına alınacaktır.

1.2.4.3.8. Gençlik ve Eğitimde Milli Birlik Yaklaşımı

- Eğitim sistemi, milli birlik ve bütünlüğü esas alan, ortak değerleri önceleyen bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Gençlerimizin aidiyet duygusu güçlendirilecek, her bireyin ülkesine ve milletine karşı sorumluluk taşıması sağlanacaktır.
- Gençlik çalışmaları ve projeleri, milli birlik bilincini güçlendirecek şekilde desteklenecektir.

1.2.4.3.9. Sonuç

Türkiye'nin birliği ve bütünlüğü, yalnızca coğrafi bir sınır meselesi değil, aynı zamanda ortak bir ruh ve bilinç meselesidir. Partimiz, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tamamını kardeşçe kucaklayacak, birlik ve beraberlikten taviz vermeden büyük Türkiye idealini gerçekleştirecektir. Ayrıştırıcı değil, birleştirici; dışlayıcı değil, kapsayıcı bir anlayışla yürünecek bu yolda, Türkiye'yi geleceğe taşıyan güçlü bir toplumsal birlik inşa edilecektir.

1.2.5. Çoğulculuk ve Hoşgörü

1.2.5.1. Farklı inanç, düşünce ve yaşam tarzlarına saygı

Partimiz, Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşlarını eşit ve saygın bireyler olarak görür. Herkesin inancına, düşüncesine ve yaşam tarzına saygı duyulması, çağdaş ve demokratik bir toplumun temelidir. Hedefimiz; çeşitlilik içinde birlik anlayışını benimseyen, özgürlükleri ve toplumsal barışı güvence altına alan bir Türkiye inşa etmektir.

1.2.5.1.1. İnanç Özgürlüğü

- Her bireyin inanç veya inanmama hakkı güvence altındadır.
- Devlet tüm inançlara eşit mesafede duracak, hiçbir inanç veya inançsızlık ayrımcılığa uğramayacaktır.
- İbadet yerleri ve dini faaliyetler, kanunlar çerçevesinde özgürce yürütülecek, vatandaşlarımızın inançlarını yaşama hakkı korunacaktır.
- Din ve vicdan özgürlüğü, anayasal teminat altında olacak ve uygulamada eksiksiz şekilde

hayata geçirilecektir.

1.2.5.1.2. Düşünce ve İfade Özgürlüğü

- Farklı düşünceler toplumun zenginliğidir. Düşünce ve ifade özgürlüğü korunacak, eleştirel düşünce ve fikir çeşitliliği desteklenecektir.
- Medya, akademi ve sivil toplumun özgürce çalışması sağlanacak, baskı ve sansüre karşı net bir tutum sergilenecektir.
- İfade özgürlüğü; şiddet, nefret söylemi ve terörü teşvik etmedikçe sınırsız şekilde korunacaktır.

1.2.5.1.3. Yaşam Tarzına Saygı

- Her bireyin yaşam tarzı tercihi özgürdür; kimsenin giyimine, yeme içme tercihine, sosyal alışkanlıklarına müdahale edilmeyecektir.
- Yaşam tarzı üzerinden ayrımcılık, dışlama veya ötekileştirme yapılmasına izin verilmeyecek, herkesin özgürce yaşamasına olanak sağlanacaktır.
- Devlet, tüm vatandaşlarının tercihlerine saygılı olacak ve herkesin kendisini özgürce ifade edebildiği bir toplumsal ortam tesis edilecektir.

1.2.5.1.4. Eşit Yurttaşlık İlkesi

- İnancı, düşüncesi veya yaşam biçimi ne olursa olsun her vatandaşımız, kanun önünde eşittir.
- Kamu hizmetlerine erişim ve istihdamda hiçbir ayrımcılık kabul edilmeyecek, liyakat esas alınacaktır.
- Toplumun tüm kesimleri ortak gelecek vizyonunda buluşturulacaktır.

1.2.5.1.5. Ayrımcılıkla Mücadele ve Farklılıkların Zenginlik Olarak Görülmesi

- İnanç, düşünce veya yaşam tarzı nedeniyle yapılan ayrımcılıkla etkili şekilde mücadele edilecek; hukuk ve kamu politikaları bu yönde güçlendirilecektir.
- Çoğulculuk ve hoşgörü kültürü yaygınlaştırılacak; farklılıklar tehdit değil, zenginlik olarak değerlendirilecektir.
- Farklı inanç ve düşünce gruplarıyla diyalog ve iş birliği teşvik edilecek, toplumsal huzur pekiştirilecektir.

1.2.5.1.6. Eğitimde Hoşgörü ve Çoğulculuk

- Eğitim sistemi, farklı inançlara ve yaşam tarzlarına saygıyı esas alan bir anlayışla yeniden düzenlenecektir.
- Gençlerimize erken yaşlardan itibaren hoşgörü, empati ve farklılıklara saygı değerleri kazandırılacaktır.
- Ortak değerler etrafında buluşan, özgür ve saygılı bir toplum için eğitim kurumlarımız öncü rol üstlenecektir.

1.2.5.1.7. Sivil Toplumun Güçlendirilmesi

- İnanç, düşünce ve yaşam tarzı ekseninde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları desteklenecek, bu kuruluşların toplumsal barışa katkı sunmaları sağlanacaktır.
- Diyalog ortamları artırılacak, farklı kesimlerin birbirini tanıması ve anlaması için projeler geliştirilecektir.

1.2.5.1.8. Sonuç

Türkiye'nin toplumsal barış ve huzur içinde ilerlemesi, tüm vatandaşlarının birbirine saygı duymasıyla mümkündür. Partimiz; herkesin özgürce yaşadığı, farklılıkların bir arada uyum içinde var olduğu bir Türkiye hedeflemektedir. Bu anlayışla, kimse ötekileştirilmeyecek; inancı, düşüncesi ve yaşam tarzı nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmayacaktır. Hep birlikte, farklılıklarımızla zenginleşen büyük bir millet olarak geleceğe yürüyeceğiz.

1.2.5.2. Kültürel çeşitlilik ve birlikte yaşama kültürü

Partimiz, Türkiye'nin köklü medeniyet birikimi ve zengin kültürel yapısını, en büyük gücümüz ve ortak mirasımız olarak görmektedir. Anadolu'nun binlerce yıllık tarihinde şekillenen kültürel çeşitlilik, toplumumuzu birbirine kenetleyen bir zenginliktir. Amacımız; tüm farklılıklarıyla birlikte barış içinde yaşayan, kültürel değerleri koruyarak gelecek kuşaklara aktaran bir Türkiye inşa etmektir.

1.2.5.2.1. Kültürel Çeşitliliğin Korunması ve Geliştirilmesi

- Türkiye'nin tüm etnik, kültürel ve yöresel zenginlikleri korunacak ve desteklenecektir.
- Geleneksel sanatlar, diller, müzikler, edebiyat ve kültürel pratikler yaşatılacak; yerel kültürlerin tanıtımı ve aktarımı sağlanacaktır.
- Kültürel miras alanları korunacak, restorasyon ve tanıtım çalışmalarıyla gelecek nesillere aktarılacaktır.
- Ulusal kültür politikası, tüm farklılıkların birlikte yaşamasını teşvik eden kapsayıcı bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır.

1.2.5.2.2. Birlikte Yaşama Kültürünün Güçlendirilmesi

- Farklı topluluklar arasında karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayış kültürü yaygınlaştırılacaktır.
- Ortak yaşam alanlarında, birbirini tanıma ve kültürel etkileşimi artıracak programlar uygulanacaktır.
- Kültürel etkinlikler, festivaller ve buluşmalar yoluyla farklı topluluklar arasında diyalog ve dayanışma artırılacaktır.
- Çocuklarımız ve gençlerimiz, farklı kültürlerin bir arada nasıl yaşadığını öğrenerek büyüyeceklerdir.

1.2.5.2.3. Ana Dillerin ve Kültürel İfadelerin Desteklenmesi

- Türkiye'nin zengin dil çeşitliliği korunacak; farklı ana dillerin yaşatılması ve öğretilmesi desteklenecektir. Türkiye'nin resmi dili ve eğitim dili Türkçedir. Türkçe dışında başka bir ana dilin öğretilmesi ve eğitimin yapılması isteğe bağlı olması, ulusal topluluğun kültür ve dilini anlamaktan ve topluluk etkinliklerine katılmaktan alıkoyacak veya ulusal egemenliğe zarar verecek şekilde olmaması şartıyla mümkündür.
- Kültürel ifadelerin, edebiyatın, şiirin, tiyatronun ve yerel medyanın gelişimi için özel destek programları uygulanacaktır.
- Medyada kültürel çeşitliliğe yer verilmesi teşvik edilecek, kültürler arası anlayışa katkı sunan yayınlara destek sağlanacaktır.

1.2.5.2.4. Kültürel Haklar ve Eşitlik

- Tüm yurttaşlarımızın kültürel hakları anayasal güvence altında olacak, bu hakların kullanımında hiçbir engel bulunmayacaktır.
- Kültürel hakların korunması; demokrasi, insan hakları ve toplumsal adalet anlayışımızın temelidir.
- Kültürel kimliklerin özgürce ifade edilmesi ve yaşatılması sağlanacak, hiçbir kimlik veya kültür ayrımcılığa maruz bırakılmayacaktır.

1.2.5.2.5. Eğitimde Kültürel Zenginlik ve Farklılıklar

- Eğitim programlarımızda kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygı teması güçlendirilecektir.
- Öğrencilere kültürel çeşitliliğin değeri anlatılacak, kültürel etkileşim ve dayanışma bilinci kazandırılacaktır.
- Okullarda kültürel miras eğitimi verilerek, genç nesillerin kültürler arası anlayış ve empati geliştirmeleri sağlanacaktır.

1.2.5.2.6. Kültürel İş Birlikleri ve Uluslararası Tanıtım

- Türkiye'nin kültürel çeşitliliği, uluslararası platformlarda etkin şekilde tanıtılacaktır.
- Kültürel iş birlikleri yoluyla dünya halklarıyla dostluk köprüleri kurulacak, kültürel diplomasimiz güçlendirilecektir.
- Kültürel değişim programlarıyla Türkiye'nin kültürel zenginlikleri dünya gençliğiyle buluşturulacaktır.

1.2.5.2.7. Ayrımcılıkla Mücadele ve Kültürel Barış

- Kültürel kimlikler üzerinden ayrımcılık ve dışlamayla kararlı bir şekilde mücadele edilecektir.
- Toplumun her kesiminin kültürel kimliğine saygı gösterilecek, toplumsal uyum ve barış sağlanacaktır.
- Medya ve kamu yayınlarında kültürel çeşitlilik bir zenginlik olarak işlenecek, ayrıştırıcı değil birleştirici dil kullanılacaktır.

1.2.5.2.8. Sonuç

Kültürel çeşitliliği, ortak zenginliğimiz ve geleceğe taşıyacağımız en değerli miras olarak görüyoruz. Partimizin hedefi; farklı kültürlerin bir arada huzur içinde yaşadığı, hoşgörünün egemen olduğu, dayanışma ve karşılıklı saygının temel değer kabul edildiği bir Türkiye'dir. Geleceğe, bu köklü zenginliği koruyarak ve büyüterek yürüyeceğiz.

1.2.5.3. Ayrımcılıkla mücadele

Partimiz, insan onurunu ve eşitliği temel alan bir siyaset anlayışını benimsemektedir. Toplumda hiçbir bireyin; dili, dini, mezhebi, etnik kökeni, cinsiyeti, yaşam tarzı, siyasi görüşü, engellilik durumu veya sosyal statüsü nedeniyle ayrımcılığa uğramasına asla izin verilmeyecektir. Hedefimiz; eşitlikçi, kapsayıcı ve adil bir toplum düzeni kurmak, her vatandaşın özgürce ve onuruyla yaşayabildiği bir Türkiye inşa etmektir.

1.2.5.3.1. Ayrımcılıkla Mücadele Hukukunun Güçlendirilmesi

- Ayrımcılıkla mücadele konusunda mevcut yasal düzenlemeler güçlendirilecek, etkin uygulanması sağlanacaktır.
- Anayasal güvence altında olan eşitlik ilkesinin uygulanması için ayrımcılığa karşı kapsamlı bir ulusal eylem planı hazırlanacaktır.
- Ayrımcılıkla Mücadele Kurumu kurulacak ve bağımsız çalışacaktır. Vatandaşların şikâyetleri etkin biçimde değerlendirilecektir.
- Ayrımcılığı özendiren, teşvik eden veya meşrulaştıran hiçbir tutum veya söyleme tolerans gösterilmeyecektir.

1.2.5.3.2. Farklı Kimliklerin Korunması ve Saygı

- Tüm toplulukların kültürel, inançsal ve kimliksel varlıkları korunacak ve yaşatılacaktır.
- Kimlik temelli dışlama, ötekileştirme veya nefret söylemleriyle mücadelede kararlılık gösterilecektir.
- Her bireyin kimliğini özgürce ifade edebilmesi anayasal güvence altında olacaktır.

1.2.5.3.3. Fırsat Eşitliği Politikaları

- Kadınlar, gençler, engelliler, yaşlılar, dezavantajlı gruplar ve tüm yurttaşlar için fırsat eşitliği sağlanacaktır.
- Eğitim, istihdam ve kamu hizmetlerine erişimde ayrımcılığın tüm biçimlerine son verilecektir.
- Kamu ve özel sektörde kapsayıcı işe alım ve terfi uygulamaları teşvik edilecektir.

1.2.5.3.4. Nefret Suçlarıyla Etkin Mücadele

- Nefret suçlarıyla ilgili cezai mevzuat güçlendirilecek ve bu suçlarla ilgili etkin soruşturma ve yargılama süreçleri işletilecektir.
- Nefret söylemlerinin önlenmesi için medya ve dijital platformlarda denetim mekanizmaları geliştirilecektir.
- Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde toplumsal farkındalık kampanyaları düzenlenecektir.

1.2.5.3.5. Eğitici ve Önleyici Çalışmalar

- Ayrımcılık karşıtı eğitim programları müfredata dâhil edilecektir.
- Kamu personeline, öğretmenlere, güvenlik güçlerine ve kamu hizmeti sunan tüm görevlilere yönelik ayrımcılık karşıtı eğitimler verilecektir.
- Toplumsal farkındalığı artırmak için ulusal çapta sosyal kampanyalar yürütülecektir.

1.2.5.3.6. Medya ve Kamuoyunda Sorumluluk

- Medya kuruluşları ayrımcılıkla mücadelede sorumluluk üstlenecek, ayrımcı söylem ve nefret diliyle mücadele edilecektir.
- Medya organları teşvik edilerek çeşitliliği yansıtan, kapsayıcı yayınlar yapmaları sağlanacaktır.
- Sosyal medyada ayrımcı ve nefret içeriklerine karşı daha etkili denetim ve yaptırım mekanizmaları uygulanacaktır.

1.2.5.3.7. Uluslararası Standartlara Uyum

- Türkiye, ayrımcılıkla mücadele alanındaki uluslararası insan hakları sözleşmelerine tam uyum sağlayacaktır.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına ve diğer uluslararası yükümlülüklerle saygılı bir yaklaşım benimsenecektir.
- Ayrımcılıkla mücadelede küresel iyi uygulamalar Türkiye'ye uyarlanacak ve uygulanacaktır.

1.2.5.3.8. Sonuç

Türkiye'yi, hiçbir vatandaşımızın ayrımcılığa uğramadığı, eşit yurttaşlık temelinde birleşmiş bir ülke haline getirmekte kararlıyız. Farklılıklarımızı bir tehdit değil, zenginlik olarak görüyor; herkesin kendisini güvende ve değerli hissettiği bir toplumu hep birlikte inşa ediyoruz. Ayrımcılığa karşı sıfır tolerans politikamız, toplumsal barış ve birlikte yaşama kültürümüzün temelidir.

1.2.6. Bilim, Akılcılık ve İstişare

1.2.6.1. Bilime dayalı politika üretimi

Bilimsel bilgiye dayanmayan hiçbir politika kalıcı, sürdürülebilir ve etkili olamaz. Partimiz, karar alma süreçlerinde bilimin rehberliğini esas alır. Amacımız; ideolojik önyargılardan uzak, veriye ve bilimsel kanıtlara dayalı, objektif ve etkin kamu politikaları üretmektir. Türkiye'yi bilgi toplumuna dönüştürmek için her alanda bilimi temel alacağız.

1.2.6.1.1. Bilimsel Araştırma ve Veri Tabanlı Karar Mekanizmaları

- Kamu politikaları oluşturulurken, akademik kurumlar, düşünce kuruluşları ve uzmanlardan düzenli veri ve analiz sağlanacaktır.
- Kamu kurumlarında veri toplama ve analiz kapasitesi güçlendirilecek, karar süreçleri kanıt temelli yürütülecektir.
- Politika önerileri öncesinde etki analizi, maliyet-fayda değerlendirmesi ve bilimsel risk analizleri zorunlu hale getirilecektir.

1.2.6.1.2. Bilim İnsanlarıyla Stratejik İş Birliği

- Bilim insanlarının politika yapım süreçlerine aktif katılımı sağlanacaktır.
- Hükûmete bağlı Bağımsız Bilim Kurulu kurulacak; bu kurul, tüm büyük ölçekli politika kararlarında bilimsel danışma organı olarak çalışacaktır.
- Üniversiteler, araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşları ile düzenli politika diyalogları kurulacaktır.

1.2.6.1.3. Üniversiteler ve Araştırma Kurumlarının Güçlendirilmesi

- Üniversitelerin özerkliği tam olarak sağlanacak, bilimsel araştırma ortamı özgür ve destekleyici hale getirilecektir.
- Ulusal araştırma fonları artırılabilecek, öncelikli bilim alanlarına stratejik yatırımlar yapılacaktır.
- Araştırmacılara uzun vadeli, güvenilir finansman kaynakları sağlanacaktır.
- Bilim insanlarının Türkiye'ye dönüşünü teşvik edecek özel programlar uygulanacaktır (tersine beyin göçü).

1.2.6.1.4. Kamusal ve Dijital Açık Veri Politikası

- Kamu verileri şeffaf ve erişilebilir hale getirilecek, açık veri portalları geliştirilecektir.
- Bilim insanlarının ve araştırmacıların politika üretiminde kullanabilecekleri güvenilir veri tabanları oluşturulacaktır.

- Kamu projelerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik için veri temelli denetim sistemleri kurulacaktır.

1.2.6.1.5. Disiplinlerarası Yaklaşımlar

- Karmaşık sorunlara çözüm bulmak için disiplinlerarası araştırmalar teşvik edilecektir.
- Bilim, teknoloji, ekonomi, hukuk, sosyal bilimler ve etik değerler bir arada değerlendirilerek politika üretilmesi sağlanacaktır.
- Yeni nesil sorunlar (iklim değişikliği, yapay zeka, biyoteknoloji, siber güvenlik vb.) için uzman çalışma grupları kurulacaktır.

1.2.6.1.6. Bilim Okuryazarlığı ve Toplumun Bilimle Buluşması

- Toplumda bilimsel düşünme yetisini artırmak için geniş ölçekli eğitim ve medya kampanyaları düzenlenecektir.
- Okullarda eleştirel düşünme ve bilimsel yöntem eğitimleri güçlendirilecektir.
- Bilim merkezleri, kütüphaneler ve dijital öğrenme platformları desteklenecek, bilimin toplumla buluşması sağlanacaktır.

1.2.6.1.7. Uluslararası Bilimsel İş Birlikleri

- Türkiye, uluslararası bilimsel iş birliklerine aktif katılım sağlayacak, küresel araştırma projelerinde yer alacaktır.
- Yurt dışındaki başarılı bilim insanları ve araştırma merkezleri ile stratejik ortaklıklar geliştirilecektir.
- Uluslararası araştırma fonlarına erişim artırılacak, Türkiye'yi küresel bir bilim ve inovasyon merkezi yapma hedefi benimsenecektir.

1.2.6.1.8. Sonuç

Partimiz için bilim; yalnızca laboratuvarlarda değil, devlet yönetiminde, toplumsal yaşamda ve ekonomik kalkınmada yol gösterici ana unsurdur. Türkiye'yi "bilimle güçlenen bir ülke" yapacağız. Her kararımızda aklın, bilimin ve sağduyunun rehberliğinde hareket edeceğiz. İdeolojik değil, bilimsel doğrularla Türkiye'nin geleceğini inşa edeceğiz.

1.2.6.2. İstişare ve ortak akıl ile karar alma

Demokrasinin ve sağduyulu yönetimin temeli, geniş katılımı, farklı görüşlerin değerlendirilmesi ve ortak aklın harekete geçirilmesidir. Partimiz, karar alma süreçlerinde sadece kendi görüşüne değil; toplumun tüm kesimlerinin katkılarına açık, şeffaf ve kapsayıcı bir yönetim anlayışını esas alır. Hedefimiz; istişareyi sistematik hale getirerek, ortak akılla güçlü ve kalıcı çözümler üretmektir.

1.2.6.2.1. Katılımcı Demokrasi Mekanizmaları Kurulacak

- Karar süreçlerine toplumun farklı kesimlerini dahil eden Katılımcı Danışma Kurulları oluşturulacaktır.
- Yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde düzenli istişare toplantıları yapılacaktır.
- Politikalar hazırlanırken tüm paydaşların görüşleri alınacak, farklı görüşler değerlendirilecektir.

1.2.6.2.2. Ortak Akıl Platformları Hayata Geçirilecek

- Sivil toplum, akademi, iş dünyası, kamu ve vatandaşların bir araya geldiği sürekli diyalog ve çözüm platformları kurulacaktır.
- Kriz yönetimi ve önemli politika kararlarında ortak akıl toplantıları zorunlu hale getirilecektir.
- Sosyal medya ve dijital ortamlar da dahil olmak üzere yeni nesil katılım araçları geliştirilecektir.

1.2.6.2.3. Şeffaf ve Hesap Verebilir İstişare Süreçleri

- Alınan kararlara dair istişare süreçleri kamuoyuna açık şekilde yayınlanacaktır.
- Hangi paydaşların görüş verdiği ve bu görüşlerin karar sürecinde nasıl değerlendirildiği kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- Süreçlerin sağlıklı işlemesi için bağımsız denetim ve raporlama mekanizmaları kurulacaktır.

1.2.6.2.4. Meclis ve Yerel Yönetimlerde Güçlü İstişare Kültürü

- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde komisyon çalışmaları daha katılımcı hale getirilecek, uzmanlar ve sivil toplum temsilcileri sürece aktif olarak dahil edilecektir.
- Yerel yönetimlerde mahalle meclisleri, halk toplantıları ve katılımcı bütçeleme uygulamaları teşvik edilecektir.
- Temsil gücü artırılarak, tüm toplumsal kesimlerin görüşleri yerel ve merkezi karar mekanizmalarına yansıtılacaktır.

1.2.6.2.5. Kriz Yönetiminde Ortak Akıl

- Ulusal krizlerde hızla toplanacak Kriz İstişare Kurulu oluşturulacaktır.
- Farklı siyasi partiler, akademisyenler, sektör temsilcileri ve sivil toplum liderleri krizlere karşı ortak akılla çözüm üretecektir.
- Bu süreçlerde milli menfaatler doğrultusunda birlik ve beraberlik sağlanacaktır.

1.2.6.2.6. Ortak Akıl Kültürünü Toplumla Yayımlamak

- Eğitim sisteminde katılımcı yönetim, eleştirel düşünme ve uzlaşma kültürü öğretilecektir.
- Medyada uzlaşma ve istişare kültürünü güçlendirecek içerikler desteklenecektir.
- Toplumun her kesiminde birlikte düşünme ve çözüm üretme bilinci teşvik edilecektir.

1.2.6.2.7. Çoğulculuk ve Hoşgörü Esası

- Farklı düşüncelerin zenginlik olduğu anlayışıyla hareket edilecektir.
- Hiçbir kesim dışlanmayacak, herkesin katkı sunabileceği kapsayıcı bir politika yapım süreci işletilecektir.
- Uzlaşmazlıkların çözümünde arabuluculuk ve diyalog yolları önceliklendirilecektir.

1.2.6.2.8. Sonuç

Partimiz, "Ben yaptım oldu" anlayışını reddeder. Toplumun ortak aklını harekete geçirerek, farklı görüşleri bir araya getirerek Türkiye'yi ortak iradeyle yöneteceğiz. İstişare, sadece bir yöntem değil, bir yönetim kültürü olarak benimsenir. İnanıyoruz ki, istişare varsa hata azalır; ortak akıl varsa başarı kalıcı olur.

1.2.6.3. Eğitim ve araştırma önceliği

Güçlü bir Türkiye'nin temeli, nitelikli insan kaynağına ve bilime dayalı üretken bir topluma sahip olmaktır. Eğitimi ve araştırmayı stratejik öncelik olarak kabul ediyoruz. Eğitimde fırsat eşitliği, çağın gereklerine uygun bilgi ve becerilerle donatılmış nesiller yetiştirmek, araştırma-geliştirme faaliyetlerini ülkemizin kalkınma motoru haline getirmek temel hedefimizdir.

1.2.6.3.1. Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kalite

- Her çocuğun kaliteli eğitime erişimi sağlanacak, bölgesel eşitsizlikler ortadan kaldırılacaktır.
- Okul öncesinden yükseköğretime kadar eğitim sisteminin tüm kademelerinde niteliği artıracak reformlar yapılacaktır.
- Dezavantajlı gruplara özel destek programları uygulanacak, eğitime erişimde hiçbir engel bırakılmayacaktır.
- Yatılı okullar, taşınabilir eğitim, uzaktan eğitim ve burs olanakları genişletilecektir.

1.2.6.3.2. Bilim ve Teknoloji Temelli Eğitim Sistemi

- Eğitim müfredatı çağın gereksinimlerine uygun olarak yenilenecek, bilim, teknoloji, mühendislik, sanat ve matematik (STEAM) eğitimi güçlendirilecektir.
- Kodlama, yapay zeka, veri bilimi ve dijital okuryazarlık temel eğitimde yaygınlaştırılacaktır.
- Yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden, ezbere dayalı olmayan bir eğitim anlayışı benimsenecektir.

1.2.6.3.3. Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

- Öğretmenlik mesleği itibar gören ve sürekli gelişen bir meslek haline getirilecektir.
- Hizmet içi eğitimler ve mesleki gelişim olanakları artırılacaktır.

- Eğitimde başarıyı teşvik eden performans odaklı bir kariyer sistemi kurulacaktır.
- Ücret ve çalışma koşulları iyileştirilerek öğretmenlerin motivasyonu güçlendirilecektir.

1.2.6.3.4. Yükseköğretim ve Araştırma Reformu

- Üniversiteler daha özerk, yenilikçi ve dünyayla rekabet edebilir hale getirilecektir.
- Bilimsel özgürlük garanti altına alınacak, bilim insanları desteklenecektir.
- Üniversiteler ile sanayi arasında güçlü bir iş birliği tesis edilerek bilgi üretimi ekonomik değere dönüştürülecektir.
- Araştırma ve geliştirme bütçeleri artırılacak, ulusal araştırma fonları güçlendirilecektir.

1.2.6.3.5. Araştırma-Geliştirme ve Yenilikçilik Atılımı

- Kamu ve özel sektörde Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payı artırılacaktır.
- Yenilikçi girişimler ve teknoloji odaklı start-up'lar desteklenecektir.
- Teknoloji geliştirme bölgeleri ve araştırma merkezleri yaygınlaştırılacak, küresel merkezler haline getirilecektir.
- Patent ve buluş sayılarında Türkiye'yi öncü ülkeler arasına taşıyacak stratejik programlar uygulanacaktır.

1.2.6.3.6. Yaşam Boyu Eğitim ve Sürekli Öğrenme

- Bireylerin hayat boyu öğrenmesini destekleyen kapsamlı bir sistem kurulacaktır.
- Mesleki eğitim yaygınlaştırılacak, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun nitelikli insan kaynağı yetiştirilecektir.
- Dijital eğitim platformları aracılığıyla herkesin sürekli eğitim alması sağlanacaktır.

1.2.6.3.7. Uluslararasılaşma ve Bilim Diplomasisi

- Yurt dışındaki nitelikli akademisyenler ve araştırmacılar için geri dönüş programları uygulanacaktır.
- Uluslararası araştırma iş birlikleri artırılacak, Türkiye bilimsel cazibe merkezi haline getirilecektir.
- Türk bilim insanlarının uluslararası yayın, proje ve iş birliklerinde daha görünür olması sağlanacaktır.

1.2.6.3.8. Kültür, Sanat ve Spor Eğitimi

- Eğitim programlarına kültür, sanat ve spor eğitimi entegre edilecek, bireylerin çok yönlü gelişimi sağlanacaktır.
- Genç yetenekler desteklenecek, yaratıcılık ve estetik bakış açısı geliştiren eğitimler yaygınlaştırılacaktır.

1.2.6.3.9. Sonuç

Partimiz için eğitim ve araştırma bir lüks değil, kalkınmanın ve çağdaşlaşmanın zorunlu temelidir. Eğitime yapılan her yatırım, Türkiye'nin daha güçlü, daha bağımsız ve daha refah bir ülke olması için atılmış sağlam bir adımdır. "Bilimle yükselen Türkiye" vizyonu ile hareket ediyoruz; bilgi toplumunu inşa ederek ülkemizi geleceğe taşıyacağız.

1.2.7. Çevreye ve Gelecek Nesillere Sorumluluk

1.2.7.1. Sürdürülebilir kalkınma

Doğayla uyumlu, kapsayıcı ve uzun vadeli kalkınma yaklaşımını benimsiyoruz. Ekonomik büyüme, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirlik arasında güçlü bir denge kuracağız. Türkiye'nin refahını artırırken, gelecek nesillerin kaynaklarını ve yaşam kalitesini güvence altına alacağız.

1.2.7.1.1. Yeşil Dönüşüm ve Temiz Enerji

- Enerji üretiminde yenilenebilir kaynakların payı hızla artırılacaktır.
- Güneş, rüzgar, hidrojen ve jeotermal gibi temiz enerji yatırımlarına öncelik verilecektir.
- Enerji verimliliği artırılacak, enerji israfı ile etkin mücadele edilecektir.
- Sanayi, ulaşım ve şehirleşmede karbon salımını azaltacak stratejiler uygulanacaktır.

- Türkiye, karbon nötr ülke olma hedefi doğrultusunda kararlı adımlar atacaktır.

1.2.7.1.2. İklim Değişikliği ile Mücadele

- Uluslararası iklim anlaşmalarına tam uyum sağlanacak, 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi desteklenecektir.
- İklim değişikliğinin etkilerine karşı dayanıklı şehirler ve altyapılar inşa edilecektir.
- Tarımda, sanayide ve su yönetiminde iklim dostu uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
- Erken uyarı sistemleri ve afet risk azaltma projeleri geliştirilecektir.

1.2.7.1.3. Doğal Kaynakların Korunması

- Ormanlar, su kaynakları, biyolojik çeşitlilik ve toprak korunacak, doğa dostu kalkınma anlayışı benimsenerek ekosistemler iyileştirilecektir.
- Su kaynaklarının etkin kullanımı sağlanacak, tarımda su tasarrufu teşvik edilecektir.
- Atık yönetimi modernize edilecek, geri dönüşüm oranları artırılacaktır.
- Denizlerimizin ve iç sularımızın temizliği ve sürdürülebilirliği güvence altına alınacaktır.

1.2.7.1.4. Döngüsel Ekonomi Modeli

- Kaynak kullanımını minimize eden, atığı ise ham maddeye dönüştüren döngüsel ekonomi politikaları uygulanacaktır.
- Sanayide sürdürülebilir üretim ve tüketim modelleri desteklenecektir.
- Yeşil üretim ve sürdürülebilir tedarik zincirleri teşvik edilecektir.

1.2.7.1.5. Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvencesi

- Çevreye duyarlı tarım teknikleri yaygınlaştırılacak, organik tarım desteklenecektir.
- Çiftçiler iklim değişikliği ve piyasa dalgalanmalarına karşı korunacaktır.
- Gıda güvenliği için yerli üretim artırılacak, israfla mücadele edilecektir.
- Tarımda yenilikçi teknolojiler, sulama sistemleri ve hassas tarım uygulamaları teşvik edilecektir.

1.2.7.1.6. Kapsayıcı ve Adil Büyüme

- Sürdürülebilir kalkınma sosyal adaletle birlikte sağlanacaktır.
- Gelir dağılımı adaleti ve sosyal koruma ağları güçlendirilecektir.
- Kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların iş gücüne katılımı desteklenecektir.
- Bölgesel kalkınma projeleri ile tüm bölgelerin potansiyeli harekete geçirilecektir.

1.2.7.1.7. Sürdürülebilir Şehirler ve Altyapı

- Akıllı şehirler, sürdürülebilir ulaşım sistemleri ve çevreci kentsel dönüşüm projeleri uygulanacaktır.
- Toplu taşıma yaygınlaştırılacak, bisiklet ve yaya yolları artırılacaktır.
- Yeşil alanların korunması ve artırılması sağlanacaktır.
- Enerji verimli binalar ve sürdürülebilir inşaat teknolojileri desteklenecektir.

1.2.7.1.8. Eğitim, Farkındalık ve Kültür

- Sürdürülebilir kalkınma kültürü tüm eğitim kademelerinde yer alacaktır.
- Vatandaşların iklim değişikliği, doğal kaynak kullanımı ve çevre konularında bilinç düzeyi artırılacaktır.
- İş dünyası, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile sürdürülebilirlik ortaklığı kurulacaktır.

1.2.7.1.9. Uluslararası İş Birlikleri ve Finansman

- Küresel sürdürülebilirlik gündemine aktif katılım sağlanacaktır.
- Yeşil finansman, karbon piyasaları ve iklim fonlarından etkin şekilde yararlanılacaktır.
- Sınır ötesi çevre sorunlarına ortak çözümler üretilecektir.

1.2.7.1.10 Sonuç

Partimiz, kalkınmayı yalnızca ekonomik büyüme olarak değil; insan onuruna yakışır yaşam, sağlıklı çevre, sosyal refah ve gelecek kuşakların haklarını koruma perspektifiyle ele

almaktadır. Türkiye'yi küresel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın öncü ülkeleri arasına taşıma kararlılığımızdır.

1.2.7.2. Doğal kaynakların korunması

Doğal zenginliklerimiz, milletimizin ortak mirası ve gelecek nesillere olan borcumuzdur. Partimiz; su, toprak, hava, orman ve biyolojik çeşitliliğimizi koruyacak, akılcı ve sürdürülebilir bir yönetim anlayışıyla doğal kaynaklarımızı gelecek kuşaklara eksiksiz aktarmayı temel ilke olarak benimsemektedir.

1.2.7.2.1. Su Kaynaklarının Korunması ve Etkin Yönetimi

- Ülke genelinde su kaynakları envanteri güncellenecek, su güvenliği stratejisi oluşturulacaktır.
- Tarımda ve sanayide su verimliliği artırılacak, modern sulama sistemleri teşvik edilecektir.
- Su kayıplarını önleyecek altyapı yatırımları güçlendirilecek, şehir şebekelerinde sızdırmazlık oranları yükseltilecektir.
- Yeraltı ve yerüstü su kaynakları kirlenmeye karşı korunacak, atık su arıtma tesisleri yaygınlaştırılacaktır.
- İklim değişikliğine karşı su yönetimi planları hazırlanacak, kuraklık riskine karşı erken önlem alınacaktır.

1.2.7.2.2. Toprak Varlığının Korunması ve Verimliliğin Artırılması

- Erozyonla mücadele güçlendirilecek, toprak verimliliği artırıcı projeler desteklenecektir.
- Tarım alanlarının amaç dışı kullanımına izin verilmeyecek, mera ve yaylalar korunacaktır.
- Toprak kirliliği önlenecek, ağır metal ve kimyasal atık kaynaklı tehditlere karşı sıkı denetim uygulanacaktır.
- Sürdürülebilir tarım uygulamaları teşvik edilecek, toprak sağlığı izleme sistemleri kurulacaktır.

1.2.7.2.3. Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi

- Orman varlığımız artırılacak, ağaçlandırma seferberliği başlatılacaktır.
- Orman yangınları ile mücadelede teknolojik kapasite güçlendirilecektir (erken uyarı sistemleri, yangın söndürme ekipmanları, insan kaynağı).
- Kırsalda yaşayan vatandaşlarımız orman koruma ve geliştirme faaliyetlerine dahil edilecektir.
- Kaçak ağaç kesimi ve orman talanına karşı ağır yaptırımlar uygulanacaktır.
- Şehirlerde yeşil alan oranı artırılacak, kent ormanları geliştirilecektir.

1.2.7.2.4. Hava Kalitesinin Korunması ve İyileştirilmesi

- Hava kalitesi sürekli izlenecek, kirlilik kaynaklarına yönelik etkili denetimler yapılacaktır.
- Sanayi tesisleri, enerji üretim santralleri ve ulaşım araçları için emisyon standartları sıkılaştırılacaktır.
- Temiz ulaşım (elektrikli araçlar, toplu taşıma) teşvik edilecek, fosil yakıt bağımlılığı azaltılacaktır.

1.2.7.2.5. Biyoçeşitliliğin ve Ekosistemlerin Korunması

- Tehdit altındaki türler korunacak, doğal yaşam alanları iyileştirilecektir.
- Milli parklar, doğal sit alanları ve sulak alanlar titizlikle korunacak, yeni koruma alanları ilan edilecektir.
- Biyoçeşitlilik izleme sistemleri kurulacak, istilacı türlerle mücadele edilecektir.
- Ekolojik turizm (eko-turizm) desteklenecek, doğal alanlarda sürdürülebilir ziyaretçi yönetimi sağlanacaktır.

1.2.7.2.6. Maden Kaynaklarının Sorumlu Kullanımı

- Madenlerin çıkarılmasında çevreye duyarlı yöntemler kullanılacak, çevreye zarar veren madencilik faaliyetlerine izin verilmeyecektir.
- Maden sahaları rehabilite edilecek, kullanım sonrası doğaya yeniden kazandırılacaktır.
- Stratejik madenler milli çıkarlar doğrultusunda yönetilecektir.

1.2.7.2.7. Deniz ve Kıyı Ekosistemlerinin Korunması

- Deniz kirliliği ile etkin mücadele edilecek, atık yönetimi geliştirilecektir.
- Kıyı bölgelerinde aşırı yapılaşmaya karşı doğal denge korunacaktır.
- Balıkçılıkta sürdürülebilirlik esas alınacak, yasadışı avcılıkla kararlı şekilde mücadele edilecektir.
- Deniz biyolojik çeşitliliğinin korunması için koruma alanları artırılacaktır.

1.2.7.2.8. Sürdürülebilir Kaynak Yönetimi için Katılımcı Yaklaşım

- Doğal kaynak yönetimine sivil toplum kuruluşları, bilim insanları, yerel yönetimler ve halk dahil edilecektir.
- Çevre bilincini artırmak için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenecektir.
- Çevre dostu işletmeler ve uygulamalar desteklenecek, “yeşil girişimcilik” teşvik edilecektir.

1.2.7.2.9. Sonuç

Partimiz, doğal kaynakların korunmasını yalnızca çevresel bir sorumluluk olarak değil, aynı zamanda ekonomik kalkınma, toplumsal refah ve ulusal güvenlik meselesi olarak görmektedir. Türkiye’yi doğal zenginliklerini koruyan ve sürdürülebilir kalkınmayı benimseyen öncü bir ülke yapma kararlılığımızdır.

1.2.7.3. İklim değişikliğiyle mücadele

1.2.7.3.1. Ulusal İklim Hedefleri ve Karbon Nötr Türkiye

- Türkiye’yi 2050 yılına kadar karbon nötr hale getirmek için bağlayıcı bir yol haritası hazırlanacaktır.
- Sera gazı emisyonlarının 2030 yılına kadar en az %50 oranında azaltılması hedeflenecektir.
- Paris Anlaşması taahhütleri güçlendirilecek, küresel sıcaklık artışını 1.5°C ile sınırlama hedefi doğrultusunda ulusal katkı beyanları güncellenecektir.

1.2.7.3.2. Yenilenebilir Enerji Devrimi

- Enerji üretiminde yenilenebilir kaynakların (güneş, rüzgar, hidrojen, jeotermal) payı %75’e çıkarılacaktır.
- Yeni kömürlü termik santral yatırımlarına son verilecek, mevcut kömür santralleri aşamalı olarak kapatılacaktır.
- Enerji verimliliği artırılarak sanayide, konutlarda ve ulaşımda enerji israfı azaltılacaktır.

1.2.7.3.3. Sanayi ve Ulaşımında Yeşil Dönüşüm

- Sanayi sektöründe düşük karbon teknolojileri ve döngüsel ekonomi uygulamaları teşvik edilecektir.
- Karbon vergisi ve emisyon ticaret sistemi uygulamaya alınacaktır.
- Ulaşımında elektrikli araçların yaygınlaştırılması, toplu taşımanın güçlendirilmesi ve demiryolu yatırımlarının artırılması sağlanacaktır.

1.2.7.3.4. İklim Dirençli Şehirler ve Altyapı

- Şehirlerimizin iklim değişikliğine dayanıklı hale getirilmesi için afet risk haritaları çıkarılacak, altyapılar güçlendirilecektir.
- Yeşil alanlar, kent ormanları ve dikey bahçeler yaygınlaştırılacak, şehir içi ısı adası etkisini azaltacak projeler desteklenecektir.
- Su yönetimi, atık su arıtımı ve yağmur suyu hasadı gibi uygulamalar teşvik edilecektir.

1.2.7.3.5. Tarımda ve Doğal Alanlarda İklim Adaptasyonu

- Kuraklığa dayanıklı ürün geliştirme, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve akıllı sulama sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Orman yangınlarına karşı erken uyarı sistemleri geliştirilecek, ormanlık alanlar artırılacaktır.
- Tarımda karbon tutma potansiyelinin artırılması için toprak yönetimi iyileştirilecektir.

1.2.7.3.6. Eğitim, Farkındalık ve Katılım

- İklim değişikliği konusunda tüm kademelerde eğitim müfredatına iklim okuryazarlığı eklenecektir.

- Kamuoyunun bilinçlendirilmesi için kampanyalar düzenlenecek, özel sektör ve sivil toplumun katkıları desteklenecektir.
- Gençlerin ve kadınların iklim eylemine katılımı teşvik edilecektir.

1.2.7.3.7. Uluslararası İş Birliği ve Finansman

- İklim finansmanı olanaklarından yararlanmak için uluslararası fonlara erişim sağlanacaktır.
- İklim krizine karşı bölgesel iş birlikleri geliştirilecek, uluslararası iyi uygulamalar ülkemize uyarlanacaktır.
- Türkiye, küresel iklim müzakerelerinde öncü ve aktif bir rol üstlenecektir.

1.2.7.4. Çevre dostu enerji politikaları

1.2.7.4.1. Yenilenebilir Enerji Önceliği

- Türkiye'nin enerji arz güvenliği için yenilenebilir kaynaklar (güneş, rüzgâr, hidroelektrik, jeotermal ve biyokütle) öncelikli hale getirilecektir.
- Güneş ve rüzgâr enerjisinde üretim kapasitesi 2035 yılına kadar en az üç katına çıkarılacaktır.
- Enerji kooperatifleri ve yerel üreticiler desteklenerek vatandaşların kendi enerji ihtiyaçlarını karşılaması sağlanacaktır.

1.2.7.4.2. Fosil Yakıtların Aşamalı Azaltılması

- Yeni fosil yakıt yatırımları sınırlandırılacak, kömür ve fosil yakıtlara sağlanan kamu teşvikleri sonlandırılacaktır.
- Mevcut kömür santralleri için aşamalı kapanış takvimi oluşturulacak, çalışanlara adil geçiş programları uygulanacaktır.
- Doğalgaz gibi geçiş yakıtları, enerji güvenliğini sağlamak için yalnızca sınırlı bir süre desteklenecektir.

1.2.7.4.3. Enerji Verimliliği Seferberliği

- Sanayi, konut, ulaşım ve kamu binalarında enerji verimliliği artırılacak, enerji tasarrufu hedefleri konulacaktır.
- Yalıtım, akıllı aydınlatma ve verimli cihaz kullanımı gibi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
- Akıllı şebeke sistemleriyle enerjinin verimli dağıtımı sağlanacak, kayıp-kaçak oranları azaltılacaktır.

1.2.7.4.4. Yerli ve Temiz Enerji Teknolojileri Geliştirme

- Yenilenebilir enerji teknolojilerinin yerli üretimi desteklenecek, teknoloji transferleri teşvik edilecektir.
- Enerji depolama, batarya teknolojileri ve hidrojen üretimi alanında AR-GE yatırımları artırılacaktır.
- Türkiye, temiz enerji teknolojileri ihracatçısı bir ülke haline getirilecektir.

1.2.7.4.5. Adil Enerji Dönüşümü

- Enerji dönüşüm sürecinde iş gücünün korunması ve yeni istihdam alanlarının oluşturulması sağlanacaktır.
- Düşük gelirli haneler için yenilenebilir enerji erişimi sağlanacak, enerji yoksulluğuyla mücadele edilecektir.
- Enerji sektöründe kadın ve genç istihdamı artırılacak, kapsayıcı politikalar uygulanacaktır.

1.2.7.4.6. Uluslararası İş Birliği ve İklim Finansmanı

- Türkiye, yeşil enerji yatırımları için uluslararası finans kaynaklarına erişimi artıracaktır.
- Uluslararası enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji programlarına katılım sağlanacak, iyi uygulamalar ülkemize uyarlanacaktır.
- İklim hedefleriyle uyumlu enerji politikaları geliştirilerek küresel sorumluluklar yerine getirilecektir.

1.2.7.4.7. Toplumun Katılımı ve Şeffaflık

- Enerji politikaları oluşturulurken halkın, sivil toplumun ve özel sektörün görüşleri alınacaktır.

- Çevresel etki değerlendirmeleri şeffaf ve katılımcı şekilde yapılacaktır.
- Enerji verileri kamuya açık hale getirilecek, vatandaşların karar süreçlerine katılımı artırılacaktır.

1.2.8. Ekonomik Kalkınma ve Üretim Odaklılık

1.2.8.1. Üretim ekonomisine geçiş

1.2.8.1.1. Tüketim Ağırlıklı Ekonomiden Üretim Odaklı Ekonomiye Dönüşüm

- Türkiye, büyümesini borçlanma ve ithalata dayalı tüketimden çıkarıp, yerli üretim ve ihracat temelli hale getirecektir.
- Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde üretim kapasitesi güçlendirilecek, ithalat bağımlılığı azaltılacaktır.
- İhracatçı firmalar desteklenerek dış ticaret açığının kapanması sağlanacaktır.

1.2.8.1.2. Sanayi Politikalarında Yeni Dönem: Yüksek Katma Değerli Üretim

- Katma değeri düşük üretimden, teknoloji yoğun, markalı ve rekabetçi üretime geçilecektir.
- Savunma sanayii, otomotiv, biyoteknoloji, ilaç, yazılım, enerji teknolojileri gibi öncelikli sektörler desteklenecektir.
- Sanayi bölgeleri, organize sanayi bölgeleri (OSB) ve teknoparklar yeni yatırımlarla güçlendirilecektir.

1.2.8.1.3. Yerli ve Milli Üretimin Güçlendirilmesi

- Yerli üreticiler için finansman, vergi indirimi ve teşvikler sağlanacak; kamu alımlarında yerli ürünler tercih edilecektir.
- Kritik ürünlerde yerlileştirme programı başlatılacak, ithalat bağımlılığı yüksek kalemlerde üretim artırılacaktır.
- "Türkiye Malı" markası güçlendirilerek dünya pazarlarında tanıtımı yapılacaktır.

1.2.8.1.4. KOBİ'lerin Desteklenmesi ve Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi

- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) üretim ekonomisinin belkemiği olarak güçlendirilecektir.
- Girişimcilik desteklenecek, inovatif iş fikirleri ve start-up'lar için özel teşvik programları uygulanacaktır.
- Üretimde dijital dönüşüm desteklenecek, KOBİ'lerin teknoloji adaptasyonu sağlanacaktır.

1.2.8.1.5. Tarım ve Gıda Güvenliği Stratejisi

- Tarımda verimlilik artırılacak, çiftçiler desteklenecek, gıda ithalatı azaltılacaktır.
- Yerli tohum ve organik tarım teşvik edilecek, tarım teknolojileri desteklenecektir.
- Tarım-sanayi entegrasyonu sağlanacak, tarım ürünlerinin işlenerek katma değerli hale gelmesi teşvik edilecektir.

1.2.8.1.6. Stratejik Planlama ve Hedef Odaklı Politikalar

- Ulusal Sanayi Strateji Belgesi hazırlanarak her sektör için yol haritası oluşturulacaktır.
- Üretim ekonomisine geçiş süreci düzenli olarak izlenecek, performans raporları yayınlanacaktır.
- Bölgesel kalkınma planlarıyla üretim merkezleri Anadolu'ya yayılacaktır.

1.2.8.1.7. Eğitim, Beceri Kazandırma ve İstihdam Desteği

- Sanayi ve üretim odaklı mesleki eğitim programları güçlendirilecektir.
- Üniversite-sanayi işbirliği artırılarak nitelikli iş gücü yetiştirilecektir.
- Kadınların ve gençlerin üretim sektörlerinde daha fazla yer alması sağlanacaktır.

1.2.8.1.8. Yeşil ve Sürdürülebilir Üretim

- Çevre dostu, enerji verimli ve sürdürülebilir üretim modelleri desteklenecektir.
- Sanayide temiz enerji kullanımı yaygınlaştırılacak, karbon ayak izi azaltılacaktır.
- Döngüsel ekonomi anlayışıyla atıkların geri dönüşümü sağlanacaktır.

1.2.8.1.9. Dijital Üretim ve Sanayi 4.0 Dönüşümü

- Akıllı üretim teknolojileri desteklenecek, yapay zekâ, robotik otomasyon ve büyük veri uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
- Sanayi 4.0 dönüşümüyle üretimde verimlilik ve rekabetçilik artırılabacaktır.
- Dijital altyapılar güçlendirilerek üretim süreçlerinin hızlanması sağlanacaktır.

1.2.8.2. İnovasyon ve teknoloji yatırımı

1.2.8.2.1. Türkiye'yi Bölgesel ve Küresel Teknoloji Üssü Yapmak

- Türkiye'yi sadece teknoloji tüketicisi değil, aynı zamanda teknoloji üreten ve ihraç eden bir ülke konumuna taşıyacağız.
- Stratejik alanlarda (savunma, sağlık teknolojileri, yenilenebilir enerji, yapay zekâ, uzay teknolojileri, biyoteknoloji, nanoteknoloji) küresel ölçekte rekabetçi ürün ve çözümler geliştireceğiz.
- Uluslararası teknoloji firmalarını Ar-Ge yatırımları için Türkiye'ye çekmek üzere teşvikler sunacağız.

1.2.8.2.2. Ulusal İnovasyon Ekosisteminin Güçlendirilmesi

- Üniversiteler, özel sektör ve kamu kurumları arasındaki iş birliğini derinleştirerek "Üçlü Sarmal Model"i hayata geçireceğiz.
- Ulusal İnovasyon Strateji Belgesi yayımlanacak ve her yıl ilerleme raporu hazırlanacaktır.
- Teknoloji geliştirme bölgeleri, teknoparklar ve inovasyon merkezleri artırılacak, girişimciler için erişilebilir hale getirilecektir.

1.2.8.2.3. Start-up ve Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılması

- Yenilikçi iş fikirlerini desteklemek için erken aşama finansman, risk sermayesi ve girişim sermayesi fonları kuracağız.
- Başarılı start-up'ların küresel pazarlara açılmaları için devlet destekli hızlandırıcı programlar geliştireceğiz.
- Üniversitelerde girişimcilik dersleri zorunlu hale getirilecek, genç girişimcilere özel teşvikler sağlanacaktır.

1.2.8.2.4. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Yatırımlarını Artırmak

- Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payını %2,5'in üzerine çıkaracağız.
- Özel sektörün Ar-Ge yatırımlarını artırması için vergi teşvikleri ve hibe programları sunacağız.
- Kamu ve özel sektörün ortak Ar-Ge projelerini teşvik ederek, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayacağız.

1.2.8.2.5. Nitelikli İnsan Gücü ve Teknoloji Eğitimleri

- Kodlama, yapay zekâ, veri bilimi gibi yeni nesil becerileri erken yaşta öğretmek için müfredat reformu yapacağız.
- Bilim insanı ve mühendis yetiştirilmesi için burslar, yurtdışı araştırma imkânları ve dönüş destekleri sunacağız.
- Beyin göçünü tersine çevirmek için yurtdışındaki yeteneklere yönelik özel teşvik programları uygulayacağız.

1.2.8.2.6. Ulusal Teknoloji Geliştirme Programları

- Savunma sanayii, sağlık teknolojileri, uzay ve havacılık gibi stratejik alanlarda uzun vadeli teknoloji programları başlatacağiz.
- Yerli üretim teknolojilerinin ticarileşmesini destekleyerek, teknoloji transferlerini hızlandıracağız.
- Patent, faydalı model ve marka başvurularını artıracak farkındalık kampanyaları düzenleyeceğiz.

1.2.8.2.7. Dijitalleşme ve Sanayi 4.0 Dönüşümü

- Sanayi 4.0 dönüşümünü hızlandırmak için dijital altyapıları güçlendirecek, üretimde yapay zekâ, robotik ve otomasyon teknolojilerini yaygınlaştıracacağız.
- KOBİ'lerin dijital dönüşümünü destekleyecek, teknolojiye erişimlerini kolaylaştıracacağız.

- 5G ve fiber altyapı yatırımlarını tamamlayarak dijital ekosistemi güçlendireceğiz.

1.2.8.2.8. Uluslararası İş Birlikleri ve Teknoloji Diplomasi

- Uluslararası teknoloji iş birliklerini geliştirecek, Türkiye'nin inovasyon kapasitesini küresel ağlara entegre edeceğiz.
- Türk teknolojisinin dünya pazarlarına açılması için özel tanıtım ve teşvik programları uygulayacağız.
- Yabancı yatırımcılar için teknoloji serbest bölgeleri kurarak Ar-Ge yatırımlarını ülkemize çekeceğiz.

1.2.8.2.9. Teknolojide Etik, Güvenlik ve Sürdürülebilirlik

- Teknoloji kullanımında veri güvenliği, etik standartlar ve insan haklarını önceliklendireceğiz.
- Sürdürülebilir teknolojilere öncelik vererek çevre dostu yenilikçi çözümleri teşvik edeceğiz.
- Yapay zekâ ve yeni teknolojilere ilişkin ulusal regülasyonları güncelleyeceğiz.

1.2.8.3. Kapsayıcı ve dengeli ekonomik büyüme

1.2.8.3.1. Herkes İçin Büyüme: Refahın Adil Paylaşımı

- Ekonomik büyümeden tüm kesimlerin eşit şekilde yararlanmasını sağlayacak mekanizmalar kuracağız.
- Bölgesel kalkınma farklarını azaltacak, geri kalmış bölgelerde altyapı ve yatırım seferberliği başlatacağız.
- Kadınların, gençlerin ve engellilerin iş gücüne katılımını artıracak özel teşvikler sunacağız.

1.2.8.3.2. Bölgesel Kalkınma ve Yerinden Ekonomik Canlanma

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Karadeniz, İç Anadolu ve diğer kalkınmada öncelikli bölgelerde yerel ekonomik kalkınma planları uygulayacağız.
- Tarım, hayvancılık, turizm ve yerel üretime dayalı ekonomileri destekleyecek yerel kalkınma ajanslarını güçlendireceğiz.
- Kırsalda yaşam kalitesini artırarak büyük şehirlerdeki aşırı nüfus yoğunluğunu dengeleyeceğiz.

1.2.8.3.3. Gelir Dağılımında Adalet ve Yoksullukla Mücadele

- Vergi sistemini daha adil hale getirerek gelir dağılımındaki uçurumu azaltacağız.
- Asgari ücretin insanca yaşam düzeyinde belirlenmesini güvence altına alacağız.
- Yoksullukla mücadelede sosyal yardımları artıracak, yardım alanları üretken hale getirecek projeleri teşvik edeceğiz.

1.2.8.3.4. İstihdam Dostu Büyüme Stratejisi

- Büyüme modelimizi iş oluşturacak şekilde dönüştüreceğiz: işsizliğin düşürülmesi ve kaliteli iş fırsatlarının artırılması önceliğimizdir.
- Yeşil ekonomi, dijital ekonomi ve bakım ekonomisi gibi yeni istihdam alanları oluşturacağız.
- Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele ederek, sosyal güvenliği güçlendireceğiz.

1.2.8.3.5. KOBİ'ler ve Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi

- KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştıracak, teknolojiye uyumlarını teşvik edeceğiz.
- Kooperatifçiliği ve yerel üretici birliklerini güçlendirerek kapsayıcı ekonomik büyümeye katkıda bulunacağız.
- Yerel girişimcilik merkezleri kurarak kadın ve genç girişimcilerin önünü açacağız.

1.2.8.3.6. Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmetlere Eşit Erişim

- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak, kırsal ve dezavantajlı bölgelerde eğitim kalitesini artıracacağız.
- Sağlık hizmetlerine erişimi yaygınlaştıracak, her vatandaşın kaliteli sağlık hizmetinden yararlanmasını güvence altına alacağız.
- Çocuk bakım hizmetlerini yaygınlaştırarak, kadınların iş gücüne katılımını destekleyeceğiz.

1.2.8.3.7. Finansal Kapsayıcılık ve Adil Finansman

- Bankacılık hizmetlerinden yararlanamayan kesimleri sisteme dâhil ederek finansal kapsayıcılığı artıracamız.
- Mikro kredi ve mikro finansman uygulamalarını yaygınlaştırarak küçük girişimcileri destekleyeceğız.
- Alternatif finansman kaynaklarını (kitle fonlaması, girişim sermayesi vb.) geliştirerek erişimi artıracamız.
- Faizsiz ekonominin gerçekleşmesi ve gelişmesi için çalışacağız.

1.2.8.3.8. Sürdürülebilir ve Dayanıklı Ekonomik Yapı

- Ekonomide dış şoklara karşı dayanıklılığı artıracak, sürdürülebilir ve dengeli büyüme patikasına geçiş yapacağız.
- Cari açığı azaltacak, dışa bağımlılığı azaltacak sanayi ve ihracat politikaları geliştireceğız.
- Ekonomide çeşitliliğı teşvik ederek dar sektör bağımlılığını kıracağız.

1.2.8.3.9. Kadınların Ekonomik Hayatta Güçlendirilmesi

- Kadın girişimciliğine özel finansman ve eğitim destekleri sağlayacağız.
- Kadınların üst düzey yönetim kademelerinde daha fazla yer almasını teşvik edeceğiz.
- İşyerlerinde kadın dostu çalışma ortamlarını teşvik edecek düzenlemeleri hayata geçireceğız.

1.2.8.3.10. Gençlerin Geleceğe Güvenle Bakması

- Genç işsizliğini azaltacak yeni nesil istihdam programları başlatacağız.
- Gençlere yönelik mesleki eğitim programlarını güçlendirerek iş dünyasıyla entegrasyonu artıracamız.
- Yenilikçi fikirleri olan genç girişimcilere mentorluk ve finansman desteğı sağlayacağız.

1.2.8.4. Bölgesel Kalkınma Farklarının Azaltılması

Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması temel önceliklerimizden biridir. Coğrafi, sosyo-ekonomik ve kültürel çeşitliliklerimizi avantaja dönüştürerek tüm bölgelerimizin potansiyelini ortaya çıkaracak bütüncül bir kalkınma modeli uygulayacağız.

1.2.8.4.1. Bölgesel Kalkınma Stratejilerinin Yeniden Tanımlanması

- Her bölge için yerel dinamikleri ve öncelikleri esas alan özel kalkınma planları hazırlanacaktır.
- Bölge bazlı ihtisaslaşma modeli geliştirilecek; örneğin tarım bölgeleri için ileri tarım teknolojileri, sanayi bölgeleri için dijitalleşme ve yeşil dönüşüm odaklı programlar hayata geçirilecektir.
- Bölgesel Kalkınma Ajansları daha etkin hale getirilecek, yerel yönetimlerle iş birliğı güçlendirilecektir.

1.2.8.4.2. Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Farklılıkları Giderecek Şekilde Yeniden Yapılandırılması

- Yatırım teşvikleri, dezavantajlı bölgelerde üretimi ve istihdamı artıracak şekilde farklılaştırılacaktır.
- Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) tüm ülke sathına dengeli şekilde yaygınlaştırılacaktır.
- Yüksek işsizlik oranına sahip bölgelerde sosyal girişimcilik ve kooperatifçilik desteklenecektir.

1.2.8.4.3. Altyapı ve Ulaşımında Eşitlikçi Yaklaşım

- Ulaşım ve iletişim altyapısı güçlendirilerek bölgeler arası bağlantısallık artırılacaktır.
- Dijital altyapı yatırımlarıyla kırsal bölgelerde de e-devlet hizmetlerine ve dijital ekonomiye erişim kolaylaştırılacaktır.
- Enerji altyapısında yerel ve yenilenebilir kaynaklar önceliklendirilerek enerji arz güvenliğı sağlanacaktır.

1.2.8.4.4. Eğitim ve İnsan Kaynağı Gelişimi

- Dezavantajlı bölgelerde eğitim yatırımları artırılacak, öğrencilere destek bursları

sağlanacaktır.

- Bölgesel mesleki eğitim merkezleri kurulacak, yerel iş gücü piyasası ihtiyaçlarına yönelik eğitimler verilecektir.
- Üniversite ve araştırma kurumları bölgelerin kalkınma aktörleri haline getirilecektir.

1.2.8.4.5. Yerel Kalkınma ve Katılımcılık

- Yerel girişimciliği ve yenilikçiliği desteklemek için finansman, mentorluk ve pazarlama desteği sunulacaktır.
- Kalkınma sürecinde yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin aktif katılımı sağlanacaktır.
- Kültürel miras, ekoturizm ve kırsal turizm yoluyla yerel ekonomik kalkınma desteklenecektir.

1.2.8.4.6. Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Kalkınma

- Kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların ekonomik hayata katılımı artırılacaktır.
- İklim değişikliğiyle mücadele kapsamında bölgesel uyum stratejileri geliştirilecektir.
- Sosyal politikalarla ekonomik destekler entegre edilerek, yoksullukla mücadelede bölgesel farklılıklar azaltılacaktır.

1.2.8.4.7. Veriye Dayalı ve Şeffaf Politikalar

- Bölgesel kalkınma politikalarının etkisi düzenli olarak ölçülecek ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.
- Karar alma süreçleri açık, katılımcı ve veriye dayalı hale getirilecektir.
- Yerel yönetimlerin veri toplama ve analiz kapasitesi güçlendirilecektir.

1.2.8.4.8. Sonuç

Hedefimiz; Türkiye'nin tüm coğrafyalarında ekonomik canlılığı artırmak, refahı adil bir şekilde paylaşmak ve hiçbir vatandaşımızın yaşadığı yer nedeniyle geri kalmamasını sağlamaktır. Güçlü, dengeli ve kapsayıcı kalkınma modeliyle Türkiye'yi bölgelerarası eşitsizlikleri aşmış, bütünleşik bir ülke haline getireceğiz.

1.2.9. Yolsuzlukla Mücadele ve Temiz Siyaset

Türkiye'nin demokratik, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim yapısına kavuşması için yolsuzlukla mücadele ve temiz siyaset temel önceliğimizdir. Devlet yönetiminde ve kamu kaynaklarının kullanımında şeffaflık ve hesap verebilirlik esas olacak, siyaset ahlaki ve hukuki ilkelere dayanacaktır. Hedefimiz; güven veren, hesap veren ve temiz bir yönetim anlayışıyla Türkiye'yi hak ettiği seviyeye taşımaktır.

1.2.9.1. Siyasi Etik Yasası ve Temiz Siyaset İlkeleri

- Siyasi Etik Yasası çıkarılarak milletvekilleri, bakanlar ve üst düzey kamu yöneticileri için açık etik kurallar getirilecektir.
- Görevdeki kamu görevlilerinin ve siyasetçilerin mal varlığı şeffaf şekilde kamuoyuyla paylaşılacak, göreve başlarken ve görevden ayrılırken zorunlu beyan uygulaması getirilecektir.
- Kamu görevlileri ve siyasetçiler için "Çıkar Çatışması Rejimi" oluşturulacak; görev süreleri boyunca ve sonrasında kamu görevinden elde edilen bilgi ve yetkilerin kişisel çıkar için kullanılmasının önüne geçilecektir.

1.2.9.2. Bağımsız ve Tarafsız Denetim Mekanizmaları

- Sayıştay ve diğer denetim kurumlarının bağımsızlığı güçlendirilecek, denetim raporları eksiksiz şekilde kamuya açıklanacaktır.
- Kamu ihaleleri ve alımları tamamen şeffaf hale getirilecek, açık veri sistemleri üzerinden izlenebilir olacak.
- Kamu denetçiliği (ombudsmanlık) kurumunun yetkileri artırılacak, vatandaşların şikayetleri etkili ve hızlı şekilde değerlendirilecektir.

1.2.9.3. Yolsuzlukla Mücadelede Hukuki ve Cezai Yaptırımların Güçlendirilmesi

- Yolsuzluk suçlarına karşı cezasızlık algısı ortadan kaldırılacak, cezai yaptırımlar caydırıcı hale getirilecektir.

- Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınacak, yolsuzluk davaları özel uzmanlaşmış mahkemelerde hızlı ve etkin şekilde sonuçlandırılacaktır.
- Yolsuzlukla mücadele için uluslararası sözleşmelere tam uyum sağlanacak, GRECO (Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu) tavsiyeleri uygulanacaktır.

1.2.9.4. Şeffaflık ve Açık Devlet Uygulamaları

- Kamu harcamaları, ihale süreçleri ve yatırım teşvikleri açık veri platformlarında yayımlanacaktır.
- Şirket sahiplik bilgileri şeffaflaştırılacak, gerçek faydalanıcıların kimlikleri kamuoyuna açık hale getirilecektir.
- Dijitalleşme sayesinde vatandaşların kamu harcamalarını anlık olarak takip edebileceği uygulamalar geliştirilecektir.

1.2.9.5. Siyasi Finansmanda Şeffaflık

- Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanı şeffaf hale getirilecek, tüm bağışlar ve harcamalar bağımsız denetime tabi tutulacaktır.
- Yasal üst sınır ve kayıt dışı finansman yasağı sıkı şekilde uygulanacak, seçim harcamaları için gerçek zamanlı izleme sistemi kurulacaktır.
- Kamu kaynaklarının siyasi amaçlı kullanımına kesinlikle izin verilmeyecektir.

1.2.9.6. Toplumun Katılımı ve Medya Özgürlüğü

- Yolsuzlukla mücadelede toplumun rolü güçlendirilecek, ihbar mekanizmaları korunacak ve teşvik edilecektir.
- Medya özgürlüğü sağlanarak, yolsuzlukların üzerine giden gazeteciler korunacak ve desteklenecektir.
- Sivil toplum kuruluşlarının yolsuzlukla mücadele çalışmalarına aktif destek verilecektir.

1.2.9.7. Uluslararası İşbirliği

- Türkiye, yolsuzlukla mücadelede uluslararası kurumlarla iş birliğini artıracak ve bilgi paylaşımını güçlendirecektir.
- Yurt dışına kaçırılan kamu kaynaklarının geri alınması için etkin mekanizmalar kurulacak ve uluslararası davalar açılacaktır.

1.2.9.8. Sonuç

Temiz siyaset; yalnızca bir vaat değil, Türkiye'nin yeni yönetim anlayışının temel taşıdır. Hedefimiz, sadece yasaları uygulamak değil, aynı zamanda kamu yönetiminde ve siyasette yüksek ahlak ve vicdan standartlarını hâkim kılmaktır. Türkiye'yi, hesap verebilir ve güvenilir bir yönetim modeliyle dünyaya örnek bir ülke haline getireceğiz.

1.2.9.1. Şeffaflık ve hesap verebilirlik

Demokrasinin gücü, vatandaşın yönetime güveniyle mümkündür. Türkiye'de devlet yönetimi, yerel yönetimler, kamu kurumları ve kamu kaynaklarının kullanımında şeffaflık ve hesap verebilirlik temel ilkemiz olacaktır. Vatandaşın vergileriyle yürütülen her işlem, kamuoyunun bilgisine açık olacak ve kamu yönetimi şeffaf bir denetim süreci altında faaliyet gösterecektir.

1.2.9.1.1. Açık Devlet ve Açık Veri Politikası

- Tüm kamu kurumlarında "Açık Devlet" anlayışı benimsenerek, kamusal veriler herkesin erişimine açık hale getirilecektir.
- Kamu harcamaları, ihaleler, teşvikler ve hibeler dijital platformlarda anlık olarak yayınlanacak ve vatandaşlarımız tarafından kolayca takip edilebilecektir.
- Kamu kurumlarının performans raporları yıllık olarak yayınlanacak, bütçelerin nasıl harcıdığı detaylı olarak kamuya sunulacaktır.

1.2.9.1.2. Hesap Verebilir Kamu Yönetimi

- Her kamu yöneticisi ve siyasetçi, yetki kullandığı her karar için hesap vermek zorunda olacaktır.
- Performansa dayalı yönetim anlayışı getirilecek; başarısız uygulamalar şeffaf şekilde tespit

edilerek kamuoyuna açıklanacaktır.

- Görevden alınan veya istifa eden üst düzey yöneticiler için gerekçeli rapor yayınlanacaktır.

1.2.9.1.3. Güçlü ve Bağımsız Denetim Mekanizmaları

- Sayıştay başta olmak üzere tüm denetim kurumları bağımsız ve etkili çalışacak, denetim raporları sansürsüz olarak kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- İç denetim mekanizmaları güçlendirilecek, bağımsız denetçiler kamu kurumlarında düzenli olarak denetim yapacaktır.
- Vatandaşlarımız ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak denetimlere kolaylık sağlanacak, denetim kültürü toplumun her kesimine yayılacaktır.

1.2.9.1.4. Kamu İhalelerinde Tam Şeffaflık

- Kamu ihaleleri açık ve şeffaf platformlar üzerinden yapılacak, tüm aşamaları canlı takip edilebilecektir.
- İhale süreçleri bağımsız denetime açık olacak, ihale sonuçları gerekçeleriyle birlikte kamuya açıklanacaktır.
- Önceden belirlenmiş kamu alımları dışında istisnai usullere sınır getirilecek ve bunlar da denetime tabi olacaktır.

1.2.9.1.5. Etkin Bilgi Edinme Hakkı

- Vatandaşlarımızın bilgi edinme hakkı anayasal güvence altına alınacak, bilgi taleplerine süre içerisinde yanıt verilmesi zorunlu hale getirilecektir.
- Kamu kurumlarının internet sitelerinde zorunlu olarak paylaşılan bilgiler artırılacak, herkesin kolayca ulaşabileceği şekilde sadeleştirilecektir.
- Bilgi edinme hakkının ihlali durumunda, etkili yaptırımlar uygulanacaktır.

1.2.9.1.6. Şeffaf Siyasi Finansman

- Siyasi partilerin gelir ve giderleri, seçim kampanyalarının finansmanı ve bağışçılar kamuoyuna açık şekilde yayınlanacaktır.
- Kamu kaynaklarının siyasi faaliyetlerde kullanımına kesinlikle izin verilmeyecek, ihlallerde ağır yaptırımlar uygulanacaktır.
- Seçim harcamaları bağımsız denetime tabi tutulacak ve sonuçları kamuoyuna açıklanacaktır.

1.2.9.1.7. Etik Kurullar ve Hesap Verebilirlik Kültürü

- Tüm kamu kurumlarında Etik Kurullar oluşturulacak, etik ihlaller hızlıca soruşturulacak ve sonuçları açıklanacaktır.
- Etik eğitim programları yaygınlaştırılarak, kamu görevlilerinin hesap verebilirlik bilinci artırılacaktır.
- Toplumun her kesiminde hesap verebilirlik ve şeffaflık kültürü güçlendirilecektir.

1.2.9.1.8. Dijitalleşme ve Teknoloji ile Şeffaflık

- Dijital kamu uygulamaları sayesinde vatandaşlarımız işlemlerini kolayca takip edebilecek, şeffaflık artacaktır.
- Yapay zekâ ve büyük veri analitiği ile kamu harcamaları ve işlemleri anlık olarak denetlenecek ve şeffaf raporlar üretilecektir.
- Vatandaş geri bildirim mekanizmaları güçlendirilerek, yönetim süreçlerinde halkın sesine kulak verilecektir.

1.2.9.1.9. Sonuç

Şeffaflık ve hesap verebilirlik, iyi yönetimin temelidir. Bu ilkeleri tüm devlet yapısına hâkim kılarak, vatandaşın devlete güvenini yeniden inşa edeceğiz. Türkiye, sadece hukuk devleti değil; aynı zamanda şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir bir devlet haline gelecek.

1.2.9.2. Etik siyaset

Siyaset, toplumun ortak iyiliği için yapılır. Bu anlayışla, etik değerleri merkeze alan bir siyaset kültürü inşa etmek, ülkemizin demokratik olgunluğunu güçlendirecek ve toplumsal güveni yeniden tesis edecektir. Türkiye’de siyaseti şahsi çıkarların değil, kamu menfaatinin hizmetine

sunmak için etik siyaseti tüm kural ve kurumlarıyla hayata geçireceğiz.

1.2.9.2.1. Siyasette Ahlaki İlkeler ve Etik Kuralların Tesisi

- Siyasi etik yasası çıkarılarak tüm siyasetçiler için bağlayıcı etik kurallar getirilecektir.
- Görevdeki siyasetçiler, kamu gücünü kullanırken çıkar çatışmasından kaçınacak, menfaat ilişkilerinden bağımsız hareket edecektir.
- Yolsuzluğa, kayırmacılığa ve rant ilişkilerine karşı sıfır tolerans ilkesi benimsenerek, en küçük etik ihlal bile ciddi yaptırımlarla karşılanacaktır.

1.2.9.2.2. Siyasetçi Mal Bildirimi ve Şeffaflık Yükümlülüğü

- Milletvekilleri, bakanlar ve üst düzey kamu yöneticileri görev öncesinde ve sonrasında mal varlıklarını detaylı olarak kamuoyuna açıklamakla yükümlü olacaktır.
- Mal bildirimleri bağımsız denetime açık olacak, gizlilik arkasına sığınarak kamu güveni zedelenmeyecektir.
- Haksız mal edinimi durumunda etkin soruşturma ve cezai yaptırımlar uygulanacaktır.

1.2.9.2.3. Akraba Kayırmacılığına (Nepotizm) Karşı Sıkı Önlemler

- Kamuya personel alımları ve atamalar liyakat esasına dayanacak, siyasi ve şahsi yakınlık kriteri tamamen ortadan kaldırılacaktır.
- Siyasetçilerin birinci ve ikinci derece akrabalarının kamu görevlerinde avantaj elde etmeleri kesin olarak engellenecektir.
- Belediyelerden bakanlıklara kadar tüm kamu kurumlarında akraba kayırmacılığı denetime açık hale getirilecektir.

1.2.9.2.4. Seçim Dönemlerinde Etik Kuralların Sıkılaştırılması

- Seçim dönemlerinde kamu kaynaklarının siyasi amaçlarla kullanılmasına kesinlikle izin verilmeyecek, etik ihlaller derhal yaptırıma tabi tutulacaktır.
- Siyasi söylemde etik dil teşvik edilecek, kutuplaştırıcı, ayrımcı ve yalan beyanlara karşı yasal düzenlemeler getirilecektir.
- Siyasal iletişimde doğruluk ve sorumluluk esas alınacak, seçim vaatleri gerçekçi ve hesap verebilir şekilde sunulacaktır.

1.2.9.2.5. Etik Siyaset Eğitimi ve Farkındalık

- Siyasi partilerde etik siyaset eğitimi zorunlu hale getirilecek, adayların etik bilinci güçlendirilecektir.
- Gençlik kolları ve kadın kollarında etik siyaset farkındalığı artırılacak, yeni nesil siyasetçiler ahlaki değerlere bağlı olarak yetiştirilecektir.
- Kamuoyunda etik siyasetin önemi anlatılacak, toplumun etik ihlallere karşı duyarlılığı yükseltilecektir.

1.2.9.2.6. Etik Denetim ve Bağımsız Etik Kurulu

- Bağımsız bir Ulusal Etik Kurulu kurulacak, siyasi etik ihlalleri bu kurul tarafından incelenecek ve raporlanacaktır.
- Etik Kurulu, etik ihlal dosyalarını kamuoyuna açık şekilde paylaşacak ve tavsiye kararlarıyla siyasi ahlakın korunmasına katkı sağlayacaktır.
- Etik Kurulu raporları TBMM'de düzenli olarak görüşülecek, ihlaller Meclis denetimi altına alınacaktır.

1.2.9.2.7. Siyasetin Finansmanında Etik Standartlar

- Siyasi partilerin finansmanı tam şeffaf hale getirilecek, etik dışı finans kaynaklarına karşı etkin mücadele yürütülecektir.
- Kampanya bağışlarında üst sınırlar belirlenecek, bağışçılar kamuoyuna açıklanacak ve finansal etik standartlara uygunluk sağlanacaktır.
- Partilerin hesapları bağımsız denetime tabi olacak ve raporlar düzenli olarak halkla paylaşılacaktır.

1.2.9.2.8. Toplumsal Etik Siyaset Kültürü

- Toplumun siyasetten beklentisi olan dürüstlük, adalet ve tarafsızlık ilkeleri siyasetin merkezine yerleştirilecektir.
- Vatandaşlarımız etik ihlalleri doğrudan rapor edebilecek, vatandaş denetimi sistemleri kurulacaktır.
- Siyasetçilerin etik taahhütleri kamuoyuna sunulacak ve sürekli denetim altında tutulacaktır.

1.2.9.2.9. Sonuç

Etik siyaset, sadece bir ahlak meselesi değil, aynı zamanda güçlü bir devlet ve sağlıklı bir toplum inşa etmenin temel şartıdır. Bu anlayışla, Türkiye’de siyaseti temiz, ilkeli ve toplumun vicdanına uygun bir zemine taşıyacak; siyasetin güvenilirliğini yeniden inşa edeceğiz.

1.2.9.3. Kamu kaynaklarının etkin kullanımı

Devletin asli görevi, milletin vergileriyle oluşan kamu kaynaklarını toplumun ortak yararı için en verimli şekilde kullanmaktır. Kamu kaynaklarının israf edilmeden, adil, etkin ve hesap verebilir bir anlayışla yönetilmesi; ekonomik büyümenin hızlanmasını, kamu güveninin tesis edilmesini ve sosyal adaletin sağlanmasını mümkün kılacaktır.

Bu amaçla, kamu kaynaklarını etkin kullanmak için köklü yapısal reformlar hayata geçirilecektir.

1.2.9.3.1. Kamu Harcamalarında Etkinlik ve Tasarruf İlkesi

- Bütçeleme süreçlerinde ihtiyaç ve etki analizleri yapılacak, gereksiz harcamalar tamamen ortadan kaldırılacaktır.
- Kamu kurumlarında lüks ve israfa yol açan harcamalar sıkı bir şekilde denetlenecek ve kısıtlanacaktır.
- “Az kaynakla yüksek verim” prensibi ile yatırım ve hizmetler planlanacak, performans odaklı harcama anlayışı geliştirilecektir.

1.2.9.3.2. Kamu Yatırımlarında Stratejik Önceliklendirme

- Kamu yatırımları bilimsel ve toplumsal önceliklere göre planlanacak, bölgesel kalkınmayı destekleyecek şekilde dengeli dağıtılacaktır.
- Yatırımların sosyal fayda ve ekonomik geri dönüş oranları önceden analiz edilerek, kaynak tahsisi bu doğrultuda yapılacaktır.
- Mega projeler dahil tüm yatırımlar şeffaf olacak, fizibilite raporları kamuoyuyla paylaşılacaktır.

1.2.9.3.3. Şeffaf Bütçeleme ve Harcama Takibi

- Merkezi yönetim bütçesi ile yerel yönetim bütçeleri tam şeffaf hale getirilecek, her vatandaş harcama kalemlerine anlık erişim sağlayabilecektir.
- Dijital bütçe izleme sistemleri kurularak, harcama süreçleri kamuya açık ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Kamu harcamalarıyla ilgili yıllık “Harcama Etkinliği Raporu” hazırlanacak ve TBMM’de görüşülecektir.

1.2.9.3.4. Kamu İhale Sisteminin Reformu

- Kamu ihaleleri açık, şeffaf ve rekabetçi esaslara göre yürütülecektir.
- İhale süreçlerinde dijital sistemler kullanılarak süreçler otomatikleştirilecek, insan hatası ve keyfi kararlar minimize edilecektir.
- İhale şartnameleri adil ve objektif hazırlanacak, kamu yararı öncelikli olacaktır.
- İhale süreçlerinde bağımsız denetim ve sivil toplum gözetimi sağlanacaktır.

1.2.9.3.5. Kamu Varlıkları ve Taşınmazların Etkin Yönetimi

- Devlete ait taşınmazlar, tesisler ve diğer kamu varlıkları envanteri çıkarılacak ve kamuya açık hale getirilecektir.
- Atıl kamu varlıkları ekonomiye kazandırılacak, verimli kullanılmayan taşınmazlar üretime ve toplumsal hizmete dönüştürülecektir.
- Kamu-özel iş birliği projelerinde kamu menfaati en üst düzeyde gözetilecektir.

1.2.9.3.6. Performans Esaslı Yönetim ve Denetim

- Kamu kurumlarında performans yönetimi esas alınacak, kaynak tahsisi performans verilerine dayandırılacaktır.
- Performansı düşük projeler ve verimsiz uygulamalar gözden geçirilerek kaynak israfı önlenecektir.
- Etkinlik, verimlilik ve etki değerlendirmeleri ile tüm kamu hizmetleri sürekli olarak iyileştirilecektir.

1.2.9.3.7. Bağımsız ve Etkin Denetim Mekanizmaları

- Sayıştay'ın yetkileri genişletilecek, denetim raporları kamuoyuna düzenli olarak sunulacaktır.
- TBMM Kamu Harcamaları İzleme Komisyonu kurulacak, kamu harcamaları partiler üstü bir denetimle izlenecektir.
- İç denetim sistemleri güçlendirilecek, yolsuzluk, suistimal ve kaynak israfına karşı anlık denetim mekanizmaları kurulacaktır.

1.2.9.3.8. Kamuda Dijitalleşme ve Otomasyon

- Kamuda dijitalleşme ile süreçler hızlandırılacak, bürokratik gecikmeler ve gereksiz harcamalar azaltılacaktır.
- E-devlet uygulamaları genişletilecek, vatandaşların kamu hizmetlerine kolay erişimi sağlanacaktır.
- Yapay zeka destekli kaynak yönetimi ve harcama analiz sistemleri devreye alınacaktır.

1.2.9.3.9. Eğitim ve Farkındalık Programları

- Kamu yöneticilerine düzenli olarak bütçe disiplini ve kaynak yönetimi eğitimi verilecektir.
- Vatandaşların kamu harcamalarına dair bilinç düzeyi artırılacak, toplumsal denetim kültürü desteklenecektir.
- “Kamu Kaynakları Milletindir” anlayışı yaygınlaştırılacak, kamu mallarına sahip çıkma bilinci güçlendirilecektir.

1.2.9.3.10. Sonuç

Kamu kaynaklarını etkin, verimli ve şeffaf bir şekilde yönetmek, güçlü bir devletin ve adil bir toplumun temel taşıdır. Bizler, milletimizin her kuruluşunu kutsal bir emanet olarak göreceğiz, kamu kaynaklarını israf eden değil; üreten, geliştiren ve gelecek nesillere daha güçlü bir Türkiye bırakacak şekilde yöneteceğiz.

1.2.10. Barışçıl Dış Politika ve Uluslararası Dayanışma

1.2.10.1. Komşularla iyi ilişkiler

1.2.10.1.1. Komşuluk Diplomasisini Önceliklendirme

Türkiye, coğrafi konumunun ve tarihi bağlarının sağladığı avantajları değerlendirerek, komşu ülkelerle karşılıklı güvene dayalı, sürdürülebilir ve yapıcı ilişkiler kurmayı temel dış politika önceliği olarak benimser.

1.2.10.1.2. Sınır Güvenliği ve İşbirliği

Komşu ülkelerle sınır güvenliği konusunda karşılıklı anlayış ve işbirliği esas alınır. Terör, kaçakçılık ve organize suçlar gibi sınır ötesi tehditlere karşı ortak mücadele stratejileri geliştirilir.

1.2.10.1.3. Ekonomik Entegrasyon ve Ticaretin Artırılması

Komşu ülkelerle ekonomik entegrasyon teşvik edilir. Karşılıklı yatırımlar desteklenir, ticaret hacmi artırılır, enerji, ulaştırma ve altyapı projeleri ortaklık temelinde geliştirilir.

1.2.10.1.4. Kültürel ve Halklar Arası İlişkileri Güçlendirme

Kültürel diplomasi, kardeş şehir programları, öğrenci değişim programları ve sivil toplum diyalogu teşvik edilerek halklar arası dostluk pekiştirilir.

1.2.10.1.5. Çatışmaların Önlenmesi ve Çözümü

Komşu ülkelerle yaşanabilecek anlaşmazlıklarda diplomasi, diyalog ve uluslararası hukuk

önceliklendirilir. Anlaşmazlıkların barışçıl yöntemlerle çözümü için aktif arabuluculuk ve uzlaşmacı yaklaşımlar benimsenir.

1.2.10.1.6. Enerji ve Su Diplomasisi

Enerji kaynaklarının ortak kullanımı ve su kaynaklarının adil paylaşımı konusunda işbirliği sağlanarak sürdürülebilir çözümler geliştirilir.

1.2.10.1.7. İnsani Yaklaşım ve Mülteci İşbirliği

Komşu ülkelerdeki insani krizlerde Türkiye aktif rol alır. Mülteciler konusunda ortak sorumluluk anlayışı çerçevesinde dayanışma politikaları geliştirilir.

1.2.10.1.8. Bölgesel İstikrarın Sağlanması

Türkiye, bölgesel barış ve istikrarın korunması için çok taraflı platformlarda ve bölgesel işbirliği örgütlerinde etkin rol oynar. Komşu ülkelerle sorunları çözmek ve işbirliğini artırmak için diplomatik inisiyatifler başlatır.

1.2.10.1.9. Ortak Tarihi ve Kültürel Bağların Değerlendirilmesi

Ortak tarihi ve kültürel miras, iş birliği ve dostluk için bir zemin olarak değerlendirilir; ortak projeler, anma etkinlikleri ve kültürel diyalog mekanizmaları kurulur.

1.2.10.1.10. Türk Dünyası ile İlişkiler

1.2.10.1.10.1. Stratejik Öncelik: Türk Dünyasında Birlik ve Dayanışma

Türkiye, tarihi, kültürel ve dil birliği temelinde Türk dünyası ile ilişkileri güçlendirmeyi stratejik öncelik olarak görür. Türk Devletleri Teşkilatı başta olmak üzere, mevcut çok taraflı platformların etkinliğinin artırılması sağlanır.

1.2.10.1.10.2. Ortak Kurumların Güçlendirilmesi

Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı, TÜRKSOY ve Türk Yatırım Fonu gibi kurumların etkinliği artırılarak bilim, kültür, ekonomi ve finans alanlarında entegrasyon desteklenir. Ortak alfabe ve terminoloji çalışmaları teşvik edilir.

1.2.10.1.10.3. Ekonomik İşbirliğinin Derinleştirilmesi

Türk dünyası ülkeleriyle serbest ticaret anlaşmaları yaygınlaştırılır. Ulaştırma koridorları (Orta Koridor gibi), enerji projeleri ve lojistik ağlar güçlendirilerek, bölgesel ekonomik entegrasyon hızlandırılır. Ortak gümrük uygulamaları ve dijital ekonomi platformları geliştirilir.

1.2.10.1.10.4. Enerji ve Ulaştırma İşbirliği

Türk dünyasında enerji güvenliği sağlamak amacıyla, doğalgaz, petrol ve yenilenebilir enerji projelerinde ortaklıklar kurulacak, enerji hatları çeşitlendirilecektir. Orta Koridor Projesi ile Avrupa-Asya arasında kesintisiz bir ulaştırma hattı oluşturulması desteklenecektir.

1.2.10.1.10.5. Kültürel ve Eğitim İşbirliği

Öğrenci değişim programları artırılır, ortak üniversiteler kurulur, Türk dili ve tarihi üzerine eğitim işbirlikleri yaygınlaştırılır. Türk dünyası gençlerinin bir araya gelmesi için kültür festivalleri, gençlik kampları ve ortak akademik çalıştaylar düzenlenir.

1.2.10.1.10.6. Savunma ve Güvenlik İşbirliği

Türk devletleri ile savunma sanayi işbirliği geliştirilir, ortak tatbikatlar düzenlenir ve savunma teknolojileri alanında ortak projeler desteklenir. Terör, sınır güvenliği ve siber güvenlik konularında ortak mücadele mekanizmaları kurulur.

1.2.10.1.10.7. Ortak Medya ve Kamu Diplomasisi Stratejisi

Türk dünyasında ortak medya ağı oluşturularak, kamu diplomasisi güçlendirilir. Türk dünyasına yönelik yayın yapan televizyon kanalları, dijital medya platformları ve ortak haber ajansları teşvik edilir.

1.2.10.1.10.8. İnsanî ve Kriz Dayanışması

Doğal afetler ve insani krizlerde hızlı müdahale için Türk dünyası afet ve kriz yönetimi ağı kurulacaktır. Ülkeler arası yardımlaşma ve dayanışma mekanizmaları oluşturulacak, kriz zamanlarında ortak hareket edilecektir.

1.2.10.1.10.9. Ortak Vizyon: 2040 Türk Dünyası Vizyonu

Türk dünyasının uzun vadeli hedeflerini belirlemek amacıyla, "2040 Türk Dünyası Vizyonu" desteklenir. Ortak vizyon belgeleri hazırlanır, yıl bazlı hedefler belirlenir ve düzenli değerlendirme mekanizmaları kurulur.

1.2.10.1.10.10. Sivil Toplum ve Halklar Arası Dayanışma

Türk dünyasındaki sivil toplum kuruluşları arasında ağlar kurulacak, iş dünyası forumları ve kardeş şehir anlaşmaları yaygınlaştırılacaktır. Halklar arası bağların güçlendirilmesi için sosyal ve kültürel projelere öncelik verilecektir.

1.2.10.2. Barıştan yana, yapıcı dış politika

1.2.10.2.1. Temel İlke: "Yurtta Barış, Dünyada Barış"

Dış politikamızın temelinde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesi yer alacaktır. Türkiye, tüm uluslararası sorunların diyalog, diplomasi ve hukuki yollarla çözülmesini savunur. Silahlı çatışma ve gerilimi değil, müzakereyi ve çözüm odaklı yaklaşımları önceleriz.

1.2.10.2.2. Aktif ve Çözüm Üreten Diplomasi

Türkiye, bölgesel ve küresel krizlerde sadece tarafsız kalmakla yetinmeyecek, aynı zamanda çözüm süreçlerinde aktif bir arabulucu rolünü üstlenecektir. Barış görüşmeleri, ateşkes girişimleri ve insani yardımlar için inisiyatif alacak, çatışma çözümü süreçlerinde güvenilir bir aktör olacaktır.

1.2.10.2.3. Çok Yönlü ve Dengeli İlişkiler

Türkiye, dış ilişkilerinde tek kutupluluğa veya bağımlılığa karşı, çok yönlü ve dengeli bir diplomasi yürütür. Tüm ülkelerle karşılıklı saygı, eşitlik ve ortak çıkarlara dayalı ilişkiler geliştirilir. Batı ile köprüler korunurken, Asya, Afrika, Latin Amerika ve İslam dünyası ile ilişkiler çeşitlendirilir.

1.2.10.2.4. Uluslararası Hukuka Bağlılık

Türkiye, uluslararası hukuku, egemenlik haklarını ve sınırların dokunulmazlığını esas alır. Uluslararası anlaşmalara ve Birleşmiş Milletler ilkelerine saygı gösterilmesini savunur, uluslararası kuruluşlarda daha etkin bir rol üstlenir.

1.2.10.2.5. İnsani Dış Politika

Türkiye, dış politikasında insan haklarını, insani yardımı ve kriz bölgelerinde mağdur halklara destek olmayı önceler. Mazlum coğrafyalarda barışın, adaletin ve refahın tesisi için aktif çaba gösterir. İnsani yardım diplomasisiyle dünya çapında etkin bir güç olarak varlığını sürdürür.

1.2.10.2.6. Krizlerin Önlenmesi ve Barış İnşası

Türkiye, yalnızca krizler çıktıktan sonra değil, krizlerin önlenmesi aşamasında da aktif olacak; erken uyarı mekanizmalarına ve önleyici diplomasiye öncelik verecektir. Barış inşası süreçlerine destek olacak, kalıcı çözümler için diplomatik girişimlerde bulunacaktır.

1.2.10.2.7. Çevre ve İklim Diplomasisi

Barış ve refahın sürdürülebilirliği için çevre sorunlarının küresel ölçekte çözümüne katkı sağlanacak, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası iş birliği artırılacaktır. Türkiye, küresel çevre anlaşmalarında öncü bir ülke olarak yer alacaktır.

1.2.10.2.8. Dış Politikada Şeffaflık ve Ulusal Uzlaşısı

Türkiye'nin dış politika kararları şeffaf ve istişareye açık olacak, ulusal çıkarlar doğrultusunda geniş bir toplumsal ve siyasal uzlaşısı gözetilecektir. Meclis ve ilgili paydaşların görüşleri dikkate

alınacak, dış politika toplumsal meşruiyet temelinde yürütülecektir.

1.2.10.2.9. Ekonomik Diplomasi ve Barışın İktisadi Temeli

Barışın sürdürülebilirliğini sağlamak için ekonomik iş birlikleri ön planda tutulacaktır. Türkiye, ticaretin ve karşılıklı yatırımların artırılması yoluyla ülkeler arası dostluğu pekiştirecek, ekonomik bağımlılıkların barışı desteklemesi sağlanacaktır.

1.2.10.2.10. Göç ve Mülteci Politikalarında Uluslararası İş Birliği

Göç krizlerinin insani ve barışçıl yollarla yönetilmesi için uluslararası iş birliği güçlendirilecek; göçün kök nedenlerinin çözümü için kalkınma yardımları ve diplomatik girişimler artırılabilecektir.

1.2.10.3. Uluslararası hukuka bağlılık

1.2.10.3.1. Uluslararası Hukukun Üstünlüğü İlkesini Benimsiyoruz

Türkiye, uluslararası hukuk normlarını dış politikasının temel dayanaklarından biri olarak kabul eder. Uluslararası ilişkilerde güç kullanımı yerine hukuk zemininde çözüm arayışlarını esas alır. Sözleşmelere ve antlaşmalara sadık kalınacak, imzalanan yükümlülükler eksiksiz yerine getirilecektir.

1.2.10.3.2. Barışçıl Uyuşmazlık Çözümü

Türkiye, tüm uluslararası uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesini savunur. Müzakere, arabuluculuk, tahkim ve uluslararası yargı organlarının kullanımını teşvik eder; tek taraflı güç kullanımına karşı çıkar.

1.2.10.3.3. BM Şartı ve Uluslararası Kuruluşlara Saygı

Birleşmiş Milletler Şartı, Türkiye için temel referans belgelerden biridir. BM başta olmak üzere uluslararası kuruluşlara aktif katılım sağlanacak, küresel ve bölgesel barış ile istikrarın korunması amacıyla iş birliği güçlendirilecektir.

1.2.10.3.4. Egemenlik ve Sınırların Dokunulmazlığı

Türkiye, tüm devletlerin bağımsızlık, egemenlik ve sınır bütünlüğüne saygı gösterir. Uluslararası sınırların zorla değiştirilmesine karşı çıkar ve bu ilkenin korunmasını savunur.

1.2.10.3.5. Uluslararası Adaletin Tesisi

Küresel düzeyde adaletin sağlanması için uluslararası ceza mahkemeleri ve adalet organlarına destek verilir. İnsanlık suçları ve soykırım gibi ağır suçların cezасız kalmaması için uluslararası iş birliği güçlendirilir.

1.2.10.3.6. Deniz Hukuku ve Mavi Vatan İlkesi

Türkiye, deniz yetki alanları ve kaynakların kullanımı konusunda uluslararası deniz hukukunu esas alır. Türkiye'nin deniz hak ve menfaatleri kararlılıkla korunurken, uluslararası hukuka uygun hareket edilir; ihtilafların diyalog ve hukuki yollarla çözülmesi için çalışılır.

1.2.10.3.7. Uluslararası İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları

Türkiye, savaş hukukuna ve uluslararası insancıl hukuka tam bağlılıkla hareket eder. Silahlı çatışmalarda sivillerin korunması, esirlerin haklarına saygı ve insan haklarına dayalı yaklaşım öncelikli olacaktır. Uluslararası insan hakları sözleşmelerine bağlılık sürdürülecek, hak ihlallerine karşı ses yükseltilecektir.

1.2.10.3.8. Uluslararası Anlaşmalara Sadakat ve Şeffaflık

Türkiye, taraf olduğu tüm uluslararası anlaşmalara sadakatle bağlı kalır. Yeni anlaşmalarda ise kamuoyunun ve Meclis'in bilgisi ve onayı esas alınarak şeffaf bir süreç yürütülür.

1.2.10.3.9. Uluslararası Taahhütlerin Takibi ve Uyum

Uluslararası taahhütlerimizin uygulanması için etkin bir takip ve denetim mekanizması kurulacak; mevzuatlarımızın uluslararası hukukla uyumlu hale getirilmesi sağlanacaktır.

1.2.10.3.10. Uluslararası İş Birliği Ruhunu Güçlendirmek

Türkiye, küresel sorunların çözümünde uluslararası dayanışmanın önemine inanır. İklim değişikliği, sağlık krizleri, gıda güvenliği ve küresel terörizm gibi sınır aşan sorunlara karşı uluslararası hukuk temelinde ortak çözümler geliştirilmesi için öncü bir rol oynayacaktır.

1.2.11. Toplumun Her Kesimiyle Diyalog ve Katılımcılık

1.2.11.1. Gençler, kadınlar, iş dünyası, emek kesimi, akademi ve sivil toplum ile sürekli diyalog

1.2.11.1.1. Katılımcı Demokrasi Anlayışıyla Toplumsal Diyalog

Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin kalıcı hale gelmesi için tüm toplumsal kesimlerle açık ve sürekli diyalog kurulmasını esas alıyoruz. Gençler, kadınlar, iş dünyası, emek kesimi, akademi ve sivil toplum örgütleri; karar alma süreçlerinin yalnızca izleyicisi değil, aktif katılımcısı olacaktır.

1.2.11.1.2. Gençlerle Geleceği Birlikte Kurmak

Gençlerin fikirlerine değer veriyor, geleceğin inşasında onların öncü rolünü destekliyoruz. Gençlik meclisleri, istişare platformları ve yenilikçi girişimcilik destekleri ile gençlerin sosyal, kültürel ve ekonomik hayata katkısını artıracacağız. Karar alma süreçlerinde gençlerin temsil oranını yükselteceğiz.

1.2.11.1.3. Kadınların Güçlenmesi İçin Etkin Katılım

Kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik hayatta eşit temsiliğini sağlamak için etkili mekanizmalar oluşturacağız. Kadın odaklı politika geliştirme süreçlerinde sivil toplumun ve kadın örgütlerinin doğrudan katılımını sağlayacağız. Toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm kamu politikalarının temel ilkelerinden biri olacaktır.

1.2.11.1.4. İş Dünyası ile Stratejik İş Birliği

İş dünyasıyla sürekli iletişim kanalları kuracak, ekonomi politikalarının istişare içinde şekillenmesini sağlayacağız. Sektör temsilcileriyle düzenli toplantılar yapacak, özel sektörün sorunlarına hızlı çözümler üretmek için ortak çalışma platformları kuracağız. Girişimciliği ve yenilikçiliği teşvik edeceğiz.

1.2.11.1.5. Emek Kesimi ile Sosyal Diyalog

Emek kesiminin taleplerini doğrudan dinleyeceğiz. Sendikalar ve işçi örgütleriyle düzenli toplantılar yapacak, işçi hakları, iş güvenliği ve adil ücret politikalarının geliştirilmesinde ortak akli esas alacağız. Sosyal diyalog mekanizmalarını kurumsallaştıracacağız.

1.2.11.1.6. Akademi ile Bilgi Tabanlı Politikalar

Bilim insanlarının ve akademinin bilgi ve birikiminden azami ölçüde faydalanacağız. Politika oluşturma süreçlerinde bilimsel araştırmalar ve akademik katkılar temel alınacak, üniversitelerle sürekli diyalog halinde olunacaktır. Bağımsız ve özgür düşünce ortamını destekleyeceğiz.

1.2.11.1.7. Sivil Toplumun Güçlendirilmesi

Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayacak, sivil toplumun güçlenmesi için teşvik edici politikalar geliştireceğiz. Sivil toplumun görüşlerini almak için düzenli istişare toplantıları düzenleyecek, şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde iş birliği içinde olacağız.

1.2.11.1.8. Ortak Akıl Mekanizmaları

Toplumsal mutabakata dayalı politikalar geliştirmek için ortak akıl platformları oluşturacağız. Her kesimin sesi duyulacak, karar alma süreçlerinde kapsayıcılığı esas alacağız. İhtisas komisyonları, danışma kurulları ve çevrim içi katılım mekanizmaları ile geniş katılımlı bir yönetim anlayışı benimseyeceğiz.

1.2.11.1.9. İletişim Kanallarını Güçlendirmek

Geri bildirim mekanizmalarını sürekli açık tutacak, düzenli raporlar ve toplantılarla kamuoyunu bilgilendireceğiz. Tüm paydaşlarla karşılıklı güvene dayalı sürdürülebilir bir iletişim modeli

kuracağız.

1.2.11.1.10. Toplumun Her Kesimi ile Geleceğe Ortak Yürüyüş

Ülkemizin geleceğini toplumun tüm kesimleriyle birlikte inşa etme iradesindeyiz. Farklı görüşlerin ve önerilerin politika üretimine yansımaları sağlayacak, kapsayıcı ve çoğulcu bir yönetim anlayışını hayata geçireceğiz.

1.2.11.2. Demokratik katılım mekanizmalarının güçlendirilmesi

1.2.11.2.1. Katılımcı Demokrasiye Güçlü Bağlılık

Demokrasiyi sadece seçimlerden ibaret görmeyen bir anlayışla, halkın karar alma süreçlerine sürekli ve etkili katılımını esas alıyoruz. Vatandaşların, sivil toplumun ve tüm paydaşların politika geliştirme süreçlerine doğrudan katkı sağlayacağı mekanizmaları güçlendireceğiz.

1.2.11.2.2. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi ve Halkın Kararlara Katılımı

Yerel yönetimlerin yetkilerini artıracak, yerel halkın ihtiyaçlarına en yakın çözümleri yerinden üretmelerini sağlayacağız. Kent konseyleri, mahalle meclisleri ve halk toplantıları gibi uygulamaları yaygınlaştırarak, yerel demokrasi kültürünü güçlendireceğiz.

1.2.11.2.3. Dijital Katılım Platformları

Teknolojinin olanaklarını kullanarak vatandaşların görüş ve önerilerini iletebilecekleri, karar süreçlerini takip edebilecekleri ve geri bildirimde bulunabilecekleri dijital katılım platformları kuracağız. E-demokrasi uygulamaları ile demokrasiyi her an erişilebilir kılacağız.

1.2.11.2.4. Halk Oylamaları ve Referandum Kültürünü Geliştirme

Önemli ve toplumu doğrudan ilgilendiren konularda, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde halk oylamalarını daha etkin kullanacağız. Halkın doğrudan görüşünü almak, demokrasimizin zenginleşmesini sağlayacaktır.

1.2.11.2.5. Gençlerin ve Kadınların Katılımının Teşviki

Gençlerin ve kadınların karar alma süreçlerine katılımını artıracak özel teşvik ve düzenlemeleri hayata geçireceğiz. Gençlik meclisleri, kadın konseyleri gibi yapıları kurumsallaştırarak demokratik temsiliyeti güçlendireceğiz.

1.2.11.2.6. Sivil Toplumun Karar Süreçlerine Etkin Katılımı

Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin şekilde dahil edilmesi için yasal ve kurumsal düzenlemeler yapacağız. İstişare toplantıları, ortak çalışma platformları ve paydaş analizleriyle sivil toplumun sesi karar mekanizmalarında duyulacak.

1.2.11.2.7. Meclis Çalışmalarında Şeffaflık ve Katılımcılık

Parlamentonun çalışmalarını daha şeffaf hale getirecek, vatandaşların komisyon toplantılarını ve genel kurul süreçlerini daha yakından takip etmelerini sağlayacağız. Kanun taslaklarının hazırlık süreçlerine sivil toplumun, akademinin ve halkın görüşlerini dahil edeceğiz.

1.2.11.2.8. İstişare Kültürünün Yaygınlaştırılması

Toplumsal meselelerde karar alma süreçlerini istişare kültürüne dayandıracacağız. Uzmanlar, paydaşlar ve vatandaşlarla düzenli istişare toplantıları yapacak, toplumun farklı kesimlerinin katkılarını politika geliştirme sürecine yansıtacağız.

1.2.11.2.9. Demokratik Bilinç ve Katılım Eğitimi

Vatandaşlarımızın demokratik katılım konusunda bilinçlenmesi için eğitim programları ve kamuoyu bilgilendirme kampanyaları düzenleyeceğiz. Okullarda ve toplumsal eğitim merkezlerinde katılımcı demokrasi eğitimi vereceğiz.

1.2.11.2.10. Hesap Verebilir ve Katılımcı Yönetişim Modeli

Devlet yönetiminde hesap verebilirliği artıracak, vatandaşların kamu yöneticilerinden hesap sorma haklarını etkin şekilde kullanmalarını sağlayacak mekanizmaları geliştireceğiz. Katılımcılıkla şeffaflığı birleştiren bir yönetim anlayışını hayata geçireceğiz.

1.2.12. Milli Kùltürün ve Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi

1.2.12.1. Kùltürel mirasın korunması

1. Kùltürel Mirasımız Ortak Zenginliğimizdir

Türkiye'nin binlerce yıllık birikimi olan kùltürel mirasını, medeniyetler beşığı topraklarımızın ortak değeri olarak görüyoruz. Kùltürel mirasın korunmasını yalnızca geçmişe saygı değil, aynı zamanda geleceğe bırakılacak bir emanet olarak kabul ediyoruz.

1.2.12.1.2. Kapsamlı Envanter ve Dijital Arşiv Çalışmaları

Tüm tarihi eserlerin, sit alanlarının, geleneksel yaşam biçimlerinin ve somut olmayan kùltürel miras unsurlarının kapsamlı envanterini çıkaracağız. Bu mirası dijital ortama taşıyarak hem korunmasını sağlayacak hem de erişilebilirliğini artıracaağız.

1.2.12.1.3. Restorasyon ve Koruma Faaliyetlerinin Güçlendirilmesi

Tarihi yapılarımızın restorasyonunu bilimsel yöntemlerle ve özgünlüğüne sadık kalarak gerçekleştireceğiz. Restorasyon projelerinde yerel halkın katılımını sağlayacak, geleneksel ustalıkların yaşatılmasını teşvik edeceğiz.

1.2.12.1.4. Somut Olmayan Kùltürel Mirasın Yaşatılması

Geleneksel el sanatlarımızı, halk müziğimizi, halk oyunlarımızı, sözlü kùltürümüzü ve yaşam biçimlerimizi koruyacak ve gelecek kuşaklara aktaracağız. Usta-çırak ilişkisini destekleyecek, eğitim programları ve festivallerle yaşatılmasını sağlayacağız.

1.2.12.1.5. Kùltürel Miras Turizminin Geliştirilmesi

Koruma ve kullanma dengesi gözetilerek, kùltürel mirasımızın turizmle buluşturulmasını sağlayacağız. Yerel kalkınmayı destekleyecek şekilde kùltürel miras odaklı turizm rotaları oluşturacak, bölge halkının gelir elde etmesini teşvik edeceğiz.

1.2.12.1.6. Uluslararası İş Birlikleri ve Tanıtım

Türkiye'nin kùltürel mirasını dünya ile buluşturacak, UNESCO başta olmak üzere uluslararası kuruluşlarla iş birliğini güçlendireceğiz. Kùltürel mirasımızın uluslararası tanıtımını yapacak, kùltürel diplomasi kanallarını etkin kullanacağız.

1.2.12.1.7. Deprem ve Afetlere Karşı Koruma Önlemleri

Kùltürel mirasımızın doğal afetlere karşı korunması için özel önlemler alacak, risk analizleri yapacak ve afet sonrası acil müdahale planlarını hazırlayacağız.

1.2.12.1.8. Halkın Katılımı ve Bilinçlendirme

Kùltürel mirasın korunması konusunda toplumun tüm kesimlerinin bilinçlenmesini sağlayacak eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenleyeceğiz. Her vatandaşımızı bu değerlerin birer koruyucusu olarak görerek, katılımcılığı teşvik edeceğiz.

1.2.12.1.9. Genç Nesiller İçin Eğitim ve Projeler

Okullarda kùltürel miras bilincini güçlendirecek müfredat çalışmaları yapacak, gençlere yönelik kùltürel miras gönüllülük projelerini destekleyeceğiz. Gençlerimizi kùltürel mirasın taşıyıcısı ve yenileyicisi olarak yetiştireceğiz.

1.2.12.1.10. Kùltürel Miras Yatırımlarına Teşvikler

Kùltürel mirasın korunması ve yaşatılması için yapılacak yatırımlara teşvikler sağlayacak, özel sektör ve sivil toplumun bu alandaki katkılarını artıracaağız. Kamu-özel sektör iş birliğini destekleyerek sürdürülebilir koruma modelleri geliştireceğiz.

1.2.12.2. Sanat ve kùltüre destek

1.2.12.2.1. Sanatı ve Kùltürü Toplumun Temel Taşı Olarak Görüyoruz

Sanat ve kùltür, toplumun ruhunu besleyen, ortak kimliğimizi güçlendiren vazgeçilmez

unsurlardır. Sanatı ve kültürü destekleyerek toplumsal dayanışmayı, yaratıcılığı ve ifade özgürlüğünü teşvik edeceğiz.

1.2.12.2.2. Sanatçıların ve Kültür Üreticilerinin Yanındayız

Sanatçılarımızın ve kültür üreticilerimizin emeklerinin karşılığını alacağı bir sistem kuracağız. Sosyal güvence, telif haklarının korunması ve adil gelir paylaşımı konularında güçlü adımlar atacağız. Genç sanatçılara özel destek programları geliştireceğiz.

1.2.12.2.3. Kültür ve Sanat Altyapısının Güçlendirilmesi

Ülke genelinde kültür merkezleri, kütüphaneler, tiyatrolar, konser salonları ve sergi alanları inşa edecek ve mevcutlarını modernize edeceğiz. Özellikle Anadolu şehirlerinde ve kırsalda sanata erişimi artıracacağız.

1.2.12.2.4. Sanat Eğitimine Öncelik

Okullarda sanat eğitiminin güçlendirilmesini sağlayacak, çocuklarımızın ve gençlerimizin erken yaşlardan itibaren sanatla iç içe büyümesine imkân tanıyacağız. Sanat eğitimi veren kurumları destekleyecek, burs programlarıyla yetenekli gençleri teşvik edeceğiz.

1.2.12.2.5. Özgür Sanat Ortamı ve İfade Özgürlüğü

Sanatta ve kültürde ifade özgürlüğünü sonuna kadar savunacağız. Sansüre karşı duracak, sanatçılarımızın özgür ve yaratıcı üretim yapabileceği bir ortamı garanti altına alacağız.

1.2.12.2.6. Kültür Sanat Etkinliklerini Destekleme

Festivalleri, bienalleri, sergileri, tiyatro oyunlarını, konserleri, halk kültürü etkinliklerini ve uluslararası kültür-sanat buluşmalarını destekleyecek, yerel yönetimlerle ve sivil toplumla iş birliği içinde yaygınlaştıracacağız.

1.2.12.2.7. Dijital Kültür ve Yeni Medya Sanatlarına Destek

Dijital sanat, yeni medya ve yaratıcı endüstrileri destekleyerek çağın gerekliliklerine uygun yeni sanat dallarını teşvik edeceğiz. Genç sanatçılara dijital üretim için olanaklar sunacağız.

1.2.12.2.8. Kültürel Çeşitliliğe Saygı ve Destek

Ülkemizdeki tüm kültürel zenginlikleri koruyacak, farklı kimliklere ve kültürlere sahip toplulukların sanat ve kültür üretimlerini destekleyeceğiz. Çok kültürlü yapımızı bir zenginlik olarak değerlendirerek, tüm kesimlerin kendini ifade etmesine olanak tanıyacağız.

1.2.12.2.9. Sanatın Ekonomiyle Bütünleşmesi

Yaratıcı endüstrileri destekleyecek, sanatın ekonomiye katkısını artıracak politikalar geliştireceğiz. Kültür turizmi, tasarım, film endüstrisi, el sanatları ve diğer yaratıcı sektörlerde girişimciliği teşvik edeceğiz.

1.2.12.2.10. Uluslararası Kültür Sanat İlişkilerinin Güçlendirilmesi

Sanatçılarımızın ve kültür profesyonellerimizin uluslararası platformlarda daha fazla yer almasını sağlayacak, kültürel diplomasi faaliyetleriyle Türkiye'nin kültürel değerlerini dünyaya tanıtacağız. Kültürel değişim programları ve uluslararası iş birliklerini artıracacağız.

1.2.12.3. Dilimizin, tarihimizin ve değerlerimizin yaşatılması

1.2.12.3.1. Türkçemizi Korumak ve Güçlendirmek

Türkçemiz, milletimizin ortak hafızası ve kültürel varlığımızın temel taşıdır. Türkçenin doğru, zengin ve etkili kullanımını teşvik edeceğiz.

• Eğitimde, medyada ve kamusal alanda Türkçenin özenle kullanılmasını sağlayacak politikalar geliştireceğiz.

• Yabancı dillerin etkisiyle dilimizdeki aşırı bozulmaya karşı önlemler alacak, dilimizi yozlaştıran unsurlara karşı bilinçlendirme çalışmaları yapacağız.

• Sözlük, dil kılavuzu ve dil teknolojileri yatırımlarını destekleyecek, dijital Türkçe kaynakları artıracacağız.

1.2.12.3.2. Tarih Şuurunun Güçlendirilmesi

Millet olarak köklü bir tarihe sahibiz. Bu zengin mirası genç nesillere aktarmak en öncelikli hedeflerimizden biridir.

- Okullarda tarih eğitimini zenginleştirecek, tarih öğretiminde eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştiren yöntemler uygulayacağız.
- Tarihi roman, belgesel, film ve dizi gibi popüler araçlarla toplumda tarih bilincini artıracaktır.
- Tarihi mekânların korunması, restorasyonu ve tanıtımına öncelik vereceğiz.

1.2.12.3.3. Ortak Değerlerimizi Yaşatmak ve Geleceğe Taşımak

Toplumumuzu bir arada tutan manevi ve kültürel değerlerimizi koruyarak yeni nesillere aktaracağız.

- Ahlaki değerler, yardımlaşma, hoşgörü, saygı ve dayanışma kültürünü güçlendirecek sosyal projeler geliştireceğiz.
- Değerler eğitimi başta olmak üzere ailede ve eğitimde ortak değerlerimizi ön plana çıkaracak programlar uygulayacağız.

1.2.12.3.4. Anadolu'nun Kültürel Mirasını Koruma

Anadolu'nun binlerce yıllık kültürel zenginliğini ve medeniyetler mozaiğini yaşatarak ulusal ve uluslararası alanda tanıtacağız.

- Yerel kültürlerimizi koruyacak, bölgesel ağız araştırmalarını ve kültürel öğelerin belgelenmesini destekleyeceğiz.
- Somut ve somut olmayan kültürel mirasımıza sahip çıkacak, UNESCO başvuruları ve kültürel envanter çalışmalarını artıracaktır.

1.2.12.3.5. Türk Dünyası ve Ortak Kültürel Bağlarımız

Dil, tarih ve değerler üzerinden Türk dünyasıyla olan kültürel ilişkilerimizi güçlendireceğiz.

- Ortak tarih, dil ve kültür projelerini destekleyerek soydaş topluluklarla bağlarımızı derinleştireceğiz.
- Ortak etkinlikler, kültürel değişim programları ve yayınlarla Türk dünyasının birlik ruhunu canlı tutacağız.

1.2.12.3.6. Yayıncılık ve Medya Yoluyla Kültürel Hafızanın Güçlendirilmesi

- Türk kültürüne ve tarihine yönelik nitelikli yayınların artırılmasını teşvik edeceğiz.
- Televizyon, sinema, dijital platformlar ve sosyal medya gibi mecralarda tarihimiz, dilimiz ve değerlerimiz üzerine özgün içeriklerin üretilmesini destekleyeceğiz.

1.2.12.3.7. Genç Nesillere Kültürel Aktarım

Gençlerimizi dilimize, tarihimize ve değerlerimize duyarlı bireyler olarak yetiştireceğiz.

- Yaz okulları, atölyeler, geziler ve kültürel projelerle gençlerimizi tarihimizle ve kültürel köklerimizle buluşturacağız.
- Gençlerin kültürel mirasımızı tanımalarını ve sahiplenmelerini sağlamak için özel teşvik programları uygulayacağız.

1.3. Politikanın Tanımı ve Önemi

1.3.1. Politika: Ortak İrade ve Toplumsal Sözleşmenin Yönetimi

Politika, toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını, beklentilerini ve hedeflerini ortak bir akıl ve irade çerçevesinde buluşturarak kamu yararına çözüm üretme sanatıdır.

- Politika, toplumun huzur ve refahını sağlamak için fikirlerin, projelerin ve kaynakların bir araya getirildiği, uzlaşma ve çözüm mekanizmasıdır.
- Halkın iradesinin yansıması olan politika, bireylerin ve kurumların bir arada uyumlu şekilde yaşamasını mümkün kılan temel araçtır.
- Partimiz, siyaseti yalnızca iktidar mücadelesi olarak değil, toplumun bütününe kucaklayan bir hizmet anlayışı olarak görmektedir.

1.3.2. Politikanın Demokrasi İçindeki Temel Rolü

Demokratik bir toplumda politika; farklı görüşlerin ifade edildiği, karşılıklı saygının esas alındığı, çözüm arayışlarının sürdürüldüğü meşru bir zemindir.

- Politik süreçler, halkın iradesinin ve beklentilerinin kamusal kararlara yansımaları sağlar.
- Siyasi katılım yollarıyla yurttaşlar, ülke yönetiminde söz sahibi olur ve kaderlerini şekillendirirler.
- Partimiz, siyaseti, demokrasinin sağlıklı işlemesi için vazgeçilmez bir unsur olarak kabul eder ve güçlendirilmesi için çalışır.

1.3.3. Toplumsal Birlikteliğin ve Ortak Aklın İnşası

Politika, toplumdaki farklı kesimler arasında köprü kurar, toplumsal barışı ve birlikteliği tesis eder.

- Farklı görüşleri çatışma konusu değil, zenginlik olarak görür; çözüm odaklı ve kapsayıcı bir yaklaşımı esas alırız.
- Ortak akli ve istişare kültürünü temel alarak, tüm kesimlerin temsil edildiği bir siyasal ortamı hedefleriz.

1.3.4. Politikanın Sorumluluğu ve Ahlaki Boyutu

Politika, aynı zamanda büyük bir sorumluluk ve emanet bilinci gerektirir.

- Milletin güvenine layık olmak, verilen görevi halk için en iyi şekilde yerine getirmek siyasi etik anlayışımızın temelini oluşturur.
- Hesap verebilirlik, şeffaflık ve dürüstlük, siyasal faaliyetlerimizin değişmez ilkeleridir.
- Politikayı, topluma hizmet aracı olarak görür, kişisel veya zümresel çıkarların üzerinde tutarız.

1.3.5. Değişim ve İlerleme İçin Politika

Toplumların değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmek için politika, sürekli yenilenmeyi ve ilerlemeyi esas almalıdır.

- Partimiz, politikayı durağan değil, dinamik bir süreç olarak görür ve çağın gerekliliklerine uygun, yenilikçi çözümler üretir.
- Politikanın, ülkenin ekonomik kalkınmasını, toplumsal refahını ve uluslararası saygınlığını artırmada belirleyici bir araç olduğuna inanırız.

1.3.6. Gençler ve Gelecek Nesiller İçin İlham Kaynağı Olarak Politika

Politikayı, gençlerimizin geleceğe dair umutlarını yeşerten, kadınların, iş dünyasının, sivil toplumun ve tüm kesimlerin ortak sesini yansıtan bir platform olarak güçlendireceğiz.

- Gençleri siyasetin merkezine taşıyarak, onların enerjisini ve vizyonunu karar süreçlerine dahil edeceğiz.
- Gelecek nesillere daha güçlü, daha adil ve daha özgür bir Türkiye bırakmak için siyaseti bir sorumluluk olarak görüyoruz.

1.4. Tarihsel Perspektifte Politika

1.4.1. Politik Geleneğimizin Kökenleri

Türkiye, binlerce yıllık devlet geleneği ve köklü bir siyasal hafızaya sahip bir millettir.

- Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan tarihimizde devlet yönetimi, adalet, liyakat ve halkla bütünleşme anlayışı üzerine kurulmuştur.
- Türk-İslam medeniyetinde "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" prensibi, siyasetimizin özünü oluşturur.
- Osmanlı tecrübesi, farklı din, dil ve kültürleri barış içinde bir arada yaşatabilme kabiliyetiyle dünya siyasetinde örnek teşkil etmiştir.

1.4.2. Cumhuriyet Dönemi: Halk İradesinin Kurumsallaşması

Cumhuriyetimizin ilanıyla birlikte siyaset, halkın doğrudan iradesinin yönetime yansıdığı bir sürece evrilmiştir.

- Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde halk egemenliği esas alınmış, çok partili siyasi hayata geçişle birlikte demokratik siyaset kültürü güçlendirilmiştir.
- Cumhuriyet dönemi, siyasal katılımın arttığı, hukukun üstünlüğünün benimsendiği ve halkın devlet yönetimine ortak olduğu bir dönemdir.
- Partimiz, Cumhuriyetimizin temel değerlerine bağlılıkla, bu tarihsel birikimi ileriye taşımayı görev bilir.

1.4.3. Çok Partili Hayat ve Demokratik Gelişim Süreci

Çok partili hayata geçişle birlikte Türkiye’de siyaset, rekabetçi, çoğulcu ve daha kapsayıcı bir yapıya kavuşmuştur.

- Bu süreçte yaşanan deneyimler, demokratik siyaset kültürünün yerleşmesine katkıda bulunmuş, toplumun farklı kesimleri kendilerini ifade etme imkanı bulmuştur.
- Partimiz, demokratik kazanımları geliştirmek, halkın siyasete katılımını artırmak ve siyasal çoğulculuğu güçlendirmek için çalışacaktır.

1.4.4. Darbeler, Kesintiler ve Yeniden İlerlemenin Önemi

Ülkemizin siyasi tarihinde dönem dönem demokratik kesintiler yaşanmış, halk iradesi sekteye uğratılmıştır.

- 1960, 1971, 1980, 1997 ve 2016 gibi antidemokratik müdahaleler, siyasetin doğal işleyişini bozmuş, toplumsal travmalara yol açmıştır.
- Partimiz, geçmişten ders alarak demokrasimizi tahkim etmeyi, darbelerin ve vesayet odaklarının siyasetten tamamen tasfiyesini savunur.
- Halk iradesinin üzerinde hiçbir gücü tanımayacak; siyaseti dar kalıplardan kurtarıp, halkın özgür iradesiyle şekillendireceğiz.

1.4.5. Günümüz: Değişen Dünya Düzeninde Siyasetin Rolü

Küreselleşme, dijitalleşme, iklim krizi ve yeni güvenlik tehditleri gibi küresel gelişmeler, siyasetin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır.

- Türkiye, bu değişimlere öncülük eden, bölgesinde barış ve istikrarın teminatı olan bir siyaset anlayışı geliştirmelidir.
- Partimiz, hem yerel hem küresel ölçekte sorumluluk alacak, dinamik, yenilikçi ve çözüm odaklı bir siyaset anlayışını benimser.
- Siyasi tarihimizin birikiminden güç alarak, geleceğe güvenle bakan bir siyaset inşa edeceğiz.

1.4.6. Geleceğe Yürürken: Tarih Bilinciyle Siyaset

Siyasetimizi sadece bugünün sorunlarına değil, yarının fırsatlarına da odaklanan bir vizyonla şekillendireceğiz.

- Geçmişin tecrübeleriyle geleceğin ihtiyaçlarını harmanlayarak, toplumun tüm kesimlerini kucaklayan bir siyasal iklim oluşturacağız.
- Tarihimize saygı duyarak, geleceği inşa edecek kadroları ve politikaları ortaya koyacağız.
- Milletimizin hafızasını diri tutacak, tarih bilinciyle hareket eden, vizyoner bir siyasi anlayışla yolumuza devam edeceğiz.

1.5. Politikanın Toplum ve Devlet Üzerindeki Rolü

1.5.1. Politika: Toplumun İradesinin Temsilcisi

Politika, halkın taleplerinin, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin toplumsal hayata ve devlet yönetimine yansımalarının en temel aracıdır.

- Toplumun farklı kesimlerinin sesini duyurma, sorunlarını çözme ve ortak bir gelecek inşa etme sürecidir.
- Demokrasinin işleyişinde politika, bireyin gücünü kolektif kararlara dönüştürür.
- Partimiz, siyaseti halkın iradesinin özgürce ifade edildiği bir mecra olarak görür; halktan kopuk, kapalı devre siyaset anlayışını reddeder.

1.5.2. Devletin İşleyişinde Politikanın Temel Rolü

Devlet, ancak adil ve kapsayıcı bir siyaset anlayışıyla tüm vatandaşlarına hizmet eden bir yapıya kavuşabilir.

- Politika, devletin sadece idari bir mekanizma değil, topluma hizmet eden ve halkın refahını esas alan bir yönetim aygıtı olmasını sağlar.
- Siyaset sayesinde yasalar, kamu politikaları ve uygulamalar toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenir.
- Partimiz, siyaseti devletin halkla güçlü bağlar kurmasını sağlayan bir köprü olarak görür.

1.5.3. Toplumsal Barış ve Birlik İçin Politika

Sağlıklı işleyen bir siyaset, toplumsal barışın ve birlikteliğin en güçlü teminatıdır.

- Farklı görüş ve kimliklerin barış içinde bir arada yaşamasını sağlamak, siyasetin asli görevlerinden biridir.
- Fikir ayrılıklarını çatışma nedeni değil, zenginlik olarak görür; kapsayıcı bir siyasi kültür inşa ederiz.
- Partimiz, kutuplaştırıcı değil birleştirici bir siyaseti esas alır. Milletimizin ortak değerleri etrafında kenetlenmiş bir toplum hedefleriz.

1.5.4. Ekonomik ve Sosyal Kalkınmada Politikanın Gücü

Ekonomik büyüme, sosyal adalet ve sürdürülebilir kalkınma ancak doğru politikalarla mümkün olur.

- Siyaset, ekonomik kararların toplumsal faydaya yönlendirilmesini sağlar; adil gelir dağılımını, fırsat eşitliğini ve sosyal refahı garanti altına alır.
- Eğitimden sağlığa, çevreden teknolojiye kadar tüm kalkınma hamleleri, etkili siyasetle hayata geçirilir.
- Partimiz, ekonomik kalkınma ile toplumsal refahı bütünleştiren, halkımızın yaşam kalitesini artıran politikalar izlemeye kararlıdır.

1.5.5. Demokrasi Kültürünün Gelişmesinde Politikanın Etkisi

Politika, yalnızca yönetim değil, aynı zamanda demokratik kültürün yaygınlaşmasının da anahtarıdır.

- Siyasi katılım, ifade özgürlüğü, eleştirel düşünme ve toplumsal sorumluluk gibi değerler, politik süreçlerle güçlenir.
- Partimiz, katılımcı demokrasiyi geliştirerek, vatandaşlarımızı siyasetin öznesi haline getirmeyi hedefler.
- Gençlerimizden kadınlarımıza, sivil toplumdan akademiye kadar tüm kesimlerin siyasette etkin olmasını destekleriz.

1.5.6. Uluslararası İlişkilerde Politikanın Yönlendirici Gücü

Dış politikada da politika, ülkemizin çıkarlarını korumanın ve uluslararası arenada saygın bir konum elde etmenin en etkili aracıdır.

- Ülkemizin barışçı, bağımsız ve çok yönlü dış politika vizyonunu siyasetle somutlaştırırız.
- Partimiz, Türkiye'yi uluslararası alanda hak ettiği yere taşıyacak, milli çıkarları korurken evrensel değerleri gözetken bir politika anlayışını benimser.

1.5.7. Geleceği İnşa Etmek İçin Politika

Siyaset, yalnızca bugünü yönetmenin değil, yarını planlamanın da aracıdır.

- Nesiller boyu sürecek kalıcı eserler bırakmak, uzun vadeli vizyonlarla mümkün olur.
- Partimiz, günübirlik hesaplarla değil; toplumun huzurunu, devletimizin gücünü ve ülkemizin geleceğini önceleyen bir siyaset anlayışını esas alır.

1.6. Politikaların Kategorilere Ayrılması

Güçlü, şeffaf ve etkili bir yönetim için politikaların sistematik bir şekilde sınıflandırılması büyük önem taşır. Politikaların kategorilere ayrılması, hem vatandaşlarımızın politikaları daha iyi anlamasını sağlar hem de uygulama süreçlerinde verimlilik kazandırır. Partimiz, ülkemizin ihtiyaçlarına uygun, bütüncül ve dengeli bir kalkınma stratejisi için tüm politikalarını ana başlıklar altında toplar.

1.6.1. Ekonomi Politikaları

- Makroekonomik Politikalar: Enflasyonla mücadele, büyüme stratejileri, bütçe dengesi, mali disiplin.
- Mikroekonomik Politikalar: KOBİ'lerin desteklenmesi, girişimciliğin teşviki, sektör bazlı kalkınma programları.
- İstihdam ve Gelir Politikaları: İşsizliğin azaltılması, adil ücret sistemi, kayıt dışılıkla mücadele.
- Yatırım Politikaları: Yerli ve yabancı yatırımları artırmak, stratejik sektörlerle destek sağlamak.

1.6.2. Sosyal Politikalar

- Eğitim Politikaları: Herkes için kaliteli ve erişilebilir eğitim, yaşam boyu öğrenme olanakları.
- Sağlık Politikaları: Koruyucu sağlık hizmetleri, herkes için erişilebilir sağlık sistemi.
- Sosyal Güvenlik ve Yardım Politikaları: Yoksullukla mücadele, dezavantajlı gruplara destek.
- Kadın, Gençlik ve Aile Politikaları: Toplumsal cinsiyet eşitliği, gençlerin güçlendirilmesi, aile kurumunun desteklenmesi.

1.6.3. Hukuk ve Adalet Politikaları

- Yargı Reformu: Bağımsız ve tarafsız yargı sistemi.
- Hukukun Üstünlüğü: Hukukun herkese eşit uygulanması, temel hak ve özgürlüklerin korunması.
- Adil Ceza ve İnfaz Politikaları: Etkin, adil ve ıslah edici bir ceza sistemi.

1.6.4. Dış Politika ve Ulusal Güvenlik Politikaları

- Barışçıl Dış Politika: Komşularla iyi ilişkiler, uluslararası iş birliği.
- Milli Güvenlik: Terörle mücadele, savunma sanayiinde yerlilik ve millilik.
- Göç ve Mülteci Politikaları: Düzenli göç yönetimi, entegrasyon stratejileri.

1.6.5. Çevre ve Sürdürülebilirlik Politikaları

- İklim Değişikliği ile Mücadele: Karbonsuz ekonomi hedefi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı.
- Doğal Kaynakların Korunması: Su, orman ve biyolojik çeşitlilik yönetimi.
- Çevre Dostu Şehirler: Sürdürülebilir kentsel planlama ve yeşil ulaşım.

1.6.6. Kültür, Sanat ve Turizm Politikaları

- Kültürel Mirasın Korunması: Tarihi eserlerin ve kültürel değerlerin yaşatılması.
- Sanatın Desteklenmesi: Sanatçılara ve kültürel üretime teşvikler.
- Turizmin Geliştirilmesi: Sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş turizm politikaları.

1.6.7. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Politikaları

- Ar-Ge Destekleri: Bilimsel araştırmaların ve yenilikçi girişimlerin teşviki.
- Dijital Dönüşüm: Kamuda ve özel sektörde dijitalleşme ve siber güvenlik yatırımları.
- Yerli Teknoloji Üretimi: Kritik teknolojilerde yerli üretimin artırılması.

1.6.8. Demokratik Katılım ve Yönetişim Politikaları

- Katılımcı Demokrasi: Halkın karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması.
- Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Kamu yönetiminde açıklık ve denetim mekanizmaları.
- Yerel Yönetimler: Yetki ve kaynakların yerelleştirilmesi.

1.6.9. Ulaştırma ve Altyapı Politikaları

- Entegre Ulaşım Ağı: Kara, hava, deniz ve demir yollarının etkin entegrasyonu.
- Altyapı Modernizasyonu: Enerji, su ve iletişim altyapılarının güçlendirilmesi.

1.6.10. Tarım ve Gıda Güvenliği Politikaları

- Sürdürülebilir Tarım: Çiftçiye destek, üretimde verimlilik artışı.
- Gıda Güvenliği: Halkın sağlıklı ve yeterli gıdaya erişiminin sağlanması.

1.7. Programın Amacı

Türkiye Parti Programı, milletimizin ortak hayalini ve geleceğe yönelik kararlılığını ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Bu programın temel amacı, Türkiye Cumhuriyeti'ni çağdaş, müreffeh, adil ve güçlü bir ülke haline getirmektir. Toplumun her kesimini kapsayan, eşitlikçi ve katılımcı bir anlayışla; insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, demokrasi ve özgürlükleri esas alarak halkımızın refahını artırmayı hedeflemekteyiz.

Bu amaç doğrultusunda:

- Türkiye'nin demokratik kurumlarını güçlendirmek, vatandaşların yönetime aktif katılımını sağlamak,
- Ekonomide sürdürülebilir büyümeyi, üretkenliği ve refahı yaygınlaştırmak,

- Eğitimden sağlığa, adaletten çevreye kadar her alanda fırsat eşitliğini tesis etmek,
- Kültürel zenginliğimizi ve tarihsel mirasımızı koruyarak geleceğe taşımak,
- Güçlü bir sosyal devlet anlayışıyla dezavantajlı kesimlerin hayat kalitesini yükseltmek,
- Uluslararası alanda itibarlı, bölgesinde barış ve iş birliğinin öncüsü bir Türkiye inşa etmek,
- Bilim, teknoloji ve yenilikçilikte öncü, yeşil dönüşümde kararlı bir ülke olmak,
- Gençlerimize umut, kadınlarımıza güç, yaşlılarımıza güven sunmak.

Bu program, Türkiye'nin potansiyelini ortaya çıkaracak ve her bir yurttaşımızın onurlu, güvenli ve huzurlu bir yaşam sürmesi için gerekli tüm politikaları kapsamaktadır. Milletimizin iradesiyle, güçlü bir toplumsal mutabakatla hayata geçirilecektir.

Türkiye için daha aydınlık bir gelecek, daha adil bir düzen ve daha güçlü bir gelecek inşa etmek yolunda kararlıyız.

2. Devlet Politikaları

2.1. İç Politika: Yönetim ve Halk Arasındaki İlişki

2.1.1. Demokrasi ve Hukuk Devleti

- Güçlendirilmiş parlamenter sistem
- Kuvvetler ayrılığı ve denge-denetim mekanizmaları
- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı
- Anayasal güvence ve anayasa reformu
- Adil seçim sistemi, seçim güvenliği
- Siyasi etik yasası
- Siyasi partiler ve seçim kanununda demokratikleşme
- Yolsuzlukla mücadele — Şeffaflık, hesap verebilirlik
- Kamu ihalelerinde şeffaflık
- Bağımsız Sayıştay ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi

2.1.2. İnsan Hakları ve Özgürlükler

- İfade özgürlüğü, basın özgürlüğü
- İnternet özgürlüğü, bilgiye erişim
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı
- Din ve vicdan özgürlüğü
- Ayrımcılıkla mücadele — Eşit yurttaşlık ilkesi
- Engelli hakları, kadın hakları, çocuk hakları
- Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması
- İşkence ve kötü muameleyle mücadele
- Uluslararası insan hakları standartlarına uyum

2.1.3. Adalet Reformu

- Hukuk eğitiminin ve mesleki yeterliliğin güçlendirilmesi
- Mahkemelerde etkinlik ve hızın artırılması
- Alternatif çözüm yollarının teşviki (arabuluculuk, uzlaştırma)
- Savunma hakkının güçlendirilmesi
- Yargının hesap verebilirliği
- Avukatlık mesleğinin bağımsızlığı
- CMK ve TMK reformu

2.1.4. Kamu Yönetimi ve Bürokrasi

- Etkin, şeffaf ve hesap verebilir kamu yönetimi

- Liyakat esaslı atama sistemi
- Kamu personel rejimi reformu
- Dijitalleşme ve e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması
- Merkezi ve yerel yönetim dengesi — Yerel yönetim reformu
- Vatandaşa odaklı hizmet anlayışı
- Kriz yönetimi kapasitesinin artırılması

2.1.5. Güvenlik Politikası

- Emniyet teşkilatının etkinliği ve insan haklarına uyumu
- Sivil demokratik denetim altında güvenlik güçleri
- Terörle mücadelede hukuki zemin ve insan hakları dengesi
- Siber güvenlik stratejisi
- Yeni tehditlere karşı proaktif güvenlik politikaları
- Sınır güvenliği ve göç yönetimi

2.1.6. Toplumsal Uzlaşma ve Barış Politikası

- Toplumsal kutuplaşmayla mücadele
- Milli birlik ve beraberliği güçlendirme
- Kültürel çeşitliliğin tanınması ve korunması
- Ortak hafıza ve toplumsal diyalog mekanizmaları
- Toplumda güven inşası

2.1.7. Göç ve Mülteci Politikası

- Entegre göç yönetimi
- Uluslararası hukuka uygun iltica ve sığınma süreci
- Mülteci entegrasyonu ve geri dönüş stratejileri
- Yerel yönetimlerin göç yönetiminde rolünün artırılması
- İnsan hakları temelli göç politikası

2.1.8. Medya ve İletişim Politikası

- Basın özgürlüğü ve medya çoğulculuğu
- Kamu yayıncılığında tarafsızlık ilkesi
- Medya sahipliği şeffaflığı
- Dezenformasyonla mücadele
- Dijital medya okuryazarlığı

2.1.9. Sivil Toplum ve Katılım

- STK'ların desteklenmesi ve teşviki
- Gönüllülüğün yaygınlaştırılması
- Kamu karar alma süreçlerinde katılım mekanizmaları
- Gençlik ve kadınların karar alma süreçlerine katılımı

2.1.10. Kriz Yönetimi ve Afet Politikası

- Ulusal Afet Yönetimi Stratejisi
- Kriz erken uyarı sistemleri
- Afet eğitimi ve toplumun bilinçlendirilmesi
- Yerel afet yönetimi kapasitesinin artırılması

2.2. Dış Politika

2.2.1. Dış Politika İlkeleri

- Bağımsızlık ve egemenlikten taviz vermeme
- Uluslararası hukuk ve barışçıl çözüm yollarını esas alma
- Çok boyutlu ve dengeli dış politika
- Aktif diplomasi ve çok taraflılık
- Ulusal çıkarların korunması ve güçlendirilmesi
- İnsan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü temelinde dış politika
- Kriz önleyici diplomasi ve arabuluculuk rolünün güçlendirilmesi

2.2.2. Komşuluk Politikası

- “Komşularla Sıfır Sorun” anlayışıyla ilişkilerin yeniden inşası
- Sınır güvenliği ve karşılıklı ekonomik kalkınma iş birliği
- Ortadoğu’da barış ve istikrarın desteklenmesi
- Güney Kafkasya ile enerji, ticaret ve ulaşım hatlarının güçlendirilmesi
- Karadeniz iş birliği ve güvenliğinin artırılması
- Yunanistan ve Kıbrıs meselesinde diyalog ve diplomasi

2.2.3. Avrupa Birliği İlişkileri

- AB üyelik hedefinin kararlılıkla sürdürülmesi
- Katılım müzakerelerinin canlandırılması ve reform sürecinin hızlandırılması
- Gümrük Birliği’nin güncellenmesi
- Vize serbestisi sürecinin tamamlanması
- AB değerleriyle uyumlu iç reformların desteklenmesi
- Avrupa Konseyi ve diğer Avrupa kurumlarıyla iş birliği

2.2.4. Transatlantik İlişkiler (ABD ve NATO)

- NATO müttefikliği temelinde savunma ve güvenlik iş birliğinin güçlendirilmesi
- ABD ile ekonomik ve stratejik ortaklığın dengeli şekilde sürdürülmesi
- Bölgesel krizlerde eşgüdüm ve iş birliği alanlarının artırılması
- NATO içi yük paylaşımı ve savunma sanayii iş birlikleri

2.2.5. Asya Açılımı

- Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerin derinleştirilmesi
- Çin ile dengeli ve çıkar odaklı ilişkiler
- Güney Asya ve ASEAN ülkeleriyle ekonomik ve kültürel iş birlikleri
- Kuşak ve Yol İnisiyatifi çerçevesinde ulaşım ve enerji koridorları
- Türk Devletleri Teşkilatı’nın kurumsallaştırılması ve etkinliği

2.2.6. Ortadoğu Politikası

- Filistin meselesinde iki devletli çözüm desteği
- Suriye’nin toprak bütünlüğüne ve siyasi çözüm sürecine destek
- Irak ile güvenlik ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesi
- İran ile yapıcı diyalog ve bölgesel istikrar için iş birliği
- Körfez ülkeleri ile karşılıklı yatırımlar ve enerji iş birlikleri

2.2.7. Afrika Politikası

- Afrika’ya açılım politikasının güçlendirilmesi
- Diplomatik temsilcilik ağının genişletilmesi
- Afrika ile kalkınma iş birlikleri ve ticaretin artırılması
- Eğitim, sağlık ve kültürel alanlarda ortak projeler

- İnsani yardımlar ve kriz yönetimi katkıları

2.2.8. Ekonomik Diplomasi ve Ticaret Politikası

- Dış ticaretin çeşitlendirilmesi ve ihracatın artırılması
- Serbest ticaret anlaşmalarının genişletilmesi
- Yatırımcı dostu ülke markasının güçlendirilmesi
- Türk firmalarının küresel pazarlardaki rekabet gücünün artırılması
- Enerji diplomasisinin güçlendirilmesi
- Lojistik ve ulaştırma koridorlarının genişletilmesi

2.2.9. Enerji ve Su Diplomasisi

- Enerji arz güvenliğinin sağlanması
- Enerji geçiş yolları ve boru hatlarında merkez ülke olma vizyonu
- Yenilenebilir enerji yatırımları için uluslararası iş birlikleri
- Su kaynakları yönetiminde komşu ülkelerle iş birliği
- İklim değişikliği ve çevre diplomasisi

2.2.10. Küresel Konular ve Çok Taraflı Diplomasi

- BM reformu ve etkili çok taraflılık
- G20, OECD ve diğer uluslararası kuruluşlarda aktif rol
- İklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri
- Terörizmle mücadelede uluslararası dayanışma
- Pandemi sonrası küresel sağlık iş birliği
- Göç ve sığınmacı krizlerinde uluslararası sorumluluk paylaşımı

2.2.11. Dış Türkler ve Yurtdışı Vatandaşlar Politikası

- Yurtdışındaki vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin korunması
- Türk diasporasının örgütlenmesi ve desteklenmesi
- Yurtdışında Türk kültürünün tanıtılması
- Eğitim, dil ve kültür merkezlerinin yaygınlaştırılması
- Çifte vatandaşlık, eğitim bursları ve diaspora gençliğine destek

2.2.12. Kamu Diplomasisi ve Kültürel Diplomasi

- Türkiye markasının güçlendirilmesi
- Türk dili ve kültürünün uluslararası alanda tanıtımı
- Uluslararası medya ve iletişim ağlarında etkinlik
- Kültürel değişim programları, sanat ve spor diplomasisi
- Akademik ve bilimsel iş birliklerinin artırılması

2.3. Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetim Politikaları

2.3.1. Genel İlkeler

- Hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve hesap verebilirlik
- Etkin, verimli ve vatandaş odaklı kamu yönetimi
- Katılımcılık, yönetim ve ortak akıl prensipleri
- Dijitalleşme ve yenilikçi yönetim uygulamaları
- Hizmette eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele
- Kamuda liyakat ve ehliyet sistemi
- Kamu kaynaklarının etkin ve israfı önleyen yönetimi
- Performans esaslı kamu yönetimi

2.3.2. Kamu Yönetimi Reformu

2.3.2.1. Liyakat Sistemi

- Tüm atamalarda objektif ve liyakate dayalı sistem
- Kamu personeli alımında şeffaf sınav ve değerlendirme süreçleri
- Kariyer basamaklarının adil ve performansla dayalı olarak düzenlenmesi
- Siyasi kadrolaşmaya son verme, tarafsız kamu yönetimi

2.3.2.2. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Kamu ihalelerinde açık ve rekabetçi süreçler
- Kamuda harcama ve bütçe şeffaflığı
- Yolsuzlukla mücadele ve etik kurulların güçlendirilmesi
- Kamu denetim kurumlarının bağımsızlığı ve etkinliği

2.3.2.3. Dijital Dönüşüm ve E-Devlet

- Tüm kamu hizmetlerinin e-devlet entegrasyonunun sağlanması
- Yapay zeka destekli kamu hizmetleri
- Vatandaş geri bildirim ve şikayet mekanizmalarının güçlendirilmesi
- Kamu verilerinin açık veri formatında erişime açılması

2.3.2.4. Performans Yönetimi

- Kamu kurumlarında performans kriterlerinin belirlenmesi
- Kurumların topluma hesap veren ve ölçülebilir hedeflere dayalı çalışması
- Vatandaş memnuniyeti ölçümlerinin düzenli yapılması
- Başarıyı ödüllendiren sistemin geliştirilmesi

2.3.3.. Yerel Yönetimler Politikası

2.3.3.1. Yerel Yönetimlerde Güçlendirme

- Yerinden yönetim ilkesiyle yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının artırılması
- Mali özerkliğin güçlendirilmesi: Yerel gelir kaynaklarının artırılması
- Merkezi idare ile yerel yönetim arasında dengeli yetki paylaşımı
- Yerel hizmetlerde verimlilik, şeffaflık ve denetimin sağlanması

2.3.3.2. Katılımcı Yerel Yönetim

- Belediye meclislerinde ve karar alma süreçlerinde sivil toplumun etkin katılımı
- Mahalle meclisleri, halk toplantıları ve referandum gibi doğrudan katılım mekanizmaları
- Gençlik ve kadın meclislerinin kurulması ve desteklenmesi

2.3.3.3. Şeffaf ve Hesap Verebilir Belediyecilik

- Belediye bütçelerinin ve harcamalarının halka açık şekilde yayımlanması
- Bağımsız denetim mekanizmalarının etkinleştirilmesi
- Belediyelerde etik yönetim standartlarının geliştirilmesi

2.3.3.4. Akıllı Şehirler ve Yeşil Yerel Yönetim

- Akıllı şehir teknolojilerinin yaygınlaştırılması
- Çevreci ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm uygulamaları

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının belediye hizmetlerinde kullanılması
- Ulaşım, atık yönetimi ve altyapıda sürdürülebilir çözümler

2.3.3.5. Yerel Ekonominin Güçlendirilmesi

- Yerel kalkınma ajanslarının etkinleştirilmesi
- Belediyeler aracılığıyla yerel girişimciliğin desteklenmesi
- Kooperatifler, küçük işletmeler ve esnaf için yerel teşvikler
- Tarım, turizm ve sanayi alanlarında bölgesel kalkınma projeleri

2.3.4. Kamu Maliyesi ve Finansal Disiplin

- Kamu mali yönetiminde disiplin ve şeffaflık
- Performans esaslı bütçeleme sisteminin yaygınlaştırılması
- Kamu borcunun sürdürülebilir şekilde yönetilmesi
- Harcama programlarının vatandaş odaklı ve sonuç odaklı olması
- Kamu harcamalarında verimlilik analizi uygulamaları
- Vergi adaleti ve yerel vergilendirme kapasitesinin artırılması

2.3.5. Kamu İnovasyonu ve İnsan Kaynakları

- Kamu yönetiminde yenilikçi yaklaşımların teşvik edilmesi
- Kamu çalışanlarına sürekli mesleki eğitim ve yetkinlik geliştirme
- Kamu hizmetlerinde vatandaş odaklı tasarım yaklaşımı
- Genç yeteneklerin kamu yönetimine kazandırılması için özel programlar

2.3.6. Afet Yönetimi ve Krizlere Hazırlık

- Afet risklerini azaltma ve yönetme kapasitesinin artırılması
- Belediyelerde yerel afet eylem planlarının hazırlanması
- Kamu kurumlarında kriz yönetimi eğitimi
- Yerel yönetimlerin afet sonrası toparlanma süreçlerinde etkin rol alması

2.3.7. Milli Bütünlük

- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile milli birlik ve bütünlük arasında denge
- Yerel yönetimlerin dış ilişkilerde merkezi yönetimle koordinasyonu
- Yerel yönetimlerin etnik ve mezhepsel değil, hizmet odaklı olarak yapılandırılması

3. Ekonomi Politikaları

3.1. Ekonomik Politikaların Temelleri

3.1.1. Temel İlke ve Hedeflerimiz

Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir, kapsayıcı ve dengeli büyümesini sağlamak temel hedefimizdir. Büyüme, yalnızca makro rakamlarla değil, toplumun tüm kesimlerine refah sağlamakla anlam kazanır. Bu kapsamda:

- Sürdürülebilir kalkınma,
- Gelir ve fırsat eşitliği,
- Makroekonomik istikrar,
- Yenilikçilik ve yüksek katma değerli üretim,
- Çevresel ve sosyal sorumluluk ilkeleri esas alınacaktır.

3.1.2. Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme

- Yüksek teknolojiye dayalı üretimi ve ihracatı artıracacağız.
- Sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerini dengeli şekilde güçlendireceğiz.
- Bölgesel kalkınma politikalarıyla ekonomik dengesizlikleri azaltacağız.
- Kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımını artıracacağız.
- İstihdam dostu büyüme stratejileri geliştireceğiz.

3.1.3. Enflasyonla Kararlı Mücadele ve Fiyat İstikrarı

- Enflasyonu tek haneye indirmek temel önceliğimizdir.
- Bağımsız ve güçlü bir merkez bankası, şeffaf para politikası ilkeleriyle hareket edecektir.
- Fiyat istikrarı, yatırım ortamını güçlendiren temel unsurdur.

3.1.4. Mali Disiplin ve Etkin Bütçe Yönetimi

- Kamu maliyesinde disiplin ve şeffaflığı esas alacağız.
- İsrافی önleyecek, verimli kamu harcamalarını artıracacağız.
- Vergi tabanını genişletecek, dolaysız vergilerin payını artıracacağız.
- Kamu borçlanmasını sürdürülebilir seviyede tutacağız.

3.1.5. İhracata Dayalı Kalkınma ve Cari Açığın Azaltılması

- Yüksek katma değerli ürün ihracatını teşvik edeceğiz.
- Enerji bağımsızlığını sağlamak için yenilenebilir enerji yatırımlarını hızlandıracacağız.
- Turizmi çeşitlendirerek ve güçlendirerek döviz girdisini artıracacağız.
- İthalata olan yapısal bağımlılığı azaltacağız.

3.1.6. Sanayi ve Teknoloji Politikaları

- Sanayide yerli üretim oranını yükselteceğiz.
- Ar-Ge ve inovasyon yatırımlarını artıracacağız.
- Girişimciliği destekleyerek yeni nesil teknoloji şirketlerinin önünü açacağız.
- Üniversite-sanayi iş birliğini geliştireceğiz.

3.1.7. Tarımda ve Gıdada Güvenlik

- Tarımı stratejik sektör olarak yeniden yapılandıracağız.
- Çiftçiyi destekleyecek ve üretici kooperatiflerini güçlendireceğiz.
- Gıda güvenliği ve tarımsal üretimde kendine yeterlilik sağlayacağız.
- Su ve toprak kaynaklarını sürdürülebilir şekilde kullanacağız.

3.1.8. Dijital Ekonomi ve Yeni Nesil Finansman

- Fintech ve dijital ödeme sistemlerini teşvik edeceğiz.
- Sermaye piyasalarını derinleştirerek alternatif finansman kaynaklarını artıracacağız.

3.1.9. Sosyal Refahı Güçlendiren Ekonomi

- Gelir dağılımını iyileştirecek politikalar uygulayacağız.
- Sosyal yardımları daha etkili ve kapsayıcı hale getireceğiz.
- Yoksulluğu önleyici mekanizmaları güçlendireceğiz.
- Çalışanların refahını artıracak asgari ücret ve sosyal güvenlik politikaları uygulayacağız.

3.1.10. Ekonomide Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik

- Yeşil enerji yatırımlarını teşvik edeceğiz.
- Karbon salımını azaltan teknolojilere yatırım yapacağız.

- Döngüsel ekonomi modelini destekleyeceğiz.
- Uluslararası yeşil finansman kaynaklarından faydalanacağız.

3.2. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma

3.2.1. Temel Vizyonumuz: Sürdürülebilir, Kapsayıcı ve İleri Teknoloji Odaklı Kalkınma Türkiye'yi bölgesel güç ve küresel bir ekonomik merkez haline getirmeyi hedefliyoruz. Sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda:

- İnsan odaklı büyüme,
- Teknoloji ve inovasyon önceliği,
- Çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik,
- Adil gelir dağılımı ve bölgesel denge,
- Uluslararası rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır.

3.2.2. Yüksek Katma Değerli Üretim ve İnovasyon Ekonomisi

- İleri teknolojiye dayalı sanayi politikaları geliştirilecektir.
- Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı artırılacaktır.
- Teknoloji odaklı girişimler desteklenecek, teknoparklar yaygınlaştırılacaktır.
- Üniversite-sanayi iş birliği teşvik edilecektir.
- Patent ve marka geliştirme kapasitesi güçlendirilecektir.

3.2.3. Kapsayıcı Büyüme: Kimseyi Geride Bırakmayan Ekonomi

- Kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımı artırılacaktır.
- Dezavantajlı bölgelerde yatırım teşvikleri artırılacaktır.
- KOBİ'lerin büyümesi desteklenecek, finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.
- Mesleki eğitim ve yetkinlik programları yaygınlaştırılacaktır.

3.2.4. Bölgesel Kalkınma ve Dengeleyici Politikalar

- Bölgesel kalkınma ajansları daha etkin hale getirilecektir.
- Yatırımları Anadolu'ya yayacak bölgesel teşvikler uygulanacaktır.
- Kırsal kalkınma projeleri ve altyapı yatırımları hızlandırılacaktır.
- Yerel üretim ve ihracat kapasitesi artırılacaktır.

3.2.5. Yatırım İkliminin İyileştirilmesi

- Hukuki güvence ve öngörülebilirlik artırılacaktır.
- Yatırım süreçleri sadeleştirilecek ve hızlandırılacaktır.
- Doğrudan yabancı yatırımlar çekilecek, teknoloji transferi sağlanacaktır.
- Türkiye, bölgesel bir finans ve üretim üssü haline getirilecektir.

3.2.6. İhracat Odaklı Kalkınma Modeli

- İhracat pazarları çeşitlendirilecektir.
- İhracatçılara finansman ve lojistik destek sağlanacaktır.
- Markalaşma ve küresel değer zincirlerine entegrasyon sağlanacaktır.
- Serbest ticaret anlaşmaları genişletilecektir.

3.2.7. Yeşil Büyüme ve Çevresel Sürdürülebilirlik

- Yeşil enerji yatırımları artırılacak, karbon ayak izi azaltılacaktır.
- Sanayide enerji verimliliği artırılacaktır.
- Çevre dostu üretim süreçleri teşvik edilecektir.
- Doğal kaynakların korunması önceliklendirilecektir.

3.2.8. Dijital Dönüşümle Ekonomik Kalkınma

- Dijital altyapı güçlendirilecektir.
- E-ticaret, yapay zeka, büyük veri gibi alanlarda büyüme sağlanacaktır.
- Dijital okuryazarlık toplum genelinde yaygınlaştırılacaktır.
- Akıllı şehirler ve dijital sanayi bölgeleri kurulacaktır.

3.2.9. Güçlü Altyapı, Güçlü Ekonomi

- Ulaşım ve lojistik altyapısı geliştirilecektir.
- Enerji arz güvenliği sağlanacaktır.
- Tarım ve su altyapısı modernize edilecektir.
- Kentleşme ve kentsel dönüşüm projeleri hızlandırılacaktır.

3.2.10. Sosyal Refah ile Desteklenen Kalkınma

- Sosyal yardımlar ve destek programları güçlendirilecektir.
- Sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik sistemleri kalkınmanın temel unsuru olarak değerlendirilecektir.
- Gelir adaleti sağlanacak, yoksullukla mücadele öncelik olacaktır.
- İş gücünün niteliği artırılacak, çalışanların refahı güvence altına alınacaktır.

3.3. İstihdam ve İşsizlik

3.3.1. Temel Hedefimiz: Tam İstihdam, Adil ve Sürdürülebilir İşgücü Piyasası

İşsizliğin tüm türleriyle kararlı bir mücadele yürütülecek, nitelikli ve sürdürülebilir istihdam sağlanacaktır.

- İşsizliğin yapısal ve konjonktürel nedenleri ele alınacaktır.
- Genç, kadın, engelli ve uzun süre işsiz kalanların istihdamı özel olarak teşvik edilecektir.
- İstihdamın kalitesi yükseltilecek, güvenceli işler artırılacaktır.

3.3.2. İşgücü Piyasasının Esnekliği ve Güvencesi

- Çalışma hayatında esnek ama güvenli bir yapı kurulacaktır (“esneklik ve güvence dengesi”).
- Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele edilecektir.
- İstihdam teşvikleri sektörel ihtiyaçlara uygun olarak revize edilecektir.

3.3.3. Eğitim ve İstihdam Bağlantısının Güçlendirilmesi

- Mesleki ve teknik eğitim reforme edilecek, piyasa ihtiyaçlarına uyumlu hale getirilecektir.
- Gençler için işbaşı eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.
- Yaşam boyu öğrenme fırsatları artırılacak, çalışanların becerileri güncellenecektir.

3.3.4. Genç İşsizliğiyle Etkin Mücadele

- Genç girişimcilik desteklenecek, start-up ekosistemi güçlendirilecektir.
- Staj ve çıraklık sistemleri geliştirilecektir.
- Gençlerin işgücü piyasasına geçişini kolaylaştıracak politikalar uygulanacaktır.
- Üniversite sonrası iş bulma süresi kısaltılacaktır.

3.3.5. Kadın İstihdamının Artırılması

- Çocuk bakım hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.
- İşyerinde esnek çalışma modelleri desteklenecektir.
- Kadın girişimciliği teşvik edilecektir.
- İş hayatında cinsiyet eşitliği sağlanacaktır.

3.3.6. Bölgesel İstihdam Politikaları

- Yüksek işsizlik oranına sahip bölgelerde özel teşvik programları uygulanacaktır.
- Yerel istihdam ofisleri etkinleştirilecektir.
- Tarım, turizm ve sanayi bölgeleri için bölgeye özgü istihdam stratejileri geliştirilecektir.

3.3.7. Dijital ve Yeşil Dönüşümde İstihdam Fırsatları

- Dijital ekonomi ve yeşil dönüşüm süreçlerinde yeni istihdam alanları oluşturulacaktır.
- Yenilenebilir enerji, bilişim, yapay zeka, siber güvenlik gibi sektörlere yönelik beceri geliştirme programları açılacaktır.
- Ekolojik dönüşümle istihdam edilen işlerin sayısı artırılacaktır.

3.3.8. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

- İşsizlik sigortası sistemi güçlendirilecektir.
- İş ve meslek danışmanlığı yaygınlaştırılacaktır.
- İş gücü hareketliliğini artıracak programlar hayata geçirilecektir.
- Uzun süre işsiz kalanlar için özel istihdam destek programları sağlanacaktır.

3.3.9. Sosyal Diyalog ve Çalışan Hakları

- Sosyal diyalog mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Sendikalaşma ve toplu pazarlık süreçleri desteklenecektir.
- İş sağlığı ve güvenliği standartları yükseltilecektir.
- Çalışanların sosyal hakları ve güvenceleri artırılacaktır.

3.3.10. Girişimciliğin Teşviki ve Mikro İstihdam Stratejileri

- Mikro ve küçük ölçekli işletmeler için özel teşvik paketleri hazırlanacaktır.
- Yeni iş fikirlerine yönelik kuluçka merkezleri kurulacaktır.
- Vergi ve finansman kolaylıkları sağlanarak yeni istihdam alanları açılacaktır.
- Kooperatifçilik teşvik edilecektir.

3.4. Gelir Dağılımı ve Sosyal Adalet

3.4.1. Temel İlkelerimiz: Adalet, Eşit Fırsat ve Refahın Paylaşımı

- Refah toplumunu inşa etmek temel hedefimizdir.
- Türkiye’de gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlikler giderilecek, gelirden adalet sağlanacaktır.
- Her yurttaş, insan onuruna yaraşır bir hayat standardına kavuşacaktır.

3.4.2. Adil Vergilendirme Politikası

- Vergi sistemimiz gelir ve servet üzerinden daha adil hale getirilecektir.
- Dolaylı vergilerin oranı azaltılacak, dolaysız ve artan oranlı vergiler güçlendirilecektir.
- Çok kazananlardan çok, az kazananlardan az vergi alınacaktır.
- Vergi kaçakçılığı ve vergi cennetleriyle etkin mücadele sağlanacaktır.

3.4.3. Sosyal Koruma ve Güçlü Sosyal Devlet

- Etkili ve kapsayıcı sosyal yardımlar sağlanacaktır.
- İhtiyaç sahibi her aile için sosyal destek mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Yoksulluğu kalıcı olarak ortadan kaldıracak programlar uygulanacaktır.
- Sosyal yardımlar şeffaflık ve hesap verebilirlik esaslarına göre dağıtılacaktır.

3.4.4. Asgari Gelir Güvencesi ve Asgari Ücret Politikası

- Asgari ücret, yoksulluk sınırının üzerinde belirlenerek yaşam maliyetine endeksli hale getirilecektir.
- “Asgari Gelir Güvencesi” sistemi kademeli olarak uygulanacaktır.
- Çalışan yoksulluğu ortadan kaldırılacaktır.

3.4.5. Kadın-Erkek Gelir Uçurumunun Kapatılması

- Kadınların işgücü piyasasına eşit erişimi sağlanacaktır.
- Eşit işe eşit ücret politikası etkin şekilde uygulanacaktır.
- Kadın girişimciliği ve kadın kooperatifleri desteklenecektir.

3.4.6. Bölgesel Eşitsizliklerin Azaltılması

- Ekonomik olarak geri kalmış bölgelerde pozitif ayrımcılık uygulanacaktır.
- Yerel kalkınma projeleri desteklenecek, bölgesel refah uçurumu kapatılacaktır.
- Altyapı ve kamu yatırımları öncelikle dezavantajlı bölgelere yönlendirilecektir.

3.4.7. Eğitime Erişimde Fırsat Eşitliği

- Herkesin kaliteli eğitime erişimi sağlanacaktır.
- Eğitim ve gelir arasındaki bağı güçlendirecek politikalar hayata geçirilecektir.
- Okul öncesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde fırsat eşitliği sağlanacaktır.

3.4.8. Sağlıkta Eşitlikçi Politikalar

- Sağlık hizmetlerine erişim, gelir düzeyinden bağımsız olarak ücretsiz veya herkesin karşılayabileceği düzeyde olacaktır.
- Sosyal güvenlik sistemi kapsayıcı hale getirilecektir.
- Sağlık hizmetleri tüm bölgelerde eşit kalitede sunulacaktır.

3.4.9. Servet Dağılımının Düzeltilmesi

- Servet vergisi uygulaması sosyal adalet amacıyla değerlendirilecektir.
- Konut ve arsa spekülasyonları önlenecektir.
- Çok yüksek servet birikimlerinin toplumsal katkı yapması sağlanacaktır.

3.4.10. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi

- Engelliler, yaşlılar, çocuklar, göçmenler ve diğer kırılgan gruplar için özel destek programları uygulanacaktır.
- Erişilebilirlik standartları her alanda yükseltilecektir.
- Sosyal dışlanma ile mücadele stratejileri geliştirilecektir.

3.4.11. Kooperatifçilik ve Dayanışma Ekonomisi

- Kooperatifçilik desteklenerek toplumun ekonomik gücü tabana yayılacaktır.
- Sosyal girişimler ve dayanışma ekonomisi teşvik edilecektir.
- Toplumsal dayanışma kültürü yeniden güçlendirilecektir.

3.4.12. Teknolojik Dönüşümde Sosyal Adalet

- Dijitalleşmenin yarattığı ekonomik eşitsizlikler giderilecektir.
- Teknolojiye erişim ve dijital okuryazarlık toplumsal bir hak olarak kabul edilecektir.
- Dijital bölünme azaltılacak, herkesin fırsatlardan eşit yararlanması sağlanacaktır.

3.5. Enflasyon ve Borç Yönetimi

3.5.1. Temel Yaklaşım: Fiyat İstikrarı ve Mali Disiplin

- Ekonomik istikrarın temel koşulu fiyat istikrarıdır.
- Enflasyon, toplumun tüm kesimlerini etkileyen bir gelir adaletsizliği kaynağıdır; hedefimiz düşük ve sürdürülebilir enflasyondur.
- Kamu borç yönetimi şeffaf, hesap verebilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.

3.5.2. Bağımsız ve Güçlü Merkez Bankası

- Merkez Bankası tam bağımsızlığına kavuşturulacak, enflasyon hedeflemesi esas alınacaktır.
- Para politikası kararları şeffaflık ve öngörülebilirlik ilkeleri çerçevesinde alınacaktır.
- Enflasyon beklentileri yönetilecek, para politikası iletişimi güçlendirilecektir.

3.5.3. Enflasyonla Mücadelede Çok Yönlü Strateji

- Para ve maliye politikası uyum içinde çalışacaktır.
- Üretim odaklı ekonomi modeliyle maliyet enflasyonu azaltılacaktır.
- Rekabetçi piyasa ortamı güçlendirilerek fiyat artışları kontrol altına alınacaktır.
- Tarım, enerji ve lojistik gibi stratejik sektörlerde arz güvenliği sağlanacaktır.

3.5.4. Yapısal Reformlar Yoluyla Enflasyonun Kalıcı Düşürülmesi

- Enerji maliyetleri düşürülecek, yerli ve yenilenebilir enerji yatırımları artırılabilecektir.
- Gıda arz güvenliği için tarımsal üretim desteklenecek, tarımsal verimlilik artırılabilecektir.
- İthalata bağımlılığı azaltacak sanayi politikaları uygulanacaktır.
- Lojistik altyapısı güçlendirilerek tedarik zinciri aksaklıkları önlenecektir.

3.5.5. Mali Disiplin ve Etkin Kamu Harcamaları

- Kamu harcamalarında verimlilik esas alınacak, israf önlenecektir.
- Faiz dışı fazla hedeflenerek kamu borç yükü azaltılacaktır.
- Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projelerinde şeffaflık artırılacak, mali yük azaltılacaktır.
- Kamu harcamalarının etkinliği sürekli denetlenecektir.

3.5.6. Borç Yönetiminde Şeffaflık ve Sürdürülebilirlik

- Kamu borcu sürdürülebilir seviyelerde tutulacaktır.
- Borçlanmada uzun vadeli, düşük maliyetli ve yerel para cinsinden finansman önceliklendirilecektir.
- Borç stoku ve risk yönetimi uluslararası iyi uygulama standartlarına uygun hale getirilecektir.
- Dış borç bağımlılığı azaltılacak, ulusal tasarruf oranı artırılacaktır.

3.5.7. Finansal Piyasaların Güçlendirilmesi

- Finansal istikrar sağlanarak enflasyonla mücadeleye katkı verilecektir.
- Kredi piyasası istikrarlı hale getirilecek, makro ihtiyati politikalar uygulanacaktır.
- Finansal okuryazarlık artırılacak, finansal ürünlere erişim kolaylaştırılacaktır.

3.5.8. Gelirler Politikası ile Destekleyici Adımlar

- Asgari ücret, memur ve emekli maaşları enflasyona karşı korunacaktır.
- Enflasyon hedeflemesi sürecinde ücret politikaları sosyal diyalog ile şekillendirilecektir.
- Spekülatif fiyat hareketleriyle etkin mücadele edilecektir.

3.5.9. Enflasyonla Toplumsal Mücadele

- Enflasyonla mücadele tüm toplumsal kesimlerin katılımını gerektirir.
- Tüketici bilinci artırılacak, fiyat artışlarına karşı toplumsal farkındalık sağlanacaktır.
- Piyasa gözetim ve denetimi güçlendirilecektir.

3.5.10. İleriye Dönük Hedeflerimiz

- Tek haneli, düşük ve istikrarlı enflasyon hedefi yakalanacaktır.
- Kamu borcunun milli gelire oranı düşürülecektir.
- Türkiye, ekonomik güveni artırarak yatırımlar ve büyüme için güçlü bir zemin oluşturacaktır.

3.6. Fiskal ve Moneter Politikalar

Fiskal (Maliye) ve Moneter (Para) Politikaları

3.6.1. Temel İlkelerimiz

- Makroekonomik istikrar, ekonomik kalkınmanın temelidir.
- Maliye politikası ile para politikası arasında tam uyum sağlanacaktır.
- Şeffaflık, hesap verebilirlik ve öngörülebilirlik ilkesine bağlı kalınacaktır.
- Fiyat istikrarı, sürdürülebilir büyüme ve güçlü kamu maliyesi temel önceliğimizdir.

3.6.2. Fiskal Politikalar (Maliye Politikası)

3.6.2.1. Bütçe Disiplini ve Kamu Maliyesinin Güçlendirilmesi

- Kamu maliyesi sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Harcamalarda etkinlik ve verimlilik esas alınacaktır.
- Gereksiz ve verimsiz kamu harcamaları ortadan kaldırılacak, kaynaklar öncelikli alanlara yönlendirilecektir.
- Kamu gelirleri artırılırken vergi adaleti sağlanacaktır.

3.6.2.2. Vergi Reformu ve Vergi Adaleti

- Vergi tabanı genişletilecek, kayıt dışılıkla etkin mücadele edilecektir.
- Dolaylı vergiler azaltılacak, doğrudan vergilerin payı artırılacaktır.
- Kademeli ve adil bir vergi sistemi kurulacaktır.
- Yatırım, üretim ve ihracat dostu vergi politikaları uygulanacaktır.

3.6.2.3. Kamu Yatırımları ve Önceliklendirme

- Kamu yatırımları ekonomik ve sosyal faydaya göre önceliklendirilir.
- Stratejik sektörlerde kamu yatırımları artırılacaktır.
- Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) uygulamalarında şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanacaktır.

3.6.2.4. Mali Kural Uygulaması

- Kamu maliyesinde mali kural uygulaması ile öngörülebilirlik artırılacaktır.
- Bütçe açığı ve kamu borcu oranları, belirlenen mali kurallarla sınırlandırılacaktır.
- Olağanüstü durumlar dışında mali disiplinden taviz verilmeyecektir.

3.6.3. Moneter Politikalar (Para Politikası)

3.6.3.1. Fiyat İstikrarı ve Enflasyonla Mücadele

- Merkez Bankası'nın tam bağımsızlığı sağlanacaktır.
- Enflasyon hedeflemesi esaslı para politikası uygulanacaktır.
- Enflasyon beklentileri yönetilecek, fiyat istikrarı sağlanacaktır.

3.6.3.2. Para Politikası Araçlarının Etkin Kullanımı

- Politika faizleri, likidite yönetimi ve zorunlu karşılık gibi araçlar etkin şekilde kullanılacaktır.
- Finansal piyasalardaki oynaklık azaltılacak, para arzı kontrol altında tutulacaktır.
- Finansal istikrar komitesi aracılığıyla koordinasyon güçlendirilecektir.

3.6.3.3. Döviz Kuru Politikası ve Döviz Rezervleri

- Esnek döviz kuru rejimi sürdürülecektir.
- Merkez Bankası rezervleri güçlendirilecek, rezerv biriktirme stratejisi uygulanacaktır.
- Yurt içi tasarrufların artırılmasıyla dış finansman bağımlılığı azaltılacaktır.

3.6.3.4. Finansal Piyasaların Geliştirilmesi

- Sermaye piyasaları derinleştirilecek ve çeşitlendirilecektir.
- Bankacılık sektörü güçlü ve dayanıklı hale getirilecektir.
- Finansal okuryazarlık artırılacak, alternatif finansman araçları geliştirilecektir.

3.6.3.5. Dijital ve Yeşil Finansman Politikaları

- Dijital para uygulamaları desteklenecektir.
- Yeşil tahvil ve sürdürülebilir finansman araçları teşvik edilecektir.
- Finans sektöründe dijital dönüşüm hızlandırılacaktır.

3.6.4. Politika Uyum ve Koordinasyon

- Maliye politikası, para politikası ve yapısal reformlar tam uyum içinde yürütülecektir.
- Finansal istikrar ve ekonomik büyüme hedefleri dengelenecektir.
- Ekonomi yönetimi kurumlar arası iş birliği ve veri paylaşımıyla güçlendirilecektir.

3.6.5. Hedeflerimiz

- Tek haneli ve sürdürülebilir enflasyon oranına ulaşmak.
- Kamu borcunun milli gelire oranını düşürmek.
- Finansal istikrarı sağlayarak yatırım ve büyümeyi desteklemek.
- Sağlıklı bir bütçe yapısı ile ekonomik öngörülebilirliği artırmak.

3.7. Vergi politikası

3.7.1. Temel İlkelerimiz

- Adil, sade, öngörülebilir ve yatırım dostu bir vergi sistemi oluşturmak.
- Vergi adaletini sağlamak ve gelir dağılımını iyileştirmek.
- Kayıt dışı ekonomiyle etkin mücadele ederek vergi tabanını genişletmek.
- Ekonomik büyümeyi destekleyen, üretim ve ihracat odaklı bir vergi sistemi kurmak.
- Vergi sisteminde şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak.

3.7.2. Vergi Sisteminin Yeniden Yapılandırılması

a. Vergi Adaleti ve Gelir Dağılımı

- Az kazananlardan az, çok kazananlardan çok vergi alınacak yapıyı tesis edeceğiz.
- Dolaylı vergilerin (KDV, ÖTV gibi) ekonomideki ağırlığı azaltılacak, doğrudan vergiler (gelir ve kurumlar vergisi gibi) artırılacaktır.
- Temel ihtiyaç maddelerinde vergi yükü hafifletilecektir.

- Asgari ücret vergi dışı bırakılacaktır.

b. Basitlik ve Anlaşılabilirlik

- Vergi mevzuatı sadeleştirilecek, karmaşık yapı ortadan kaldırılacaktır.
- Mükelleflerin yükümlülüklerini kolayca yerine getirebilecekleri, anlaşılır bir sistem oluşturulacaktır.
- Dijital vergi yönetimi sistemleriyle beyan ve ödeme süreçleri hızlandırılacaktır.

c. Yatırım ve Üretim Dostu Yaklaşım

- Yatırımı, üretimi ve ihracatı teşvik eden vergi indirimleri ve muafiyetleri uygulanacaktır.
- Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji yatırımları için özel vergi avantajları sağlanacaktır.
- Stratejik sektörlere yönelik vergi teşvikleri geliştirilecektir.

d. Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele

- Kayıt dışılığı azaltmak için etkin denetim mekanizmaları kurulacak ve teknolojiye üst düzeyde faydalanılacaktır.
- Elektronik fatura, e-defter ve dijital vergi takip sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele edilecektir.

3.7.3. Vergi Politikası ve Çevre-Toplum İlişkisi

a. Yeşil Vergi Reformu

- Çevre dostu yatırımlara vergi teşvikleri sağlanacaktır.
- Çevreyi kirleten faaliyetlerden alınan vergiler artırılacak, "kirleten öder" ilkesi uygulanacaktır.
- Yenilenebilir enerji yatırımları vergi indirimi ve muafiyeti kapsamına alınacaktır.

b. Sosyal Sorumluluk ve Toplum Yararına Vergilendirme

- Dezavantajlı bölgelerde yatırım yapan işletmelere vergi indirimi sağlanacaktır.
- Eğitim ve sağlık harcamalarına vergi avantajları tanınacaktır.
- Kadın girişimciler, genç girişimciler ve sosyal girişimler için özel vergi teşvikleri uygulanacaktır.

3.7.4. Uluslararası Vergi Uyum ve Rekabetçilik

- Uluslararası vergi anlaşmalarına ve OECD standartlarına uyum sağlanacaktır.
- Vergi cennetleri ile mücadele edilecek, zararlı vergi rekabetine karşı etkin önlemler alınacaktır.
- Yabancı yatırımlar için öngörülebilir ve rekabetçi bir vergi ortamı oluşturulacaktır.
- Çifte vergilendirme anlaşmaları genişletilecek ve yatırımların önündeki vergi engelleri kaldırılacaktır.

3.7.5. Vergi İdaresi ve Dijitalleşme

- Vergi idaresi profesyonelleştirilecek ve liyakat esas alınacaktır.
- Dijital vergi yönetimi yaygınlaştırılacak, mükellef hizmetleri geliştirilecektir.
- Vergi denetimlerinde risk esaslı denetim sistemi uygulanacaktır.
- Yapay zeka ve büyük veri analizi kullanılarak vergi kaçakçılığıyla etkin mücadele sağlanacaktır.

3.7.6. Hedeflerimiz

- Vergi yükünü adil dağıtmak ve dar gelirli kesimi korumak.
- Kayıt dışı ekonomiyi %50 oranında azaltmak.
- Vergi gelirlerinin GSYH içindeki payını artırmak.
- Ekonomik büyümeye katkı sağlayan bir vergi sistemi oluşturmak.
- Dijitalleşmeyle vergi idaresinde etkinliği en üst seviyeye çıkarmak.

3.8. Sanayi ve Ticaret Politikaları

3.8.1. Temel İlkelerimiz

- Üretim ekonomisini güçlendirmek, sanayiye teknolojiyle dönüştürmek.
- Katma değeri yüksek ürünler üretmek ve ihracata dayalı büyümeyi teşvik etmek.
- Yerli üretimi destekleyerek ithalata bağımlılığı azaltmak.
- Adil ve rekabetçi ticaret ortamını sağlamak.
- KOBİ'leri güçlendirerek sanayinin ve ticaretin omurgasını sağlamlaştırmak.

3.8.2. Sanayi Politikası

a. Sanayide Yapısal Dönüşüm ve Teknolojik Atılım

- Sanayi 4.0 dönüşümünü hızlandıracak politikalar uygulanacaktır.
- Yüksek teknoloji, savunma sanayi, biyoteknoloji, yazılım ve yapay zeka gibi alanlarda liderlik hedeflenecektir.
- Teknoloji merkezleri, sanayi kümelenmeleri ve teknoparklar yaygınlaştırılacaktır.
- Sanayiye yönelik araştırma-geliştirme (Ar-Ge) yatırımları artırılacak, özel sektörün Ar-Ge harcamaları teşvik edilecektir.

b. Yerli Üretim ve Tedarik Zinciri Güçlendirmesi

- Yerli üretimi artırmak için stratejik ürün ve sektörler belirlenecek ve özel destekler sağlanacaktır.
- Tedarik zincirlerini millileştirmek ve güçlendirmek için teşvikler uygulanacaktır.
- Yerli üretim oranının artırılması için kamu alımlarında yerli ürün kullanım oranı yükseltilecektir.

c. Sanayi Bölgeleri ve Altyapı Yatırımları

- Organize sanayi bölgeleri (OSB), endüstri bölgeleri ve lojistik merkezler yaygınlaştırılacak.
- Sanayi altyapısı güçlendirilecek, sanayi bölgelerine modern ulaşım ve enerji altyapısı sağlanacaktır.
- Yeşil sanayi ve sürdürülebilir üretim altyapısı geliştirilecektir.

3.8.3. Ticaret Politikası

a. İhracata Dayalı Büyüme

- İhracatçılara finansman, lojistik, tanıtım ve dijitalleşme desteği sağlanacaktır.
- Hedef pazarlar belirlenecek ve ülke bazlı özel ihracat stratejileri geliştirilecektir.
- Serbest ticaret anlaşmaları genişletilecek, yeni pazarlara erişim kolaylaştırılacaktır.
- İhracatçılara bürokratik kolaylıklar ve tek pencere sistemi sunulacaktır.

b. Dijital Ticaret ve E-İhracat

- Dijital ticaretin önündeki engeller kaldırılacak, e-ihracat yapan firmalara özel teşvikler sağlanacaktır.
- Küresel e-ticaret platformlarında Türk markalarının etkinliği artırılabilecektir.
- Dijital pazar yerleri desteklenecek, yerli e-ticaret altyapısı güçlendirilecektir.

c. İç Ticaretin Geliştirilmesi

- İç ticarete dijitalleşme ve modernizasyon sağlanacak.
- Perakende sektörü ve esnaf desteklenecek, rekabetçi bir piyasa ortamı sağlanacaktır.
- Ürün güvenliği ve tüketici hakları güçlendirilecektir.

d. Gümrük ve Lojistik Reformu

- Gümrük işlemleri kolaylaştırılacak ve hızlandırılacaktır.
- Lojistik altyapısı güçlendirilerek dış ticaret maliyetleri azaltılacaktır.
- Türkiye, bölgesel lojistik merkez haline getirilecektir.

3.8.4. KOBİ ve Girişimcilik Destekleri

- KOBİ'lere özel finansman, dijitalleşme ve ihracat destek paketleri sağlanacaktır.
- Girişimciliğin desteklenmesi amacıyla genç ve kadın girişimciler teşvik edilecektir.
- Start-up ekosistemi güçlendirilecek, melek yatırımcı ve risk sermayesi fonları yaygınlaştırılacaktır.
- Üniversite-sanayi iş birliği artırılarak yenilikçi girişimler desteklenecektir.

3.8.5. Yeşil ve Sürdürülebilir Sanayi

- Sanayide enerji verimliliği ve karbon ayak izinin azaltılması sağlanacaktır.
- Temiz üretim teknolojilerine geçiş desteklenecek.
- Döngüsel ekonomi modelleri teşvik edilecektir.
- Sanayi atıklarının geri kazanımı ve yeniden kullanımı sağlanacaktır.

3.8.6. Hedeflerimiz

- Yüksek teknoloji ürünlerinin ihracattaki payını %20'ye çıkarmak.
- İhracatımızı sürdürülebilir şekilde artırarak yıllık 500 milyar dolarlık hedefe ulaşmak.
- KOBİ'lerin üretim ve ihracattaki payını artırmak.
- Türkiye'yi bölgesel üretim, ticaret ve lojistik üssü haline getirmek.
- Sanayide karbon nötr hedeflerine ulaşmak.

3.9. Tarım ve Bölgesel Kalkınma Politikaları

3.9.1. Temel İlkelerimiz

- Türkiye'yi tarımda kendi kendine yeten bir ülke yapmak.
- Çiftçiyi güçlendiren, köyleri kalkındıran, doğal kaynakları koruyan sürdürülebilir bir tarım ve kırsal kalkınma politikası uygulamak.
- Bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak.
- Tarımda teknoloji ve verimliliği artırmak, ihracat odaklı tarım stratejisini hayata geçirmek.
- Tarımda gençleri ve kadınları üretimin merkezine koymak.

3.9.2. Tarım Politikası

a. Üretim Planlaması ve Gıda Güvencesi

- Stratejik ürünlerde üretim planlaması yapılacak, arz-talep dengesi sağlanacaktır.
- Gıda güvenliği güçlendirilecek, ithalat bağımlılığı azaltılacaktır.
- Toprak analizleriyle ürün deseni belirlenecek, uygun bölgelerde uygun ürün teşviki sağlanacaktır.

b. Çiftçi Destekleri ve Gelir Güvencesi

- Çiftçiye mazot, gübre, yem, ilaç gibi temel girdilerde sübvansiyon artırılabacaktır.
- Ürün bazlı alım garantileri ve taban fiyat uygulamaları etkinleştirilecektir.
- Çiftçinin borç yükü hafifletilecek, tarımsal kredilere erişim kolaylaştırılacaktır.
- Tarım sigortaları yaygınlaştırılarak çiftçinin doğal afet ve piyasa dalgalanmalarına karşı korunması sağlanacaktır.

c. Modern Tarım ve Dijitalleşme

- Tarımda dijitalleşme sağlanacak, akıllı tarım teknolojileri yaygınlaştırılacaktır.
- Tarımda veri tabanlı yönetim sistemleri kullanılacak, verimlilik artırılabacaktır.
- Tarım makineleri ve ekipmanları için yerli üretim desteklenecektir.

d. Kooperatifleşme ve Örgütlenme

- Çiftçi kooperatifleri güçlendirilecek, ortak alım, üretim ve pazarlama desteklenecektir.
- Üretici birlikleri desteklenerek pazar gücü artırılabacaktır.
- Kooperatiflerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.

e. Tarımsal İhracat ve Katma Değerli Üretim

- İşlenmiş tarım ürünleri ihracatı teşvik edilecektir.
- Tarımda markalaşma ve katma değerli ürün üretimi desteklenecektir.
- Uluslararası pazarlara erişim için lojistik ve tanıtım destekleri sağlanacaktır.

f. Toprak ve Su Kaynaklarının Korunması

- Tarım arazileri korunacak, tarım dışı amaçlı kullanım engellenecektir.
- Sulama yatırımları artırılabacaktır, modern sulama sistemleri teşvik edilecektir.
- Tarımda su tasarrufu ve toprak verimliliği öncelikli hale getirilecektir.

3.9.3. Kırsal Kalkınma ve Bölgesel Kalkınma Politikası

a. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Etkinleştirilmesi

- Bölgesel kalkınma ajansları daha etkin hale getirilecek, yerel kalkınma planları hazırlanacaktır.
- Her bölge için ihtiyaca özel stratejik kalkınma projeleri geliştirilecektir.
- Bölgesel finansman mekanizmaları kurulacak, bölgesel projelere öncelik verilecektir.

b. Altyapı ve Ulaşım Yatırımları

- Kırsal altyapı (yol, içme suyu, kanalizasyon, enerji, internet) iyileştirilecektir.
- Kırsal bölgelerde lojistik ve ulaştırma altyapısı güçlendirilecektir.
- Tarımsal ürünlerin pazara daha hızlı ulaştırılması sağlanacaktır.

c. Kırsalda Sosyal ve Ekonomik Kalkınma

- Kırsal kalkınma projeleriyle istihdam artırılacak, göç önlenecektir.
- Kadın ve genç girişimciler desteklenecek, kırsal bölgelerde sosyal girişimler teşvik edilecektir.
- Kırsal turizm ve agro-turizm desteklenerek ek gelir kaynakları oluşturulacaktır.

d. Bölgesel Teşvikler ve Sanayi Kümelenmeleri

- Dezavantajlı bölgelerde özel vergi indirimleri ve teşvikler uygulanacaktır.
- Bölge bazlı sanayi kümelenmeleri teşvik edilecek, tarıma dayalı sanayi desteklenecektir.
- Kalkınmada öncelikli bölgelerde yenilenebilir enerji yatırımları artırılacaktır.

3.9.4. Çevre Dostu Tarım ve Sürdürülebilirlik

- Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları desteklenecektir.
- Kimyasal girdi kullanımını azaltacak biyolojik ve biyoteknik yöntemler teşvik edilecektir.
- Tarımda karbon ayak izinin azaltılması sağlanacak, çevre dostu üretim yaygınlaştırılacaktır.
- Çiftçiye yönelik sürdürülebilir tarım eğitimleri verilecektir.

3.9.5. Hedeflerimiz

- Türkiye'yi kendi kendine yeten bir tarım ülkesi yapmak.
- Tarım ihracatını yıllık 50 milyar dolara çıkarmak.
- Tarımda genç çiftçi sayısını %50 artırmak.
- Tarım sektöründe verimliliği %40 artırmak.
- Bölgesel kalkınmada tüm bölgelerde kişi başına geliri %50 artırmak.
- Kırsalda yoksulluk oranını %10'un altına düşürmek.

3.10. Küresel Ekonomik Politikalar ve Krizler

3.10.1. Küresel Ekonomi ve Türkiye'nin Konumlanması

- Bağımsız ve Çok Yönlü Ekonomi Politikası: Türkiye, küresel güçler arasında dengeyi gözeten, hiçbir bloğa bağımlı olmayan, kendi çıkarları doğrultusunda çok yönlü dış ekonomik ilişkiler yürütecektir.
- Yeni İpek Yolu ve Alternatif Küresel Ticaret Koridorları: Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika arasında stratejik bir köprü olarak, kuşak ve yol projelerinde etkin rol alacak, alternatif ticaret yolları geliştirecektir.
- Güçlü Bölgesel Ekonomik Entegrasyon: Orta Doğu, Balkanlar, Kafkasya ve Afrika ile ticari ve mali ilişkiler güçlendirilecek, Türkiye'nin ekonomik hinterlandı genişletilecektir.

3.10.2. Küresel Krizlere Dayanıklı Ekonomi

- Finansal Kırılganlıkların Azaltılması: Türkiye'nin döviz bağımlılığı azaltılacak, rezerv para çeşitliliği sağlanacak, makro ihtiyati politikalarla dış şoklara dayanıklı bir yapı kurulacaktır.
- Kriz Erken Uyarı ve Müdahale Mekanizmaları: Ulusal düzeyde Küresel Ekonomi Kriz Erken Uyarı Sistemi kurulacak, kriz senaryoları ve müdahale planları önceden hazırlanacaktır.
- Yerli Üretim ve Stratejik Sektör Güçlendirmesi: Enerji, gıda, savunma ve yüksek teknoloji gibi kritik sektörlerde yerli üretim artırılacak, tedarik zincirinde kırılmalara karşı ulusal dayanıklılık sağlanacaktır.

3.10.3. Küresel Finans Sistemi ve Türkiye

- Uluslararası Finansal Sistem Reformu Çağrısı: Türkiye, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kurumların daha adil, temsil kabiliyeti yüksek yapıya kavuşması için aktif diplomasi yürütecektir.

- Alternatif Finansal İşbirlikleri: Türkiye, BRICS+ gibi alternatif finansal platformlarla iş birliği geliştirecek, yeni nesil ticaret teknolojilerine entegrasyonu hızlandıracaktır.
- Katılım Bankacılığı ve Fintek Stratejisi: Türkiye, faizsiz finansman ve yeni nesil finansal teknolojileri geliştirecek, uluslararası rekabet gücünü artıracaktır. Faizsiz ekonomi inşa edilecektir.

3.10.4. Küresel Ticaret Politikaları

- Serbest Ticaret Anlaşmalarının Genişletilmesi: Türkiye mevcut STA ağını genişleterek yeni pazarlar açacak, başta Afrika ve Güney Asya olmak üzere yeni ekonomik ortaklıklar kuracaktır.
- Adil Ticaret Yaklaşımı: Uluslararası ticarete haksız rekabet, dumping ve tarife dışı engellere karşı güçlü politika uygulanacak, yerli üreticiyi koruyan adil ticaret mekanizmaları tesis edilecektir.
- Dijital Ticaret ve Hizmetler Ticareti: Türkiye, küresel dijital ekonomi fırsatlarından maksimum düzeyde yararlanacak, sınır ötesi e-ticaret altyapısını güçlendirecektir.

3.10.5. Küresel Enerji Politikaları

- Enerji Tedarik Güvenliği: Enerji ithalatında kaynak ve güzergâh çeşitliliği sağlanacak, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilecektir.
- Bölgesel Enerji Merkezi Vizyonu: Türkiye, doğalgaz ve elektrik ticaretinde bölgesel enerji merkezi olma hedefi doğrultusunda yatırımlarını artıracaktır.
- Yeşil Enerji Diplomasisi: İklim değişikliğiyle mücadele bağlamında yeşil enerji yatırımları ve çevre dostu teknolojilere odaklanarak küresel enerji dönüşümünde aktif rol alınacaktır.

3.10.6. Küresel Sosyo-Ekonomik Trendler ve Türkiye

- Dijitalleşme ve Yapay Zekâ Dönüşümü: Türkiye, dijitalleşme ve yapay zekâ gibi küresel mega trendleri ekonomi politikalarına entegre edecek, sanayi ve hizmet sektörlerini dönüştürecektir.
- İş Gücü Dönüşümü: Küresel iş gücü dönüşümüne uyum sağlanacak, genç ve dinamik nüfusun küresel rekabete hazırlanması için yetkinlik odaklı eğitim ve istihdam politikaları uygulanacaktır.
- İklim Krizi ve Sürdürülebilirlik: Türkiye, küresel iklim hedefleriyle uyumlu sürdürülebilir kalkınma stratejileri benimseyecek, yeşil mutabakat süreçlerine etkin katılım sağlayacaktır.

3.10.7. Uluslararası İş Birliği ve Küresel Sorumluluk

- Çok Taraflılık ve Küresel İş Birliği: Türkiye, Birleşmiş Milletler ve diğer çok taraflı platformlarda aktif rol üstlenecek, küresel ekonomik yönetimde söz sahibi olacaktır.
- Küresel Kalkınma Ajansı: Türkiye öncülüğünde, küresel Güney ülkelerine teknik yardım, eğitim ve yatırım desteği sağlayacak bir "Küresel Kalkınma Ajansı" kurulacaktır.
- İnsani ve Ekonomik Diplomasi: Kriz bölgelerinde insani yardım ile birlikte kalkınma projeleri desteklenecek, Türkiye küresel iyilik gücü olarak konumlandırılacaktır.

4. Eğitim Politikaları

4.1. Eğitimde Eşitlik ve Erişim

4.1.1. Temel İlke: Herkes İçin Erişilebilir, Kaliteli ve Eşit Eğitim
Eğitim, toplumsal adaletin ve kalkınmanın temelidir. Türkiye'nin her bir ferдинin kaliteli eğitime erişimini sağlamak, ülkemizin geleceğini güvence altına almak demektir. Bu amaçla eğitimde coğrafi, ekonomik, sosyal, cinsiyet temelli ve diğer tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmak temel önceliğimizdir.

4.1.2. Okul Öncesi Eğitimde Yaygınlık ve Kalite

- 3 yaş ve üzeri çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunlu ve ücretsiz hale getireceğiz.
- Dezavantajlı bölgelerde okul öncesi eğitim kurumlarının sayısını artıracacağız.
- Eğitim materyalleri, beslenme desteği ve ulaşım hizmetleriyle ailelerin yükünü hafifleteceğiz.

4.1.3. İlk ve Ortaöğretimde Fırsat Eşitliği

- Her öğrenci için eşit imkân sağlamak amacıyla okullar arası kalite farklarını azaltacağız.
- Yatılı bölge okullarını güçlendirecek, taşınmalı eğitim yerine yerinde eğitim modellerine öncelik vereceğiz.
- Kırsalda, dezavantajlı bölgelerde ve gecekondu bölgelerinde okul yatırımlarını artıracacağız.
- Okullarda ücretsiz beslenme, kırtasiye ve temel ihtiyaç desteği sağlayacağız.

4.1.4. Dijital ve Teknolojik Erişim

- Tüm öğrencilere ücretsiz internet erişimi ve dijital cihaz desteği sağlayacağız.
- Öğretmenler için sürekli dijital eğitim programları oluşturacağız.
- Uzaktan eğitim altyapısını güçlendirerek kriz zamanlarında kesintisiz eğitim imkânı sunacağız.

4.1.5. Yükseköğretimde Adalet ve Katılım

- Üniversitelere girişte sosyo-ekonomik dezavantajların etkisini azaltacak dengeleyici politikalar geliştireceğiz.
- İhtiyaç sahibi öğrencilere burs, kredi ve barınma desteği sağlayacağız.
- Üniversitelerin tüm bölgelerde ulaşılabilir olmasını destekleyecek ve bölgesel gelişime katkı sağlayacak şekilde yapılandıracağız.

4.1.6. Özel Eğitimde Kapsayıcılık

- Engelli öğrencilerin eğitime tam katılımını sağlamak için fiziki erişim, özel materyal ve destek personeli sağlayacağız.
- Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için ailelere rehberlik ve psikososyal destek hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.

4.1.7. Cinsiyet Eşitliği ve Kız Çocuklarının Eğitimi

- Kız çocuklarının eğitimdeki tüm engellerini kaldıracak, özellikle erken yaşta evlilik ve okul terklerini önlemek için kapsamlı programlar uygulayacağız.
- Kadınların yükseköğretimden mezuniyet oranlarını artırmak için burs ve kariyer destekleri sunacağız.

4.1.8. Öğretmenlere Yatırım ve Destek

- Öğretmen atamalarında adalet ve liyakat ilkelerine bağlı kalacağız.
- Dezavantajlı bölgelerde görev yapan öğretmenlere ilave destek ve teşvikler sunacağız.
- Sürekli mesleki gelişim programlarını yaygınlaştırarak öğretmenlerimizin donanımını artıracacağız.

4.1.9. Hayat Boyu Öğrenme ve İkinci Şans Programları

- Okuldan erken ayrılan gençler ve yetişkinler için esnek eğitim modelleri ve mesleki eğitim fırsatları sunacağız.
- Hayat boyu öğrenme merkezlerini her ilde kurarak eğitim erişimini kesintisiz hale getireceğiz.

4.1.10. Eğitimin Finansmanı ve Şeffaflık

- Eğitim bütçesinin payını kademeli olarak artıracak ve kaynakların verimli kullanımını sağlayacağız.
- Eğitim yatırımlarında yerel ihtiyaç analizlerini esas alacak, kaynakları şeffaf ve hesap verebilir şekilde yöneteceğiz.

4.1.11. Hedefimiz:

Türkiye’de doğan her çocuk, nerede doğmuş olursa olsun, kaliteli bir eğitime erişebilecek ve potansiyelini gerçekleştirebilecektir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, güçlü, adil ve müreffeh bir Türkiye’nin temelidir.

4.2. Yükseköğretim ve Araştırma

4.2.1. Hedef: Bilgi Temelli Ekonomi ve Küresel Rekabet Gücü

Türkiye’nin bilimde, teknolojiye ve yenilikte öncü bir ülke olabilmesi için yükseköğretim kurumlarını sadece diploma veren değil; aynı zamanda bilim, teknoloji ve girişim üreten merkezler haline getireceğiz. Üniversiteleri özgürlükçü, yenilikçi ve dünyayla entegre yapılar olarak yeniden konumlandıracağız.

4.2.2. Üniversitelerde Nitelik ve Erişim Dengesi

- Üniversitelere erişimde fırsat eşitliğini artıracak, bölgeler arası dengesizlikleri azaltacağız.
- Dezavantajlı bölgelerdeki üniversiteleri destekleyerek bölgesel kalkınmaya öncülük etmelerini sağlayacağız.
- Üniversitelerde altyapı, laboratuvar ve teknoloji yatırımlarını güçlendireceğiz.
- Her öğrencinin barınma, beslenme ve dijital erişim ihtiyaçlarını karşılayacağız.

4.2.3. Akademik Özgürlük ve Özerklik

- Üniversitelerde bilimsel özgürlük ve kurumsal özerkliği garanti altına alacağız.
- Rektörlük seçimlerinde demokratik yöntemleri esas alacağız.
- Akademik kadrolarda atama ve yükselmelerde liyakat ve şeffaflığı tesis edeceğiz.

4.2.4. Araştırma ve İnovasyon Ekosistemini Güçlendirme

- Ar-Ge bütçesini artıracak, üniversiteleri araştırma merkezleri haline getireceğiz.
- Kamu-üniversite-sanayi iş birliğini teşvik edecek ve destekleyeceğiz.
- Yüksek teknoloji odaklı araştırmaları ve disiplinler arası projeleri fonlayacağız.
- Genç araştırmacılara özel burslar, hibeler ve kariyer programları sunacağız.

4.2.5. Uluslararasılaşma ve Küresel İş Birliği

- Üniversitelerimizin uluslararası sıralamalarda yükselmesi için stratejik destek vereceğiz.
- Öğrenci ve akademisyen değişim programlarını yaygınlaştıracacağız.
- Türkiye’yi uluslararası öğrenciler için cazibe merkezi haline getireceğiz.
- Çift diploma ve ortak araştırma programlarını destekleyeceğiz.

4.2.6. Yükseköğretimde Kalite Güvencesi ve Akreditasyon

- Bağımsız ve şeffaf akreditasyon mekanizmalarını güçlendireceğiz.
- Mezun yeterliliklerini artırmak için eğitim programlarını sürekli güncelleyeceğiz.
- İş gücü piyasasının ihtiyaçları ile üniversite müfredatını daha uyumlu hale getireceğiz.

4.2.7. Yenilikçi Eğitim Modelleri ve Dijitalleşme

- Uzaktan ve hibrit eğitim modellerini kalıcı hale getirecek şekilde geliştireceğiz.
- Üniversitelerde açık ders materyalleri ve yaşam boyu öğrenme platformları oluşturacağız.

- Yapay zekâ destekli öğrenme ortamlarını teşvik edeceğiz.

4.2.8. Yükseköğretimde Sosyal Destekler

- İhtiyaç sahibi öğrencilere burs, kredi, yemek ve barınma desteğini artıracacağız.
- Gençlerin girişimcilik faaliyetleri için finansal ve mentorluk desteği sunacağız.
- Psikososyal destek ve kariyer rehberliği hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.

4.2.9. Üniversite-Sanayi Entegrasyonu ve İstihdam Odaklılık

- Üniversite-sanayi iş birliklerini artırarak mezunların istihdamını güçlendireceğiz.
- Staj zorunluluğunu etkin hale getirip iş gücü piyasasına hazırlık sağlayacağız.
- Mezun takip sistemleri kurarak istihdam verilerini şeffaf bir şekilde izleyeceğiz.

4.2.10. Üniversite Kampüslerini Yaşam Merkezlerine Dönüştürmek

- Üniversitelerin kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerini destekleyecek, kampüsleri çok yönlü yaşam alanları haline getireceğiz.
- Engelsiz kampüs uygulamalarıyla her birey için erişilebilir bir eğitim ortamı sağlayacağız.

4.2.11. Vizyonumuz

Bilime, akla, özgürlüğe ve ilerlemeye dayalı; nitelikli, erişilebilir, dünya ile rekabet eden bir yükseköğretim sistemi inşa etmek. Türkiye'yi uluslararası bilimsel çalışmaların, inovasyonun ve genç beyinlerin buluştuğu bir cazibe merkezi haline getirmek.

4.3. Mesleki Eğitim ve Beceri Gelişimi

4.3.1. Hedef: Güçlü Bir Üretim Ekonomisi İçin Nitelikli İş Gücü

Türkiye'nin kalkınması için iş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu yetkinliklerle donatılmış bireyler yetiştirmeyi önceliklendireceğiz. Mesleki eğitimi, ekonomimizin ve sanayimizin temel yapı taşı olarak yeniden konumlandıracağız.

4.3.2. Mesleki Eğitime Erişimin Yaygınlaştırılması

- Meslek liselerinin sayısını ve erişimini artıracamız, özellikle sanayi bölgelerinde yeni okullar açacağız.
- Dezavantajlı bölgelerde ücretsiz mesleki eğitim merkezleri kuracağız.
- Kız çocukları, engelliler ve göçmenler başta olmak üzere herkes için kapsayıcı mesleki eğitim politikaları uygulayacağız.

4.3.3. Eğitim İçeriğinin Güncellenmesi ve Modernizasyonu

- Müfredatları sürekli güncelleyerek yapay zeka, dijital okuryazarlık, yenilenebilir enerji, ileri imalat teknolojileri gibi yeni alanlara ağırlık vereceğiz.
- Pratik eğitim oranını artıracak, atölye ve laboratuvar altyapısını güçlendireceğiz.
- İş dünyasıyla ortak müfredat geliştirme uygulamalarını yaygınlaştıracamız.

4.3.4. İş Dünyası ile Güçlü İş Birliği

- İşveren örgütleriyle protokoller yaparak staj, işbaşı eğitim ve yerinde öğrenme imkânlarını artıracamız.
- Mezunların doğrudan istihdamını teşvik eden destek programları geliştireceğiz.
- Mesleki eğitim merkezlerini sektör temsilcileriyle birlikte yöneteceğiz.

4.3.5. Yaşam Boyu Öğrenme ve Beceri Yenileme

- Yetişkinler için sürekli eğitim merkezleri açarak meslek değiştirme ve beceri güncelleme

imkânları sunacağız.

- Çalışanların dijital dönüşüme uyum sağlaması için özel programlar başlatacağız.
- Kısa süreli sertifika ve mikro yeterlilik programlarını teşvik edeceğiz.

4.3.6. Mesleki Eğitimde Finansal Destekler

- Mesleki eğitimde öğrenenlere burs, ulaşım ve barınma desteği vereceğiz.
- İş dünyasının mesleki eğitim yatırımlarına vergi teşviki uygulayacağız.
- Başarılı meslek lisesi mezunlarına iş kurma desteği ve düşük faizli kredi imkânı sağlayacağız.

4.3.7. Eğitimcilerin Niteliklerinin Artırılması

- Mesleki eğitim öğretmenleri için sürekli mesleki gelişim programları uygulayacağız.
- Eğitimcilerin sektör tecrübesi kazanmaları için sanayide belirli dönemlerde çalışmasını teşvik edeceğiz.
- Dijital öğretim materyalleri ve yeni nesil öğretim tekniklerini eğitimcilere sunacağız.

4.3.8. Dijital ve Yeşil Dönüşüme Uyumlu Eğitim

- Dijital becerileri mesleki eğitim müfredatının temel parçası yapacağız.
- Yeşil ekonomi, enerji verimliliği ve sürdürülebilir üretim konularını ders programlarına entegre edeceğiz.
- Teknoloji odaklı mesleki eğitim merkezlerini yaygınlaştıracacağız.

4.3.9. Uluslararası Standartlarda Sertifikasyon ve Akreditasyon

- Mesleki yeterlilik belgelerinin uluslararası geçerliliğini artıracacağız.
- Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (EQF) ile uyumlu sertifika programları yaygınlaştırılacak.
- Yurt dışı eğitim ve staj imkanlarını geliştireceğiz.

4.3.10. Mesleki Eğitimin Toplumsal İtibarının Güçlendirilmesi

- Meslek lisesi mezunlarının iş dünyasında hak ettikleri değeri görmeleri için farkındalık kampanyaları yapacağız.
- Başarılı meslek lisesi öğrencileri ve girişimcilerini kamuoyunda görünür kılacağız.
- “Meslek Lisesi, Memleket Meselesi” anlayışını ülke çapında yaygınlaştıracacağız.

4.3.11. Vizyonumuz:

Türkiye’yi çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış, üretken, rekabetçi ve yenilikçi bir iş gücüyle buluşturmak. Her bireyin yaşam boyu öğrenme imkanlarına sahip olduğu bir sistem kurarak, ekonomik büyümeyi ve toplumsal refahı birlikte artırmak.

4.4. Formal Eğitim Politikası

4.4.1. Hedef: Güçlü, Kapsayıcı ve Geleceğe Hazırlayan Eğitim Sistemi

Eğitim, Türkiye’nin kalkınmasının en temel taşıdır. Amacımız, her çocuğun ve gencin eşit, kaliteli, bilimsel, laik ve çağdaş eğitim alma hakkını güvence altına almak ve onları 21. yüzyılın bilgi toplumuna hazırlamaktır.

4.4.2. Eğitimin Bütünlüğü ve Kalitesi

- Okul öncesinden üniversiteye kadar eğitimin tüm aşamalarını kapsayan bütüncül bir eğitim reformu uygulayacağız.
- Eğitim müfredatını bilimsel esaslara, eleştirel düşünmeye, yaratıcılığa ve etik değerlere dayanacak şekilde yeniden tasarlayacağız.

- Öğrenci merkezli ve uygulamalı öğrenmeyi teşvik eden yöntemleri yaygınlaştıracamız.

4.4.3. Okul Öncesi Eğitimin Yaygınlaştırılması

- 3-6 yaş arası okul öncesi eğitimi zorunlu ve ücretsiz hale getireceğiz.
- Erken yaşta eğitimi yaygınlaştırarak çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyeceğiz.
- Okul öncesi eğitimde kalite standartlarını yükseltecek, öğretmenlere sürekli destek vereceğiz.

4.4.4. İlk ve Ortaöğretimde Eşitlikçi Yaklaşım

- Kırsal bölgeler ve dezavantajlı bölgelerde eğitim altyapısını güçlendirecek, tüm çocukların eşit şartlarda eğitim almasını sağlayacağız.
- Taşımali eğitime alternatif olarak küçük yerleşim yerlerine uygun yerel çözümler üreteceğiz.
- Tüm öğrencilerin beslenme, kitap, kırtasiye ve dijital eğitim araçlarına ücretsiz erişimini sağlayacağız.

4.4.5. Dijital Eğitim ve Teknoloji Entegrasyonu

- Okullarda yüksek hızlı internet erişimi ve dijital altyapıyı tamamlayacağız.
- Öğretmen ve öğrencilere ücretsiz dijital cihaz desteği sunacağız.
- Hibrit eğitim modellerini geliştirecek, teknoloji destekli öğrenmeyi teşvik edeceğiz.

4.4.6. Öğretmenlerimizin Güçlendirilmesi

- Öğretmen maaşlarını ve sosyal haklarını iyileştireceğiz.
- Öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitim süreçlerini sürekli güncelleyeceğiz.
- Eğitim fakültelerini yeniden yapılandıracak, öğretmen adaylarını uygulama ağırlıklı programlarla yetiştireceğiz.
- Atama bekleyen öğretmenleri hızla istihdam edeceğiz.

4.4.7. Bilim, Sanat ve Sporun Eğitime Entegrasyonu

- Bilimsel araştırma ve projeleri teşvik eden okul içi ve dışı programlar geliştireceğiz.
- Sanat eğitimi ve spor etkinliklerini tüm okullarda zorunlu hale getireceğiz.
- Üstün yetenekli çocuklar için özel destek programları oluşturacağız.

4.4.8. Yabancı Dil Eğitimi ve Küresel Yetkinlikler

- Erken yaşta yabancı dil eğitimine başlayacağız ve uygulamalı dil öğrenimini teşvik edeceğiz.
- Küresel vatandaşlık bilinci, kültürel anlayış ve farklılıklara saygıyı eğitimin temel unsurları haline getireceğiz.
- Uluslararası değişim programlarını yaygınlaştıracamız.

4.4.9. Rehberlik ve Psikolojik Destek Hizmetleri

- Okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini güçlendireceğiz.
- Zorbalıkla mücadele, stres yönetimi ve duygusal dayanıklılık eğitimlerini yaygınlaştıracamız.
- Öğrencilerin kariyer planlamasına erken yaşta destek olacağız.

4.4.10. Eğitime Katılımın Artırılması ve Okul Terklerinin Önlenmesi

- Okul terklerini önlemek için erken uyarı sistemleri geliştireceğiz.
- Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal destek mekanizmalarını güçlendireceğiz.
- Eğitime dönüş programları ve ikinci şans okulları oluşturacağız.

4.4.11. Katılımcı ve Şeffaf Eğitim Yönetimi

- Eğitim politikalarını oluştururken öğretmenler, öğrenciler, veliler ve uzmanların katılımını

sağlayacağız.

- Okul yönetimlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini esas alacağız.
- Yerel yönetimlerle iş birliği içinde, eğitimde bölgesel ihtiyaçlara duyarlı çözümler üreteceğiz.

4.4.12. Vizyonumuz

Eğitimi, bireyin potansiyelini açığa çıkararak, toplumsal kalkınmanın itici gücü ve insan onuruna yakışır bir yaşamın temeli olarak görüyoruz. Hedefimiz; bilgili, üretken, özgüvenli, farklılıklara saygılı, evrensel değerlere açık ve Türkiye'nin geleceğini inşa edecek nesiller yetiştirmektir.

4.5. Hayat Boyu Öğrenme Politikası

4.5.1. Temel Hedef: Öğrenmenin Yaşı Yoktur

Her bireyin yaşamı boyunca bilgiye erişimini sağlamak, yetkinliklerini geliştirmek ve değişen dünya koşullarına uyumunu kolaylaştırmak için hayat boyu öğrenme kültürünü Türkiye genelinde yerleştireceğiz.

Hedefimiz: "Öğrenen Türkiye".

4.5.2. Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi

- Tüm vatandaşların kolayca erişebileceği ulusal bir hayat boyu öğrenme stratejisi uygulayacağız.
- Eğitim, iş gücü piyasası, sivil toplum ve yerel yönetimlerin ortaklığında sürekli öğrenmeyi teşvik eden bir sistem kuracağız.
- Stratejiyi iş dünyasının, akademinin ve toplumun değişen ihtiyaçlarına göre dinamik olarak güncelleyeceğiz.

4.5.3. Öğrenme Fırsatlarına Evrensel Erişim

- Yaş, cinsiyet, coğrafi konum veya sosyo-ekonomik durum gözetmeksizin herkesin eğitim fırsatlarına erişimini garanti altına alacağız.
- Kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler ve göçmenler gibi gruplara özel destek programları sunacağız.
- Dijital platformları kullanarak coğrafi engelleri ortadan kaldıracacağız.

4.5.4. Çevrim İçi ve Yüz Yüze Eğitim Fırsatlarını Genişletme

- E-devlet üzerinden erişilebilen, açık kaynaklı dijital eğitim kütüphaneleri oluşturacağız.
- Modüler, kişiye özel eğitim programları geliştirerek bireylerin kendi hızında öğrenmesini sağlayacağız.
- Mobil öğrenme uygulamaları ve mikro sertifika programları yaygınlaştırılacak.

4.5.5. Sertifikalandırma ve Tanıma Sistemleri

- Resmi eğitim dışındaki bilgi ve becerilerin de tanındığı esnek bir sertifikalandırma sistemi kuracağız.
- Açık rozetler ve mikro derecelerle öğrenme çıktılarının ulusal ve uluslararası geçerliliğini sağlayacağız.
- İş dünyasıyla iş birliği içinde mesleki yeterlilikler için geçerli standartlar geliştireceğiz.

4.5.6. Çalışanların Sürekli Mesleki Gelişimi

- Tüm sektörlerde çalışanların gelişimi için iş yerinde eğitim programlarını teşvik edeceğiz.
- İşverenlere çalışanlarının eğitimine yatırım yapmaları halinde vergi teşvikleri sunacağız.
- Kapsamlı yeniden beceri kazandırma ve yeni beceri kazandırma programları ile ekonomik dönüşümlere hazırlıklı olacağız.

4.5.7. Halk Eğitim Merkezlerinin Güçlendirilmesi

- Türkiye genelindeki halk eğitim merkezlerini modernize edecek ve sayısını artıracaktır.
- Bu merkezleri toplum temelli yaşam boyu öğrenme merkezleri haline getireceğiz.
- Yeni nesil beceriler (dijital okuryazarlık, finansal okuryazarlık, yabancı dil gibi) için özel kurslar açacağız.

4.5.8. Kültürel, Sanatsal ve Sosyal Öğrenme

- Yetişkinler için sanat, kültür ve spor temalı öğrenme olanaklarını artıracaktır.
- Toplum merkezleri ve kütüphaneleri öğrenme merkezlerine dönüştüreceğiz.
- Yerel kültürlerin yaşatılmasına yönelik halk kurslarını destekleyeceğiz.

4.5.9. İnovasyon ve Girişimcilik Eğitimi

- Her yaştan birey için girişimcilik eğitim programları başlatacağız.
- Hayat boyu öğrenme programları ile yenilikçi düşünme, problem çözme ve proje yönetimi gibi çağdaş beceriler kazandıracaktır.
- Girişimci destek merkezleriyle eğitim-sonrası destek sunacağız.

4.5.10. Öğrenme Kültürünü Toplumsal Norm Haline Getirme

- “Öğrenmenin Modası Geçmez” temalı toplumsal farkındalık kampanyaları düzenleyeceğiz.
- Medya, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile ortaklık içinde hayat boyu öğrenmeyi yaygınlaştıracaktır.
- Başarı hikâyeleri ile öğrenmenin yaşam kalitesine katkısını görünür kılacağız.

4.5.11. Vizyonumuz

Türkiye’yi öğrenen bireylerin, öğrenen toplumların ülkesi haline getirmek. Değişen dünyaya ayak uydurabilen, kendini sürekli geliştiren bireyler sayesinde güçlü, rekabetçi ve dayanıklı bir Türkiye inşa etmek.

5. Eşitlik ve İnsan Hakları Politikaları

5.1. Temel İlke: Herkes için İnsan Hakları ve Eşitlik

Devletin en temel görevi, her bireyin onuruna saygı duymak ve ayırım gözetmeksizin herkesin haklarını korumaktır. Türkiye’yi insan haklarının ve eşitliğin güvence altına alındığı, saygı gördüğü ve güçlendiği bir ülke yapmak temel hedefimizdir.

5.2. Anayasal Güvenceler ve Yasal Düzenlemeler

- İnsan haklarını evrensel standartlara tam uyumlu hale getireceğiz.
- Anayasa’da “eşitlik” ilkesini güçlendirecek ve ayrımcılıkla mücadeleyi açık ve bağlayıcı şekilde tanımlayacağız.
- Uluslararası insan hakları sözleşmelerini tam olarak uygulayacak, iç hukuka yansıtacağız.
- Hak temelli kamu politikalarını tüm bakanlıklarda ve yerel yönetimlerde esas alacağız.

5.3. Ayrımcılıkla Mücadele

- Irk, renk, etnik köken, din, mezhep, dil, cinsiyet, yaş, engellilik durumu, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasi görüş ve diğer tüm farklılıklara dayalı ayrımcılığı kesinlikle reddedeceğiz.
- Ayrımcılık mağdurlarına etkili şikâyet ve başvuru mekanizmaları sunacağız.
- Kamu kurumlarında ayrımcılıkla mücadele eğitimi zorunlu olacak.

5.4. Kadın-Erkek Eşitliği

- Kadınların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam ve eşit katılımını sağlayacağız.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini tüm kamu politikalarına entegre edeceğiz.
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans politikası uygulayacağız.
- İstanbul Sözleşmesi benzeri etkili koruma mekanizmalarını işler hale getireceğiz.

5.5. Çocuk Hakları

- Çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyen hak temelli politikalar geliştireceğiz.
- Çocuk işçiliğine ve çocuk istismarına karşı etkili önlemler alacağız.
- Dezavantajlı bölgelerde çocukların eğitim ve sağlık haklarını güçlendireceğiz.

5.6. Engelli Hakları

- Engellilerin bağımsız yaşamalarını destekleyecek erişilebilir şehirler ve kamu hizmetleri sunacağız.
- Eğitim, istihdam ve sosyal hayatta fırsat eşitliği sağlayacağız.
- Tüm kamu binaları, ulaşım araçları ve dijital platformları erişilebilir hale getireceğiz.

5.7. Mülteci ve Göçmen Hakları

- Mültecilere ve göçmenlere insan onuruna yakışır bir yaşam sunacağız.
- Hak temelli entegrasyon politikaları uygulayacağız.
- Ayrımcılığı ve dışlayıcı söylemleri önleyecek, sosyal uyumu teşvik edeceğiz.

5.8. Düşünce, İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü

- Basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğünü garanti altına alacağız.
- Sivil toplumun güçlendirilmesi ve özgürce faaliyet göstermesi için yasal çerçeveyi güvence altına alacağız.
- İnternet erişimi ve dijital hakları koruyacağız.

5.9. Adalete Erişim ve Hukukun Üstünlüğü

- Herkes için adil, hızlı ve erişilebilir bir yargı sistemi oluşturacağız.
- Yoksul ve dezavantajlı grupların adalete erişimini kolaylaştıracak ücretsiz hukuki yardım hizmetlerini genişleteceğiz.
- Yargı bağımsızlığını güçlendirecek, hukukun üstünlüğünü sağlama konusunda taviz vermeyeceğiz.

5.10. Hak Temelli Kamu Yönetimi

- Tüm kamu görevlilerine insan hakları eğitimi vereceğiz.
- Politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde insan hakları etki analizleri yapacağız.
- Ulusal İnsan Hakları Kurumu'nu etkin, bağımsız ve uluslararası standartlara uygun hale getireceğiz.

5.11. Uluslararası İnsan Hakları İş Birliği

- Türkiye'yi uluslararası insan hakları sisteminde aktif ve saygın bir ülke haline getireceğiz.
- Uluslararası raporlama yükümlülüklerini şeffaflıkla yerine getireceğiz.
- Uluslararası insan hakları kararlarını uygulamada taahhütlerimizi güçlendireceğiz.

5.12. Vizyonumuz

Herkesin onur içinde yaşayabildiği, eşit haklara sahip olduğu, çeşitliliğin zenginlik olarak görüldüğü; özgürlükçü, adil ve kapsayıcı bir Türkiye inşa etmek.

6. Gençlik ve Spor Politikası

6.1. Temel İlke: Gençler Türkiye'nin Gücüdür

Gençleri sadece geleceğin teminatı değil, bugünün etkin öznesi olarak görüyoruz. Gençliğin enerjisini, yaratıcılığını ve potansiyelini ortaya çıkaracak politikalarla, onları karar alma süreçlerinin merkezine yerleştireceğiz.

6.2. Gençlerin Eğitime, İstihdama ve Sosyal Hayata Erişimi

- Genç işsizliğiyle etkili mücadele edecek, gençlere yönelik istihdam teşviklerini artıracacağız.
- Girişimcilik ekosistemini güçlendirerek genç girişimcilere özel destek programları sunacağız.
- Eğitimi, iş dünyasıyla uyumlu hale getirecek; gençlerin mesleki gelişimlerini destekleyeceğiz.
- Gençlerin yurtiçi ve yurtdışı staj, değişim ve eğitim imkanlarını artıracacağız.

6.3. Gençlik Katılımı ve Temsiliyeti

- Gençlerin politika yapım süreçlerine aktif katılımını sağlayacağız.
- Gençlik meclisleri, gençlik konseyleri ve gençlik STK'larını destekleyeceğiz.
- Seçme ve seçilme yaşını düşürerek gençlerin temsiliyetini artıracacağız.

6.4. Gençlik İçin Sosyal ve Kültürel Destekler

- Gençlerin kültürel ve sanatsal faaliyetlere erişimini kolaylaştıracacağız.
- Gençlik merkezlerini ülke genelinde yaygınlaştıracak, sosyal gelişimlerini destekleyecek ortamlar oluşturacağız.
- Dijital gençlik projelerini destekleyerek teknolojiye erişimi güçlendireceğiz.

6.5. Sporun Yaygınlaştırılması ve Desteklenmesi

- Sporun toplumun her kesimine yayılmasını sağlayacak, amatör sporlara güçlü destek vereceğiz.
- Okullarda spor kültürünü teşvik edecek, altyapıyı güçlendireceğiz.
- Yerel yönetimlerle iş birliği içinde mahalle tipi spor tesisleri kuracağız.
- Kadınların spora katılımını teşvik edecek özel projeler geliştireceğiz.
- Engelli bireyler için erişilebilir spor alanları ve paralimpik sporcular için destek programları sunacağız.

6.6. Sporcu Hakları ve Spor Endüstrisinin Gelişimi

- Sporcu haklarını güvence altına alacak ve destekleyeceğiz.
- Sporda etik değerleri, temiz rekabeti ve fair-play ruhunu koruyacağız.
- Spor ekonomisini güçlendirecek, spor endüstrisinde yeni iş fırsatları oluşturacağız.
- E-spor gibi yeni nesil spor alanlarını tanıyacak, destekleyeceğiz.

6.7. Uluslararası Başarı İçin Stratejik Destek

- Türkiye'nin uluslararası spor başarılarını artırmak için sporculara erken yaşta destek sağlayacağız.
- Ulusal spor akademileri kurarak yetenekli gençleri profesyonel düzeyde eğiteceğiz.
- Olimpiyat ve dünya şampiyonaları gibi uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapacak altyapıyı güçlendireceğiz.

6.8. Gençlik Sağlığı ve Psikososyal Destek

- Gençlerin ruh sağlığını destekleyecek danışmanlık ve rehberlik merkezleri kuracağız.
- Bağımlılıkla mücadele programlarını güçlendireceğiz.

- Sağlıklı yaşam kültürünü teşvik edecek kampanyalar düzenleyeceğiz.

6.9. Gönüllülük ve Sosyal Sorumluluk

- Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını teşvik edeceğiz.
- Ulusal gönüllülük platformları ile gençleri sosyal sorumluluk projelerine yönlendireceğiz.
- Afet yönetimi ve çevre koruma gibi alanlarda gençlerin liderliğini destekleyeceğiz.

6.10. Dijital Gençlik Politikaları

- Gençlerin dijital dünyadaki güvenliğini sağlayacak eğitim ve bilinçlendirme programları uygulayacağız.
- Dijital üretim ve yaratıcılığı destekleyerek, gençlerin teknoloji alanındaki öncülüğünü teşvik edeceğiz.
- Dijital gençlik merkezleriyle gençleri bilgi teknolojileriyle buluşturacağız.

6.11. Vizyonumuz

Katılımcı, üretken, özgür, sağlıklı, donanımlı ve dünyayla entegre bir gençlik; herkes için erişilebilir, kapsayıcı ve rekabetçi bir spor kültürü ile Türkiye'yi gençlerin enerjisi ve sporun birleştirici gücüyle büyütmek.

7. Kadın Politikaları

7.1. Temel İlke: Kadınların Güçlü Olduğu Bir Türkiye

Kadınların toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel hayatta tam ve etkin katılımını sağlayacak kapsamlı politikalar geliştireceğiz. Kadınların güçlendirilmesi, kalkınmanın ve demokrasinin ön koşuludur.

7.2. Hukuki Güvence ve Şiddetle Mücadele

- Kadına yönelik şiddetle kararlı ve bütüncül mücadele yürüteceğiz.
- İstanbul Sözleşmesi benzeri etkin uluslararası ve ulusal mekanizmaları esas alarak yasal korumayı güçlendireceğiz.
- Kadınların hukuki haklarını tam olarak kullanabilmesi için adli destek ve rehberlik hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.
- Şiddete uğrayan kadınlar için güvenli barınma merkezleri, psikososyal destek ve yeniden topluma katılım programları sağlayacağız.

7.3. Ekonomik Güçlenme ve İstihdamda Eşitlik

- Kadınların iş gücüne katılımını artıracak teşvikler ve destek programları uygulayacağız.
- Kadın girişimciliğini destekleyerek mikro krediler, danışmanlık ve pazarlama desteği sunacağız.
- Kadınların erkeklerle eşit işe eşit ücret almasını güvence altına alacağız.
- Evde bakım, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sosyal hizmetleri geliştirerek kadınların iş hayatına katılımını kolaylaştıracacağız.

7.4. Eğitimde Fırsat Eşitliği

- Kız çocuklarının eğitime devam oranlarını artıracak, erken yaşta evliliğe karşı güçlü önlemler alacağız.
- STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) başta olmak üzere, tüm alanlarda kadınların temsilini artıracacağız.
- Kadınların hayat boyu öğrenme süreçlerine katılımını destekleyecek programlar

geliştireceğiz.

7.5. Siyasi Temsil ve Liderlik

- Kadınların siyasi hayatta güçlü temsiliyeti için eşit temsil hedefiyle hareket edeceğiz.
- Siyasi partilerde ve kamu yönetiminde kadın kotasını teşvik edeceğiz.
- Kadın liderler için mentorluk ve destek programları hayata geçireceğiz.

7.6. Sağlık ve Kadın Sağlığı Hizmetleri

- Ücretsiz ve erişilebilir kadın sağlığı hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.
- Anne sağlığı, üreme sağlığı ve doğum sonrası destek hizmetlerini güçlendireceğiz.
- Meme kanseri, rahim ağzı kanseri gibi kadınlara özgü sağlık risklerine karşı erken tanı ve tarama programlarını ülke geneline yayacağız.

7.7. Sosyal Hayata Katılım ve Kültürel Destek

- Kadınların sanatta, sporda ve kültürel hayatta daha etkin yer almasını teşvik edeceğiz.
- Kadınların özgürce kendilerini ifade edebilecekleri kültürel alanları destekleyeceğiz.
- Medyada toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı içeriklerin artmasını teşvik edeceğiz.

7.8. Kırsalda ve Kırılgan Gruplarda Kadınlar

- Kırsalda yaşayan kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımını artıracak özel destekler sunacağız.
- Engelli kadınlar, göçmen kadınlar ve dezavantajlı gruplara yönelik özel politikalar geliştireceğiz.
- Tarımda çalışan kadınların haklarını güvence altına alacak, sosyal güvenlik sistemine dahil olmalarını sağlayacağız.

7.9. Dijital Dönüşümde Kadınlar

- Kadınların dijital okuryazarlığını artıracak, teknolojiye erişimlerini kolaylaştıracacağız.
- Kadınların teknoloji girişimciliğinde öncü olmalarını destekleyeceğiz.
- Dijital platformlarda kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla etkin mücadele edeceğiz.

7.10. Gönüllülük ve Kadın Dayanışması

- Kadın dayanışma ağlarını ve sivil toplum kuruluşlarını destekleyeceğiz.
- Kadın kooperatiflerini güçlendirerek yerel kalkınmanın lokomotifine haline getireceğiz.
- Kadınların afet ve kriz durumlarında liderlik rolünü artıracak eğitimler sunacağız.

7.11. Vizyonumuz

Kadınların özgürce, eşit haklarla, güven içinde yaşadığı; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi alanda güçlü şekilde var olduğu bir Türkiye. Kadının güçlenmesi, Türkiye'nin güçlenmesidir.

8.1. Evrensel Sağlık Hizmeti

8.1.1. Temel İlke: Sağlıkta Erişim Herkesin Hakkıdır

Sağlık, temel bir insan hakkıdır. Gelir, bölge, yaş, cinsiyet veya sosyal statü fark etmeksizin, herkesin nitelikli ve erişilebilir sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlayacak kapsamlı ve adil bir sistem kuracağız.

8.1.2. Eşit, Ücretsiz ve Kapsayıcı Temel Sağlık Hizmeti

- Temel sağlık hizmetlerini herkes için ücretsiz hale getireceğiz.

- Önleyici sağlık hizmetlerini güçlendirerek toplum sağlığını koruyacağız.
- Aile hekimliği uygulamasını güçlendirerek daha etkin bir ilk basamak sağlık sistemi oluşturacağız.
- Sağlık hizmetlerine erişimde coğrafi farklılıkları ortadan kaldıracacağız.

8.1.3. Finansman: Adil, Şeffaf ve Sürdürülebilir Sistem

- Sağlık harcamalarını toplumun tüm kesimlerini kapsayan, maliyeti toplumca paylaşılmış adil bir modelle finanse edeceğiz.
- Kamu-özel işbirliklerini şeffaflık ve toplum yararı esasına göre düzenleyeceğiz.
- Sağlıkta israfı önleyecek, etkin kaynak kullanımını sağlayacağız.
- İlaç ve tıbbi malzeme temininde yerli üretimi artırarak dışa bağımlılığı azaltacağız.

8.1.4. Nitelikli Sağlık Hizmeti İçin İnsan Kaynağı Yatırımı

- Hekim, hemşire, ebe ve tüm sağlık çalışanı açığını kapatacağız.
- Sağlık çalışanlarının özlük haklarını iyileştirerek motivasyonlarını artıracacağız.
- Sağlıkta şiddeti önlemek için etkin hukuki ve yapısal önlemler alacağız.
- Sağlık çalışanlarına sürekli mesleki gelişim ve eğitim imkanları sunacağız.

8.1.5. Herkes İçin Ulaşılabilir ve Kaliteli Hastaneler

- Hastaneleri coğrafi olarak dengeli şekilde yaygınlaştıracacağız.
- Yoğun bakım, acil servis ve temel branşlarda kapasiteyi güçlendireceğiz.
- Hastanelerde bekleme sürelerini azaltacak etkin randevu ve sevk sistemlerini uygulayacağız.
- Engelli bireyler, yaşlılar ve çocuklar için özel düzenlemelerle sağlık tesislerini erişilebilir hale getireceğiz.

8.1.6. Koruyucu Sağlık ve Halk Sağlığı Hizmetleri

- Aşılama, erken teşhis, tarama programlarını tüm yurttaki kapsamlı hale getireceğiz.
- Sağlıklı yaşamı teşvik eden kampanyalarla, obezite, diyabet gibi kronik hastalıklarla mücadeleyi güçlendireceğiz.
- Sağlıklı beslenme ve fiziksel aktiviteyi teşvik eden toplum temelli programlar uygulayacağız.
- Temiz su, sağlıklı gıda ve güvenli çevre için kapsamlı halk sağlığı politikaları geliştireceğiz.

8.1.7. Ruh Sağlığı Hizmetlerinin Güçlendirilmesi

- Ruh sağlığı hizmetlerini yaygınlaştıracak, toplum temelli ruh sağlığı merkezleri kuracağız.
- Psikolojik destek ve danışmanlık hizmetlerini güçlendirerek herkesin erişimine sunacağız.
- Ruh sağlığı konusunda farkındalık ve mücadele kampanyaları düzenleyeceğiz.

8.1.8. Dijital Sağlık Dönüşümü

- E-sağlık sistemlerini geliştirerek vatandaşların sağlık kayıtlarına güvenli erişimini sağlayacağız.
- Tele-tıp uygulamalarını yaygınlaştırarak kırsal bölgelerde sağlık hizmeti erişimini artıracacağız.
- Sağlık verilerinin güvenliğini sağlayacak yasal ve teknik altyapıyı güçlendireceğiz.

8.1.9. Kadın, Çocuk ve Hassas Gruplara Özel Sağlık Hizmetleri

- Anne-bebek sağlığı programlarını güçlendirerek doğum öncesi ve sonrası bakım hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.
- Çocukluk çağı aşılarını ve taramalarını kesintisiz sürdüreceğiz.
- Yaşlı sağlığı hizmetlerini evde bakım ve gündüzlü bakım merkezleriyle destekleyeceğiz.
- Göçmen, mülteci ve dezavantajlı grupların sağlık hizmetlerine tam erişimini sağlayacağız.

8.1.10. Afetler ve Krizler İçin Sağlık Direnci

- Afet ve acil durum sağlık hizmetleri altyapısını güçlendireceğiz.
- Pandemi ve benzeri sağlık krizlerine hazırlıklı, esnek ve dayanıklı bir sağlık sistemi kuracağız.
- Halk sağlığı krizlerinde hızlı mobil sağlık ekipleri oluşturacağız.

8.1.11. Vizyonumuz

Herkesin doğumdan ölüme kadar kaliteli, erişilebilir ve ücretsiz sağlık hizmetlerine ulaşabildiği; koruyucu ve onarıcı sağlık hizmetlerinin bir bütün olarak sunulduğu, dayanıklı ve adil bir sağlık sistemi ile Türkiye'yi sağlığın güvencesi yapan bir ülke haline getireceğiz.

8.2 Sağlıkta Verimlilik ve Kalite

8.2.1. Sağlıkta Verimlilik: Etkin ve Akılcı Kaynak Kullanımı

- Sağlık kaynaklarını etkili kullanarak israfı önleyeceğiz.
- Hastanelerde verimliliği artırmak için dijital hasta yönetim sistemleri kuracağız.
- Gereksiz tetkik, görüntüleme ve ilaç kullanımını azaltacak, klinik rehberleri uygulayacağız.
- İlaç ve tıbbi malzeme tedarik zincirinde yerli üretimi teşvik edip maliyetleri düşüreceğiz.
- Kamu hastanelerinde performansa dayalı verimlilik modelini adaletli şekilde uygulayacağız.

8.2.2. Kalite Odaklı Sağlık Hizmeti Sunumu

- Tüm sağlık kurumlarında ulusal ve uluslararası kalite standartlarını esas alacağız.
- Hasta güvenliği kültürünü güçlendirerek, sağlık hizmetlerinde sıfır hata hedefi koyacağız.
- Sağlıkta kalite akreditasyon sistemini yaygınlaştıracacağız.
- Hasta memnuniyeti anketlerini düzenli yaparak hizmet kalitesini sürekli ölçeceğiz.

8.2.3. Sağlıkta Veriye Dayalı Yönetim

- Sağlık verilerini analiz ederek, hizmet sunumunda karar destek sistemlerini güçlendireceğiz.
- Tüm sağlık kuruluşlarında "veriye dayalı yönetim" anlayışını yerleştireceğiz.
- Klinik karar destek sistemleriyle doğru tanı, etkili tedavi uygulamalarını artıracacağız.
- E-sağlık altyapısını geliştirerek hizmet süreçlerini hızlandıracacağız.

8.2.4. Sağlık Çalışanlarının Eğitim ve Yetkinlik Artırımı

- Sürekli mesleki gelişim programlarıyla sağlık çalışanlarının yetkinliğini artıracacağız.
- Simülasyon tabanlı eğitim merkezleri kurarak pratik eğitim imkanlarını güçlendireceğiz.
- Hekim, hemşire, teknisyen gibi tüm sağlık çalışanlarına kalite odaklı eğitimler vereceğiz.
- Sağlık çalışanlarının geri bildirimlerini sistematik olarak değerlendireceğiz.

8.2.5. Hasta Hakları ve Katılımcı Sağlık Yönetimi

- Hastaların bilgilendirilmiş onam süreçlerini şeffaf hale getireceğiz.
- Hasta şikayet ve öneri mekanizmalarını kolaylaştıracacağız.
- Hasta ve hasta yakınlarını karar süreçlerine daha fazla dahil edeceğiz.
- Toplum sağlığı için vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalar geliştireceğiz.

8.2.6. Entegre Hizmet Modeli: Koordinasyon ve Süreç İyileştirmesi

- Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri arasındaki koordinasyonu artıracacağız.
- Hastaneler, aile hekimleri, eczaneler ve rehabilitasyon hizmetleri arasında etkin entegrasyon sağlayacağız.
- Sevk zincirini etkin hale getirerek hastaların doğru basamakta ve zamanında hizmet almasını sağlayacağız.

8.2.7. Dijitalleşme ile Hız ve Kaliteyi Buluşturma

- Tele-tıp ve uzaktan sağlık danışmanlığı uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.
- Randevu sistemlerini geliştirerek bekleme sürelerini en aza indireceğiz.
- Elektronik reçete ve laboratuvar sistemleriyle işlem sürelerini kısaltacağız.

8.2.8. Sağlık Teknolojileri ve Yenilikçilik

- Sağlık teknolojilerine yatırım yaparak tanı ve tedavi süreçlerini hızlandıracacağız.
- Yerli ve milli sağlık teknolojilerini destekleyerek dışa bağımlılığı azaltacağız.
- Yapay zeka destekli sistemlerle erken teşhis ve tedavi karar süreçlerini güçlendireceğiz.

8.2.9. Performans ve Kalite İzleme

- Tüm sağlık kurumlarının performansını şeffaf şekilde ölçüp kamuoyuyla paylaşacağız.
- Performansa dayalı kalite endeksleri oluşturacağız.
- Bağımsız denetim ve izleme mekanizmaları ile sürekli kalite iyileştirmesi sağlayacağız.

8.2.10. Sağlıkta Sürdürülebilirlik ve Çevre Dostu Uygulamalar

- Sağlık tesislerinde enerji verimliliğini artıracacağız.
- Atık yönetimde çevreye duyarlı sistemler uygulayacağız.
- Sağlıkta sürdürülebilir yeşil hastane modellerini teşvik edeceğiz.

8.2.11. Vizyonumuz

Türkiye'nin sağlık sistemini sadece erişilebilir değil; aynı zamanda verimli, kaliteli ve sürdürülebilir hale getirerek, vatandaşlarımızın memnuniyetini en üst seviyeye taşıyan, sağlıkta örnek gösterilen bir ülke konumuna getireceğiz.

8.3. Mental Sağlık

8.3.1. Ruh Sağlığını Toplum Sağlığı Perspektifinde Ele Almak

- Ruh sağlığını toplum sağlığının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edeceğiz.
- Toplum temelli ruh sağlığı hizmetlerini yaygınlaştıracak, her yaş grubuna uygun destek sistemleri kuracağız.
- Ruh sağlığı hizmetlerini birinci basamak sağlık hizmetleriyle entegre edeceğiz.
- Ruh sağlığı konusundaki damgalamayı ortadan kaldırmak için farkındalık kampanyaları yürüteceğiz.

8.3.2. Erişilebilir ve Yaygın Hizmet Ağı

- Türkiye genelinde ruh sağlığı merkezleri kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Dezavantajlı bölgelerde ve kırsalda mobil ruh sağlığı hizmetlerini artıracacağız.
- Okullarda, üniversitelerde ve iş yerlerinde ruh sağlığı destek birimleri oluşturacağız.
- 7/24 erişilebilir psikososyal destek hatlarını yaygınlaştıracacağız.

8.3.3. Önleme ve Erken Müdahale

- Ruh sağlığı sorunlarının önlenmesine yönelik toplum bazlı programlar geliştireceğiz.
- Özellikle çocuklar, gençler ve risk altındaki gruplar için erken teşhis ve müdahale mekanizmaları kuracağız.
- Okullarda ve gençlik merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini güçlendireceğiz.
- Travma sonrası stres bozukluğu ve kriz müdahale hizmetlerini hızlı ve etkili hale getireceğiz.

8.3.4. Bütüncül ve Kapsayıcı Yaklaşım

- Ruh sağlığı hizmetlerinde biyopsikososyal modeli esas alacağız.
- Kronik hastalıklarla yaşayan bireylerin ruh sağlığını destekleyeceğiz.
- Bağımlılıkla mücadelede rehabilitasyon hizmetlerini güçlendirecek ve psikososyal desteği artıracacağız.
- Ruh sağlığı ve sosyal hizmetler arasındaki iş birliğini geliştireceğiz.

8.3.5. Sağlık Çalışanlarının Kapasitesini Güçlendirmek

- Ruh sağlığı uzmanı sayısını artıracak, eğitim ve sürekli mesleki gelişim fırsatlarını yaygınlaştıracacağız.
- Aile hekimlerine ve birinci basamak sağlık çalışanlarına ruh sağlığı eğitimi vereceğiz.
- Sağlık çalışanlarının kendi ruh sağlıklarını korumalarına yönelik destek programları uygulayacağız.

8.3.6. Dijital Ruh Sağlığı Hizmetleri

- Tele-psikiyatri ve çevrimiçi danışmanlık hizmetlerini yaygınlaştıracacağız.
- Dijital platformlarla ruh sağlığı farkındalığını artıracak uygulamalar geliştireceğiz.
- Yapay zeka destekli ön değerlendirme ve yönlendirme sistemlerini hizmete sunacağız.

8.3.7. Ruh Sağlığında İnsan Haklarına Dayalı Yaklaşım

- Zorunlu tedavi uygulamalarında insan haklarını koruyacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Ruh sağlığı hizmetlerinde etik standartlara sıkı şekilde bağlı kalacağız.
- Ruhsal engelli bireylerin sosyal hayata tam katılımını sağlayacak destek mekanizmaları oluşturacağız.

8.3.8. Toplumsal Farkındalık ve Eğitim

- Ruh sağlığı okuryazarlığını artıracak ulusal kampanyalar yürüteceğiz.
- Medya ve dijital platformlarda ruh sağlığı konusunda bilinçlendirici içerikler üreteceğiz.
- İş yerlerinde ruh sağlığı dostu çalışma ortamlarını teşvik edeceğiz.

8.3.9. Araştırma, Veri Toplama ve Politika Geliştirme

- Ulusal Ruh Sağlığı Strateji Belgesi hazırlayıp düzenli olarak güncelleyeceğiz.
- Ruh sağlığı alanında veri toplama ve araştırmaları destekleyeceğiz.
- Uluslararası iyi uygulamaları takip ederek politikalarımızı sürekli geliştireceğiz.

8.3.10. Depresyon, Anksiyete, İntihar ve Bağımlılıkla Etkin Mücadele

- Depresyon, anksiyete, intihar eğilimi ve madde bağımlılığı gibi sorunlara yönelik özel programlar uygulayacağız.
- İntihar önleme programlarını ulusal düzeyde yaygınlaştıracacağız.
- Alkol, tütün ve uyuşturucu bağımlılığına karşı psikososyal destek merkezleri kuracağız.

8.3.11. Vizyonumuz

Bireyin ruh sağlığını koruyan, ruhsal sorunları erken dönemde tanıyıp önleyen, erişilebilir ve saygın ruh sağlığı hizmetleri sunan bir Türkiye inşa edeceğiz. Ruh sağlığının güçlenmesiyle bireysel refahın ve toplumsal dayanışmanın arttığı bir gelecek için çalışacağız.

8.4. Sosyal Güvenlik, Sigorta ve Refah Politikaları

8.4.1. Kapsayıcı ve Adil Sosyal Güvenlik Sistemi

- Sosyal güvenlik sistemimizi, tüm vatandaşlarımızı kapsayacak şekilde güçlendireceğiz.

- Kayıt dışı çalışanları sosyal güvenlik kapsamına almak için teşvik ve denetimleri artıracamız.
- Esnaf, çiftçi, ev hizmetlerinde çalışanlar gibi güvencesiz meslek grupları için özel sosyal güvenlik programları uygulayacağız.
- Emeklilik sisteminde sürdürülebilirlik ve adaleti esas alacak, prim gün sayısı ve emeklilik yaşı dengesini toplumun ihtiyaçlarına uygun hale getireceğiz.

8.4.2. Emeklilik Sisteminde İyileştirmeler

- Emeklilik maaşlarını insanca yaşamı güvence altına alacak seviyeye çıkaracağız.
- Emekli aylıklarının satın alma gücünü koruyacak, yıllık enflasyon ve büyüme oranlarına bağlı dinamik bir artış sistemi getireceğiz.
- Emekli sağlığı destek programları ve sosyal etkinlik merkezleri kuracağız.
- Kadınlar, engelliler ve ağır işlerde çalışanlar için erken emeklilik ve ek destekler sunacağız.

8.4.3. Sosyal Yardımlar ve Refah Devleti Yaklaşımı

- Sosyal yardımları hak temelli ve onurlu yaşam ilkesine dayandıracamız.
- Yardımların çeşitliliğini artıracak, nakdi yardımların yanı sıra eğitim, gıda ve barınma desteklerini güçlendireceğiz.
- İhtiyaç sahiplerinin tespiti için veri temelli ve şeffaf sistemler kuracağız.
- Yoksulluk döngüsünü kırarak sosyal destek programlarını hayata geçireceğiz.

8.4.4. Çocuk, Engelli ve Yaşlı Refahı

- Çocuk yoksulluğunu önlemeye yönelik özel destek paketleri hazırlayacağız.
- Engelli bireylerin sosyal güvenlik sistemine tam entegrasyonunu sağlayacağız.
- Evde bakım ve destek hizmetlerini yaygınlaştırarak yaşlılarımızın sosyal güvencesini güçlendireceğiz.
- Engellilere yönelik istihdam teşviklerini artıracak, bağımsız yaşamı destekleyen programlar geliştireceğiz.

8.4.5. İşsizlik Sigortası ve Çalışma Hayatında Güvence

- İşsizlik sigortasını güçlendirecek, kapsamını genişleteceğiz.
- Kısa çalışma ödeneğini kalıcı ve erişilebilir hale getireceğiz.
- Geçici çalışanlar, mevsimlik işçiler ve yeni mezunlar için sosyal sigorta ve işsizlik desteğini geliştireceğiz.
- İş kaybı yaşayan bireyler için yeniden istihdam programları uygulayacağız.

8.4.6. Sağlık Sigortasında Erişim ve Etkinlik

- Genel sağlık sigortasının kapsamını genişleterek herkesin temel sağlık hizmetlerine ücretsiz erişimini sağlayacağız.
- Kronik hastalıklar, özel gereksinimler ve uzun dönem tedavi gerektiren durumlar için ek teminatlar sunacağız.
- Sağlık sigortası sisteminde bürokratik engelleri azaltacak, dijitalleşmeyi artıracamız.

8.4.7. Doğal Afetler ve Beklenmedik Riskler İçin Sigorta

- Afet sigortalarını güçlendirecek, kapsayıcılığı artıracamız.
- Deprem, sel ve diğer doğal afetler için sigorta bilincini artıracak, devlet destekli sigorta fonlarını genişleteceğiz.
- Tarım ve hayvancılık sektörlerinde üretici risklerini azaltacak sigorta çözümlerini yaygınlaştıracamız.

8.4.8. Dijital Dönüşüm ve Entegre Sistemler

- Sosyal güvenlik sisteminde dijitalleşmeyi hızlandıracak, tek tıkla erişim sağlayacak entegre platformlar kuracağız.
- Vatandaşların sosyal güvenlik ve sigorta haklarına kolay ulaşabilmesi için e-Devlet hizmetlerini genişleteceğiz.
- Yapay zeka ve veri analitiği kullanarak sosyal desteklerde ihtiyaç sahipliğini daha etkin tespit edeceğiz.

8.4.9. Uluslararası Standartlara Uyum ve İşbirliği

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) standartlarına uyum sağlayacak şekilde sosyal güvenlik mevzuatını güncelleyeceğiz.
- Avrupa Sosyal Şartı başta olmak üzere uluslararası taahhütlerimizi güçlendireceğiz.
- Çalışanların yurtdışı sigorta primleri ve emeklilik hakları konusunda uluslararası işbirliklerini artıracacağız.

8.4.10. Sosyal Refah Devletinin Güçlendirilmesi

- “Sosyal devlet” anlayışını güçlendirerek, bireyin devlet karşısında yalnız kalmamasını sağlayacağız.
- Her vatandaşın yaşam boyu sosyal güvenlik ağına sahip olduğu bir yapıyı inşa edeceğiz.
- Refah toplumunu inşa ederken, dayanışma ve toplumsal adaleti temel ilke kabul edeceğiz.

8.4.11. Vizyonumuz

Güçlü, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemiyle, her vatandaşın güven içinde yaşadığı, kimsenin yoksulluk veya dışlanma riskiyle karşı karşıya olmadığı bir Türkiye hedefliyoruz. Herkesin sosyal refaha erişim hakkı olduğuna inanıyor, toplumsal dayanışma temelinde adil bir gelecek inşa ediyoruz.

8.5. Halk Sağlığı Politikası

8.5.1. Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Sağlık Hizmeti

- Sağlık hizmetlerine erişimde gelir, coğrafya veya sosyal statü farkı gözetmeksizin herkesin eşit imkânlarla sahip olması sağlanacaktır.
- Birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilecek, aile hekimliği sistemi etkinleştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.
- Sağlık altyapısı tüm yurttaki eşit şekilde yaygınlaştırılarak kırsal bölgeler dahil olmak üzere kaliteli sağlık hizmeti erişimi sağlanacaktır.

8.5.2. Önleyici Sağlık Hizmetlerine Öncelik

- Koruyucu sağlık hizmetleri merkeze alınacak, hastalıkları tedavi etmekten önce önlemek hedeflenecektir.
- Aşı programları yaygınlaştırılacak, bulaşıcı hastalıklarla mücadele ulusal öncelik haline getirilecektir.
- Kansere tarama ve erken teşhis programları genişletilecektir.

8.5.3. Halk Sağlığı Farkındalığı ve Eğitim

- Sağlık okuryazarlığını artıracak ulusal kampanyalar düzenlenecek, sağlıklı yaşam alışkanlıkları teşvik edilecektir.
- Okullarda sağlık eğitimi müfredata dâhil edilerek çocuk yaşta bilinçlenme sağlanacaktır.
- Medya ve dijital platformlar üzerinden sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite ve bağımlılıklarla mücadeleyle yönelik bilgilendirme yapılacaktır.

8.5.4. Ruh Sağlığı Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması

- Ruh sağlığı hizmetleri sağlık sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak güçlendirilecektir.
- Psikolojik destek hizmetleri yaygınlaştırılacak, toplum temelli ruh sağlığı merkezleri açılacaktır.
- İş yerleri ve okullarda ruh sağlığı destek programları geliştirilecektir.

8.5.5. Sağlıkta Dijitalleşme ve Yenilikçi Uygulamalar

- E-sağlık uygulamaları, uzaktan muayene, dijital reçete ve elektronik hasta dosyası sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Sağlık verileri güvenli şekilde yönetilecek ve yapay zekâ destekli sağlık çözümleri geliştirilecektir.
- Yeni nesil biyoteknoloji ve yerli ilaç/cihaz üretimi teşvik edilerek sağlıkta bağımsızlık artırılacaktır.

8.5.6. Sağlık Çalışanlarının Güçlendirilmesi

- Sağlık çalışanlarının özlük hakları iyileştirilecek, çalışma koşulları insanca hale getirilecektir.
- Hekim, hemşire, ebe ve tüm sağlık çalışanlarının sayısı artırılacak, sürekli eğitim ve gelişim desteklenecektir.
- Sağlıkta şiddetle etkin mücadele sağlanacak; sıfır tolerans politikası uygulanacaktır.

8.5.7. Bağımlılıkla Mücadele

- Tütün, alkol ve madde bağımlılığıyla mücadele güçlendirilecektir.
- Tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri erişilebilir hale getirilecek, bağımlılığın önlenmesine yönelik sosyal destek programları yaygınlaştırılacaktır.
- Gençler için alternatif sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler teşvik edilecektir.

8.5.8. Çevre ve Halk Sağlığı İlişkisi

- Temiz hava, temiz su ve sağlıklı çevre temel halk sağlığı önceliği olarak görülecek; çevresel risk faktörleri azaltılacaktır.
- Endüstriyel faaliyetlerin halk sağlığı üzerindeki etkileri düzenli denetim ve raporlamalara tabi tutulacaktır.
- İklim değişikliği ile mücadele kapsamında sağlık sektörünün hazırlığı artırılacaktır.

8.5.9. Acil Durumlar ve Salgınlara Hazırlık

- Pandemi ve doğal afetlere karşı dayanıklı bir sağlık sistemi kurulacaktır.
- Ulusal halk sağlığı acil durum planları güncellenecek ve uygulamaya konulacaktır.
- Yerli aşı ve ilaç geliştirme kapasiteleri artırılacaktır.

8.6. İlaç ve Tıbbi Cihaz Politikası

8.6.1. Yerli Üretim ve Teknoloji Transferi

- İlaç ve tıbbi cihazlarda dışa bağımlılığı azaltmak temel hedefimizdir.
- Yüksek katma değerli ilaç ve cihazların yerli üretimi teşvik edilecek, Ar-Ge yatırımları desteklenecektir.
- Teknoloji transferi anlaşmaları yoluyla yerli sanayinin küresel standartlarda üretim yapması sağlanacaktır.
- Stratejik öncelikli ilaç ve cihazlarda devlet destekli yatırım programları başlatılacaktır.

8.6.2. Ar-Ge ve Yenilikçi Ürün Geliştirme

- Biyoteknolojik ilaçlar, biyobenzer ürünler ve ileri tedavi yöntemleri geliştiren girişimler özel

olarak desteklenecektir.

- Tıbbi cihazda yapay zekâ, robotik cerrahi, giyilebilir sağlık teknolojileri gibi yenilikçi alanlara öncelik verilecektir.
- Üniversite-sanayi iş birlikleri güçlendirilecek, Ar-Ge merkezleri yaygınlaştırılacaktır.

8.6.3. Ruhsatlandırma ve İthalat Politikaları

- Ruhsatlandırma süreçleri şeffaf, hızlı ve bilimsel kriterlere dayalı olarak yürütülecektir.
- Kritik öneme sahip ilaç ve cihazların temini için acil durum tedarik mekanizmaları oluşturulacaktır.
- Yerli üretimle rekabet eden ithalat ürünleri dengeli şekilde yönetilecek, yerli üretici korunacaktır.

8.6.4. Erişilebilirlik ve Fiyatlandırma Politikaları

- Hayati öneme sahip ilaç ve cihazların erişilebilirliği garanti altına alınacaktır.
- Akılcı fiyatlandırma politikaları uygulanacak, hem vatandaşın hem üreticinin çıkarları gözetilecektir.
- Sağlık hizmetlerinde kullanılan temel ilaçlar ve cihazlar için “yerli ürün teşvik sistemi” kurulacaktır.

8.6.5. Tedarik Zinciri Güvenliği ve Dijital Takip

- İlaç ve tıbbi cihaz tedarik zinciri şeffaf ve izlenebilir hale getirilecektir.
- Dijital ürün takip sistemleri geliştirilecek, sahte ve kaçak ürünlerle mücadele güçlendirilecektir.
- Pandemi ve benzeri krizlere karşı ulusal stratejik stoklar oluşturulacaktır.

8.6.6. Klinik Araştırmalar ve İnovasyonun Teşviki

- Klinik araştırmaların yapılabilirliği artırılacak, etik ve güvenlik standartları korunarak ülkemiz cazibe merkezi haline getirilecektir.
- Kamu-özel sektör iş birliği modelleriyle yeni tedavi ve teşhis teknolojileri geliştirilecektir.
- Girişimcilik ekosistemi desteklenerek ilaç ve cihaz geliştiren start-up'lara finansman sağlanacaktır.

8.6.7. Uluslararası Rekabet ve İhracat Stratejisi

- Yerli ilaç ve cihaz üreticilerinin uluslararası pazarlara erişimi kolaylaştırılacaktır.
- Uluslararası sertifikasyon ve kalite belgeleri alma süreçlerinde üreticilere destek verilecektir.
- Küresel sağlık pazarında Türkiye markası güçlendirilecek, ihracat hedefleri oluşturulacaktır.

8.6.8. Sürdürülebilirlik ve Çevre Dostu Üretim

- İlaç ve tıbbi cihaz üretiminde çevre dostu ve sürdürülebilir süreçler teşvik edilecektir.
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm uygulamaları yaygınlaştırılacak, çevreye duyarlı tedarik zincirleri kurulacaktır.

8.6.9. İnsan Kaynağı Gelişimi

- İlaç ve tıbbi cihaz sektörüne yönelik nitelikli insan kaynağı yetiştirme programları uygulanacaktır.
- Üniversitelerde ve meslek yüksekokullarında sektöre özel programlar açılacaktır.
- İleri teknoloji üretim süreçlerinde çalışacak uzman personel için eğitim ve sertifikasyon programları geliştirilecektir.

9.1. İklim Değişikliği Politikası

9.1.1. Sera Gazı Emisyonlarını Azaltma ve Karbonsuz Ekonomi

- Türkiye'nin sera gazı emisyonlarını azaltmak için ulusal hedefler belirlenecek, 2053 net sıfır emisyon hedefi kararlılıkla uygulanacaktır.
- Sanayi, enerji, ulaştırma ve tarım gibi yüksek emisyonlu sektörlerde düşük karbonlu teknolojiler teşvik edilecektir.
- Karbon fiyatlama mekanizması (emisyon ticaret sistemi) kurulacak, kirleten öder ilkesi uygulanacaktır.

9.1.2. Yenilenebilir Enerji ve Temiz Teknoloji

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının (güneş, rüzgâr, hidrojen, biyokütle) payı hızla artırılabilecektir.
- Yerli üretimi önceliklendiren yenilenebilir enerji ekipman yatırımları desteklenecektir.
- Enerji verimliliği artırılacak, binalarda, sanayide ve ulaşımda enerji tasarruf projeleri yaygınlaştırılacaktır.

9.1.3. İklim Değişikliğine Uyum Stratejileri

- Kuraklık, su krizi, orman yangınları, sel gibi afetlere karşı dayanıklılık artırılacaktır.
- Tarımda iklime uyumlu üretim yöntemleri teşvik edilecek, su verimliliği artırılacaktır.
- Şehirlerimizde yeşil altyapı ve doğa tabanlı çözümler önceliklendirilecektir.

9.1.4. Uluslararası İş Birliği ve İklim Diplomasisi

- Türkiye, küresel iklim anlaşmalarında aktif rol alacak, yükümlülüklerini yerine getirecektir.
- Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) gibi yeni uluslararası uygulamalara uyum sağlanacaktır.
- İklim finansmanı kaynaklarına erişim artırılacak, yeşil projeler için fonlar harekete geçirilecektir.

9.1.5. İklim Finansmanı ve Yeşil Dönüşüm Yatırımları

- Yeşil tahvil, sürdürülebilirlik bağlantılı kredi ve benzeri finansman araçları geliştirilecektir.
- Özel sektörün yeşil dönüşüm projeleri desteklenecek, kamu yatırımları önceliklendirilecektir.
- İklim risklerini dikkate alan kamu bütçelemesi uygulamaya alınacaktır.

9.1.6. Doğal Kaynakların Korunması ve Ekosistem Restorasyonu

- Ormanlar, sulak alanlar, deniz ekosistemleri korunacak ve restore edilecektir.
- Doğal yutak alanlarının artırılması için geniş ağaçlandırma ve ekosistem onarımı programları başlatılacaktır.
- Biyoçeşitliliğin korunması, doğaya zarar vermeyen ekonomik büyüme anlayışıyla desteklenecektir.

9.1.7. İklim Odaklı Eğitim ve Farkındalık

- İklim değişikliği ile mücadele toplumsal seferberlik anlayışıyla yürütülecek, kamuoyunda farkındalık artırılacaktır.
- Okullarda iklim eğitimi müfredata entegre edilecektir.
- İş dünyası, kamu görevlileri ve yerel yönetimler için eğitim ve kapasite geliştirme programları uygulanacaktır.

9.1.8. Şehirlerin Yeşil Dönüşümü

- Şehir içi ulaşımda düşük karbonlu ulaşım sistemleri (elektrikli araçlar, toplu taşıma, bisiklet yolları) desteklenecektir.
- Akıllı şehir uygulamaları ile enerji ve kaynak verimliliği artırılacaktır.
- Yeşil alan oranı artırılacak, kent içi mikro iklim düzenlemesi sağlanacaktır.

9.1.9. Adil Geçiş ve Sosyal Destek

- Yeşil dönüşüm sürecinde iş gücü dönüşüm programları uygulanacak, yeni istihdam alanları yaratılacaktır.
- Emisyon yoğun sektörlerde çalışanlar için yeniden beceri kazandırma ve sosyal koruma programları sağlanacaktır.
- Adil geçiş ilkesi çerçevesinde, dönüşümden etkilenecek bölgelerde kalkınma projeleri yürütülecektir.

9.2. Doğal Kaynak Yönetimi ve Koruma Politikaları

9.2.1. Sürdürülebilir Doğal Kaynak Yönetimi

- Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı temel öncelik olacaktır.
- Tüm doğal kaynak kullanımında ekolojik denge ve gelecek nesillerin hakkı gözetilecektir.
- Ulusal Doğal Kaynak Yönetim Stratejisi hazırlanacak ve yerel yönetimlerle entegre bir şekilde uygulanacaktır.

9.2.2. Su Kaynakları Yönetimi

- Su kaynaklarının korunması, etkin yönetimi ve tasarrufu sağlanacaktır.
- Tarımda, sanayide ve şehirlerde su verimliliği artırılacak, damla sulama gibi modern teknikler yaygınlaştırılacaktır.
- Su havzaları korunacak, kirliliğe karşı önleyici ve iyileştirici tedbirler alınacaktır.
- İklim değişikliğine dayanıklı su yönetimi politikaları geliştirilecektir.

9.2.3. Ormanların ve Yeşil Alanların Korunması

- Orman varlığımız korunacak ve artırılacaktır; ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.
- Orman yangınlarıyla mücadelede ileri teknolojiler (erken uyarı sistemleri, insansız hava araçları) kullanılacaktır.
- Kaçak kesim, arazi tahribatı ve orman suçlarına karşı etkin denetim ve cezai yaptırımlar uygulanacaktır.
- Kentlerde ve kırsalda yeşil alan oranı artırılacaktır.

9.2.4. Toprak Koruma ve Erozyonla Mücadele

- Toprakların verimliliği korunacak, erozyonla mücadele programları yaygınlaştırılacaktır.
- Tarımsal üretimde toprak koruma odaklı uygulamalar (nöbetleşe ekim, organik tarım, minimum toprak işleme) teşvik edilecektir.
- Toprak kirliliğini önlemek için gübre ve pestisit kullanımı kontrol altına alınacaktır.

9.2.5. Maden ve Enerji Kaynaklarının Sorumlu Kullanımı

- Madencilik faaliyetlerinde çevresel ve sosyal etkiler dikkate alınacak, sürdürülebilir madencilik esas alınacaktır.
- Stratejik madenlerde yerli üretim desteklenecek, çevreye duyarlı arama ve çıkarma teknikleri geliştirilecektir.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı önceliklendirilecektir.
- Madenlerin çıkarılması sonrası doğa restorasyon çalışmaları zorunlu hale getirilecektir.

9.2.6. Biyoçeşitliliğin Korunması ve Ekosistem Yönetimi

- Nesli tehlike altındaki türler ve doğal yaşam alanları korunacak, koruma altındaki alanlar genişletilecektir.

- Milli parklar, tabiat parkları ve özel çevre koruma bölgeleri artırılabilecektir.
- Doğal yaşam koridorları oluşturularak ekosistemler arasında bağlantı sağlanacaktır.
- Deniz ve kıyı ekosistemleri korunacak, balıkçılıkta sürdürülebilirlik ilkeleri uygulanacaktır.

9.2.7. Atık Yönetimi ve Döngüsel Ekonomi

- Atıkların azaltılması, geri dönüşümü ve tekrar kullanımı teşvik edilecektir.
- Döngüsel ekonomi prensipleri doğrultusunda doğal kaynak tüketimi azaltılacak, sürdürülebilir üretim desteklenecektir.
- Tehlikeli atıkların bertarafı için ileri teknoloji tesisleri kurulacaktır.

9.2.8. Yerel Yönetimlerle İş Birliği ve Katılımcılık

- Yerel yönetimler doğal kaynak yönetiminde daha etkin rol alacak, karar alma süreçlerine vatandaş katılımı sağlanacaktır.
- Yerel halkın doğal kaynakların korunmasına katkı sağlaması teşvik edilecektir.
- Doğal kaynak yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri esas alınacaktır.

9.2.9. Doğa Tabanlı Çözümler ve Yenilikçi Yaklaşımlar

- İklim değişikliğiyle mücadelede ve afet risklerinin azaltılmasında doğa tabanlı çözümler (ormanlaştırma, sulak alan restorasyonu) yaygınlaştırılacaktır.
- Doğal kaynak yönetimi için ileri veri analizleri, coğrafi bilgi sistemleri ve yapay zeka gibi teknolojiler kullanılacaktır.

9.2.10. Eğitim ve Farkındalık Artırma

- Doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda toplumda farkındalık oluşturulacaktır.
- Eğitim müfredatına doğal kaynak yönetimi ve ekoloji dersleri entegre edilecektir.
- Medya ve sivil toplum iş birliğiyle geniş çaplı bilgilendirme kampanyaları düzenlenecektir.

9.3. Sıfır Atık ve Geri Dönüşüm, Atık Yönetimi Politikası

9.3.1. Sıfır Atık Hedefi ve Ulusal Strateji

- “Sıfır Atık” yaklaşımı, ulusal bir politika olarak benimsenip tüm sektörlerde zorunlu hale getirilecektir.
- Tüm kamu kurumları, özel sektör ve haneler için uygulama rehberleri hazırlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.
- Sıfır atık hedefi doğrultusunda 2030 yılına kadar atıkların en az %70’inin geri dönüştürülmesi hedeflenecektir.

9.3.2. Atıkların Kaynağında Ayrıştırılması ve Toplama Sistemlerinin İyileştirilmesi

- Hanelerde, işletmelerde ve kamu alanlarında atıkların kaynağında ayrıştırılması zorunlu hale getirilecektir.
- Geri dönüşüm kutuları ve toplama noktaları yaygınlaştırılacak, şehir altyapısı atık yönetimine uygun hale getirilecektir.
- Akıllı atık toplama sistemleri devreye alınarak verimlilik artırılabilecektir.

9.3.3. Geri Dönüşüm Sanayisinin Güçlendirilmesi

- Geri dönüşüm sektörü stratejik sektör olarak desteklenecek, yeni yatırımlar teşvik edilecektir.
- Yerli geri dönüşüm teknolojileri geliştirilmesi için Ar-Ge çalışmaları desteklenecektir.
- Atıklardan enerji üretimi desteklenecek, biyogaz ve atık ısı geri kazanımı gibi yöntemler yaygınlaştırılacaktır.

9.3.4. Endüstriyel Simbiyoz ve Döngüsel Ekonomi Yaklaşımı

- Endüstriyel simbiyoz uygulamaları yaygınlaştırılarak işletmeler arası atık-yeniden kullanım zinciri oluşturulacaktır.
- Döngüsel ekonomi prensipleri doğrultusunda, ürünlerin tasarım aşamasından itibaren geri dönüşüme uygunluğu sağlanacaktır.
- İkincil ham madde pazarları geliştirilerek sanayinin dışa bağımlılığı azaltılacaktır.

9.3.5. Tehlikeli Atık ve Elektronik Atık Yönetimi

- Tehlikeli atıkların güvenli toplanması, taşınması ve bertarafı için ileri teknoloji tesisler kurulacaktır.
- Elektronik atıkların geri dönüşümü için özel altyapılar kurulacak, hanelerden e-atık toplama programları başlatılacaktır.
- Pil ve batarya geri dönüşümü sistemleri ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır.

9.3.6. Organik Atıkların Yönetimi

- Organik atıkların kompostlama yoluyla değerlendirilmesi teşvik edilecek, biyogaz tesisleri kurulacaktır.
- Tarımsal atıkların enerji ve gübre üretiminde kullanılması için çiftçiler ve üreticiler desteklenecektir.
- Gıda atığını azaltmaya yönelik kamu kampanyaları ve teşvikler uygulanacaktır.

9.3.7. Plastik Atıkların Azaltılması ve Yönetimi

- Tek kullanımlık plastiklerin kullanımını azaltacak düzenlemeler yapılacak, alternatif malzemeler teşvik edilecektir.
- Plastik geri dönüşümü için ekonomik teşvikler sağlanacak, depozito-iade sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Mikroplastik kirliliğine karşı özel eylem planları geliştirilecektir.

9.3.8. Yerel Yönetimlerle İş Birliği ve Katılımcılık

- Yerel yönetimlerin atık yönetimi kapasitesi güçlendirilecek, finansal ve teknik destek sağlanacaktır.
- Vatandaşların atık yönetimi süreçlerine aktif katılımı sağlanacak, teşvik sistemleri geliştirilecektir.
- Mahalle bazlı geri dönüşüm sistemleri ve yerel kompostlama merkezleri kurulacaktır.

9.3.9. Eğitim, Farkındalık ve Davranış Değişikliği

- Okullarda ve toplumda atık yönetimi ve geri dönüşüm eğitimi zorunlu hale getirilecektir.
- Ulusal çapta medya kampanyalarıyla halkın bilinç düzeyi artırılacak, iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.
- İş dünyasında, hanelerde ve kamu kurumlarında israf kültürüne son verilmesi için kültürel dönüşüm sağlanacaktır.

9.3.10. Dijital ve Yenilikçi Çözümler

- Atık yönetiminde yapay zeka, büyük veri ve blokzincir gibi teknolojiler kullanılacaktır.
- Atık üreticileri, toplayıcılar ve geri dönüşüm tesisleri için dijital takip ve raporlama sistemi kurulacaktır.
- Atıkların yaşam döngüsü izlenecek ve verimlilik artırılacaktır.

9.3.11. Uluslararası İş Birlikleri ve Standartlara Uyum

- Avrupa Birliği Atık Çerçeve Direktifi ve uluslararası standartlara uyum sağlanacaktır.
- Türkiye, sıfır atık konusunda uluslararası iyi uygulama ağlarına katılacak ve küresel iş birliklerini artıracaktır.
- Sınır ötesi atık ticaretinde çevresel ve ekonomik güvenlik ön planda tutulacaktır.

9.4. Çevresel Sürdürülebilirlik Politikaları

9.4.1. Doğa Temelli Çözümler ve Ekosistem Koruma

- Bütünleşik doğa koruma stratejisi oluşturulacak, biyolojik çeşitlilik güvence altına alınacaktır.
- Ormanlar, sulak alanlar, kıyılar ve dağlık ekosistemler öncelikli olarak korunacaktır.
- Ormansızlaşma ve arazi bozulması ile mücadele için “Ulusal Yeniden Ağaçlandırma Seferberliği” başlatılacaktır.
- Şehirlerde “yeşil altyapı” ve “ekolojik koridorlar” inşa edilecektir.

9.4.2. İklim Değişikliği ile Mücadele ve Uyum

- Türkiye, Paris İklim Anlaşması hedeflerine uyumlu hareket edecek, sera gazı emisyonlarını azaltmak için yasal ve teknik düzenlemeleri hızlandıracaktır.
- 2053 yılı için “Net Sıfır Emisyon” hedefi benimsenecektir.
- İklim değişikliğine uyum planları hazırlanacak, kuraklık ve sel risklerine karşı erken uyarı sistemleri güçlendirilecektir.

9.4.3. Temiz Enerji ve Enerji Verimliliği

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının payı artırılacak; güneş, rüzgar, biyokütle ve jeotermal enerji yatırımları teşvik edilecektir.
- Enerji verimliliği yüksek binalar ve akıllı şehirler desteklenecektir.
- Sanayide temiz üretim teknolojilerine geçiş hızlandırılacaktır.

9.4.4. Sürdürülebilir Tarım ve Su Yönetimi

- Tarımda su verimliliği esas alınacak, damla sulama sistemleri yaygınlaştırılacaktır.
- Toprak sağlığını koruyan tarım teknikleri teşvik edilecektir.
- Su kaynakları yönetiminde havza bazlı bütüncül yaklaşımlar benimsenerek su stresi azaltılacaktır.

9.4.5. Kentsel Sürdürülebilirlik ve Yeşil Şehirler

- Kentsel alanlarda karbon nötr hedefler uygulanacak, düşük emisyon bölgeleri oluşturulacaktır.
- Bisiklet yolları, yeşil alanlar ve yaya dostu şehir planlaması yaygınlaştırılacaktır.
- Akıllı ulaşım sistemleri ve toplu taşımada sürdürülebilir çözümler teşvik edilecektir.

9.4.6. Döngüsel Ekonomi ve Atık Yönetimi

- Atıkların azaltılması, yeniden kullanımı ve geri dönüşümü esas alınacaktır.
- Sanayide döngüsel ekonomi uygulamaları artırılacak, endüstriyel simbiyoz teşvik edilecektir.
- Sıfır atık hareketi genişletilecek ve tüm belediyelerde zorunlu hale getirilecektir.

9.4.7. Deniz ve Su Ekosistemlerinin Korunması

- Deniz kirliliğiyle mücadele güçlendirilecek, deniz çöplerinin azaltılması için eylem planları hazırlanacaktır.
- Marmara Denizi ve diğer iç su ekosistemlerinin korunması için “Özel Koruma Programları” başlatılacaktır.
- Sürdürülebilir balıkçılık politikaları hayata geçirilecektir.

9.4.8. Çevresel Eğitim ve Toplumsal Bilinç

- Çevre bilinci eğitim müfredatının temel bir parçası haline getirilecektir.
- Çevre dostu davranışları teşvik eden kampanyalar ve toplumsal seferberlikler düzenlenecektir.
- Gençlerin ve sivil toplumun çevresel projelere katılımı artırılacaktır.

9.4.9. Yeşil Finansman ve Teşvikler

- Yeşil yatırımlar için özel teşvik paketleri hazırlanacak, düşük faizli krediler sağlanacaktır.
- Karbon fiyatlaması ve emisyon ticaret sistemi kurulacaktır.
- Çevre dostu teknolojilere Ar-Ge desteği artırılacaktır.

9.4.10. Uluslararası İş Birliği ve Küresel Sorumluluk

- Türkiye, küresel çevre anlaşmalarına aktif katkı sağlayacaktır.
- Sınır ötesi çevre sorunlarına çözüm odaklı bölgesel iş birlikleri güçlendirilecektir.
- İklim değişikliği finansmanına erişim artırılacak ve iklim diplomasisi geliştirilecektir.

9.4.11. Hedeflerimiz:

- 2053 yılına kadar Net Sıfır Emisyon.
- 2030 yılına kadar orman varlığını %30 artırmak.
- 2028 yılına kadar atık geri dönüşüm oranını %70'e çıkarmak.
- Su kaybını %30 azaltmak, enerji verimliliğini %40 artırmak.

9.4.12. Vizyon

Türkiye'nin doğal varlıklarını koruyarak, gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmak; ekonomik büyüme ve çevresel koruma dengesini kurmak. "Yeşil kalkınma", "doğa ile uyumlu yaşam" ve "temiz üretim" temel ilkelerimizdir.

10. Adalet ve Hukuk Politikaları

10.1. Yargı Bağımsızlığı ve Şeffaflık

10.1.1. Yargının Tam Bağımsızlığı

- Yargının yürütmeden ve diğer güç odaklarından tamamen bağımsız çalışması anayasal güvence altına alınacaktır.
- Hâkim ve savcı atamaları liyakat, şeffaflık ve denetime açık süreçler yoluyla gerçekleştirilecektir.
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yapısı demokratik meşruiyet esasına göre yeniden düzenlenecektir.
- Hâkim ve savcılarının meslekte yükselmeleri objektif kriterlere bağlanacaktır.

10.1.2. Tarafsız Yargı ve Adil Yargılanma Hakkı

- Yargının tarafsızlığı güvence altına alınacak, hiçbir siyasi, ekonomik veya ideolojik baskıya izin verilmeyecektir.
- Mahkemelerin yükünü hafifletecek düzenlemeler yapılacak, makul sürede yargılanma hakkı korunacaktır.
- Tüm yargı kararları gerekçeli olarak ve kamuoyuna açık şekilde yayınlanacaktır.
- Tutuklama uygulamaları istisnai hale getirilecek, adil yargılama ilkesine uygun süreçler işleyecektir.

10.1.3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Yargıda karar süreçleri ve atamalar şeffaf hale getirilecektir.
- Mahkemelerin faaliyet raporları ve performans ölçümleri kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- Hâkim ve savcılar için etik kurallar güçlendirilecek ve etik ihlallerde etkili denetim mekanizmaları kurulacaktır.
- Yargı kurumlarının mali yapısı ve harcamaları kamu denetimine açık olacaktır.

10.1.4. Etkin Denetim ve İyileştirme Mekanizmaları

- Yargı hizmetlerinin kalitesini artırmak için düzenli bağımsız denetimler yapılacaktır.
- Mahkemelerde performans değerlendirme sistemleri geliştirilecektir.
- Yargıdaki şikâyet ve itiraz mekanizmaları etkin ve ulaşılabilir hale getirilecektir.

10.1.5. Hukuk Eğitiminde Kalite ve Etik

- Hukuk fakültelerinde eğitim kalitesi artırılacak, uygulamalı hukuk eğitimi yaygınlaştırılacaktır.
- Hâkim ve savcı adayları için etik ve insan hakları odaklı eğitimler zorunlu hale getirilecektir.
- Sürekli meslek içi eğitimler ile yargı mensuplarının bilgi güncelliği sağlanacaktır.

10.1.6. Vatandaşların Yargıya Erişim Hakkı

- Adli yardım sistemi güçlendirilecek, ihtiyaç sahiplerinin adalete erişimi kolaylaştırılacaktır.
- Yargı süreçlerinde sadeleştirme yapılarak hukuk dilinin herkes tarafından anlaşılabilir olması sağlanacaktır.
- Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri (arabuluculuk, uzlaştırma) teşvik edilecektir.

10.1.7. Uluslararası Hukukla Uyum

- Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri eksiksiz uygulanacaktır.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları titizlikle takip edilip uygulanacaktır.
- Uluslararası hukuk normlarına uyum sağlanarak hukuk devletinin itibarı güçlendirilecektir.

10.1.8. Dijitalleşme ve Teknoloji Kullanımı

- E-duruşma ve e-dava uygulamaları yaygınlaştırılacak, yargı süreçleri hızlandırılacaktır.
- Yargıda yapay zekâ destekli veri analizi kullanılarak karar süreçlerinde tutarlılık artırılacaktır.
- Dijital arşivleme ve şeffaf veri paylaşım sistemleri kurulacaktır.

10.1.9. Hedeflerimiz:

- Anayasal güvenceyle yargının tam bağımsızlığı.
- Şeffaf ve kamuya açık yargı süreçleri.
- Yargıya erişimde yüzde 100 vatandaş memnuniyeti hedefi.
- Uluslararası hukuk standartlarına tam uyum.
- 2028 yılına kadar yargıda dijital dönüşümün tamamlanması.

10.1.10. Vizyon:

Demokratik hukuk devleti ilkesini tam anlamıyla tesis ederek, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığını güçlendirmek; hukuk güvenliğini sağlamak ve yargı süreçlerinde şeffaflığı artırmak. Hiçbir kişi, kurum veya makam yargı üzerinde baskı kuramaz.

10.2. İnsan Hakları ve Demokrasi

10.2.1. Evrensel İnsan Haklarına Bağlılık

- Tüm bireylerin temel hak ve özgürlükleri, din, dil, ırk, cinsiyet, yaş, düşünce ve inanç farkı gözetilmeksizin korunacaktır.
- Türkiye, insan hakları alanındaki tüm uluslararası sözleşmelere tam uyum sağlayacaktır.

- İşkence ve kötü muamelenin önlenmesi mutlak ilke olarak benimsenip denetimi güçlendirilecektir.
- İfade, düşünce, örgütlenme ve basın özgürlüğü, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak güçlendirilecektir.

10.2.2. Demokratik Katılım ve Çoğulculuk

- Tüm vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı artırılacak, demokrasiyi tabana yayacak mekanizmalar kurulacaktır.
- Siyasi partilerin faaliyetlerini özgürce yürütebilmesi güvence altına alınacak, parti kapatma gibi işlemler zorlaştırılacaktır.
- Seçim barajı düşürülecek, temsilde adalet sağlanacaktır.
- Demokratik katılım için yerel meclisler ve halk forumları teşvik edilecektir.

10.2.3. Hukukun Üstünlüğü ve Güçler Ayrılığı

- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı güçlendirilerek hukuk devleti ilkesinin işlerliği sağlanacaktır.
- Yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında tam bir denge ve denetim mekanizması kurulacaktır.
- Hukuki güvenlik sağlanacak; bireyler yasal düzenlemelerin öngörülebilirliği sayesinde haklarını bilecek ve koruyabilecektir.

10.2.4. Basın ve İfade Özgürlüğü

- Basın özgürlüğü önündeki tüm engeller kaldırılacak, medya kuruluşlarının özgür ve bağımsız çalışması sağlanacaktır.
- İnternet erişimi temel bir hak olarak tanımlanacak, bilgiye erişim özgürlüğü korunacaktır.
- Gazetecilere yönelik baskı ve sansür uygulamaları sona erdirilecektir.

10.2.5. Cinsiyet Eşitliği ve Kapsayıcılık

- Kadınların, çocukların, yaşlıların, engellilerin ve tüm dezavantajlı grupların hakları korunacak ve desteklenecektir.
- Şiddet mağdurlarına yönelik etkin koruma ve destek mekanizmaları oluşturulacaktır.
- Kamusal alanlarda ve karar alma mekanizmalarında cinsiyet eşitliği sağlanacaktır.

10.2.6. Etkin Denetim ve Ulusal İnsan Hakları Mekanizmaları

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun bağımsızlığı artırılacak ve etkinliği güçlendirilecektir.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) halkın kolay erişebileceği etkili bir denetim organı haline getirilecektir.
- İnsan hakları ihlallerine karşı hızlı ve etkili başvuru yolları sağlanacaktır.

10.2.7. Demokrasi Kültürünün Yaygınlaştırılması

- Eğitim müfredatında insan hakları, demokrasi ve etik değerler öncelikli hale getirilecektir.
- Sivil toplum kuruluşları ve demokratik kitle örgütleri desteklenerek, demokratik bilincin toplumda kökleşmesi sağlanacaktır.
- Okullarda ve kamu kurumlarında demokratik değerlerin içselleştirilmesine yönelik eğitim programları uygulanacaktır.

10.2.8. Dijital Haklar ve Siber Özgürlükler

- Dijital ortamda da temel hak ve özgürlükler korunacak, veri güvenliği ve kişisel mahremiyet öncelikli olacaktır.
- Siber alanda ifade özgürlüğünü kısıtlayan düzenlemeler gözden geçirilecek ve revize

edilecektir.

- Devlet eliyle yürütülen dijital gözetim uygulamaları denetlenecek ve şeffaf hale getirilecektir.

10.2.9. Hedeflerimiz:

- Uluslararası insan hakları endekslerinde ilk 20'ye girmek.
- Basın özgürlüğü endeksinde 5 yıl içinde büyük sıçrama sağlamak.
- Seçim güvenliği ve demokratik katılım oranlarında Avrupa standartlarını yakalamak.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği endeksinde ilk 10 ülke arasına girmek.
- İnsan hakları ihlallerinde yüzde 70 azalma sağlamak.

10.2.10. Vizyon

Türkiye'de insan haklarının evrensel normlara uygun şekilde korunması, geliştirilmesi ve herkes için güvence altına alınması. Demokratik, katılımcı, çoğulcu ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla hukukun üstünlüğünü esas alarak güçlü bir demokrasiyi inşa etmek.

10.3. Sosyal Adalet ve Eşitlik

10.3.1. Fırsat Eşitliği ve Kapsayıcı Politikalar

- Eğitimden sağlığa, iş gücüne katılmadan sosyal hizmetlere kadar her alanda fırsat eşitliği sağlanacaktır.
- Sosyoekonomik dezavantajlı bireyler için özel destek programları geliştirilecektir.
- Bölgesel kalkınma odaklı politikalarla coğrafi eşitsizlikler azaltılacak, kırsal ve dezavantajlı bölgelerde yaşam kalitesi yükseltilecektir.
- Dijital uçurum kapatılarak herkes için teknoloji ve bilgiye erişim sağlanacaktır.

10.3.2. Gelir ve Servet Dağılımında Adalet

- Gelir ve servet dağılımındaki uçurumu azaltacak vergi reformları yapılacaktır.
- Adil bir ücretlendirme politikası ile asgari ücret insanca yaşamı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır.
- Çalışma hayatında ücret eşitsizlikleri (cinsiyet, bölgesel, sektörel farklar) önlenecektir.
- Sosyal yardımlar adil ve etkin bir şekilde dağıtılacak, istismarların önüne geçilecektir.

10.3.3. Kadın-Erkek Eşitliği

- Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımı artırılacak, eşit işe eşit ücret sağlanacaktır.
- Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için etkin ve kararlı politikalar hayata geçirilecektir.
- Kadın girişimciliği teşvik edilecek, kadınların karar alma mekanizmalarındaki temsili güçlendirilecektir.

10.3.4. Engelli Hakları ve Erişilebilirlik

- Engellilerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına tam ve etkin katılımı sağlanacaktır.
- Kamusal alanlar, ulaşım, eğitim ve sağlık hizmetleri tam erişilebilir hale getirilecektir.
- İstihdamda engelli kotası etkin biçimde uygulanacak ve teşviklerle desteklenecektir.

10.3.5. Gençler, Çocuklar ve Yaşlılar İçin Adaletli Politikalar

- Çocuk işçiliği tamamen ortadan kaldırılacak, çocukların eğitim ve sağlığı önceliklendirilecektir.
- Gençlerin eğitim, istihdam ve sosyal hayata katılımı için özel programlar uygulanacaktır.
- Yaşlı bireyler için bakım, sağlık ve sosyal destek hizmetleri güçlendirilecektir.
- Kuşaklar arası adaleti gözeterek sosyal güvenlik ve emeklilik reformları yapılacaktır.

10.3.6. Sosyal Yardım ve Güvenceler

- Sosyal yardım sistemleri güçlendirilerek temel ihtiyaçlara erişim güvence altına alınacaktır.
- Sosyal yardım alan bireylerin ekonomik hayata entegrasyonu sağlanacaktır.
- Kriz anlarında (doğal afet, ekonomik kriz, salgın hastalıklar) sosyal destek paketleri hızlı ve etkin şekilde devreye alınacaktır.

10.3.7. Ayrımcılıkla Mücadele

- İrk, din, dil, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş veya engellilik temelinde ayrımcılık kesinlikle yasaklanacak ve cezai yaptırımlar uygulanacaktır.
- Kamu ve özel sektörde ayrımcılıkla mücadele politikaları etkinleştirilecektir.
- Toplumsal farkındalık ve eğitim programları ile önyargıların ortadan kaldırılması sağlanacaktır.

10.3.8. Sosyal Diyalog ve Katılımcı Mekanizmalar

- Çalışanlar, işverenler ve kamu arasında sosyal diyalog güçlendirilecektir.
- Sivil toplum kuruluşlarının ve sosyal aktörlerin politika yapım süreçlerine katılımı sağlanacaktır.
- Çalışma hayatında toplu sözleşme ve sendikal haklar korunup geliştirilecektir.

10.3.9. Hedeflerimiz:

- Gelir dağılımı adaletinde Gini katsayısını iyileştirmek.
- Kadınların iş gücüne katılımını %50'nin üzerine çıkarmak.
- Engelli bireylerin kamusal hizmetlere tam erişimini sağlamak.
- Çocuk yoksulluğunu 5 yıl içinde %50 azaltmak.
- Yaşlılara yönelik sosyal destek kapsamını %100'e çıkarmak.

10.3.10. Vizyon

Türkiye'de herkesin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdüğü, fırsat eşitliğinin sağlandığı, gelir ve hizmetlere erişimde adaletin tesis edildiği bir toplum inşa etmek. Sosyal devlet anlayışını güçlendirerek adil bir refah paylaşımı sağlamak ve hiçbir bireyin sistemin dışında kalmamasını güvence altına almak.

11. Güvenlik ve Savunma Politikaları

11.1. Ulusal Güvenlik Politikaları

11.1.1. Caydırıcı ve Etkin Savunma Kapasitesi

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu sürdürülecek, teknolojik üstünlük sağlanacaktır.
- Savunma sanayii yerli ve milli kaynaklarla güçlendirilecektir.
- Kara, deniz, hava ve siber savunma alanlarında tam yetkinlik sağlanacaktır.
- Sınır güvenliği ileri teknolojilerle pekiştirilecek; sınır ötesi tehditlere karşı proaktif tedbirler alınacaktır.

11.1.2. Terörle Mücadele ve İç Güvenlik

- Terör örgütleriyle mücadele, milli ve uluslararası hukuk çerçevesinde tavizsiz sürdürülecektir.
- Terörün finansmanını engellemek için mali takip ve denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Terörle mücadelede istihbarat paylaşımı ve teknolojik kapasite artırılacaktır.
- Toplum temelli güvenlik anlayışıyla vatandaş-devlet iş birliği geliştirilecektir.

11.1.3. Siber Güvenlik ve Kritik Altyapı Koruması

- Siber güvenlik ulusal güvenliğin temel bileşeni olarak ele alınacak; siber ordunun kapasitesi artırılacaktır.

- Kritik altyapıların (enerji, ulaşım, iletişim) siber saldırılara karşı korunması sağlanacaktır.
- Siber tehditlere karşı özel kamu-özel sektör iş birlikleri geliştirilecektir.
- Bireylerin dijital güvenliği önceliklendirilecektir.

11.1.4. İstihbarat ve Erken Uyarı Sistemleri

- Stratejik tehditlere karşı etkili erken uyarı sistemleri geliştirilecektir.
- İstihbarat teşkilatlarının kapasitesi artırılacak, yerli yazılım ve analiz yetenekleri güçlendirilecektir.
- Ulusal güvenlik için yapay zeka destekli veri analizi sistemleri kurulacaktır.

11.1.5. Bölgesel ve Küresel İş Birlikleri

- Türkiye, NATO'daki etkin rolünü sürdürecektir, aynı zamanda bağımsız ulusal çıkarlarını da koruyacaktır.
- Komşu ülkelerle güven artırıcı önlemler desteklenecek, barışçıl çözüm yolları önceliklendirilecektir.
- Uluslararası terörle mücadele, insan kaçakçılığı, siber suçlar gibi alanlarda iş birlikleri geliştirilecektir.

11.1.6. Askeri Diplomasi ve Savunma Sanayii İhracatı

- Türkiye, savunma sanayi ürünlerini dost ve müttefik ülkelere ihraç ederek bölgesel güç dengesinde etkin rol oynayacaktır.
- Askeri diplomasi kanalları güçlendirilecek, eğitim ve tatbikat iş birlikleri artırılacaktır.
- Savunma sanayii Ar-Ge yatırımları ile yüksek katma değerli ürünler geliştirilecektir.

11.1.7. Kriz Yönetimi ve Sivil Koruma

- Doğal afetler, biyolojik tehditler ve büyük çaplı krizlere karşı ulusal hazırlık planları geliştirilecektir.
- Sivil savunma altyapısı modernize edilecek, vatandaşların kriz anında bilgilendirilmesi ve korunması sağlanacaktır.
- Ulusal Afet ve Acil Durum Müdahale Planları düzenli olarak güncellenecektir.

11.1.8. Toplumsal Dayanıklılık ve Milli Birlik

- Güçlü bir ulusal güvenlik için toplumun birlik ve beraberliği esas alınacaktır.
- Ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, ayrılıkçı propagandalarla mücadele edilecektir.
- Milli ve manevi değerler eğitim sisteminde güçlendirilerek ortak kimlik ve aidiyet duygusu pekiştirilecektir.

11.1.9. Hedeflerimiz:

- Savunma sanayii yerlilik oranını %80'in üzerine çıkarmak.
- Siber güvenlik alanında bölgesel lider olmak.
- Kritik altyapıların %100'ünü siber güvence altına almak.
- Terörle mücadelede sıfır tolerans politikası uygulamak.
- TSK'nın teknolojik kapasitesini en ileri seviyeye taşımak.

11.1.10. Vizyon:

Türkiye'nin milli bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve vatandaşlarının güvenliğini her koşulda sağlamak; küresel ve bölgesel tehditlere karşı proaktif ve çok boyutlu bir güvenlik stratejisi izleyerek güçlü, caydırıcı ve etkin bir savunma sistemi oluşturmak. Güvenliğin sadece askeri değil, ekonomik, teknolojik, siber ve toplumsal alanları da kapsayan bütüncül bir yaklaşımla sağlanması.

11.2. Siber Güvenlik Politikası ve Yeni Nesil Tehditler

11.2.1. Siber Güvenlik Stratejisi ve Politika Gelişimi

- Milli Siber Güvenlik Stratejisi: Türkiye'nin ulusal güvenlik ihtiyaçlarına uygun, siber tehditleri önceden tespit edebilecek ve etkili bir şekilde mücadele edebilecek stratejiler geliştirilecektir.
- Ulusal Siber Güvenlik Ajansı kurulacak ve bu ajans, kamu ve özel sektördeki tüm siber güvenlik çalışmalarını koordine edecektir.
- Siber Güvenlik Yasa ve Düzenlemeleri: Türkiye'nin dijital güvenliği için hukuki alt yapı güçlendirilecek, siber suçlarla mücadele ve dijital veri koruma yasaları uyumlu hale getirilecektir.

11.2.2. Yeni Nesil Tehditlere Karşı Savunma

- Siber Saldırı ve Tehdit Türleri: Türkiye, tüm dünyada artan ransomware, phishing, sosyal mühendislik saldırıları gibi yeni nesil siber tehditlere karşı özel önlemler alacaktır.
- Yapay Zeka ve Makine Öğrenimi: Siber saldırıları önceden tespit edebilmek için yapay zeka tabanlı yazılımlar kullanılacaktır. Bu yazılımlar, anormallikleri ve tehditleri daha hızlı tespit ederek, siber güvenlik ekiplerinin hızlı reaksiyon göstermesini sağlayacaktır.
- Sosyal Medya ve Dijital Manipülasyon: Sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden yapılabilecek dezenformasyon, manipülasyon ve siber taciz gibi tehditlerle mücadele edilecektir.
- İleri Düzey Saldırıları: Özellikle devletler arası yapılan siber saldırılara karşı stratejik savunmalar geliştirilecektir.

11.2.3. Kritik Altyapıların Siber Güvenliği

- Kritik Altyapılar: Türkiye'nin enerji, ulaşım, su, sağlık, finans gibi kritik altyapıları, siber saldırılara karşı korunacaktır. Bu altyapıların siber güvenliği için özel güvenlik protokolleri ve denetimler oluşturulacaktır.
- Siber Hijyen: Tüm kamu ve özel sektörde, siber güvenliğin temel prensipleri olan şifreleme, veri yedekleme, güvenli yazılım kullanımı gibi temel siber hijyen önlemleri yaygınlaştırılacaktır.

11.2.4. Kamu ve Özel Sektör İş Birliği

- Kamu-Özel Sektör İş Birliği: Siber güvenlikte başarılı olmak için devlet, özel sektör ve akademi arasındaki iş birliği güçlendirilecektir.
- Siber Güvenlik Eğitimi ve Sertifikaları: Devlet ve özel sektör çalışanlarına yönelik düzenli siber güvenlik eğitimleri ve sertifikasyon programları uygulanacaktır.
- Bilgi Paylaşımı: Kamu ve özel sektör arasında siber tehdit bilgileri paylaşılacak ve siber güvenlik açıkları hızlı bir şekilde giderilecektir.

11.2.5. Ulusal ve Uluslararası Siber Güvenlik İş Birlikleri

- Uluslararası İş Birliği: Türkiye, diğer ülkeler ve uluslararası organizasyonlarla (NATO, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler) siber güvenlik alanında iş birliği yapacak ve siber tehditlere karşı ortak hareket edecektir.
- Siber Güvenlik İttifakları: Türkiye, bölgesel ve küresel siber güvenlik ittifaklarına katılacak ve uluslararası siber güvenlik standartlarına uyum sağlayacaktır.

11.2.6. Yasal Çerçeve ve Düzenlemeler

- Siber Suçlar Yasası: Siber suçlarla mücadele etmek için güncellenmiş bir Siber Suçlar Yasası çıkartılacaktır. Bu yasa, siber saldırılar, kişisel verilerin çalınması ve dijital ortamdaki tüm suçlar için caydırıcı cezalar içerecektir.
- Veri Koruma ve Gizlilik: Kişisel verilerin korunması ve güvenliği, KVKK (Kişisel Verilerin

Korunması Kanunu) ve diğer ulusal düzeydeki yasalarla güvence altına alınacaktır.

- Uluslararası Siber Güvenlik Sözleşmeleri: Türkiye, uluslararası dijital suçlar ve siber saldırılarla mücadeleye yönelik sözleşmelere taraf olacaktır.

11.2.7. Eğitim ve Farkındalık

- Siber Güvenlik Eğitim Programları: Eğitim kurumlarında ve üniversitelerde siber güvenlik alanında derinlemesine eğitimler verilecek, siber güvenlik uzmanları yetiştirilecektir.
- Toplum Temelli Farkındalık: Vatandaşlar için dijital güvenlik farkındalık kampanyaları düzenlenecek, kişisel verilerin korunması, internet güvenliği ve siber tehditler konusunda toplumsal bilinç oluşturulacaktır.

11.2.8. Siber Savunma ve Teknolojik Yatırımlar

- Milli Siber Savunma Sistemleri: Yerli yazılım ve siber savunma sistemleri geliştirilecek, Türkiye'nin siber savunma kapasitesi yerli ve milli projelerle artırılacaktır.
- Siber İstihbarat: Siber tehditleri erken tespit edebilmek için istihbarat teknolojileri kullanılacak, ulusal siber güvenlik istihbarat ağı oluşturulacaktır.
- Yatırım ve Ar-Ge: Türkiye'nin siber güvenlik alanındaki yerli teknoloji üretimi teşvik edilecek, Ar-Ge projeleri için devlet destekleri sağlanacaktır.

11.2.9. Hedeflerimiz:

- Siber güvenlik altyapısını 5 yıl içinde %100 yerli ve milli hale getirmek.
- Siber saldırılara karşı ulusal güvenlik politikalarını güçlendirmek ve etkinleştirmek.
- Siber tehditlere karşı vatandaş farkındalığını %90 oranına çıkarmak.
- Siber suçlarla mücadelede uluslararası iş birliğini artırmak.

11.2.10. Vizyon

Türkiye'nin dijitalleşme sürecine paralel olarak, siber güvenlik alanındaki etkinliğini artırmak; siber tehditlere karşı güçlü, proaktif, hızlı ve esnek bir savunma altyapısı kurmak. Yeni nesil tehditlere karşı, devlet, özel sektör ve vatandaşları kapsayan bir siber güvenlik ekosistemi inşa ederek dijital güvenliği her seviyede sağlamak.

11.3. Terörle Mücadele Politikaları

11.3.1. Terörle Mücadelede Devletin Bütüncül Yaklaşımı

- Ulusal Güvenlik Stratejisi kapsamında terörle mücadele; askeri, istihbari, diplomatik, ekonomik, sosyal ve hukuki alanlarda koordineli biçimde yürütülecektir.
- Milli İstihbarat ve Güvenlik Kurumları arası tam iş birliği sağlanacak, veri paylaşımı artırılacak, hızlı ve etkili operasyon kabiliyeti güçlendirilecektir.
- Terörün tüm kaynakları (yurtiçi-yurtdışı, şehir-kırsal, fiziki-dijital) tespit edilerek sistemli ve sürekli müdahale yapılacaktır.

11.3.2. Ayrım Gözetmeksizin Her Türlü Teröre Karşı Net Tutum

- Etnik, ideolojik, dini ya da siyasi gerekçelerle ortaya çıkan her türlü bölücü, radikal, mezhepçi, sapkın yapı ve paralel örgütlenmelerle mücadele kararlılıkla sürdürülecektir.
- Terörü bir araç olarak kullanan, terörü meşrulaştıran ya da terör örgütleriyle örtülü/örtüsüz iş birliği yapan yapılarla mücadele, hukuk çerçevesinde ancak tavizsiz bir şekilde yürütülecektir.

11.3.3. Uluslararası İş Birliği ve Diplomasi

- Terörle mücadele, uluslararası hukuka, Birleşmiş Milletler kararlarına ve ikili anlaşmalara uygun biçimde uluslararası toplumla eşgüdüm içinde yürütülecektir.
- Türkiye'ye yönelik terör eylemlerine göz yuman, teröristlere kucak açan veya

lojistik/propaganda desteği sağlayan devletlerle açık diplomatik girişimlerde bulunulacak; bu ũlkelerin desteklerinin kesilmesi için baskı mekanizmaları işletilecektir.

- Terörün finansmanı ile mũcadele için uluslararası mali izleme ve denetim kuruluşlarıyla iş birliği geliştirilecektir.

11.3.4. Terörün Finansmanı ile Mũcadele

- Terör örgũtlerinin yasa dışı finans kaynakları (kaçakçılık, uyuşturucu, haraç, kara para aklama) kurutulacak; mali istihbarat birimleri gũlendirilecektir.
- STK ve ticari yapılar gũrũnũmlũ terör finansũrleri sıkı denetlenecek, ulusal ve uluslararası dũzeyde yasaklı kuruluşlar listesi oluşturulacaktır.

11.3.5. Propaganda, Dijital Alan ve Sosyal Medya

- Terör örgũtlerinin dijital mecralardaki varlığına karşı siber gũvenlik birimleri ve algı yũnetimi ekipleri oluşturulacaktır.
- Sosyal medyada terör propagandasına karşı etkili içerikler ve kamuoyunu bilgilendirme kampanyaları yũrũtũlecektir.
- Uluslararası dijital platformlarla iş birliği kurularak, terör propagandası yapan hesap ve içerikler anında kaldırılacaktır.

11.3.6. Sosyal Entegrasyon ve Önleyici Politikalar

- Terör örgũtlerinin gençleri, kadınları ve çocukları hedef almasının Őnũne geçmek için sosyal politika, eğitim, istihdam ve aile destekleri geliştirilecektir.
- Doğu ve Gũneydođu başta olmak ũzere riskli bũlgelerde kũltũrel, sosyal ve ekonomik kalkınma projeleri yaygınlaştırılacaktır.
- Terör örgũtlerine katılımı Önleyici rehabilitasyon, diyalog ve geri kazandırma programları desteklenecektir.

11.3.7. Hukuki Temeller ve İnsan Hakları

- Terörle mũcadele, hukukun ũstũnlũđũ, adalet, insan hakları ve demokratik ilkeler çerçevesinde yũrũtũlecek; masumiyet karinesi korunacaktır.
- Terörle mũcadelede gũrev alan gũvenlik gũlerinin hukuki ve sosyal gũvenceleri artırılabilecektir.
- Terör mağdurlarına yũnelik maddi ve manevi destek mekanizmaları geliştirilecektir.

11.3.8. Sivil Toplum ve Kamuoyunun Gũlendirilmesi

- Terörle mũcadelenin toplumsal zemini gũlendirilecek; STK'lar, kanaat Őnderleri ve medya ile iş birliği geliştirilecektir.
- Toplumun her kesimiyle teröre karşı ortak duruş sergilenecek, kutuplaştırıcı değil birleştirici dil kullanılacaktır.
- Okullarda ve kamu kurumlarında terör farkındalık eğitimi, barışçıl yaşam kũltũrũ ve demokratik değerler aşılanacaktır.

11.3.9. Hedeflerimiz

- Terör örgũtlerinin insan kaynağını %90 oranında azaltmak.
- Terör örgũtlerinin finansal kapasitesini 5 yıl içinde bitirmek.
- Terör nedeniyle gũ eden vatandaşlarımızı yurtlarına gũvenli şekilde geri kazandırmak.
- Tũrkiye'yi teröre karşı kũresel mũcadelede lider konuma getirmek.

11.3.10. Vizyonumuz

Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliği, huzuru, toplumsal barışı ve demokratik düzeni için her türlü terör örgütüne karşı kararlı, kapsamlı ve çok boyutlu bir mücadele yürütülmesi esastır. Terörün her türlüünü, kimden ve nereden gelirse gelsin reddediyoruz. Amacımız; terör örgütlerinin insan kaynağını, lojistiğini, finansmanını ve propagandasını bitirerek Türkiye'yi terörsüz bir geleceğe taşımaktır.

11.4. Savunma Politikaları, Harcamaları ve Stratejiler

11.4.1. Milli Savunma Anlayışı

- Türkiye'nin stratejik konumu, jeopolitik riskleri ve küresel tehdit ortamı dikkate alınarak kapsamlı bir Ulusal Savunma Strateji Belgesi hazırlanacaktır.
- Savunma politikamızda temel ilke; caydırıcılık, hareket kabiliyeti, esneklik, teknolojik üstünlük ve yerli-milli üretilimdir.
- NATO üyeliği ve bölgesel ittifaklar çerçevesinde çok taraflı savunma iş birlikleri sürdürülecek, ancak ulusal çıkarlar her zaman öncelikli tutulacaktır.

11.4.2. Savunma Harcamaları ve Etkin Bütçe Yönetimi

- Savunma harcamaları, stratejik ihtiyaçlar, tehdit analizi ve ulusal planlamalara göre şeffaf ve etkin biçimde yönetilecektir.
- Savunma bütçesinde israf, yolsuzluk, aşırı tedarik ve atıl projelere son verilecek, performans bazlı harcama modeli uygulanacaktır.
- Uzun vadeli mali planlama ile yatırımlar sürdürülebilir hale getirilecek, yerli savunma sanayii projelerine ayrılan kaynaklar artırılacaktır.

11.4.3. Yerli ve Milli Savunma Sanayii

- Türkiye savunma sanayiinde tam bağımsızlık hedefiyle; Ar-Ge, tasarım, üretim, bakım ve modernizasyon kabiliyetlerini %100 yerleştirmek için yatırım yapılacaktır.
- ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, HAVELSAN gibi kuruluşlar daha fazla desteklenecek; yeni nesil savaş teknolojileri (İHA-SİHA, yapay zeka, elektromanyetik sistemler) önceliklendirilerek geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Yerli motor, yazılım, radar, elektronik harp, siber güvenlik ve uzay teknolojileri alanında kritik eşikler aşılacaktır.
- Üniversiteler, özel sektör ve savunma kuruluşları arasında stratejik iş birlikleri teşvik edilecektir.

11.4.4. Silahlı Kuvvetlerin Modernizasyonu ve Reformu

- TSK'nın insan kaynağı, organizasyon yapısı, envanteri ve stratejileri yeniden değerlendirilecek; modern, hızlı ve yüksek manevra kabiliyetine sahip bir ordu modeli geliştirilecektir.
- Kara, hava, deniz, siber ve uzay kuvvetleri koordineli ve entegre bir şekilde çalışacak şekilde dijitalleştirilecektir.
- Profesyonel ordu yapısı güçlendirilerek, zorunlu askerlik sistemi ihtiyaçlara göre yeniden ele alınacaktır.

11.4.5. Siber Güvenlik ve Yeni Nesil Tehditlere Karşı Hazırlık

- Siber tehditler, hibrit savaşlar, bilgi savaşları ve yapay zeka destekli saldırılara karşı Ulusal Siber Savunma Komutanlığı kurulacaktır.
- Elektronik harp, uzay güvenliği ve dijital altyapıların korunması alanında savunma doktrini geliştirilecektir.

11.4.6. Bölgesel ve Küresel Stratejik Güç

- Türkiye; Karadeniz, Akdeniz, Orta Doğu, Kafkasya ve Balkanlar'da dengeli, caydırıcı ve barışçıl bir güç olarak konumlandırılacaktır.
- Mavi Vatan, sınır güvenliği ve uluslararası deniz yetki alanları politikalarında kararlılıkla ilerlenerek, hak ve menfaatler korunacaktır.
- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yurt dışındaki misyonları, ulusal menfaat, insani sorumluluk ve uluslararası meşruiyet çerçevesinde yeniden değerlendirilecektir.

11.4.7. Savunma Diplomasisi ve İttifaklar

- NATO üyeliğimiz aktif ve etkili biçimde sürdürülecek; Türkiye'nin rolü daha etkin hale getirilecektir.
- Türk Devletleri Teşkilatı ve İslam ülkeleriyle savunma iş birlikleri artırılacak; Türk savunma bloğu vizyonu desteklenecektir.
- Uluslararası savunma fuarları, iş birlikleri ve ortak projelerle Türk savunma ürünlerinin dünya pazarındaki payı büyütülecektir.

11.4.8. İnsan Kaynağı ve Askeri Eğitim

- TSK personelinin özlük hakları, yaşam koşulları ve motivasyonu iyileştirilecek; liyakat esaslı atama sistemi güçlendirilecektir.
- Harp okulları ve askeri akademiler dünya standartlarında modernleştirilecek; savunma teknolojileri, siber güvenlik ve stratejik analiz derslerine ağırlık verilecektir.
- Kadınların ve genç yeteneklerin savunma alanında daha aktif yer alması teşvik edilecektir.

11.4.9. Hedeflerimiz

- Türkiye'nin savunma sanayiinde dışa bağımlılığını 2030'a kadar %10'un altına indirmek.
- İHA, SİHA, denizaltı, milli muharip uçak, uydu ve yapay zeka tabanlı sistemlerde dünya ligine çıkmak.
- Ulusal savunma strateji belgesi ile tehditlere karşı proaktif, hızlı ve etkili karar mekanizmaları oluşturmak.

11.4.10. Vizyonumuz

Türkiye'nin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, vatandaşlarının güvenliğini ve çıkarlarını korumak için çağın gereklerine uygun, caydırıcı, milli ve teknolojik bir savunma anlayışı esas alınacaktır. Etkin savunma, güçlü diplomasi ve bölgesel barış hedefiyle, Türkiye'nin savunma politikası çok boyutlu olarak yeniden yapılandırılacaktır.

11.5. İstihbarat Politikası

11.5.1. Milli İstihbaratın Stratejik Konumu

- İstihbarat, ulusal güvenliğin temel taşı olarak; devletin bütünlüğü, terörle mücadele, dış tehditlerin tespiti ve önlenmesi açısından öncelikli politika alanı olacaktır.
- İstihbarat faaliyetleri, hukuki çerçevede, siyasi vesayetten uzak, milletin hizmetinde ve demokratik denetime açık biçimde yürütülecektir.

11.5.2. İstihbaratın Demokratik Denetimi

- Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde güçlendirilmiş bir İstihbarat ve Güvenlik Komisyonu kurulacak, düzenli denetim ve raporlama sistemi oluşturulacaktır.
- Hesap verebilirlik, şeffaflık (sınırlı ölçüde) ve anayasaya bağlılık ilkeleriyle hareket eden bir istihbarat yapısı tesis edilecektir.
- İstihbaratın siyasi amaçlar için kullanılmasına kesin olarak son verilecek, devlet ile millet arasındaki güvenin tesisi sağlanacaktır.

11.5.3. Teknoloji ve Siber İstihbarat Yatırımları

- Siber tehditlere, hibrit saldırılara ve bilgi operasyonlarına karşı siber istihbarat kapasitesi geliştirilecek.
- Yapay zeka, büyük veri analizi, uydu ve uzay teknolojileri gibi alanlarda teknolojik istihbarat altyapısı güçlendirilecektir.
- Ulusal veri güvenliği için kritik teknolojilerde dışa bağımlılık azaltılacak; yerli yazılım ve donanım sistemlerine öncelik verilecektir.

11.5.4. Terörle Mücadelede İstihbaratın Güçlendirilmesi

- Terör örgütlerinin hem yurt içi hem yurt dışı faaliyetlerine karşı önleyici istihbarat yeteneği geliştirilecek.
- Emniyet, jandarma, MİT ve TSK arasındaki koordinasyon artırılacak, veri paylaşımı için ortak platformlar geliştirilecektir.
- Terör örgütlerinin finans kaynakları, iletişim ağları ve uluslararası bağlantıları hedef alınacaktır.

11.5.5. Dış İstihbarat ve Stratejik Derinlik

- Türkiye'nin dış istihbarat kapasitesi artırılarak yurt dışı menfaatlerin korunması, jeopolitik risklerin takibi ve göç, enerji, ticaret, su kaynakları gibi stratejik alanlarda öngörü sağlanacaktır.
- Türk dünyası, Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve Afrika'da istihbarat kapasitesi geliştirilecek; bölgesel istikrarı destekleyecek politikalar üretilecektir.
- Uluslararası istihbarat iş birlikleri ve bilgi değişimi mekanizmaları diplomatik hassasiyetlerle yürütülecektir.

11.5.6. Kurumsal Reform ve İnsan Kaynağı Politikası

- MİT, Emniyet İstihbarat ve diğer güvenlik birimlerinin görev tanımları yeniden netleştirilecek, mükerrerlikler ve yetki karmaşası giderilecektir.
- İstihbarat personel alımı ve eğitimi, yüksek etik standartlar, mesleki yetkinlik, psikolojik dayanıklılık ve güvenlik araştırması temelinde yapılacaktır.
- İleri düzey analiz, dil, kültür, coğrafya, diplomasi ve teknoloji uzmanları yetiştirilecektir.

11.5.7. Hukuki Altyapı ve Veri Güvenliği

- İstihbarat faaliyetlerine ilişkin yasal çerçeve güncellenecek, temel hak ve özgürlükleri gözetilen, açık ve hesap verilebilir sistem kurulacaktır.
- Kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve ifade özgürlüğü gibi haklar gözetilerek istihbarat uygulamaları denge içinde yürütülecektir.
- Ulusal veri merkezleri oluşturularak dış kaynaklı casus yazılımlara karşı önlemler alınacaktır.

11.5.8. Hedeflerimiz:

- Türkiye'nin istihbarat kabiliyetini bölgesel ve küresel ölçekte etkili hale getirmek.
- Yüksek teknoloji, bağımsız, milli, etik ve demokratik denetime açık bir istihbarat sistemi

kurmak.

- Tehditlere karşı sadece tepki veren değil, proaktif ve stratejik öngörüye sahip bir yapıyı kurumsallaştırmak.

11.5.9. Vizyonumuz

Güçlü, milli ve demokratik denetime açık bir istihbarat sistemi, hem ulusal güvenliğimizin teminatı hem de demokrasimizin güvencesidir. İstihbarat teşkilatlarımız; anayasal sınırlar içinde, ülkenin güvenliği, egemenliği ve toplumsal huzuru için etkin, hızlı ve teknolojik altyapıya sahip biçimde yapılandırılacaktır.

12. Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler

12.1. Bağımsız ve Milli Dış Politika

- Türkiye'nin dış politikası, ulusal çıkarları temel alan, bağımsız karar alma yetisine sahip, dış etki ve yönlendirmelere karşı dirençli bir temele oturtulacaktır.
- Egemenlik haklarımızdan taviz vermeyen, ancak diplomasi ve iş birliğine açık bir dış politika benimsenecektir.

12.2. Çok Boyutlu ve Dengeli Yaklaşım

- Türkiye; Batı, Doğu, Kuzey ve Güney ile dengeli ilişkiler yürüten, çok kutuplu dünyada çok yönlü diplomasi izleyen bir aktör olacaktır.
- Avrupa Birliği, ABD, Rusya, Çin, İslam Dünyası, Türk Devletleri Teşkilatı, Afrika ve Latin Amerika ile yapıcı ilişkiler sürdürülecektir.

12.3. Komşularla Sıfır Sorun ve Bölgesel İstikrar

- Komşularla ilişkilerde güven artırıcı adımlar atılacak; sorunların diyalogla çözümü esas alınacaktır.
- Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar ve Doğu Akdeniz'de barış, ekonomik iş birliği ve güvenlik temelinde aktif bir rol üstlenilecektir.
- Suriye, Irak, İran, Yunanistan, Ermenistan gibi ülkelerle sorunlar ulusal çıkarlar doğrultusunda akılcı diplomasi ile yönetilecektir.

12.4. Uluslararası Hukuka Bağlılık

- Türkiye, uluslararası ilişkilerde hukukun üstünlüğü, BM ilkeleri, insan hakları ve adalet temelinde hareket edecektir.
- Devletlerin egemenliğine ve iç işlerine saygı gösterilerek barışçıl çözüm yolları desteklenecektir.

12.5. Barıştan Yana ve Yapıcı Dış Politika

- Küresel ve bölgesel çatışmalarda arabuluculuk, uzlaştırıcılık ve insani diplomasi rollerimiz güçlendirilecektir.
- Türkiye, çatışmaların çözümünde barışçıl diplomatik yolları önceleyen, karşılıklı saygı temelinde ilişkiler kuran bir ülke olacaktır.

12.6. Türk Dünyası ile Stratejik Entegrasyon

- Türk Devletleri Teşkilatı kapsamında ortak savunma, ekonomi, eğitim, dil ve kültür alanlarında bütünleşme politikaları izlenecektir.
- Türk dünyasında ekonomik entegrasyonu destekleyecek altyapı projeleri, yatırım fonları ve serbest ticaret anlaşmaları hayata geçirilecektir.

12.7. Küresel Sorunlara Aktif Katılım

- İklim değişikliği, göç, enerji güvenliği, gıda krizi, siber tehditler gibi küresel sorunlara yönelik çok taraflı platformlarda aktif rol alınacaktır.
- Türkiye; G20, BM, OECD, OIC, D-8 gibi platformlarda etkili ve ilkeli bir pozisyon alacaktır.

12.8. Dış Politikanın Kurumsal ve Toplumsal Temellendirilmesi

- Dışişleri Bakanlığı yeniden yapılandırılarak diplomasi akademisi, stratejik analiz birimi ve çok dilli kadrolarla güçlendirilecektir.
- Gençlerin, akademinin, sivil toplumun ve özel sektörün dış politikaya katkısı artırılacaktır.
- Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının hakları korunacak, diaspora politikası kurumsallaştırılacaktır.

12.9. Ekonomik Diplomasi ve Yumuşak Güç

- İhracatın artırılması, dış yatırımların teşviki ve enerji güvenliği için ekonomik diplomasi merkezî hale getirilecektir.
- Kültürel diplomasi, eğitim iş birlikleri, insani yardımlar ve medya araçlarıyla Türkiye'nin yumuşak gücü pekiştirilecektir.

12.10. Uluslararası Güvenlik ve Savunma İş Birlikleri

- NATO üyeliğimiz sürerken, Türkiye'nin bağımsız savunma politikaları güçlendirilecek; ikili ve çok taraflı güvenlik iş birlikleri çeşitlendirilecektir.
- Terör örgütlerine karşı uluslararası alanda hukuki ve diplomatik mücadele artırılacaktır.

12.11. Sonuç

Türkiye, dış politikada güvenilir, ilkeli, etkili ve çözüm odaklı bir aktör olarak küresel sistemde söz sahibi olacak; barışı, adaleti ve karşılıklı çıkarı esas alan bir dış politika anlayışıyla dünyada hak ettiği yeri alacaktır.

12.12. Vizyonumuz

Bağımsız, barışçıl, çok boyutlu ve ilkeli bir dış politika anlayışıyla; Türkiye'nin uluslararası alanda etkinliğini artırmak, milli menfaatleri korumak ve bölgesel/küresel barışa katkı sağlamak temel hedefimizdir.

12.1. Diplomasi politikası

12.1.1. Diplomasinin Ana Prensipleri

- Egemenlik, eşitlik, karşılıklı saygı ve barışçıl çözüm ilkeleri temelinde diplomasi yürütülecektir.
- Türkiye'nin dış politikasında diplomasi, askeri ve ekonomik gücü tamamlayıcı değil; öncelikli araç olarak konumlandırılacaktır.

12.1.2. Milli ve Bağımsız Diploması

- Türkiye'nin diploması milli menfaatlere dayanacak, dış güçlerin vesayeti ya da yönlendirmesi altında olmayacaktır.
- Dış politika kararları, parlamento bilgilendirmesi ve toplumsal farkındalık çerçevesinde şeffaf biçimde şekillendirilecektir.

12.1.3. Barışçı ve Çözüm Odaklı Diploması

- Türkiye, bölgesel ve küresel ihtilaflarda ara bulucu ve kolaylaştırıcı roller üstlenmeye devam edecektir.
- Uluslararası anlaşmazlıklarda tarafların haklarına saygılı, adil ve sürdürülebilir çözümler için aktif rol oynanacaktır.

12.1.4. Çok Yönlü ve Dengeli Diplomatik Yaklaşım

- Türkiye, tüm kıtalarla ve uluslararası kuruluşlarla çok taraflı ilişkiler kuran bir merkez ülke olarak hareket edecektir.
- Doğu-Batı, Kuzey-Güney dengesi gözetilerek; AB, ABD, Rusya, Çin, Türk Devletleri, Afrika, Latin Amerika, İslam Dünyası ile çok yönlü iş birlikleri geliştirilecektir.

12.1.5. Diplomatik Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi

- Dışişleri Bakanlığı, liyakat, uzmanlık ve teknolojik kapasite temelinde yeniden yapılandırılacaktır.
- Diplomatik kadrolar, stratejik analiz yetkinliği, çok dilli uzmanlık, yerel coğrafya ve kültür bilgisi ile donatılacaktır.
- Yeni nesil diplomatlar için Diploması Akademisi kurulacak, sürekli mesleki gelişim desteklenecektir.

12.1.6. Halk Diploması ve Yumuşak Güç Politikası

- Kültür, sanat, medya, spor, eğitim ve insani yardım araçları kullanılarak halklar arası etkileşim artırılacaktır.
- Yunus Emre Enstitüleri, TİKA, Türk Maarif Vakfı gibi kurumlar desteklenecek; koordinasyon güçlendirilecektir.
- Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının hakları korunacak, diaspora ile bağlar güçlendirilecektir.

12.1.7. Ekonomik ve Ticari Diploması

- Dış temsilcilikler, sadece siyasi değil; ekonomik ve ticari gelişme odaklı çalışacaktır.
- Türkiye'nin ihracat, yatırım ve enerji hedeflerini destekleyen ticari diploması ağı kurulacaktır.
- Ticaret müşavirlikleri güçlendirilecek, Türk iş dünyasıyla büyükelçilikler arasında doğrudan iş birliği mekanizmaları oluşturulacaktır.

12.1.8. Parlamenter Diploması ve Sivil Diploması

- TBMM ve diğer anayasal kurumlar dış politikada aktif olacak; parlamenter diploması teşvik edilecektir.
- Üniversiteler, düşünce kuruluşları, STK'lar ve yerel yönetimlerle çok katmanlı diploması modeli kurulacaktır.

12.1.9. Dijital ve Siber Diploması

- Sosyal medya, dijital platformlar, sanal medya diploması gibi alanlarda kapasite artırılacak.
- Siber alanda yürütülen dezenformasyon ve algı operasyonlarına karşı dijital diploması

mekanizmaları kurulacaktır.

12.1.10. Kriz Diplomasisi ve Acil Müdahale Yetkinliği

- Kriz dönemlerinde hızlı, esnek ve etkili tepki verebilen acil diplomasi birimi oluşturulacaktır.
- Büyükelçiliklerimizde ve dış misyonlarımızda kriz yönetimi eğitimleri ve senaryoları uygulanacaktır.

12.1.11. Sonuç

Diplomasi, Türkiye'nin dünyadaki yerini güçlendiren, güvenliğini pekiştiren, itibarını artıran ve halkına refah sağlayan stratejik bir güç olacaktır. Barışçı, ilkeli, akılcı ve milli bir diplomasi anlayışıyla, Türkiye hem bölgesinde hem küresel ölçekte söz sahibi olacaktır.

12.1.12. Vizyonumuz

Türkiye'nin diplomasi politikası; barışı esas alan, çok yönlü, milli çıkarları önceleyen, etkin ve çözüm odaklı bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır. Küresel sistemde adil, dengeli ve etkin bir Türkiye için diplomasi, dış politikanın taşıyıcı kolunu olacaktır.

12.2. Küresel Barış Politikaları

12.2.1. Barışı Önceleyen Dış Politika

- Türkiye'nin dış politikası, önleyici diplomasi, diyalog ve iş birliği ilkelerine dayanacaktır.
- Uluslararası krizlerde Türkiye, taraflar arasında arabulucu ve kolaylaştırıcı bir aktör olacaktır.
- Savaş, çatışma ve askeri müdahale yerine barışçıl çözüm yolları önceliklendirilir.

12.2.2. Uluslararası Hukuk ve Birleşmiş Milletler İlkelerine Bağlılık

- Türkiye, küresel barışın ancak uluslararası hukukun üstünlüğü, BM Sözleşmesi'nin ilkeleri ve uluslararası normlara bağlılık ile sağlanabileceğine inanır.
- Egemenliğe, toprak bütünlüğüne ve devletlerin eşitliğine dayalı barış anlayışı savunulacaktır.

12.2.3. Silahsızlanma ve Nükleer Silahların Önlenmesi

- Kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi, silahsızlanma ve barışçıl teknoloji kullanımı için aktif rol üstlenilecektir.
- Türkiye, bölgesel ve küresel silah yarışlarına karşı duracak, sivilleşme ve güven artırıcı önlemleri destekleyecektir.

12.2.4. Barış İçin Ekonomik Adalet ve Kalkınma

- Küresel yoksulluk, eşitsizlik, açlık ve dışlanma gibi yapısal sorunların, çatışmaların kökeninde yer aldığı kabul edilerek; barış için adil kalkınma politikaları desteklenecektir.
- Afrika, Asya ve Latin Amerika başta olmak üzere yoksul ve gelişmekte olan ülkelerle kalkınma dayanışması kurulacaktır.

12.2.5. İnsani Diplomasi ve Kriz Bölgelerine Destek

- Türkiye, insani yardım ve kriz müdahale kapasitesini artırarak, çatışmalardan etkilenen halklara yardım eden öncü ülkelerden biri olmaya devam edecektir.
- Göç, mültecilik, kıtlık, afet gibi durumlara hızlı ve etkin müdahale edecek insani diplomasi ağı kurulacaktır.

12.2.6. Çatışma Bölgelerinde Arabuluculuk ve Uzlaştırıcılık

- Türkiye, tarihî ve kültürel bağlara sahip olduğu coğrafyalarda; barış süreçlerinin mimarlarından biri olacaktır.

- Ortadoğu, Kafkasya, Afrika ve Balkanlar gibi bölgelerde arabuluculuk girişimleri artırılacaktır.

12.2.7. Barış Kültürünün Teşviki

- Eğitim sisteminde, medya politikalarında ve kamu diplomasisinde barış kültürünün gelişimi desteklenecektir.
- Yurtdışında ve yurtiçinde barış odaklı düşünce kuruluşları, üniversite programları ve STK'lar teşvik edilecektir.

12.2.8. Çevresel Barış ve İklim Dayanışması

- Küresel iklim değişikliği ve çevresel krizler de çatışmaların temel sebepleri arasındadır.
- Türkiye, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim dayanışması politikalarıyla barışa katkı sağlayacaktır.

12.2.9. Kültürler ve Medeniyetler Arası Diyalog

- Medeniyetler İttifakı gibi girişimlerle; din, kültür ve inanç farklılıklarının çatışma değil zenginlik olarak görülmesi anlayışı geliştirilecektir.
- Türkiye, ırkçılık, ayrımcılık ve nefret söylemine karşı küresel ölçekte aktif mücadele edecektir.

12.2.10. Gençlik, Kadın ve Sivil Toplum Temelli Barış Diplomasisi

- Barış süreçlerine gençlerin, kadınların ve sivil toplumun katılımı desteklenecektir.
- Türkiye, bu alanlarda BM ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak projeler yürütecek, barış inşasında sosyal katılımı teşvik edecektir.

12.2.11. Sonuç

Küresel barış, sadece diplomatik bir hedef değil; insanlık onurunun, adaletin ve geleceğin teminatıdır. Türkiye, bu hedef doğrultusunda etkin, ilkel ve vicdanlı bir aktör olacak; dünyanın neresinde olursa olsun barışı savunmaya devam edecektir.

12.2.12. Vizyonumuz

Türkiye, barışın savunucusu, adaletin destekçisi, insan haklarının koruyucusu olarak, küresel düzeyde çatışmaların önlenmesine ve sürdürülebilir barışın tesisine aktif katkı sağlayacaktır. Barış, sadece savaşın yokluğu değil; hakça, adil, katılımcı ve sürdürülebilir bir uluslararası düzenin temelidir.

12.3. Uluslararası İşbirliği ve Örgütler

12.3.1. Çok Taraflı Diplomasiye Bağlılık

- Türkiye, çok taraflılık ilkesine dayalı dış politika anlayışıyla; küresel sorunların çözümünde işbirliğini esas alır.
- Uluslararası ilişkilerde, tek taraflı müdahalelere karşı durularak; diplomasi, hukuk ve kurumlar yoluyla çözüm savunulacaktır.

12.3.2. Birleşmiş Milletler ile Etkin İşbirliği

- Türkiye, BM'nin reform sürecini destekleyecek, daha adil, temsil gücü yüksek ve etkin bir BM yapısının oluşumu için çalışacaktır.
- BM Güvenlik Konseyi'nin demokratikleşmesi ve veto sisteminin yeniden değerlendirilmesi Türkiye'nin öncelikleri arasındadır.
- Barış gücü misyonlarına katkı, iklim değişikliği, mülteci krizi ve yoksullukla mücadele konularında BM ile uyumlu projeler geliştirilecektir.

12.3.3. NATO ile Güvenlik Temelli İşbirliği

- Türkiye, NATO üyeliğini milli güvenliğinin bir parçası olarak değerlendirir ancak çıkar çatışmalarında bağımsız karar alma iradesini korur.
- NATO'nun terörle mücadele, siber tehditler ve asimetrik savaşlar gibi yeni tehdit alanlarına odaklanması desteklenecektir.

12.3.4. Avrupa Birliği ile Denge ve Diyalog

- Türkiye, AB üyeliğini stratejik bir hedef olarak görmekte; ancak ilişkileri karşılıklı saygı, eşitlik ve kazan-kazan ilkeleri temelinde sürdürmek istemektedir.
- Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, vize serbestisi, enerji işbirliği ve dijital dönüşüm konularında AB ile entegrasyon derinleştirilecektir.

12.3.5. İslam İşbirliği Teşkilatı ve İslam Dünyası

- Türkiye, İslam dünyasında barış, işbirliği, eğitim ve kalkınmanın öncüsü olmak amacıyla İslam İşbirliği Teşkilatı'nın (İİT) daha etkin ve kapsayıcı bir yapıya dönüşmesini destekleyecektir.
- Mezhep ayrılıkları yerine İslam ülkeleri arasında birlik, diyalog ve karşılıklı saygı teşvik edilecektir.

12.3.6. Türk Devletleri Teşkilatı ile Stratejik Dayanışma

- Türk dünyasıyla kültürel, ekonomik, teknolojik ve askeri entegrasyon güçlendirilecektir.
- Ortak tarih, dil ve değerler üzerinden Ortak Pazar, Ulaştırma Koridorları, Eğitim Ağı gibi projeler hayata geçirilecektir.

12.3.7. Karadeniz Ekonomik İşbirliği, ECO, D-8 ve Diğer Bölgesel Yapılar

- Türkiye; Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), D-8 gibi bölgesel örgütlerin etkinliğini artırmak için aktif rol oynayacaktır.
- Bu kuruluşlar üzerinden ticaret, enerji, çevre, ulaşım ve kültür alanlarında işbirliği projeleri geliştirilecektir.

12.3.8. Afrika, Latin Amerika ve Asya-Pasifik Açılımı

- Türkiye, Afrika ve Latin Amerika ile başlatılan açılım politikalarını sürdürülebilir ve eşitlikçi bir ortaklığa dönüştürecek.
- Asya-Pasifik ülkeleri ile teknoloji, savunma, sağlık ve eğitim alanlarında stratejik ortaklıklar geliştirilecektir.

12.3.9. Uluslararası Finansal ve Ekonomik Kuruluşlarla İlişkiler

- Türkiye, IMF, Dünya Bankası, OECD, G20 gibi ekonomik yapıların reformunu savunacak, gelişmekte olan ülkelerin daha fazla söz sahibi olmasını destekleyecektir.
- Türkiye, adil ticaret, borç sürdürülebilirliği ve finansal şeffaflık ilkelerine dayalı bir küresel ekonomi için uluslararası mekanizmalarda aktif rol alacaktır.

12.3.10. Sivil Toplum ve Yerel Yönetimlerin Uluslararası Alanda Temsili

- Türkiye'nin dış ilişkilerinde sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve üniversiteler uluslararası projelere entegre edilecektir.
- Türkiye menfaatleri çerçevesinde "yumuşak güç" diplomasisi yaygınlaştırılacaktır.

12.3.11. Sonuç

Türkiye, barışın, refahın ve hakkaniyetin egemen olduğu bir dünya düzeni için uluslararası işbirliğini stratejik bir öncelik olarak görmektedir. Her alanda etkili ve vizyoner bir dış politika ile Türkiye'nin sesi ve etkisi küresel ölçekte hissedilir hale gelecektir.

12.3.12. Vizyonumuz

Türkiye, çok taraflı diplomasiyi destekleyen, küresel ve bölgesel işbirliğini geliştiren, uluslararası örgütlerde etkin ve ilkel bir üye olarak; barış, adalet, sürdürülebilir kalkınma ve insan hakları temelinde dünyaya katkı sunmayı sürdürecektir. Uluslararası örgütler, ortak sorunlara birlikte çözüm üretmenin en önemli araçları olarak değerlendirilir.

12.4. Uluslararası Güvenlik ve Savunma

12.4.1. Küresel Güvenliğe Katkı İlkesi

- Türkiye, sınırlarını güvence altına alırken, küresel güvenlik mimarisine aktif katkı sunmayı sürdürecektir.
- Barışı koruma ve kriz bölgelerinde istikrarı sağlama amacıyla uluslararası görev ve operasyonlara katılım desteklenecektir.

12.4.2. Uluslararası Hukuka Bağlılık

- Türkiye, BM Güvenlik Konseyi kararlarına ve uluslararası antlaşmalara uyumlu hareket ederek güvenlik politikalarında meşruiyet ilkesine bağlı kalacaktır.
- Müdahaleci ve tek taraflı askeri eylemlere karşı diplomasi ve diyalog temelinde çözüm arayışı esas alınacaktır.

12.4.3. NATO ile İlişkiler ve Çok Taraflı Savunma Anlayışı

- Türkiye, NATO'nun temel değerlerine bağlı kalacak, ancak çıkar çatışmalarında ulusal çıkar ve egemenlik haklarını koruyacak şekilde özerk politikalar geliştirecektir.
- NATO içindeki etkinliği artırmak, savunma sanayi işbirliğini güçlendirmek ve ortak tehditlere karşı caydırıcı kapasiteyi geliştirmek öncelikli hedeflerdendir.

12.4.4. Savunma Sanayinde Yerli ve Milli Kapasite

- Türkiye, uluslararası savunma ilişkilerini güçlendirirken, kendi savunma sanayi altyapısını bağımsız, rekabetçi ve yüksek teknolojlili şekilde geliştirmeyi sürdürecektir.
- İhracat odaklı, stratejik ortaklıklarla entegre edilebilecek yerli savunma teknolojileri teşvik edilecektir.

12.4.5. Siber Güvenlik ve Yeni Nesil Tehditler

- Uluslararası siber tehditler ve hibrit savaş tekniklerine karşı ortak savunma protokolleri ve bilgi paylaşımı mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Türkiye, dijital altyapıların korunması, veri güvenliği, siber suçlarla mücadele ve kritik sistemlerin dayanıklılığı konularında uluslararası işbirliklerine açık olacaktır.

12.4.6. Silahsızlanma, Nükleer Yayılmanın Önlenmesi ve Barış

- Türkiye, nükleer silahların yayılmasına karşı uluslararası anlaşmalara bağlı kalacak, silahsızlanma girişimlerini destekleyecek ve bölgesel barış girişimlerinde aktif rol oynayacaktır.
- Kimyasal ve biyolojik silahların yasaklanmasına yönelik uluslararası rejimlere tam uyum sağlanacaktır.

12.4.7. Terörizmle Uluslararası İşbirliği İçinde Mücadele

- Terörizme karşı uluslararası koalisyonlar, ortak istihbarat paylaşımı ve sınır aşan güvenlik işbirliği güçlendirilecektir.
- Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden yapılara karşı proaktif ve çok boyutlu diplomatik, hukuki ve askeri yöntemler eş zamanlı olarak kullanılacaktır.

12.4.8. Barışı Koruma Operasyonları ve İnsani Müdahale

- Türkiye, uluslararası barışı koruma misyonlarına insani yardım, yeniden inşa ve demokratikleşme destekleriyle aktif katkı sağlayacaktır.
- BM ve diğer uluslararası kuruluşların barış gücü operasyonlarına hem askeri hem de sivil unsurlarla katılım artırılabilecektir.

12.4.9. Bölgesel Güvenlik Mimarisi Oluşturma

- Türkiye, Orta Doğu, Kafkasya, Balkanlar, Doğu Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde çok taraflı güvenlik diyaloglarını destekleyerek bölgesel istikrarın teminatı olacaktır.
- Komşularla "ortak güvenlik çemberi" oluşturulması hedeflenecek, askeri gerginliklerin azaltılması için diplomatik mekanizmalar kurulacaktır.

12.4.10. Uluslararası Savunma İşbirlikleri ve Ortak Tatbikatlar

- Türkiye; dost ve müttefik ülkelerle ortak tatbikatlar, savunma işbirlikleri, askeri eğitim programları ve teknoloji transferi anlaşmaları üzerinden çok yönlü güvenlik ortaklıkları kuracaktır.

12.4.11. Sonuç

Türkiye, milli güvenliğini korurken aynı zamanda uluslararası güvenlik sistemine barışçıl, hukuka dayalı ve çok taraflı katkı sunan; güçlü, vizyoner ve caydırıcı bir ülke olacaktır. Güvenlik politikamız, sadece silahlı tehditleri değil; ekonomik krizler, iklim felaketleri, siber saldırılar ve toplumsal istikrarsızlıklar gibi yeni nesil tehditleri de kapsayan bütüncül bir yaklaşımı benimseyecektir.

12.4.12. Vizyonumuz

Türkiye, uluslararası güvenliği tehdit eden tüm unsurlara karşı, barışçıl, caydırıcı ve çok taraflı diplomasiye dayalı bir güvenlik ve savunma politikası benimsemektedir. Milli çıkarlarımızı gözetirken, bölgesel ve küresel barışa katkı sunan, adil, sürdürülebilir ve uluslararası hukuk temelli bir strateji izlenecektir.

12.5. Dış Ticaret ve Ekonomik Diplomasi

12.5.1. Dış Ticaretin Geliştirilmesi

- Dış ticaret politikası, ihracat odaklı ve sürdürülebilir büyümeyi destekleyen bir anlayışla şekillendirilecektir.
- Katma değeri yüksek, teknolojik ve markalaşmış ürünlerin ihracatı önceliklenecektir.
- İhracat yapan KOBİ'ler desteklenecek, dış pazarlara girişleri kolaylaştırılacaktır.
- Pazar çeşitliliği sağlanacak, tek bir bölge veya ülkeye bağımlılığın önüne geçilecektir.

12.5.2. Ekonomik Diplomasi Stratejisi

- Türkiye, dış politikasını ekonomik hedeflerle uyumlu hale getirerek ekonomik diplomasiye sistematik bir boyut kazandıracaktır.
- Büyükelçilikler, ticaret müşavirlikleri ve dış temsilcilikler ekonomik istihbarat merkezleri olarak yeniden yapılandırılacaktır.
- Ticaret heyetleri, yatırım forumları ve ekonomik işbirliği platformları aktif olarak kullanılacaktır.

12.5.3. Serbest Ticaret Anlaşmaları ve Bölgesel İşbirlikleri

- Türkiye'nin mevcut Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) gözden geçirilecek, yeni hedef bölgelerle STA'lar yapılacaktır.
- AB Gümrük Birliği'nin güncellenmesi için çalışmalar hızlandırılacaktır.

- Türk Devletleri Teşkilatı, İslam İşbirliği Teşkilatı, Afrika Birliği gibi yapılarda ekonomik entegrasyon derinleştirilecektir.

12.5.4. Yatırım ve Lojistik Altyapısının Güçlendirilmesi

- Türkiye, dış ticareti kolaylaştıracak liman, demiryolu, havayolu ve kara lojistiği altyapılarını modernize edecektir.
- Serbest bölgeler ve lojistik üsler kurulacak, Türkiye'nin küresel tedarik zincirindeki rolü artırılacaktır.
- Yerli ve yabancı yatırımcılar için istikrarlı, öngörülebilir ve teşvik edici bir yatırım ortamı sağlanacaktır.

12.5.5. Markalaşma ve Türk Ürünlerinin Global Tanıtımı

- "Made in Türkiye" markası, kalite ve güvenin simgesi haline getirilecektir.
- İhracatçı firmalar için markalaşma, ambalaj, pazarlama ve dijital tanıtım destekleri artırılacaktır.
- Kültürel ve ticari diplomasi entegre edilerek Türk ürünlerinin dünya çapında bilinirliği artırılacaktır.

12.5.6. Sürdürülebilir ve Yeşil Ticaret Politikaları

- Dış ticaret politikaları, iklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri ile uyumlu hale getirilecektir.
- AB Yeşil Mutabakatı ve benzeri küresel düzenlemelere uyum sağlayan sektörler desteklenecek, karbon vergisi riskine karşı önlemler alınacaktır.
- Yeşil teknoloji ve çevre dostu üretim yapan ihracatçılar teşvik edilecektir.

12.5.7. Ticaretin Dijitalleşmesi ve E-İhracat

- Türkiye, dijital ticaretin olanaklarını tam anlamıyla kullanacak; e-ihracat destek paketleri yaygınlaştırılacaktır.
- Gümrük süreçleri dijitalleştirilecek, sınır kapılarında zaman ve maliyet avantajı sağlanacaktır.
- Dijital platformlarda Türk ürünlerinin varlığı artırılacak, küresel pazar yerleriyle entegrasyon sağlanacaktır.

12.5.8. Ekonomik Temsilciliklerin Güçlendirilmesi

- Yurt dışı ticaret müşavirlikleri; istihbarat, tanıtım, yatırım çekme ve risk analizi gibi işlevlerle daha güçlü hale getirilecektir.
- Uluslararası kuruluşlardaki Türk temsilcilerin etkinliği artırılacak; ekonomik çıkarlar doğrultusunda lobi faaliyetleri profesyonelce yürütülecektir.

12.5.9. Yerli Firmaların Uluslararasılaşması

- Yerli firmaların uluslararası pazarlarda doğrudan yatırım yapmaları ve markalaşmaları desteklenecektir.
- Türk şirketlerinin yabancı şirketlerle ortaklık kurması, teknoloji transferi yapması ve küresel markalar yaratması teşvik edilecektir.

12.5.10. Krizlere Dayanıklı Ticaret Sistemi

- Küresel ticari krizlere, ambargolara ve korumacılığa karşı esnek, hızlı tepki veren ve çeşitlendirilmiş bir dış ticaret yapısı kurulacaktır.
- Tedarik zincirleri haritalandırılacak ve stratejik stoklama, alternatif rota ve tedarikçi planlaması yapılacaktır.

12.5.11. Sonuç

Dış ticaret ve ekonomik diplomasi, Türkiye'nin büyümesinin lokomotiflerinden biri olacak; yerli üretim desteklenecek, ihracat artırılabilecek, küresel pazarlarda Türkiye markası güçlendirilecektir. Bu yaklaşım, hem ekonomik refahı artıracak hem de dış politikada ekonomik güce dayalı etkili bir aktör olma vizyonunu destekleyecektir.

12.5.12. Vizyonumuz

Türkiye, güçlü ve sürdürülebilir bir dış ticaret yapısı ile dünya ekonomisinde rekabet gücü yüksek bir aktör olmayı hedeflemektedir. Ekonomik diplomasi, dış ilişkilerde stratejik öneme sahip bir araç olarak kullanılacak; küresel pazarlarda Türk girişimcisinin önü açılacak, Türkiye'nin ekonomik çıkarları kararlılıkla savunulacaktır.

12.6. Mülteci ve Göç Politikaları

12.6.1. Göç Yönetiminin Kurumsal Güçlendirilmesi

- Göç yönetimi şeffaf, veriye dayalı ve koordineli bir biçimde yürütülecektir.
- Göç İdaresi Başkanlığı daha güçlü, teknolojik ve yerel birimlerle entegre hale getirilecektir.
- Göçle ilgili karar süreçlerine belediyeler, üniversiteler, STK'lar ve yerel halk daha fazla dahil edilecektir.

12.6.2. Geçici Koruma ve Kalıcılıkla Mücadele

- Geçici koruma statüsü kapsamındaki mülteciler için güvenli ve onurlu geri dönüşler teşvik edilecektir.
- Geçici olan statüler kalıcı hale getirilmeyecek, entegrasyon politikaları sadece istisnai durumlar için yürütülecektir.
- Uluslararası toplumun geri dönüş için insani, siyasi ve ekonomik katkı vermesi sağlanacaktır.

12.6.3. Sınır Güvenliği ve Düzensiz Göçle Mücadele

- Sınır güvenliği yüksek teknoloji ile güçlendirilecek; düzensiz göç ve insan kaçakçılığına karşı sıfır tolerans politikası uygulanacaktır.
- Kaçak göçmenlerin sınır dışı işlemleri hızlandırılacak, geri kabul anlaşmaları etkin hale getirilecektir.
- Sınır bölgelerinde güvenlik, insani yardım ve diplomatik önlemler birlikte yürütülecektir.

12.6.4. Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Yönetimi

- Mültecilerin çalışma izinleri, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma süreçleri düzenlenecek ve denetlenecektir.
- Sosyal hizmetlere erişim Türkiye vatandaşlarının haklarını zedelemeyecek şekilde dengelenecektir.
- Vergi veren vatandaşın kamu hizmetine erişimi öncelikli olacak; sosyal yardımlarda vatandaş önceliği korunacaktır.

12.6.5. Uluslararası İşbirliği ve Yük Paylaşımı

- Göç konusunda AB, BM ve diğer uluslararası aktörlerle eşit temelli iş birliği sürdürülecek, tek taraflı yüklenmeye son verilecektir.
- Mültecilere ayrılan fonların şeffaf kullanımı sağlanacak, ulusal kontrol mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Göç alanında Türkiye'nin bölgesel diplomatik liderliği artırılabilecektir.

12.6.6. Entegrasyon Politikalarının Sınırlanması ve Denetimi

- Entegrasyon sadece istisnai durumlar için planlanacak; Türk vatandaşlığının verilmesi sıkı

denetime tabi olacaktır.

- Dil öğrenimi, kültürel uyum ve hukuk bilgisi entegrasyonun zorunlu koşulu yapılacaktır.
- Yasadışı yollarla vatandaşlık almış kişilerin dosyaları yeniden incelenecektir.

12.6.7. Vatandaşlık Politikalarının Gözden Geçirilmesi

- Parayla vatandaşlık uygulamasına son verilecek, vatandaşlık milli bir aidiyet ilkesiyle ele alınacaktır.
- Vatandaşlık başvurularında güvenlik soruşturması, eğitim ve kültürel uyum gibi kriterler öne çıkacaktır.
- Toplumda huzuru bozacak, sosyal yapıyı tehdit edecek durumlara karşı önleyici tedbirler alınacaktır.

12.6.8. Türk Göçmenleri ve Diaspora Politikası

- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın hakları korunacak, Türk diasporası desteklenecek ve güçlendirilecektir.
- Yurda dönüş teşvik programları hayata geçirilecek, beyin göçünün tersine çevrilmesi hedeflenecektir.
- Yurt dışındaki Türk topluluklarının sosyal, ekonomik ve kültürel bağları pekiştirilecektir.

12.6.9. Kapsayıcı ve Toplum Temelli Yaklaşım

- Göç politikası sadece güvenlik eksenli değil, toplumsal etkiyi dikkate alan bir yaklaşımla şekillendirilecektir.
- Göçmenlerle ilgili doğru bilgi paylaşımı ve kamuoyu bilgilendirme mekanizmaları kurulacaktır.
- Yerel halkın kaygıları dikkate alınacak, şehirlerin sosyo-kültürel dengesi korunacaktır.

12.6.10. Afet ve Kriz Kaynaklı Göçlere Hazırlık

- Doğal afetler, iklim değişikliği, savaş gibi nedenlerle oluşabilecek kitlesel göçlere karşı hazırlıklı sistemler kurulacaktır.
- Türkiye, kriz durumlarında geçici ve kontrollü insani müdahalelerde bulunacak, ulusal çıkarlarını ön planda tutacaktır.

12.6.11. Sonuç

Mülteci ve göç politikamız, sınır güvenliği, toplumsal denge, insan hakları ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yapılandırılacaktır. Türkiye, kimseyi ötekileştirmeden ama milletimizin çıkarlarını da önceliklendirerek; göç olgusunu etkin, insani ve egemen bir anlayışla yönetecektir.

12.6.12. Vizyonumuz

Göç yönetimi, hem insan onuruna yakışır hem de Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve güvenlik çıkarlarını gözeterek dengeli bir anlayışla yürütülecektir. Türkiye, uluslararası yükümlülüklerine sadık kalarak; toplumsal huzuru, kamu düzenini ve milli çıkarları esas alan sürdürülebilir bir göç politikası benimseyecektir.

13. Bilim, Teknoloji ve Dijital Dönüşüm

13.1. Dijitalleşme ve Yapay Zeka Politikaları

13.1.1. Ulusal Dijitalleşme Stratejisi

- Türkiye için bütüncül bir Dijital Dönüşüm Stratejisi hazırlanacak.

- Dijitalleşme, kamu, özel sektör, akademi ve STK iş birliğiyle yönlendirilecek.
- Ulusal dijital altyapı haritası çıkarılacak ve bölgeler arası dijital uçurum azaltılacaktır.

13.1.2. Yapay Zekâ Stratejisi ve Uygulamaları

- Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi güncellenerek somut hedeflere bağlanacaktır.
- Eğitim, tarım, sağlık, enerji, savunma ve yargı gibi sektörlerde yapay zekâ tabanlı çözümler geliştirilecektir.
- Yerli yapay zekâ uygulamaları desteklenecek; açık veri, etik, şeffaflık ve denetim mekanizmaları kurulacaktır.

13.1.3. Veri Güvenliği ve Dijital Egemenlik

- Türkiye, veri güvenliğini ve siber egemenliğini koruyan politikalar geliştirecektir.
- Stratejik verilerin yurtiçinde tutulması ve işlenmesi sağlanacaktır.
- Kamuya ait verilerde şeffaflık, bireylere ait verilerde ise gizlilik esas alınacaktır.

13.1.4. Dijital Devlet ve e-Devlet Hizmetleri

- Kamu hizmetleri tamamen dijitalleştirilerek vatandaş odaklı hale getirilecektir.
- Tek e-Devlet platformu altında bütünleşik ve kolay erişilebilir hizmetler sunulacaktır.
- Bürokrasiyi azaltacak, zaman ve maliyetten tasarruf sağlayacak akıllı kamu uygulamaları geliştirilecektir.

13.1.5. Yerli Teknoloji Geliştirme ve Dijital Sanayi

- Dijital teknolojilerde yerli üretim desteklenecek, Ar-Ge ve inovasyon ekosistemi güçlendirilecektir.
- Start-up ve teknoparklar yapay zekâ, nesnelerin interneti, büyük veri gibi alanlarda teşvik edilecektir.
- KOBİ'lerin dijital dönüşümü için özel destek programları oluşturulacaktır.

13.1.6. Dijital Eğitim ve İnsan Kaynağı

- İlköğretimden üniversiteye kadar dijital okuryazarlık eğitimine önem verilecektir.
- Yapay zekâ mühendisliği, veri bilimi ve siber güvenlik gibi alanlarda insan kaynağı yetiştirilecektir.
- Hayat boyu öğrenme çerçevesinde dijital beceriler kazandırılacak, kodlama eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.

13.1.7. Etik, Hukuki ve Toplumsal Düzenlemeler

- Yapay zekâ uygulamalarında etik ilkeler, şeffaf algoritmalar ve hesap verebilirlik esas olacaktır.
- Kişisel verilerin korunmasına yönelik KVKK ve benzeri düzenlemeler güçlendirilecek ve yeni teknolojilere uyarlanacaktır.
- Toplumun yapay zekâyâ güvenini artırmak için etik kurullar ve denetim mekanizmaları kurulacaktır.

13.1.8. Dijital Altyapı ve Ulaşılabilirlik

- Fiber optik altyapı, 5G ve sonrasında 6G'ye geçiş süreci hızlandırılacaktır.
- Kırsal bölgelerde internet erişimi artırılacak, sayısal uçurum azaltılacaktır.
- Uygun fiyatlı ve kaliteli internet hizmeti tüm yurttta yaygınlaştırılacaktır.

13.1.9. Siber Güvenlik ve Dijital Savunma

- Siber tehditlere karşı ulusal güvenlik politikaları geliştirilecek, yerli siber savunma sistemleri

desteklenecektir.

- Kritik altyapılar ve kamu sistemleri için siber tatbikatlar ve güvenlik testleri zorunlu hale getirilecektir.
- Ulusal Siber Güvenlik Ajansı'nın kurumsal kapasitesi artırılabacaktır.

13.1.10. Uluslararası Dijital İşbirliği ve Rekabet

- Türkiye, AB, OECD ve G20 ülkeleriyle dijital işbirliğini geliştirecektir.
- Uluslararası teknoloji şirketleri ile adil rekabet koşulları sağlanacak, dijital vergilendirme sistemleri güncellenecektir.
- Türkiye'nin dijital diplomasi kapasitesi artırılarak, küresel normlara katkı sağlanacaktır.

13.1.11. Sonuç

Türkiye, yeni nesil dijital teknolojileri kalkınmanın itici gücü haline getirecek, yapay zekâ alanında bölgesel lider olmayı hedefleyecek, dijitalleşme sürecini toplumsal refah, özgürlük ve milli güvenlik ekseninde sürdürecektir.

13.1.12. Vizyonumuz

Türkiye'nin dijitalleşme sürecini hızlandırarak; kamu yönetiminden sanayiye, eğitimden sağlığa kadar tüm alanlarda verimliliği artırmak, yapay zekâ teknolojilerini stratejik bir kalkınma aracı olarak kullanmak, dijital egemenliği sağlamak ve toplumun tüm kesimlerini bu dönüşümün bir parçası haline getirmek.

13.2. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Politikaları

13.2.1. Ulusal Ar-Ge Stratejisi

- Türkiye'nin kalkınma hedefleriyle uyumlu Ulusal Ar-Ge Vizyonu ve Yol Haritası oluşturulacaktır.
- Bilim, teknoloji ve inovasyon politikaları eşgüdüm içerisinde yönetilecektir.
- Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı %2,5 ve üzerine çıkarılacaktır.

13.2.2. Ar-Ge Ekosisteminin Güçlendirilmesi

- Üniversiteler, araştırma merkezleri, teknoparklar ve sanayi arasında güçlü bir iş birliği kurulacaktır.
- Kamu, özel sektör ve sivil toplum Ar-Ge faaliyetlerinde açık inovasyon modelleri teşvik edilecektir.
- Bölgesel Ar-Ge merkezleri kurularak yerel kalkınmaya katkı sağlanacaktır.

13.2.3. Ar-Ge Finansmanının Genişletilmesi

- Ar-Ge yatırımlarına yönelik vergi teşvikleri ve doğrudan destekler artırılabacaktır.
- Kamu fonları, TÜBİTAK, KOSGEB ve kalkınma ajansları etkin biçimde yönlendirilecektir.
- Özel sektörün Ar-Ge'ye yatırım yapması için risk sermayesi ve fon sistemleri geliştirilecektir.

13.2.4. Stratejik Sektörlerde Ar-Ge Önceliği

- Savunma, enerji, sağlık, tarım, biyoteknoloji, yapay zekâ, dijital teknolojiler ve uzay çalışmaları öncelikli Ar-Ge alanları olarak desteklenecektir.
- Yerli üretimi ve teknolojiyi destekleyen millî patentli projeler ön plana çıkarılacaktır.
- Kritik teknolojilerde dışa bağımlılığı azaltacak projelere öncelik verilecektir.

13.2.5. Nitelikli İnsan Kaynağının Geliştirilmesi

- Ar-Ge alanında yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası araştırmalara özel destek verilecektir.

- Beyin göçünün tersine çevrilmesi için nitelikli araştırmacılara cazip şartlar sunulacaktır.
- Üniversitelerde ve araştırma kurumlarında nitelikli akademisyen yetiştirme programları uygulanacaktır.

13.2.6. Uluslararası Ar-Ge İşbirlikleri

- Türkiye, AB Çerçeve Programları, UNESCO, CERN, ESA, G20 Bilim Kurulları gibi oluşumlarla aktif iş birliği içinde olacaktır.
- Yabancı bilim insanlarının Türkiye’de çalışması teşvik edilecek, ortak araştırma merkezleri kurulacaktır.
- Türk bilim insanlarının yurt dışı projelere katılımı desteklenecektir.

13.2.7. Ticarileşme ve Teknoloji Transferi

- Üniversite ve kamu araştırmalarının ticarileşme süreçleri hızlandırılacaktır.
- Teknoloji transfer ofisleri, kuluçka merkezleri ve start-up girişimlerine ekosistem desteği sağlanacaktır.
- Fikirden ürüne, üründen pazara geçiş için fonlar, danışmanlık ve hukuki altyapı desteklenecektir.

13.2.8. Ar-Ge’nin Toplumla Bütünleşmesi

- Bilim merkezleri, müzeler, festivaller ve açık veri platformlarıyla bilim toplumu oluşturulacaktır.
- Toplumun Ar-Ge faaliyetlerine katılımı için açık bilim politikaları uygulanacaktır.
- Öğrencilere yönelik yarışmalar, kamplar, burslar ve projeler desteklenecektir.

13.2.9. Sonuç

Ar-Ge politikamız, Türkiye’yi bilim, teknoloji ve inovasyonda küresel ölçekte rekabet eden, ekonomik bağımsızlığını bilimsel üretimle pekiştiren, gençlerini geleceğin teknolojileriyle buluşturan öncü bir ülke haline getirme kararlılığında.

13.2.10. Vizyonumuz

Bilgi temelli kalkınmayı esas alan, katma değeri yüksek üretime dayalı bir ekonomi için Türkiye’yi bilimsel araştırma ve teknolojik gelişmenin merkezi haline getirmek. Ar-Ge’yi tüm sektörlerde destekleyerek, yenilikçi, rekabetçi ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek.

13.3. Enerji Politikaları ve Yenilenebilir Enerji

13.3.1. Enerji Güvenliği ve Bağımsızlığı

- Enerji arz güvenliği ulusal güvenliğin temel unsurlarından biri olarak kabul edilecektir.
- Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve dışa bağımlılığın azaltılması için yerli kaynaklar önceliklendirilecektir.
- Doğal gaz depolama kapasitesi artırılacak, acil durum stratejileri geliştirilecektir.

13.3.2. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Geliştirilmesi

- Güneş, rüzgar, hidroelektrik, biyokütle ve jeotermal gibi yenilenebilir kaynaklara yatırımlar artırılacaktır.
- Yenilenebilir enerji santralleri için lisans, teşvik ve bağlantı süreçleri sadeleştirilecektir.
- Yenilenebilir enerji üretiminde yerli teknoloji kullanımı ve AR-GE desteklenecektir.
- Enerji kooperatifleri ve bireysel üreticiler desteklenerek halkın katılımı artırılacaktır.

13.3.3. Enerji Verimliliği ve Tasarrufu

- Sanayi, ulaşım, tarım, konut ve kamu sektörlerinde enerji verimliliği artırılacaktır.

- Enerji tüketiminde dijital izleme sistemleri ve akıllı şebekeler yaygınlaştırılacaktır.
- Kamu binalarında zorunlu enerji performans kriterleri uygulanacaktır.
- Vatandaşlara ve işletmelere yönelik enerji tasarrufu bilinci oluşturulacaktır.

13.3.4. Milli Enerji Teknolojileri ve Ar-Ge

- Türkiye'nin enerji ekipmanları, panelleri, türbinleri, batarya sistemleri ve yazılımları yerli ve milli üretimle geliştirilecektir.
- Enerji teknolojileri alanında mühendis yetiştirme programları açılacak, üniversite-sanayi işbirliği desteklenecektir.
- Hidrojen, enerji depolama, karbonsuzlaştırma gibi ileri teknoloji alanlarına özel fonlar ayrılacaktır.

13.3.5. Nükleer Enerji Politikası

- Nükleer enerjiye güvenlik, çevre ve şeffaflık ilkeleriyle yaklaşılacak, bu alanda uluslararası standartlara uygunluk esas alınacaktır.
- Nükleer enerji projeleri, yerli uzmanlık ve teknolojinin artırılması hedefiyle yürütülecektir.
- Alternatif olarak küçük modüler reaktörler (SMR) gibi yeni nesil teknolojiler de değerlendirilecektir.

13.3.6. Fosil Yakıtlar ve Geçiş Stratejisi

- Kömür, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtların kullanımında çevre kriterleri ve geçiş takvimi esas alınacaktır.
- Mevcut termik santraller temiz teknolojiye dönüştürülecek veya aşamalı olarak devre dışı bırakılacaktır.
- Adil dönüşüm politikaları ile bölgelerdeki istihdam korunacaktır.

13.3.7. Enerji Erişimi ve Sosyal Adalet

- Her vatandaşın uygun maliyetli, güvenilir ve sürdürülebilir enerjiye erişimi sağlanacaktır.
- Düşük gelirli gruplar için enerji destek mekanizmaları geliştirilecektir.
- Kırsal alanlarda mikrogrid ve off-grid yenilenebilir çözümler yaygınlaştırılacaktır.

13.3.8. Uluslararası Enerji İşbirlikleri ve Diplomasi

- Türkiye, enerji geçişi, boru hatları ve ticaretinde bölgesel merkez olma vizyonunu sürdürecektir.
- Yenilenebilir enerji teknolojilerinde uluslararası ortaklıklar geliştirilecektir.
- Enerji diplomasisi, dış politikamızın etkin araçlarından biri haline getirilecektir.

13.3.9. Sonuç

Enerji politikamız; doğa ile barışık, ekonomik olarak sürdürülebilir, toplumun her kesimine adil biçimde hizmet eden, dışa bağımlılığı en aza indiren, teknoloji odaklı ve çevreci bir yapıyı temel alacaktır. Yenilenebilir enerji ile güçlü, yeşil ve bağımsız bir Türkiye hedeflenmektedir.

13.3.10. Vizyonumuz

Enerjide dışa bağımlılığı azaltan, çevreyle uyumlu, sürdürülebilir, ekonomik ve milli bir enerji politikası oluşturmak. Türkiye'yi enerji üretimi, verimliliği ve teknolojilerinde bölgesel lider yapmak.

13.4. Uzay Araştırmaları ve Politikaları

13.4.1. Ulusal Uzay Vizyonu ve Stratejisi

- Türkiye'nin uzun vadeli hedeflerini içeren Ulusal Uzay Strateji Belgesi hazırlanacaktır.

- Türkiye Uzay Ajansı'nın kurumsal ve teknik kapasitesi güçlendirilecek, koordinasyon rolü artırılacaktır.
- 2025-2040 Uzay Yol Haritası oluşturularak belirli hedeflere ulaşmak için takvimli eylem planları hayata geçirilecektir.

13.4.2. Yerli ve Milli Uzay Teknolojileri

- Uydu, roket, itki sistemleri, istasyonlar, yazılım ve haberleşme sistemlerinin yerli üretimi ve entegrasyonu desteklenecektir.
- Yer gözlem uyduları, haberleşme uyduları ve savunma amaçlı sistemler ulusal kapasiteyle geliştirilecektir.
- TÜRKSAT, ASELSAN, TÜBİTAK UZAY ve üniversiteler arasındaki iş birliği artırılacaktır.

13.4.3. Uzay Bilimi ve Araştırmaları

- Astronomi, astrofizik, kozmoloji ve gezegen bilimleri gibi temel bilim alanlarında araştırmalar desteklenecektir.
- Yerli teleskop, gözlemevi ve araştırma merkezleri kurulacaktır.
- Uzay bilimlerinde lisansüstü eğitimi teşvik edilecek, yurt dışı doktora programlarına destek verilecektir.

13.4.4. Uzaya Erişim ve Fırlatma Sistemleri

- Türkiye'nin kendi fırlatma sistemlerini ve rampalarını geliştirmesi sağlanacaktır.
- Karadeniz veya Doğu Akdeniz kıyısında Milli Uzay Fırlatma Üssü kurulacaktır.
- Mikro uydu fırlatma kapasitesi ile özel sektörün girişimleri de desteklenecektir.

13.4.5. Uzay Endüstrisi ve Girişimcilik

- Uzay teknolojileri girişimciliği ve özel sektör yatırımları teşvik edilecektir.
- Start-up'lara özel fonlar, kuluçka merkezleri ve Ar-Ge destekleri sağlanacaktır.
- Milli Uzay Teknoloji Ekosistemi kurularak kümelenme modeli benimsenecektir.

13.4.6. Uluslararası İşbirliği ve Diplomasi

- Türkiye, BM Uzay Dairesi (UNOOSA), ESA, NASA, CNSA, JAXA gibi kuruluşlarla aktif iş birliği yürütecektir.
- Türk bilim insanlarının uluslararası uzay görevlerine katılımı sağlanacaktır.
- Uzayda barışçıl amaçlarla iş birliğine dayalı, çok taraflı anlaşmalara destek verilecektir.

13.4.7. Uzay Hukuku ve Egemenlik Hakları

- Türkiye'nin uzaydaki faaliyetlerinde uluslararası hukukla uyumlu, egemenlik haklarını koruyucu yasal altyapı oluşturulacaktır.
- Uzayda veri güvenliği, madencilik, mülkiyet hakları gibi konularda hukuki hazırlıklar yapılacaktır.
- Türkiye'nin uzayda aktif ve sorumlu bir aktör olması için düzenleyici kurumlar yetkilendirilecektir.

13.4.8. Uzay Farkındalığı ve Eğitim

- İlkokuldan üniversiteye kadar uzay bilimi müfredatı geliştirilecektir.
- Uzay kampları, yarışmalar, festivaller ve halk etkinlikleri ile gençlerin ilgisi artırılacaktır.
- Türk astronotlarının başarıları topluma ilham verecek şekilde duyurulacaktır.

13.4.9. Sonuç

Uzay politikamız, Türkiye'yi 21. yüzyılın stratejik alanlarından biri olan uzayda kendi teknolojisini geliştiren, insan kaynağını yetiştiren, bilimde söz sahibi olan bir ülke haline getirme hedefiyle şekillendirilecektir. Milli Uzay Programı, milletimizin teknolojik bağımsızlığının sembolü olacaktır.

13.4.10. Vizyonumuz

Türkiye'yi, bilimsel, teknolojik ve stratejik anlamda uzay alanında güçlü ve etkin bir aktör haline getirmek. Uzay teknolojilerinde yerli ve milli yetkinlikler geliştirerek, barışçıl, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir uzay politikası inşa etmek.

13.5. Teknoloji ve İnovasyon

13.5.1. Ulusal Teknoloji Vizyonu

- “Teknolojide Tam Bağımsız Türkiye” hedefi doğrultusunda, stratejik alanlarda yerli ve milli teknolojilerin geliştirilmesi öncelikli olacaktır.
- Teknoloji politikası, uzun vadeli, bütüncül ve kurumlar arası uyumlu bir Ulusal İnovasyon Strateji Belgesi çerçevesinde yürütülecektir.
- Türkiye, Ar-Ge'ye ve yüksek teknolojiye dayalı ekonomik dönüşümünü hızlandıracaktır.

13.5.2. Ar-Ge ve Yenilik Ekosistemi

- Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı %1'in üzerine çıkarılacak, uzun vadede %2,5 hedeflenecektir.
- Üniversite-sanayi iş birliği güçlendirilerek, araştırmaların ticarileşmesi desteklenecektir.
- Teknoparklar, inovasyon merkezleri ve bilim vadileri yaygınlaştırılacaktır.
- Kamu, özel sektör ve girişimcilere Ar-Ge ve patent üretimi için doğrudan destek mekanizmaları geliştirilecektir.

13.5.3. Yerli Üretim ve Yüksek Teknoloji Yatırımları

- Stratejik sektörlerde yerli üretim kapasitesi artırılacak, ithal ara malı bağımlılığı azaltılacaktır.
- Savunma, biyoteknoloji, nanoteknoloji, robotik, ileri malzeme, yapay zeka ve çip üretimi gibi alanlara özel teşvikler verilecektir.
- Kamu ihalelerinde yerli ve yüksek teknoloji ürünlere öncelik tanınacaktır.

13.5.4. Dijital Dönüşüm ve Akıllı Sistemler

- Tüm kamu hizmetleri ve altyapılar tam dijitalleşmeye kavuşturulacaktır.
- Sanayi 4.0, yapay zeka, büyük veri, nesnelerin interneti (IoT) gibi yeni nesil teknolojilere yatırım yapılacaktır.
- Ulusal Dijital Ekonomi Stratejisi kapsamında e-ticaret, dijital ödeme sistemleri ve siber güvenlik altyapısı güçlendirilecektir.

13.5.5. Girişimcilik ve Start-up Ekosistemi

- Teknoloji girişimciliği teşvik edilecek, girişim sermayesi fonları ve melek yatırımcı ağı genişletilecektir.
- Start-up'lar için vergi muafiyetleri, yatırım destekleri ve ihracat teşvikleri sunulacaktır.
- Kadın ve genç girişimciler özel destek programları ile güçlendirilecektir.

13.5.6. İnsan Kaynağı ve Eğitimde Teknoloji

- İlköğretimden itibaren kodlama, algoritma, yapay zeka okuryazarlığı eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.
- Meslek liseleri ve üniversitelerde teknoloji odaklı müfredat dönüşümü sağlanacaktır.
- Teknoloji eğitimi ve dijital beceri geliştirme programları yaşam boyu öğrenme yaklaşımıyla

desteklenecektir.

13.5.7. Uluslararası Rekabet ve İşbirliği

- Türk teknolojisinin yurt dışında markalaşması ve ticaretleşmesi için destekler verilecektir.
- Uluslararası teknoloji organizasyonlarına aktif katılım sağlanacak, ikili ve çok taraflı Ar-Ge projeleri desteklenecektir.
- Yurt dışında çalışan Türk bilim insanları ve girişimcilerle tersine beyin göçü için özel programlar uygulanacaktır.

13.5.8. Teknolojide Etik, Sürdürülebilirlik ve Güvenlik

- Teknolojik ilerlemenin etik, çevreci ve insan merkezli olması temel ilke olacaktır.
- Yapay zeka ve büyük veri gibi alanlarda etik kurallar, veri gizliliği ve dijital haklar korunacaktır.
- Yerli yazılım ve donanım sistemleriyle siber güvenlik altyapısı güçlendirilecektir.

13.5.9. Sonuç:

Teknoloji ve inovasyon politikamız, Türkiye'yi küresel yarışta ileriye taşıyacak, genç beyinleri harekete geçirecek, ekonomik refahı artıracak ve geleceğin Türkiye'sini bugünden inşa edecek temel taşlardan biri olacaktır.

13.5.10. Vizyonumuz:

Türkiye'yi bilim, teknoloji ve inovasyonda küresel rekabet gücüne sahip, katma değerli üretimi ve yüksek teknoloji ihracatı önceliklendiren bir ülke haline getirmek. Milli teknoloji hamlesini güçlendirerek, toplumun her alanında yenilikçiliği teşvik etmek.

13.6. Dijital Güvenlik ve Veri Koruma

13.6.1. Dijital Güvenlik Altyapısının Güçlendirilmesi

- Ulusal siber güvenlik stratejisi çerçevesinde, devlet, özel sektör ve akademik iş birliği ile dijital güvenlik altyapısı güçlendirilecektir.
- Ulusal Siber Güvenlik Ajansı kurulacak ve bu ajans, dijital tehditleri önceden tespit etme, anlık müdahale etme ve güvenlik seviyesini sürekli olarak yükseltme görevini üstlenecektir.
- Dijital altyapı, yerli ve milli çözümler kullanılarak geliştirilecek, kritik altyapılar ve kamu hizmetleri siber saldırılara karşı dayanıklı hale getirilecektir.

13.6.2. Veri Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması

- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) güçlendirilecek ve veri ihlali ve sızıntılarının cezai yaptırımlarla daha etkin şekilde engellenmesi sağlanacaktır.
- Kamu ve özel sektör kuruluşları, veri güvenliği için sertifikasyon programlarına tabi tutulacak, güvenlik açıkları düzenli olarak denetlenecektir.
- Veri anonimleştirme ve şifreleme gibi ileri güvenlik yöntemlerinin kullanımı teşvik edilecek, kişisel verilerin sadece onaylı ve yasal yollarla işlenmesi sağlanacaktır.

13.6.3. Dijital Kimlik ve Güvenli Erişim Sistemleri

- Ulusal Dijital Kimlik Sistemi geliştirilecek, dijital platformlarda kimlik doğrulama süreçleri daha güvenli ve verimli hale getirilecektir.
- Çok faktörlü kimlik doğrulama (MFA) ve biyometrik doğrulama sistemleri yaygınlaştırılacak, dijital kimlik hırsızlıklarına karşı etkin önlemler alınacaktır.
- Elektronik ticaret, dijital kamu hizmetleri ve bankacılık gibi alanlarda güvenli erişim altyapıları oluşturulacak, vatandaşların dijital ortamda kimlik güvenliği korunacaktır.

13.6.4. Veri İhracatı, Depolama ve Uluslararası Veri Transferi

- Ulusal veri merkezleri oluşturularak, verilerin yerli topraklarda güvenli şekilde depolanması sağlanacaktır.
- Veri ihracatı ve yurtdışına veri transferi konularında uluslararası anlaşmalara uyumlu, güvenli ve şeffaf politika oluşturulacaktır.
- Yabancı ülkelerle yapılan veri transferi anlaşmalarında, veri gizliliği ve güvenliği en üst düzeyde korunacaktır.

13.6.5. Dijital Gizlilik ve Kullanıcı Hakları

- Dijital mahremiyet ve kullanıcı haklarının korunması, her seviyede öncelik olacaktır.
- Çevrimiçi izleme, reklam ve veri takibi uygulamaları şeffaflaştırılacak ve kullanıcıların rızası alınmadan hiçbir veri toplanamayacaktır.
- İnternette kişisel özgürlüklerin güvence altına alınması için, dijital haklar ve gizlilik alanında global standartlara uygun düzenlemeler yapılacaktır.

13.6.6. Siber Tehditler ve Müdahale Kapasitesinin Artırılması

- Dijital saldırılara karşı etkili bir tehdit algılama ve müdahale kapasitesi geliştirilecektir.
- Siber güvenlik tatbikatları ve simülasyonları düzenlenecek, devlet ve özel sektör siber güvenlik seviyeleri test edilecektir.
- Siber savunma birlikleri kurulacak ve dijital tehditlere karşı hazırlıklı olunması sağlanacaktır.

13.6.7. Eğitim, Farkındalık ve Dijital Okuryazarlık

- Kamu ve özel sektörde çalışanlar için siber güvenlik eğitimi verilecek, dijital okuryazarlık seviyesinin artırılması için kampanyalar düzenlenecektir.
- Okullarda ve üniversitelerde siber güvenlik ve veri koruma üzerine müfredatlar geliştirilecek, gençlerin dijital güvenlik konusunda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.
- Siber zorbalık ve çevrimiçi tehditlere karşı farkındalık artırılacak, dijital güvenlik ve etik konularında toplumsal duyarlılık oluşturulacaktır.

13.6.8. Siber Suçlarla Mücadele

- Siber suçlarla mücadele için özel bir birim oluşturulacak ve bu birim siber suçları engelleme, izleme ve yasal işlemleri gerçekleştirme görevini üstlenecektir.
- Çevrimiçi dolandırıcılık, kimlik hırsızlığı, siber taciz gibi suçlara karşı daha etkili ceza düzenlemeleri getirilecektir.
- Uluslararası iş birliği sağlanarak, siber suçlulara karşı daha etkin bir küresel mücadele yürütülecektir.

13.6.9. İnovasyon ve Dijital Güvenlik Araştırmaları

- Dijital güvenlikte yenilikçi çözümler geliştirmek amacıyla araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) faaliyetleri desteklenecektir.
- Yerli yazılım ve güvenlik çözümleri geliştiren girişimciler ve firmalar için teşvikler sunulacaktır.
- Teknoloji ve güvenlik alanındaki yenilikçi projeler, dijital güvenlik ekosisteminin büyümesine katkı sağlayacaktır.

13.6.10. Sonuç

Dijital güvenlik ve veri koruma, Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecinde temel yapı taşlarından biri olarak öne çıkacaktır. Teknolojik gelişmelerin, kullanıcı haklarını ve veri güvenliğini riske atmadan ilerlemesini sağlamak, Türkiye'nin güçlü bir dijital ekonomi ve güvenilir bir dijital toplum inşa etmesine olanak tanıyacaktır.

13.6.11. Vizyonumuz

Türkiye'yi, dijitalleşen dünyada güvenli, özgür ve güvenilir bir dijital ortam sağlamak için güçlü bir dijital güvenlik altyapısı ve veri koruma stratejisiyle donatmak. Teknolojik ilerlemeyi, kullanıcı haklarını ve güvenliğini koruyarak sürdürülebilir bir dijital ekonomi oluşturmak.

13.7. Eğitimde Dijital Dönüşüm

13.7.1. Dijital Altyapının Güçlendirilmesi

- Tüm okullar, üniversiteler ve mesleki eğitim kurumları yüksek hızlı internet, akıllı tahtalar, dijital kütüphaneler ve bulut sistemleri ile donatılacaktır.
- Kırsal bölgeler ve dezavantajlı gruplar için eşit dijital erişim sağlanacak, dijital uçurumun kapatılması öncelik olacaktır.
- Her öğrencinin kişisel dijital cihazlara erişimi sağlanacak; ihtiyaç sahibi öğrencilere devlet destekli donanım temini yapılacaktır.

13.7.2. Eğitim İçeriğinin Dijitalleşmesi

- Müfredat, etkileşimli, görsel ve deneyimsel dijital içeriklerle yeniden tasarlanacaktır.
- Tüm ders materyalleri ve kaynaklar, çevrim içi platformlardan erişilebilir hale getirilecektir.
- Yapay zekâ destekli kişiselleştirilmiş öğrenme sistemleri geliştirilecek ve öğrencilerin öğrenme hızına göre dinamik içerik sunulacaktır.

13.7.3. Öğretmenlerin Dijital Yetkinliklerinin Artırılması

- Öğretmenler için sürekli dijital pedagojik formasyon ve teknoloji eğitimi verilecektir.
- Eğitim teknolojilerini etkin kullanabilen öğretmenler için ek teşvikler ve kariyer fırsatları sağlanacaktır.
- E-öğretmenlik kavramı yaygınlaştırılacak, dijital içerik üretimi ve yönetimi konusunda öğretmenler desteklenecektir.

13.7.4. Uzaktan ve Hibrit Eğitim Sistemlerinin Yaygınlaştırılması

- Kriz dönemlerinde kesintisiz eğitimi sürdürebilecek, güçlü bir ulusal uzaktan eğitim altyapısı kurulacaktır.
- Uzaktan eğitim platformları, tüm kademelerdeki öğrenciler için erişilebilir ve kullanıcı dostu hale getirilecektir.
- Hibrit eğitim modelleri ile yüz yüze ve dijital eğitimi harmanlayan esnek öğrenme ortamları desteklenecektir.

13.7.5. Yerli Eğitim Teknolojileri ve Yazılım Geliştirme

- Eğitim teknolojileri alanında yerli ve milli yazılımlar geliştirilecek, dışa bağımlılık azaltılacaktır.
- Yerli girişimcilere ve edtech şirketlerine teşvikler sunularak millî dijital eğitim ekosistemi oluşturulacaktır.
- Açık kaynak kodlu ve özgür yazılımlar desteklenerek, eğitim sisteminin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

13.7.6. Dijital Okuryazarlık ve Medya Okuryazarlığı Eğitimi

- Öğrencilere erken yaşlardan itibaren dijital güvenlik, eleştirel düşünme, bilgi doğrulama ve siber etik gibi konular öğretilenektir.
- Sosyal medya okuryazarlığı, çevrimiçi davranış bilinci ve dezenformasyona karşı

bilinçlendirme eğitimleri zorunlu hale getirilecektir.

- Öğrencilerin sadece teknoloji tüketicisi değil, aynı zamanda üreticisi olmaları için kodlama, robotik ve yapay zekâ eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.

13.7.7. Veri Tabanlı Eğitim Yönetimi

- Öğrenci gelişimi, başarı analizleri ve öğretmen performansı veriye dayalı sistemlerle takip edilecektir.
- Eğitim verileriyle karar verme süreçleri desteklenecek; öğrenme analitiği sayesinde kişiye özgü eğitim politikaları uygulanacaktır.
- Veri gizliliği ve güvenliği ilkesine uygun ulusal eğitim bilgi sistemi oluşturulacaktır.

13.7.8. Engelsiz Dijital Eğitim

- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için erişilebilir dijital içerikler, altyazılı videolar, işaret dili anlatımı ve sesli kitaplar geliştirilecektir.
- Dijital eğitim platformları, herkesin ihtiyaçlarına uygun hale getirilecek, engelsiz tasarım ilkeleri esas alınacaktır.

13.7.9. Hayat Boyu Dijital Öğrenme

- Yetişkinler, çalışanlar ve emekliler için çevrim içi sertifika programları, mesleki gelişim kursları ve kişisel gelişim modülleri sunulacaktır.
- Ulusal dijital öğrenme portalı kurulacak ve her bireyin ömür boyu öğrenmeye erişimi sağlanacaktır.

13.7.10. Sonuç

Eğitimde dijital dönüşüm, Türkiye'nin geleceğine yapılan en stratejik yatırımlardan biridir. Bu dönüşüm, bireylerin dijital çağın gereklerine uygun olarak yaratıcı, üretken ve donanımlı bireyler haline gelmesini sağlayacak, Türkiye'yi küresel rekabette ön saflara taşıyacaktır.

13.7.11. Vizyonumuz

21. yüzyılın bilgi toplumu şartlarına uygun, dijital becerilerle donanmış, teknolojiyi etkin kullanan bir nesil yetiştirmek; eğitimin her aşamasında erişilebilir, kapsayıcı ve yenilikçi dijital çözümleri hayata geçirmek.

13.8. Dijital Dönüşüm ve Bilgi Teknolojileri Politikaları

13.8.1. Dijital Devlet ve Akıllı Kamu Hizmetleri

- Kamu hizmetleri, vatandaş odaklı ve kullanıcı dostu dijital platformlara taşınacaktır.
- Tek Tıkla Devlet anlayışıyla tüm kamu hizmetleri birleştirilerek hızlı, şeffaf ve erişilebilir hale getirilecektir.
- Yapay zeka, büyük veri gibi teknolojiler kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmak için kullanılacaktır.

13.8.2. Veri Temelli Yönetişim ve Açık Veri Politikası

- Devlet kurumları arasında veri paylaşım entegrasyonu sağlanacak, bürokrasi ve zaman kaybı azaltılacaktır.
- Tüm kamu verileri, açık veri portalları aracılığıyla şeffaf bir şekilde kamuoyuna sunulacaktır.

- Kamu politikaları, veriye dayalı analiz ve öngörüsöl karar destek sistemleri ile geliştirilecektir.

13.8.3. Ulusal Siber Güvenlik ve Dijital Egemenlik

- Ulusal siber güvenlik altyapısı güçlendirilecek; kamu, özel sektör ve bireyler için güvenli dijital ortam sağlanacaktır.
- Türkiye'nin dijital egemenliğini korumak için yerli işletim sistemleri, yerli bulut servisleri ve kritik dijital altyapılar desteklenecektir.
- Siber güvenlik eğitimi yaygınlaştırılacak, beyaz şapkalı hacker'lar desteklenecektir.

13.8.4. Yerli ve Milli Yazılım ve Donanım Ekosistemi

- Yerli yazılım ve donanım üretimi desteklenerek dışa bağımlılık azaltılacaktır.
- Ulusal işletim sistemi, milli tarayıcı ve kamuya özel iletişim sistemleri geliştirilecektir.
- Girişimcilere ve Ar-Ge firmalarına teşvikler sağlanacak, teknoloji kümelenmeleri kurulacaktır.

13.8.5. Dijital Ekonomi ve Yeni Nesil İş Modelleri

- E-ticaret, e-ihracat, dijital finans ve kripto varlıklar gibi alanlarda hukuki altyapı güçlendirilecek ve girişimcilik desteklenecektir.
- Serbest çalışan dijital emekçiler için sosyal güvenlik ve vergi düzenlemeleri yapılacaktır.
- Dijital ekonomide istihdam yaratan girişimcilere özel vergi teşvikleri, melek yatırımcı destekleri sağlanacaktır.

13.8.6. Yapay Zeka, Nesnelerin İnterneti ve Yeni Teknolojiler

- Ulusal Yapay Zeka Stratejisi hayata geçirilecek, eğitimden sağlığa her alanda yapay zekâ destekli çözümler geliştirilecektir.
- Akıllı şehirler, ulaşım sistemleri, enerji ve tarım uygulamaları için nesnelerin interneti (IoT) yatırımları artırılacaktır.
- Kuantum bilişim, biyoteknoloji, 6G gibi gelecek teknolojilerinde öncü çalışmalar desteklenecektir.

13.8.7. Dijital Vatandaşlık ve Dijital Haklar

- Her bireyin dijital hakları, veri mahremiyeti ve ifade özgürlüğü anayasal güvence altına alınacaktır.
- Dijital okuryazarlık, siber zorbalıkla mücadele ve dijital etik konularında halk bilinçlendirilecektir.
- Dijital kimlik sistemleri geliştirilecek ve tüm yurttaşlara dijital dünyada güvenli erişim sağlanacaktır.

13.8.8. Akıllı Şehirler ve Kentsel Dijitalleşme

- Şehirler, trafik, enerji, su ve atık yönetimi gibi alanlarda veriyle yönetilen, çevre dostu ve akıllı çözümlerle donatılacaktır.
- Vatandaşların şehirle etkileşimini artıran mobil uygulamalar ve katılımcı dijital platformlar geliştirilecektir.

13.8.9. Dijital Altyapının Geliştirilmesi

- 5G ve ötesi teknolojilere geçiş hızlandırılacak; fiber altyapı tüm ülkeye yaygınlaştırılacaktır.
- Milli veri merkezleri ile verilerin ülkede kalması sağlanacak; bulut teknolojileri yerleştirilecektir.
- Kırsal bölgelerde dijital kapsayıcılık sağlanacak; internet temel bir vatandaşlık hizmeti olarak sunulacaktır.

13.8.10. Dijital Eğitim, İstihdam ve Yetkinlik Gelişimi

- Bilişim okulları, kodlama merkezleri, yapay zeka akademileri kurulacak; dijital yetkinlik seferberliği başlatılacaktır.
- İşsiz gençlere dijital beceri kazandıran ücretsiz hızlandırma programları uygulanacaktır.
- Üniversitelerde dijital teknolojilerle ilgili bölümler ve disiplinlerarası programlar yaygınlaştırılacaktır.

13.8.11. Sonuç

Dijital dönüşüm, Türkiye'nin kalkınmasında stratejik bir önceliktir. Bilgi teknolojilerinin tüm topluma yayılmasıyla birlikte daha verimli bir ekonomi, daha şeffaf bir kamu, daha adil bir toplum ve daha güçlü bir Türkiye inşa edeceğiz.

13.8.12. Vizyonumuz

Türkiye'yi dijital çağın lider ülkelerinden biri haline getirmek; dijital altyapısı güçlü, bilgiye dayalı karar veren, yenilikçi, katılımcı ve çevik bir devlet yapısı ve toplum oluşturmak.

14. Sosyal Politikalar ve Toplum Destekleri

14.1. Sosyal Yardımlar ve Güvence

14.1.1. İnsana Yakışır Bir Yaşam İçin Güvence

- Her bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir asgari yaşam standardı garanti altına alınacaktır.
- Yoksullukla etkin mücadele kapsamında temel gelir güvencesi modeli çalışmaları başlatılacaktır.
- Sosyal yardımlar, sadece geçici destek değil, bireyin üretkenliğe dönüşünü kolaylaştıracak şekilde yapılandırılacaktır.

14.1.2. Hedef Odaklı ve Etkin Sosyal Yardımlar

- Yardımlar; veri temelli, adil, şeffaf ve etkin bir şekilde yönetilecek, gerçek ihtiyaç sahiplerine yönlendirilecektir.
- Aile bazlı sosyal risk haritaları oluşturularak kaynak israfı önlenecek ve yardımların etki alanı genişletilecektir.
- Sosyal yardımların denetlenmesi ve değerlendirilmesinde bağımsız izleme mekanizmaları kurulacaktır.

14.1.3. Tek Çatı ve Entegre Yardım Sistemi

- Sosyal yardımlar, tek elden ve bütünleşik bir dijital sistem üzerinden koordine edilecektir.
- Vatandaşlar, ihtiyaç duydukları her sosyal hizmete tek başvuru noktası üzerinden ulaşabilecektir.
- Kamu kurumları arasında veri paylaşımı artırılarak çakışan yardımlar ve kaynak israfı engellenecektir.

14.1.4. Ayrımcılıksız ve Onurlu Yardım Hizmeti

- Sosyal yardımlar hiçbir ayrımcılığa, siyasi kayırmaya ya da sosyal dışlamaya maruz bırakılmadan sunulacaktır.
- Yardım alan bireylerin onurunu zedelemeyen ve toplumsal bütünlüğü güçlendiren bir dil ve uygulama esas alınacaktır.
- Yardım alan bireylerin toplumsal hayata katılımı için psikososyal destek sağlanacaktır.

14.1.5. Kırılgan Gruplara Özel Destek

- Yaşlılar, engelliler, kronik hastalar, kadınlar, çocuklar, mülteciler ve afet mağdurları için özel sosyal yardım programları oluşturulacaktır.
- Kadınlara yönelik sosyal yardım programları, ekonomik bağımsızlıklarını artıracak şekilde desteklenecektir.
- Engelli bireylerin bakım, ulaşım ve istihdam destekleri güçlendirilecektir.

14.1.6. Sosyal Yardımın Sosyal Girişimcilikle Bütünleştirilmesi

- Sosyal yardımlar, sadece nakit transferi değil, sosyal girişimcilik projeleri, istihdam ve mesleki eğitim destekleri ile birleştirilecektir.
- Yardım alan bireylerin üretici hale geçişini sağlayacak sosyal kooperatif modelleri desteklenecektir.
- Mikro kredi, beceri geliştirme ve ev ekonomisini destekleyen programlar yaygınlaştırılacaktır.

14.1.7. Afet ve Kriz Zamanlarında Sosyal Güvence

- Afetler, salgınlar ve ekonomik krizler gibi olağanüstü durumlarda, hızlı ve yaygın sosyal yardım mekanizmaları devreye sokulacaktır.
- Afet dayanıklılığı yüksek bir sosyal güvenlik altyapısı kurulacaktır.
- İhtiyaç duyulan her bölgede yerel sosyal dayanışma merkezleri tesis edilecektir.

14.1.8. Finansal Sürdürülebilirlik ve Katılım

- Sosyal yardım sisteminin finansmanı; vergi adaleti, bütçe planlaması ve sosyal sigorta katkıları ile sürdürülebilir hale getirilecektir.
- Sivil toplum kuruluşları, belediyeler ve özel sektör ile iş birliği içinde katılımcı sosyal yardım modelleri geliştirilecektir.
- Şeffaf ve hesap verebilir mekanizmalar ile kamu denetimi ve vatandaş güveni sağlanacaktır.

14.1.9. Sonuç

Sosyal yardımlar sadece yoksulluğu hafifletmenin değil, toplumun dayanışmasını güçlendirmenin de aracıdır. Bu anlayışla Türkiye’de hiçbir birey kendini yalnız, dışlanmış veya güvencesiz hissetmeyecektir.

14.1.10. Vizyonumuz

Toplumun hiçbir ferdi dışlamadan; yoksulluğu azaltan, fırsat eşitliği sağlayan ve insan onurunu esas alan kapsayıcı bir sosyal güvence ve yardım sistemi inşa etmek.

14.2. Konut Politikaları

14.2.1. Herkes İçin Erişilebilir Konut Hakkı

- Konut, bir yatırım aracı değil, temel insan hakkı olarak görülmektedir.

- Barınma sorunu yaşıyan dar geliri, dezavantajlı ve kırılgan gruplar için kamusal destekli sosyal konut projeleri yaygınlaştırılacaktır.
- Ev sahibi olamayan ailelere yönelik uygun kira destek programları ve uzun vadeli, düşük faizli ve mümkünse faizsiz konut kredileri sağlanacaktır.

14.2.2. Sosyal Konut Üretimi ve Adil Dağıtım

- Devlet öncülüğünde, şehirlerin çeperinde değil merkezlerinde sosyal konut projeleri geliştirilecektir.
- Sosyal konutlar, şeffaf başvuru ve puanlama sistemleriyle hak sahiplerine adil şekilde dağıtılacaktır.
- Gençler, yeni evlenen çiftler, yaşlılar ve engelliler için özel konut tipleri ve destek mekanizmaları geliştirilecektir.

14.2.3. Kentsel Dönüşümde Sosyal Adalet

- Kentsel dönüşüm projeleri yerinde dönüşüm esasına dayanarak, mahalle kültürünü koruyacak şekilde planlanacaktır.
- Dönüşüm süreçlerinde vatandaş rızası ve katılımcı karar alma öncelikli olacaktır.
- Riskli alanlardaki vatandaşlar için geçici barınma, taşınma desteği ve yeni konutlara uygun şartlarla erişim sağlanacaktır.

14.2.4. Konut Finansmanında Yeni Modeller

- Kamu-özel iş birliğiyle düşük maliyetli konut üretimi için arazi tahsisi ve teşvik sistemleri geliştirilecektir.
- Konut kooperatifleri, kiralama kooperatifleri ve topluluk temelli üretim modelleri desteklenecektir.
- Konut üretiminde dar gelir gruplarını önceleyen kira ile oturma – mülkiyet geçişi modelleri geliştirilecektir.

14.2.5. Kiracılık Sisteminde Koruyucu Reformlar

- Konut kiralalarında adil fiyat denetimi, şeffaf sözleşme yapısı ve ihtilaf çözüm mekanizmaları kurulacaktır.
- Kiracıların barınma güvencesini artıracak kiracı hakları yasası hazırlanacaktır.
- Ev sahibi-kiracı arasındaki ihtilafların çözümü için yerel yönetimlere bağlı arabuluculuk birimleri oluşturulacaktır.

14.2.6. Afetlere Dayanıklı ve Güvenli Konutlar

- Yeni yapılacak tüm konutlarda deprem, sel ve iklim risklerine dayanıklılık zorunlu hale getirilecektir.
- Mevcut yapı stokunun güçlendirilmesi için destek programları ve kredi kolaylıkları uygulanacaktır.
- Riskli alanlarda yaşıyan vatandaşların güvenli konutlara taşınması aşamalı bir planla sağlanacaktır.

14.2.7. Çevreye Duyarlı ve Sürdürülebilir Konut Politikası

- Yeni konut projeleri enerji verimliliği, sıfır karbon, yeşil alan ve toplu ulaşım erişim ilkelerine

göre tasarlanacaktır.

- Güneş enerjisi, yağmur suyu kullanımı, yalıtım gibi yeşil bina uygulamaları teşvik edilecektir.
- Boş kalan ve kullanılmayan yapıların envanteri çıkarılarak toplum yararına kullanımı sağlanacaktır.

14.2.8. Yerel Yönetimlerle İş Birliği ve Katılım

- Konut politikalarının belirlenmesinde yerel yönetimlerin planlamaları ve halkın talepleri dikkate alınacaktır.
- Belediyelere sosyal konut üretimi için arazi ve kaynak tahsisi sağlanacaktır.
- Mahalle bazlı kentsel planlama süreçlerinde sivil toplumun ve mahalle sakinlerinin katılımı sağlanacaktır.

14.2.9. Göç ve Mülteci Konut Politikası

- Geçici koruma altındaki bireylerin barınması, toplumla uyumlu, geçici ve yerel kapasiteyi zorlamayan projelerle sağlanacaktır.
- Mülteci barınma projelerinde kamu kaynakları yerine uluslararası fonlardan maksimum yararlanma hedeflenecektir.

14.2.10. Sonuç

Türkiye'nin konut politikası, sadece barınma değil; aynı zamanda sosyal bütünlük, ekonomik adalet, çevresel sorumluluk ve kent estetiği açısından da geleceğe yön verecek şekilde yapılandırılacaktır. Herkesin güvenle yaşayabileceği bir evi olacak.

14.2.11. Vizyonumuz

Her bireyin sağlıklı, güvenli, erişilebilir ve insanca yaşam koşullarına sahip güzel bir konutta barınma hakkını gerçekleştirmek; konut üretimini sürdürülebilir, şehircilik ilkelerine uygun ve toplumsal adaleti gözeten bir yaklaşımla planlamaktır.

14.3. Aile Politikaları

14.3.1. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi

- Ailenin yapısal bütünlüğünü korumaya ve güçlendirmeye yönelik kültürel, ekonomik ve sosyal destek programları geliştirilecektir.
- Boşanma, aile içi şiddet, iletişim problemleri gibi sorunlara karşı erken müdahale ve rehberlik hizmetleri sunulacaktır.
- Aile içi huzuru ve dayanışmayı artırmaya dönük aile danışmanlığı yaygınlaştırılacaktır.

14.3.2. Ekonomik Destekler ve Sosyal Güvence

- Yeni evlenen çiftlere yönelik evlilik destek paketleri sağlanacak, konut ve temel ihtiyaçlar için teşvik verilecektir.
- Çocuklu aileler için doğum yardımı, çocuk bakım desteği, kreş teşviki gibi destekler artırılacaktır.
- Çok çocuklu ve düşük gelirli ailelere sosyal yardımlar ve eğitim bursları öncelikli olarak sağlanacaktır.

14.3.3. Çocukların Sağlıklı Büyümesi ve Gelişimi

- Ailelerin çocuk bakımına yönelik yükünü hafifletmek için nitelikli ve erişilebilir kreş ve anaokulu ağı kurulacaktır.
- Her çocuk için güvenli ve destekleyici bir ortam sağlamak amacıyla çocuk refah politikaları geliştirilecektir.

- Aile temelli çocuk koruma sistemleri güçlendirilecek, kurum bakımına alternatif modeller desteklenecektir.

14.3.4. Kadınların Aile ve İş Yaşamını Uyumlu Sürdürmesi

- Kadınların iş yaşamına katılımını destekleyen, aynı zamanda aile yaşamını gözeten esnek çalışma modelleri ve doğum izinleri geliştirilecektir.
- Kamu ve özel sektörde kreş açma yükümlülüğü etkin şekilde denetlenecek ve teşvik edilecektir.
- Aile içinde kadınların karşılaştığı eşitsizlik ve şiddete karşı hukuki koruma, farkındalık kampanyaları ve destek merkezleri yaygınlaştırılacaktır.

14.3.5. Genç Ailelere Destek Programları

- Yeni evlenen ve çocuk sahibi olmak isteyen genç çiftlere yönelik mali destek, konut yardımı ve eğitim programları oluşturulacaktır.
- Gençler için evlilik ve aile yaşamı eğitimleri teşvik edilecektir.
- Aile kurmak isteyen ancak ekonomik nedenlerle geciktiren bireylere yönelik faizsiz kredi ve istihdam önceliği sağlanacaktır.

14.3.6. Aile İçi Eğitim, Bilinç ve İletişim

- Aile bireylerinin sağlıklı iletişim kurabilmesi için aile içi iletişim, değerler eğitimi ve dijital medya okuryazarlığı programları sunulacaktır.
- Televizyon, dijital platformlar ve sosyal medya aracılığıyla aile değerlerini destekleyen yapımlar ve içerikler teşvik edilecektir.
- Millî ve manevî değerleri koruyarak çağdaş aile anlayışını güçlendirecek politikalar izlenecektir.

14.3.7. Engelli ve Yaşlı Aile Bireyelerine Destek

- Aile içinde engelli bireylerin bakımını üstlenenlere yönelik mali ve psikososyal destekler sağlanacaktır.
- Yaşlı bireylerin aile içinde onurlu şekilde yaşamaları için evde bakım hizmetleri, danışmanlık ve sosyal katılım programları genişletilecektir.
- Üç kuşaklı yaşam modelleri, aile içi dayanışmayı destekleyen yeni konut ve hizmet projeleriyle hayata geçirilecektir.

14.3.8. Aileyi Korumaya Yönelik Hukuki Reformlar

- Aile mahkemeleri daha etkin, hızlı ve uzlaştırıcı bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Aileyi tehdit eden unsurlar (şiddet, bağımlılık, sosyal baskılar) karşısında önleyici yasal düzenlemeler yapılacaktır.
- Aile içi şiddete karşı sıfır tolerans politikası uygulanacaktır.

14.3.9. Sonuç

Türkiye'nin geleceği güçlü ailelerle inşa edilecektir. Aileye dair her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik politika; bireylerin mutluluğu, çocukların güvenliği ve toplumun huzuru için, insan onuruna yaraşır bir anlayışla şekillendirilecektir.

14.3.10. Vizyonumuz

Aile, toplumun temel taşıdır. Sağlıklı bireylerin ve güçlü bir toplumun inşası, sağlam temellere oturmuş aile yapısıyla mümkündür. Türkiye'nin sosyal kalkınmasında aileyi koruyan, güçlendiren ve destekleyen bütüncül bir politika benimsenmektedir.

15. Kültür ve Toplumsal Politikalar

15.1. Kültür Politikalarının Toplum Üzerindeki Etkisi

Giriş:

Kültür; bir milletin kimliğini, değerlerini, ortak hafızasını ve geleceğe bakışını şekillendiren en temel unsurdur. Kültür politikaları ise bu kimliği koruyan, besleyen ve toplumun bütün kesimlerine yayarak sosyal uyumu, birlik duygusunu ve yaratıcı potansiyeli güçlendiren stratejik araçlardır. Bu anlayışla, Türkiye'nin kültür politikaları toplumu birleştiren, geliştiren ve zenginleştiren bir etki oluşturmalıdır.

15.1.1. Kimlik ve Aidiyet Duygusunun Güçlenmesi

- Toplumun her bireyinin ortak kültürel değerlerle bağ kurması, milli birlik ve beraberliğin temelini oluşturur.
- Kültür politikaları aracılığıyla yerel, bölgesel ve ulusal kimlik unsurları yaşatılarak aidiyet duygusu güçlendirilecektir.
- Ortak kültür değerlerinin eğitim, sanat ve medya yoluyla kuşaklara aktarılması sağlanacaktır.

15.1.2. Toplumsal Dayanışma ve Sosyal Uyumun Artması

- Kültür politikaları; etnik, dini ve bölgesel farklılıkları bir çatışma unsuru değil, bir zenginlik kaynağı olarak gören kapsayıcı bir anlayışla oluşturulacaktır.
- Kültürel çeşitliliğe saygı çerçevesinde toplumun farklı kesimleri arasında diyalog, hoşgörü ve dayanışma desteklenecektir.
- Ortak kültürel etkinlikler, festivaller ve projelerle toplumda kaynaşma ve empati artırılacaktır.

15.1.3. Yaratıcılık, Sanat ve Düşünsel Gelişim Üzerindeki Etki

- Kültür politikaları bireylerin sanatsal, düşünsel ve estetik yönlerini geliştirmelerine katkı sağlar.
- Sanatın ve kültürel üretimin desteklenmesi, özgür düşünen, yaratıcı ve katılımcı bireylerin yetişmesini teşvik edecektir.
- Kültürel alanda özgürlük, çeşitlilik ve ifade alanlarının genişlemesi; bireysel gelişimle birlikte toplumsal ilerlemeyi de beraberinde getirecektir.

15.1.4. Eğitim, Bilim ve Değerler Üzerindeki Etki

- Eğitim sistemine entegre edilen kültür politikaları sayesinde genç nesiller tarihini, dilini ve değerlerini tanıyacak ve içselleştirecektir.
- Kültürel politikalarla bilim, felsefe ve sanat arasında bağ kurularak düşünsel derinlik kazanılacaktır.
- Geleneksel değerlerle çağdaş değerler arasındaki köprü sağlıklı şekilde kurulacaktır.

15.1.5. Kültürün Ekonomik ve Diplomatik Gücü

- Kültür endüstrileri (müzik, sinema, yayıncılık, tasarım, dijital içerik vb.) ekonomik büyüme ve istihdam açısından önemli bir potansiyele sahiptir.
- Kültürel politikalar bu sektörlerin büyümesini ve dünya pazarlarına açılmasını destekleyecek şekilde düzenlenecektir.
- Türkiye'nin uluslararası alandaki kültürel etkisi artırılarak kültür diplomasisi aracılığıyla yumuşak güç unsuru güçlendirilecektir.

15.1.6. Kentleşme ve Kültürel Mekanlar Üzerindeki Etki

- Kültür politikaları, Şehir planlamasında kültürel mirasın korunmasını ve yeni kültürel alanların oluşturulmasını esas alacaktır.
- Tiyatro, müze, kütüphane, sanat merkezi gibi mekanlar toplumun tüm kesimlerine ulaştırılacaktır.
- Kamusal alanlar kültürel üretim ve paylaŐımın doğal bir parÇası haline getirilecektir.

15.1.7. Toplumun Ruh Sağlığı ve Manevi Tatmini

- Sanat ve kültürel etkinliklere erişim, bireylerin ruhsal gelişimini ve toplumsal mutluluğunu artırır.
- Kültürel  retim; aidiyet, anlam arayışı ve sosyal etkileşim gibi temel psikolojik ihtiyaÇlara cevap verir.
- Toplumun estetik duygusunu besleyen politikalar, toplumsal zarafeti ve saygı kültürünü güçlendirir.

15.1.8. Yeni Nesillerin Geleceğe Hazırlanması

- Kültür politikaları, geleceği Őekillendirecek kuşaklara ilham verir, milli bilinci ve evrensel bakış aŐısını birleŐtirir.
- Dijital  ağda kültür politikaları, yeni iletişim biŐimlerini de kapsayacak Şekilde genÇlere hitap etmelidir.
- GenÇler; tarihini bilen, değerlerine sahip çıkan, ama aynı zamanda dünyayla entegre olan bireyler olarak yetiştirilecektir.

15.1.9. SonuÇ:

Kültür politikaları, sadece sanat ve estetik değil, aynı zamanda kimlik, birlik, gelişim ve barış politikasıdır. Türkiye, kültürel mirasına sahip çıkan, kültürel üretimini destekleyen ve bunu toplumun tüm kesimlerine yayarak güçlü, özgüvenli ve sağlıklı bir toplum inşa eden bir anlayışı kararlılıkla sürdürecektir.

15.2. Kültür Politikası: Kültürel mirası koruma ve geliştirme politikaları

Giriş:

Kültür, bir milletin kimliğini, tarihsel hafızasını, değer dünyasını ve yaratıcı birikimini yansıtan temel yapı taşıdır. Türkiye'nin köklü geŐmiŐi, zengin medeniyet mirası ve çok katmanlı kültürel yapısı; toplumsal birliğimizin ve geleceğe dair ortak hedeflerimizin temel dayanaklarından biridir. Parti programımız, kültürel zenginliklerimizi koruyarak geleceğe taşımayı, her bireyin kültüre erişimini sağlamayı ve kültür üretimini desteklemeyi hedeflemektedir.

15.2.1. Kültürel  eŐitliliĐin Korunması ve Geliştirilmesi

- Türkiye'nin çok kültürlü yapısı bir zenginlik olarak görülmektedir. Farklı etnik, dini ve bölgesel kültürlerin korunması, yaşatılması ve kayıt altına alınması teşvik edilecektir.
- Geleneksel sanatlar, yerel diller, halk oyunları ve folklorik miras desteklenecek, kuŐaktan kuŐaĐa aktarımı sağlanacaktır.
- Kültürel çeşitliliğe yönelik ayrımcılıkla mücadele edilecek; kültür politikalarında kapsayıcı bir yaklaşım benimsenecektir.

15.2.2. Kültürel Mirasın Korunması

- Tarihi yapılar, arkeolojik alanlar, geleneksel mimari ve kültürel alanlar bilimsel yöntemlerle korunacaktır.

- Kültürel mirasımız UNESCO standartlarına uygun şekilde restore edilerek turizme ve eğitime entegre edilecektir.
- Kentleşme ve altyapı projelerinde kültürel varlıkların korunması bir öncelik olarak kabul edilecektir.

15.2.3. Kültüre Erişim ve Katılımın Artırılması

- Kültürel faaliyetler büyük şehirlerle sınırlı olmaktan çıkarılacak; tüm bölgelere yayılan kültür politikaları geliştirilecektir.
- Kütüphane, müze, sanat merkezi, tiyatro ve sinema salonları gibi kültürel altyapılar artırılacak ve dijital erişim sağlanacaktır.
- Çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar ve engelliler başta olmak üzere tüm kesimlerin kültürel etkinliklere katılımı desteklenecektir.

15.2.4. Kültür Sanat Üretimini Desteklenmesi

- Sanatçılar, yazarlar, akademisyenler ve kültürel üreticilere fonlar, hibeler ve teşvikler sağlanacaktır.
- Bağımsız sanat kurumları, kültürel girişimler ve yaratıcı endüstriler desteklenerek kültür ekonomisi geliştirilecektir.
- Özgür sanat ortamının geliştirilmesi ve fikir çeşitliliğinin korunması kültür politikamızın temel ilkesidir.

15.2.5. Eğitimde Kültür Bilinci

- Okullarda kültürel farkındalık ve estetik duyarlılık artırılacak, müfredat kültürel zenginlikleri kapsayacak şekilde geliştirilecektir.
- Gençlerin kültürel mirasa sahip çıkmaları için proje tabanlı eğitim programları desteklenecek, yerel ve ulusal kültür dersleri teşvik edilecektir.
- Kültürel okuryazarlık ve yaratıcı düşünme becerileri artırılacaktır.

15.2.6. Dijital Kültür ve Yeni Medya

- Dijital teknolojilerin sunduğu imkanlarla kültürel üretim ve yayılım desteklenecektir.
- Kültürel içeriklerin dijital platformlarda çoğalması için altyapı ve eğitim desteği sağlanacaktır.
- Dijital arşivler, sanal müzeler ve çevrimiçi etkinliklerle toplumun her kesiminin kültürel yaşama katılımı sağlanacaktır.

15.2.7. Kültür Diplomasisi ve Küresel Tanıtım

- Türkiye'nin kültürel değerleri uluslararası platformlarda tanıtılacak, kültürel işbirlikleri geliştirilecektir.
- Türk dili, edebiyatı, sineması, müziği ve mutfağı; yumuşak güç unsurları olarak diplomasiye entegre edilecektir.
- Yurt dışındaki kültürel ataşelikler ve kültür merkezleri etkinleştirilerek diaspora ile bağ güçlendirilecektir.

15.2.8. Kültür ve Ekonomi İlişkisi

- Kültür ekonomisi stratejik bir alan olarak tanımlanacak, yaratıcı sektörler desteklenecek ve istihdam potansiyeli artırılacaktır.
- Kültür turizmi geliştirilerek hem ekonomik katkı sağlanacak hem de yerel halkın kalkınması teşvik edilecektir.

15.2.9. Sonuç

Kültür politikalarımız, bireyin özgürleşmesini, toplumun birleşmesini ve ülkenin evrensel değerlerle buluşmasını sağlayacak şekilde tasarlanacaktır. Kültüre yapılan yatırım, hem bugüne hem de geleceğe yapılan stratejik bir yatırımdır. Türkiye, köklerinden aldığı ilhamla modern dünyada kültürel olarak güçlü, saygın ve etkili bir ülke olacaktır.

15.3. Sanat, Medya ve İletişim Politikaları

15.3.1. Sanatın Toplumdaki Rolü ve Sanat Politikaları

- Sanat, bireyin kendini ifade etme biçimi olduğu kadar, toplumun ortak belleğini inşa eden ve yenileyen bir alandır.
- Sanatçılar özgürce üretebilmeli, sanat ortamı sansürsüz ve destekleyici olmalıdır.
- Sanatın her dalı için kurumsal destekler sağlanacak, bağımsız sanat üretimi teşvik edilecektir.
- Yerel yönetimlerle iş birliği içinde kent kültürü ve sanat etkinlikleri yaygınlaştırılacaktır.

15.3.2. Sanat Eğitiminin Güçlendirilmesi

- İlköğretimden yükseköğretime kadar sanat eğitimi desteklenecek, estetik duyarlılığı artıracak programlar geliştirilecektir.
- Güzel sanatlar liseleri ve konservatuvarlara erişim artırılabilecek, burs ve destek mekanizmaları geliştirilecektir.

15.3.3. Medya Politikaları ve Basın Özgürlüğü

- Medya demokrasinin temel direğidir. Bağımsız ve çoğulcu medya desteklenecektir.
- Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü çerçevesinde anayasal güvence altına alınacaktır.
- Devletin medyada adil kaynak dağıtımını ve kamu reklamlarında eşitlik ilkesine bağlı kalması sağlanacaktır.
- Medya sahipliği yapısı şeffaflaştırılacak, tekelleşmeye karşı etkin düzenlemeler getirilecektir.

15.3.4. Yeni Medya ve Dijital Platformlar

- Dijital medya ve sosyal platformlar, bilgiye erişim ve yurttaş katılımı için önemli araçlardır. Bu alanlarda dijital haklar güvence altına alınacaktır.
- Gençlerin dijital medya okuryazarlığı artırılacak, eleştirel düşünme ve bilgi doğrulama becerileri geliştirilecektir.
- Yapay zekâ destekli medya içeriklerinin etik ve hukuki çerçevede denetimi sağlanacaktır.

15.3.5. İletişim Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim

- Bireyin doğru bilgiye erişimi temel bir haktır. Bilgiye erişim engelleri kaldırılacak, internet özgürlüğü anayasal güvence altına alınacaktır.
- Devlet ve kamu kurumları şeffaf iletişim stratejileriyle halkı zamanında, doğru ve anlaşılır şekilde bilgilendirmekle yükümlü olacaktır.

15.3.6. Kültürel Medya İçeriğinin Artırılması

- Yerli dizi, film, belgesel, animasyon ve içerik üretimi teşvik edilecek, uluslararası platformlara açılımı desteklenecektir.
- Türkçe'nin doğru kullanımını teşvik eden projelere medya desteği sağlanacaktır.
- Kültürel çeşitliliği yansıtan, yerel dilleri ve gelenekleri kapsayan medya üretimi teşvik edilecektir.

15.3.7. İletişim Alanında Mesleki Standartlar ve Etik

- Gazetecilik ve iletişim mesleklerinde etik ilkeler güçlendirilecek, meslek örgütleri desteklenecektir.
- Basın çalışanlarının iş güvencesi artırılacak, sendikal hakları korunacaktır.

15.4. Toplumsal Değerler ve Kimlik Politikaları

15.4.1. Toplumsal Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi

- Türkiye'nin tarihsel, kültürel ve manevi değerleri toplumun ortak aidiyetini besleyen temellerdir.
- Toplumsal değerlerin korunması için eğitim, medya ve kültürel politikalar eşgüdüm içinde yürütülecektir.
- Sevgi, saygı, hoşgörü, adalet, sorumluluk gibi evrensel değerlerle, milletimizin kadim ahlaki ve kültürel değerleri harmanlanacaktır.

15.4.2. Farklı Kimliklerin Tanınması ve Saygı

- Her bireyin dili, dini, mezhebi, etnik kökeni, inancı, yaşam tarzı ve kimliği anayasal güvence altındadır.
- Kimlikler arasında ayrımcılığı besleyen değil, birlikte yaşam kültürünü güçlendiren politikalar izlenecektir.
- Bireyin kendini özgürce ifade edebilmesi demokrasinin temel unsurudur. Bu doğrultuda ifade özgürlüğü ve kültürel haklar korunacaktır.

15.4.3. Toplumsal Bütünleşme ve Aidiyet

- Devlet, tüm vatandaşlarını eşit yurttaşlık temelinde kucaklar. Hiçbir vatandaş dışlanamaz, ötekileştirilemez.
- Toplumun tüm kesimlerinin, farklılıklarını koruyarak ortak bir gelecekte buluşması hedeflenmektedir.
- Toplumsal diyalog platformları, kültürel etkinlikler ve yerel katılım araçları ile birlikte yaşama kültürü desteklenecektir.

15.4.4. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi

- Kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler, göçmenler ve etnik azınlıklar gibi grupların toplumsal hayata tam katılımı sağlanacaktır.
- Kamusal politikalar, bu grupların görünürlüğünü artıracak, hak ve hizmetlere erişimini kolaylaştıracaktır.

15.4.5. Kimlik Üzerinden Siyasetin Reddi

- Kimlik siyasetini araçsallaştıran, toplumu kutuplaştıran ve ayrıştıran anlayışlara karşı durulacaktır.
- Kimlikler üzerinden değil, insan onuru, eşitlik, liyakat ve ortak çıkarlar üzerinden siyaset yapılacaktır.

15.4.6. Değerler Temelli Eğitim ve Toplumsal Bilinç

- Eğitim sistemi, bireyin ahlaki gelişimini, sosyal sorumluluğunu ve toplumla barışık birey olma bilincini pekiştirecek şekilde düzenlenecektir.
- Okullarda değerler eğitimi çağdaş pedagojik ilkelerle desteklenecek; empati, hoşgörü ve sosyal adalet kavramları ön planda tutulacaktır.

15.4.7. Toplumsal Dayanışmanın Güçlendirilmesi

- Aile, mahalle, köy, kent ve tüm toplum düzeyinde dayanışma kültürü yeniden canlandırılacak; sivil toplumun rolü artırılacaktır.
- Toplumsal yardımlaşma kurumları, gönüllülük esaslı yapılar ve yerel dayanışma ağları desteklenecektir.

15.5. Eşitlik Politikası: Irk, cinsiyet, din ve diğer sosyal gruplar arasında eşitlik sağlamayı amaçlar.

16. İç Güvenlik ve Hukuk Düzeni

16.1. Suçla Mücadele

16.1.1. Suçla Mücadelede Temel İlkeler

- Hukukun üstünlüğü, insan hakları ve adalet ilkeleri çerçevesinde, suçla mücadele kararlılıkla yürütülecektir.
- Suçun önlenmesi, aydınlatılması ve cezalandırılması süreçlerinde etkili, şeffaf ve hesap verebilir bir sistem esas alınacaktır.

16.1.2. Önleyici Güvenlik Yaklaşımı

- Suçun oluşmadan önce engellenmesi amacıyla, sosyal risk haritaları oluşturulacak ve potansiyel suç alanlarına yönelik erken uyarı sistemleri kurulacaktır.
- Toplum temelli güvenlik anlayışıyla, mahalle güvenliği, okul çevreleri, park ve kamusal alanlar daha güvenli hâle getirilecektir.

16.1.3. Organize Suç ve Mafyayla Mücadele

- Organize suç örgütleri, yasa dışı finans ağları, kara para aklama, insan kaçakçılığı ve mafyavari yapılara karşı sıfır tolerans politikası izlenecektir.
- Emniyet, jandarma ve mali denetim birimleri arasındaki koordinasyon güçlendirilecektir.

16.1.4. Uyuşturucu ile Mücadele

- Uyuşturucu üretimi, kaçakçılığı ve kullanımına karşı bütüncül bir mücadele yürütülecek; sadece cezai değil, önleyici ve rehabilite edici yöntemler de uygulanacaktır.
- Gençler, aileler ve eğitim kurumları için uyuşturucu farkındalık programları geliştirilecektir.

16.1.5. Siber Suçlarla Mücadele

- Siber suçlara karşı teknik kapasite artırılabilecek; bilişim güvenliği altyapıları güçlendirilecek, uzman personel yetiştirilecektir.
- Dijital ortamdaki dolandırıcılık, çocuk istismarı, kişisel veri ihlalleri ve nefret suçlarına karşı etkin adli mekanizmalar işletilecektir.

16.1.6. Kadına ve Çocuğa Yönelik Suçlara Karşı Etkinlik

- Kadına yönelik şiddet, çocuk istismarı ve aile içi şiddet suçlarına karşı sıfır tolerans ilkesiyle hareket edilecektir.
- Koruyucu ve önleyici hizmetler artırılabilecek; mağdur destek merkezleri yaygınlaştırılacaktır.

16.1.7. Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi

- Yargı, emniyet ve infaz kurumları arasında etkin işbirliği sağlanacak, cezaların caydırıcılığı ile birlikte adalet duygusu da korunacaktır.
- Ceza infaz kurumlarında rehabilitasyon programları yaygınlaştırılacak, suçlu bireylerin topluma kazandırılması esas alınacaktır.

16.1.8. Toplumsal Katılım ve Bilinçlendirme

- Suçla mücadelede sadece güvenlik güçleri değil, sivil toplum, medya, yerel yönetimler ve vatandaşlar da aktif rol oynayacaktır.
- Toplum bilinçlendirme kampanyaları ve katılımcı güvenlik projeleri teşvik edilecektir.

16.2. Afet ve Kriz Yönetimi

16.2.1. Temel Yaklaşım: Risk Odaklı, Proaktif ve Dayanıkl Türkiye

- Afetlere karşı sadece müdahale değil, önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarını kapsayan bütüncül bir kriz yönetimi stratejisi uygulanacaktır.
- Tüm politika ve yatırımlar, afet direncini artırmak, can ve mal kaybını en aza indirmek üzerine inşa edilecektir.

16.2.2. Afet Risklerinin Azaltılması

- Türkiye'nin deprem, sel, heyelan, yangın ve kuraklık gibi doğal afetlere karşı risk haritaları güncellenecek ve bu risklere göre şehir planlaması yapılacaktır.
- Riskli yapıların dönüşümü hızlandırılacak, afet bölgelerinde yapı denetimi sıkılaştırılacaktır.
- İmar aflarına kesin olarak son verilecektir.

16.2.3. Afetlere Hazırlık ve Eğitim

- Okullarda, iş yerlerinde, kamu kurumlarında ve topluluk düzeyinde afet farkındalığı eğitimi zorunlu hâle getirilecektir.
- Yerel düzeyde gönüllü arama-kurtarma ekipleri teşvik edilecek ve desteklenecektir.
- Tatbikatlar düzenli hâle getirilecek, halkın afet anında nasıl davranacağını bilmesi sağlanacaktır.

16.2.4. Kurumsal Kapasitenin Artırılması

- AFAD başta olmak üzere afet ve kriz yönetiminden sorumlu tüm kamu kurumları personel, bütçe ve ekipman açısından güçlendirilecektir.
- Kamu-özel sektör-sivil toplum iş birliğiyle kriz yönetimi senaryoları geliştirilecektir.

16.2.5. İzleme ve Erken Uyarı Sistemleri

- Deprem, sel, orman yangını ve hava olaylarına karşı erken uyarı sistemleri güçlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.
- Bu sistemler vatandaşlara doğrudan ulaşacak şekilde dijital platformlarla entegre edilecektir.

16.2.6. Afet Sonrası Müdahale ve İyileştirme

- Arama-kurtarma, sağlık, barınma ve gıda temini gibi afet sonrası müdahale kapasitesi artırılacaktır.
- Afet mağdurlarına hızlı, adil ve şeffaf destek sağlanacak; psikososyal destek mekanizmaları güçlendirilecektir.
- Geçici değil, sürdürülebilir yeniden inşa modelleri benimsenerek bölgesel toparlanma hızlandırılacaktır.

16.2.7. İklim Krizi ve Yeni Nesil Tehditlere Hazırlık

- İklim değişikliği nedeniyle artan afet risklerine karşı iklim uyum planları geliştirilecek.

- Orman yangınları, kuraklık, çevresel felaketler gibi yeni tehditlere karşı dirençli altyapı ve hızlı müdahale planları oluşturulacaktır.

16.2.8. Yerel Yönetimlerin Rolü ve Toplumun Katılımı

- Belediyeler, afet ve kriz yönetiminde aktif roller üstlenecek; yerel afet planları oluşturulacaktır.
- Toplumun her kesimi afet yönetimi sürecine katılacak; katılımcı kriz yönetimi anlayışı benimsenerek halkın bilinç ve duyarlılığı artırılacaktır.

17. Yerel yönetim politikası

17.1. Demokratik, Katılımcı ve Şeffaf Yerel Yönetimler

- Yerel yönetimler, demokrasinin temel taşlarından biridir. Her bireyin yaşadığı çevreye dair karar alma süreçlerine katılması desteklenecektir.
- Belediyelerde şeffaflık, hesap verebilirlik ve vatandaş denetimi esas alınacak; harcamalar ve projeler kamuya açık şekilde izlenebilir kılınacaktır.

17.2. Yetki, Kaynak ve Sorumluluk Dengesi

- Yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları, merkezi yönetimle dengeli şekilde yeniden tanımlanacaktır.
- Gelir kaynakları artırılacak, mali özerklik güçlendirilecek, merkezi transferler adil ve ihtiyaca göre yapılacaktır.

17.3. Yerindenlik İlkesi ve Bölgesel Kalkınma

- Hizmetlerin yurttaşlara en yakın noktadan sunulması sağlanacak; yerindenlik ilkesi güçlendirilecektir.
- Bölgesel eşitsizlikleri azaltmaya yönelik bölge bazlı kalkınma planları ve yerel ekonomik teşvikler uygulanacaktır.

17.4. Katılımcı Kent Yönetimi

- Mahalle meclisleri, vatandaş kurulları, gençlik ve kadın platformları gibi mekanizmalar ile halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımı sağlanacaktır.
- Her belediye, stratejik planlama sürecine sivil toplum ve yurttaşları dahil edecek, ortak akıl temelinde yönetecektir.

17.5. Sosyal Belediyecilik ve Hizmet Eşitliği

- Yoksullukla mücadelede belediyelerin sosyal destek kapasitesi güçlendirilecek; yaşlı, engelli, kadın, çocuk ve gençlere yönelik kapsayıcı hizmetler sunulacaktır.
- Belediye hizmetleri, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese eşit sunulacaktır.

17.6. Akıllı Şehirler ve Dijital Belediyecilik

- Yerel yönetimler, dijitalleşme, veri yönetimi ve yapay zekâ destekli hizmetlerle donatılacaktır.
- Vatandaşlar belediye hizmetlerine çevrim içi platformlarla kolayca ulaşabilecek; e-belediye uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

17.7. Kentsel Dönüşüm ve Mekânsal Adalet

- Rant odaklı değil, halkın ihtiyaçlarına göre planlanan insan merkezli kentsel dönüşüm desteklenecektir.
- Deprem riski yüksek bölgelerde, yerel yönetimlerin teknik ve mali kapasitesi artırılarak dönüşüm süreci hızlandırılacaktır.

17.8. Çevre Dostu ve Sürdürülebilir Kentler

- Yeşil alanlar, bisiklet yolları, temiz ulaşım sistemleri ve çevresel sürdürülebilirlik esas alınarak kent politikaları geliştirilecektir.
- Yerel yönetimlerin iklim değişikliği ile mücadele planları desteklenecektir.

17.9. Yerel Basın ve Kültür-Sanat Destekleri

- Yerel medya, sanatçılar ve kültür üreticilerine destekler sağlanacak, kültürel çeşitliliğin yaşatılması teşvik edilecektir.
- Belediyeler, yerel kültürü yaşatan ve toplumla buluşturan aktörler olarak aktif rol üstlenecektir.

18. Siyasi ve Yönetişim Reformları

18.1. Demokratik Kurumların Güçlendirilmesi

18.1.1. Demokratik Hukuk Devleti İlkesi

- Türkiye'nin geleceği, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı ve anayasal denge-denetim sistemine bağlılıkla şekillenecektir.
- Devletin tüm kurumları, siyasi bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını koruyacak şekilde yapılandırılacaktır.

18.1.2. Kuvvetler Ayrılığı ve Kurumsal Bağımsızlık

- Yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirinden bağımsız ve dengeli çalışması garanti altına alınacaktır.
- Bağımsız kurullar (RTÜK, BDDK, SPK, YSK, Sayıştay vb.) üzerinde hiçbir siyasi baskıya izin verilmeyecek; kurumsal özerklik ve liyakat esas alınacaktır.

18.1.3. Meclisin Güçlendirilmesi

- Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasa yapma, denetim ve temsil görevlerini özgürce yerine getirecek bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Mecliste temsil edilen tüm partilere söz, araştırma ve denetim hakları eşit biçimde tanınacaktır.

18.1.4. Bağımsız Yargı ve Hesap Verebilir Yönetim

- Yargı organları, yürütmeden tamamen bağımsız hale getirilecek; Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı yeniden düzenlenecek, siyasal etkilerden arındırılacaktır.
- Devlet kurumları, hesap verebilirliği içselleştirecek şekilde düzenlenecektir.

18.1.5. Denetim Kurumlarının Etkinliği

- Sayıştay, Kamu Denetçiliği Kurumu ve TBMM denetim mekanizmaları bağımsız, güçlü ve etkili hale getirilecektir.
- Yolsuzluk, usulsüzlük ve israfın önlenmesi için etkili iç ve dış denetim sistemleri kurulacaktır.

18.1.6. Liyakat ve Tarafsızlık

- Tüm devlet kurumlarına atamalarda liyakat esas alınacak; siyasi sadakat değil, mesleki yeterlilik ve etik değerlere bağlılık ön planda tutulacaktır.
- Kurumların tarafsız, halka eşit mesafede ve hizmet odaklı çalışmaları sağlanacaktır.

18.1.7. Kurumsal Hafıza ve Sürdürülebilirlik

- Kurumlar arası bilgi paylaşımı, süreklilik ve kurumsal hafıza güçlendirilecektir.
- Kamuda kısa vadeli siyasal değişimlerin kurumsal işleyişi kesintiye uğratması

engellenecektir.

18.1.8. Sivil Toplum ile Kurumsal Diyalog

- Demokratik kurumlar ile sivil toplum arasında şeffaf, düzenli ve katılımcı iletişim mekanizmaları kurulacaktır.
- Sivil toplumun denetim ve katkı rolü anayasal ve yasal düzeyde güçlendirilecektir.

18.2. Bürokrasi ve İdari Reformlar

18.2.1. Etkin, Hızlı ve Vatandaş Odaklı Kamu Yönetimi

- Kamu yönetiminde vatandaşları merkeze alan, hızlı, erişilebilir ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan bir model benimsenerek; bürokrasi sadeleştirilecektir.
- Bürokratik işlemler kısaltılacak, e-Devlet uygulamaları yaygınlaştırılacak ve tüm hizmetlerde tek durak hizmet noktası anlayışı geliştirilecektir.

18.2.2. Liyakat Temelli Kamu Personel Sistemi

- Kamu personel alım ve yükselmelerinde liyakat, tarafsızlık ve şeffaflık ilkeleri esas alınacaktır.
- Kurumlara siyasi değil mesleki yeterlilikle personel atanacak; işe alım süreçlerinde mülakat uygulamaları objektif kriterlerle düzenlenecektir.

18.2.3. Yönetimde Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Kamu yönetiminin tüm düzeylerinde hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri hâkim kılınacaktır.
- Kurumlar düzenli denetime tabi tutulacak ve performans raporları kamuoyuyla paylaşılacaktır.

18.2.4. Kurumsal Verimlilik ve Sadeleştirme

- Gereksiz kurumsal yapılar ve görev tekrarları kaldırılacak, kurumlar arası koordinasyon artırılarak kaynak israfı önlenecektir.
- Kamu hizmetlerinde performans ve çıktı odaklı yönetim anlayışı benimsenerek, hizmet kalitesi artırılacaktır.

18.2.5. Dijitalleşme ve Akıllı Bürokrasi

- Bürokratik işlemler dijital ortama taşınacak, yapay zekâ destekli karar destek sistemleri kamu idaresine entegre edilecektir.
- Kamu hizmetleri zaman ve mekândan bağımsız sunulacak, vatandaş memnuniyeti ve etkinlik artırılacaktır.

18.2.6. Merkezi ve Yerel İdare Uyumu

- Merkezi ve yerel yönetimler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı net ve adil biçimde tanımlanacak; çakışmalar önlenecektir.
- Yerel düzeydeki hizmetlerde esneklik, ihtiyaç temelli planlama ve yerinden yönetim esas alınacaktır.

18.2.7. Kamu Etik Kuralları ve Denetim Mekanizmaları

- Kamu yönetiminde etik standartlar güçlendirilecek, etik davranış kuralları ve etik kurulları etkin hale getirilecektir.
- Usulsüzlük, yolsuzluk ve çıkar çatışmasına karşı sıkı ve bağımsız denetim mekanizmaları oluşturulacaktır.

18.2.8. Sürekli Eğitim ve Mesleki Gelişim

- Kamu çalışanlarının mesleki bilgi ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla sürekli eğitim programları düzenlenecektir.
- Değişen ihtiyaçlara uygun olarak kamu personelinin yönetim, dijital yetkinlik, etik ve iletişim becerileri geliştirilecektir.

18.3. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi

18.3.1. Yerinden Yönetim İlkesi

- Demokratik, katılımcı ve etkin bir kamu yönetimi için yerinden yönetim anlayışı esas alınacaktır.
- Yerel yönetimlere yetki, kaynak ve sorumluluk açısından daha fazla alan tanınarak karar alma süreçleri tabana yayılacaktır.

18.3.2. Mali ve İdari Özerklik

- Yerel yönetimlerin mali özerkliği güçlendirilecek, kendi kaynaklarını artırmaları ve etkin kullanmaları sağlanacaktır.
- Merkezi yönetimin keyfi müdahaleleri sonlandırılacak, yerel idarelerin karar alma süreçleri bağımsızlaştırılacaktır.

18.3.3. Katılımcı ve Şeffaf Yerel Yönetim

- Vatandaşların karar alma süreçlerine doğrudan katılımı sağlanacak, kent konseyleri, mahalle meclisleri ve dijital platformlar ile halkın görüşü alınacaktır.
- Yerel bütçeler ve harcamalar şeffaf biçimde kamuya açıklanacak, hesap verebilirlik temel ilke olacaktır.

18.3.4. Belediye Hizmetlerinde Eşitlik ve Etkinlik

- Tüm yurttaşlara eşit ve kaliteli hizmet sunulması sağlanacak; altyapı, ulaşım, temizlik, sosyal hizmetler gibi temel belediye hizmetlerinde standartlar yükseltilecektir.
- Kırsal alanlara yönelik hizmet sunumu güçlendirilerek yerel kalkınma desteklenecektir.

18.3.5. Kayyum Uygulamasına Son Verilmesi

- Seçilmiş yerel yöneticilerin görevlerine yargı kararı olmadan son verilmesine yol açan uygulamalara son verilecektir.
- Demokratik meşruiyet ilkesi çerçevesinde, yerel yönetimlerin seçimle gelen temsilcileri korunacaktır.

18.3.6. Yerel Gelirlerin Artırılması ve Adil Dağılım

- Yerel yönetimlerin gelir yapısı güçlendirilecek, gelir paylaşım sistemi adil ve objektif kriterlere dayalı hale getirilecektir.
- Vergi gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan paylar artırılacak ve gelişmişlik farkları gözetilecektir.

18.3.7. Yerel Kapasite ve İnsan Kaynağı Güçlendirmesi

- Yerel yönetimlerde çalışan personelin yetkinliği artırılacak, liyakat esasına göre atamalar yapılacaktır.
- Hizmet içi eğitimlerle belediye çalışanlarının çağdaş yönetim anlayışlarına uyumu sağlanacaktır.

18.3.8. Dijital Yerel Yönetim

- Belediye hizmetlerinin dijital ortama taşınması sağlanacak, e-belediye ve mobil uygulamalar ile vatandaşlara hızlı ve kolay erişim imkânı sunulacaktır.
- Akıllı şehir teknolojileri desteklenecek, çevreci ve sürdürülebilir uygulamalar teşvik edilecektir.

19. Kurumsal Politikalar

19.1. Şirket Politikaları

19.1.1. Girişimcilik ve Özel Sektörün Desteklenmesi

- Ekonomik büyümenin lokomotifi olan özel sektör desteklenecek; girişimciliğin önündeki bürokratik, finansal ve hukuki engeller kaldırılacaktır.
- Genç, kadın ve yenilikçi girişimciler için teşvik paketleri, eğitim programları ve mentorluk destekleri sunulacaktır.

19.1.2. Şirketlerde Kurumsallaşma ve Yönetişim

- Şirketlerin sürdürülebilirliği ve rekabet gücü için kurumsallaşma teşvik edilecek, şeffaf ve hesap verebilir yönetim yapıları geliştirilecektir.
- Kurumsal yönetim ilkeleri ve etik kurallar şirket yönetimlerinin ayrılmaz bir parçası haline getirilecektir.

19.1.3. KOBİ'lere Yönelik Politikalar

- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) için finansmana erişim kolaylaştırılacak, vergi yükleri hafifletilecektir.
- KOBİ'lerin dijital dönüşümü, ihracata açılımı ve inovasyon kapasitesi artırılacaktır.

19.1.4. Yerli Üretim ve Markalaşma Desteği

- Yerli şirketlerin katma değerli üretim yapmaları desteklenecek; Ar-Ge, tasarım ve markalaşmaya yönelik teşvikler artırılacaktır.
- Stratejik sektörlerde faaliyet gösteren şirketlere uzun vadeli devlet destekleri sunulacaktır.

19.1.5. Şirketlerde Çalışan Hakları ve Sosyal Sorumluluk

- Şirketlerin sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmesi ve çalışan haklarına saygı göstermesi teşvik edilecektir.
- İş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği, eşitlik ve fırsat eşitliği ilkeleri yaygınlaştırılacaktır.

19.1.6. Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm

- Şirketlerin çevresel sürdürülebilirlik kriterlerine uyumu desteklenecek, yeşil üretim, enerji verimliliği ve geri dönüşüm uygulamaları teşvik edilecektir.
- Karbon ayak izini düşüren firmalar için yeşil sertifika, vergi indirimi ve finansman destekleri sağlanacaktır.

19.1.7. Şirket Hukuku ve Rekabetin Korunması

- Rekabetin önündeki engeller kaldırılacak, kartelleşme ve tekelleşmeye karşı etkin bir rekabet hukuku uygulanacaktır.
- Şirketlerin hukuki güvenliği sağlanacak, yatırım ortamı iyileştirilecektir.

19.1.8. Dijitalleşme ve Teknoloji Uyumlu Şirketler

- Şirketlerin dijital dönüşüm süreçleri desteklenecek, e-ticaret, yapay zekâ ve veri analitiği gibi alanlarda altyapı ve eğitim destekleri sağlanacaktır.

- Dijitalleşmeye uyum sağlayan işletmelerin ulusal ve uluslararası pazarlara erişimi kolaylaştırılacaktır.

19.2. İnsan kaynakları politikası

19.2.1. Liyakat Esaslı İnsan Kaynakları Yönetimi

- Kamu ve özel sektörde işe alım, terfi ve atama süreçlerinde liyakat, yetkinlik ve adalet ilkeleri temel alınacaktır.
- Torpil, kayırmacılık ve siyasi etkiyle yapılan atamalara kesin şekilde son verilecek, şeffaf ve objektif ölçütler geliştirilecektir.

19.2.2. Yetenek Yönetimi ve Performans Sistemi

- İnsan kaynağının potansiyelini ortaya çıkaracak yetenek yönetimi stratejileri oluşturulacak; eğitim, gelişim ve kariyer planlaması etkinleştirilecektir.
- Kurumlarda ölçülebilir, adil ve gelişimi teşvik eden bir performans değerlendirme sistemi kurulacaktır.

19.2.3. Sürekli Eğitim ve Mesleki Gelişim

- Kamu ve özel sektörde çalışanlar için hayat boyu öğrenme esas alınacak; sürekli eğitim, dijital yetkinlik ve liderlik programları desteklenecektir.
- Yeni teknolojilere ve iş modellerine uyum sağlayan dinamik bir insan kaynağı yapısı oluşturulacaktır.

19.2.4. İnsan Odaklı ve Katılımcı Kurum Kültürü

- Çalışanların karar alma süreçlerine katılımı sağlanacak, kurumsal aidiyet ve motivasyon artırılacaktır.
- İş yerinde saygı, eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık ilkeleri hâkim kılınacaktır.

19.2.5. Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi

- Kamu ve özel sektörde çalışma saatleri, dinlenme hakları, iş güvenliği ve ücret politikaları insana yakışır yaşam ilkesine uygun hale getirilecektir.
- Uzaktan çalışma, esnek çalışma ve yeni nesil çalışma modellerine uygun yasal altyapılar oluşturulacaktır.

19.2.6. Kamu İnsan Kaynaklarında Reform

- Kamu personel sistemi yeniden yapılandırılacak, verimlilik ve kalite odaklı bir anlayış hâkim kılınacaktır.
- Aday memurluktan üst düzey yöneticiliğe kadar tüm süreçler eğitim, sınav ve değerlendirme sistemine bağlanacaktır.

19.2.7. Yetenekli Gençlerin Kamuya Kazandırılması

- Gençlerin kamu hizmetine ilgisini artırmak için şeffaf sınav ve mülakat sistemleri, genç yetenek programları ve kariyer ofisleri oluşturulacaktır.
- Üniversite mezunları için genç kamu uzmanlığı programları ile istihdam fırsatları geliştirilecektir.

19.2.8. Dijital İnsan Kaynakları Yönetimi

- Personel yönetimi süreçleri dijitalleşecek, veriye dayalı karar alma kültürü geliştirilecektir.
- İnsan kaynakları bilgi sistemleri modernize edilerek, insan kaynağının etkin takibi ve planlaması sağlanacaktır.

19.3. İletişim ve medya politikası

19.3.1. Basın ve İfade Özgürlüğünün Güvencesi

- Basın özgürlüğü, demokrasinin temel yapı taşlarından biridir. Bu nedenle; ifade ve haber alma özgürlüğü anayasal güvence altına alınacak, tüm medya kuruluşları baskıdan ve sansürden uzak olarak faaliyet gösterecektir.
- Gazetecilerin mesleki faaliyetlerinden dolayı yargılanmasına, gözaltına alınmasına veya cezalandırılmasına son verilecektir.

19.3.2. Çoğulculuk ve Medyada Eşit Temsil

- Medya alanında tekelleşmeye ve fikir teklifine karşı durulacak; farklı seslerin ve görüşlerin özgürce ifade edilmesi sağlanacaktır.
- Kamu kaynakları ile desteklenen medya organlarının tarafsızlık ve objektif yayın ilkelerine uyması zorunlu hale getirilecektir.

19.3.3. Bağımsız ve Güçlü Kamu Yayıncılığı

- TRT ve Anadolu Ajansı gibi kamu yayın organları, halkın sesi ve kamu hizmeti anlayışıyla, tüm kesimlere eşit mesafede duracak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
- Siyasi bağımsızlık, içerik çeşitliliği ve yayın etiği öncelik olacaktır.

19.3.4. Dijital Medya ve Sosyal Medya Politikaları

- Dijital platformlar ve sosyal medya, ifade özgürlüğü ile kişisel haklar arasında dengeli bir şekilde düzenlenecektir.
- Dezenformasyonla mücadele edilirken, sansüre başvurulmayacak; şeffaf algoritmalar ve etik ilkeler benimsenecektir.

19.3.5. Basın Emekçilerine Güvence ve Haklar

- Gazetecilerin sendikal hakları, özlük hakları ve güvenlikleri yasal güvence altına alınacak; özgür ve güvenceli bir medya çalışma ortamı oluşturulacaktır.
- Serbest çalışan gazeteciler ve yerel medya mensupları için özel destek programları geliştirilecektir.

19.3.6. Yerel Medyanın Güçlendirilmesi

- Yerel medya organlarının ayakta kalması ve halkın sesi olabilmesi için mali destek mekanizmaları oluşturulacak, reklam ve ilan gelirlerinde adil paylaşım sağlanacaktır.
- Yerel medyada kalite, tarafsızlık ve gazetecilik etiği standartları artırılabilecektir.

19.3.7. Medya Okuryazarlığı ve Bilinçli Toplum

- Özellikle gençler için medya okuryazarlığı eğitimi yaygınlaştırılacak, halkın bilgiye eleştirel ve bilinçli biçimde erişimi sağlanacaktır.
- Yanıltıcı içerikler, manipülasyon ve nefret söylemleriyle mücadelede toplum temelli bilinçlendirme ön planda tutulacaktır.

19.3.8. İletişim Altyapısı ve Teknolojiye Erişim

- Tüm yurttaşların hızlı, güvenli ve erişilebilir iletişim altyapısına ulaşması sağlanacaktır.
- Kırsal bölgelerde internet erişimi artırılacak, dijital uçurum kapatılacaktır.

19.4. Sürdürülebilirlik politikası

19.4.1. Gelecek Nesiller İçin Sorumluluk

- Sürdürülebilirlik, sadece çevresel değil; ekonomik, sosyal ve yönetişimsel alanlarda da denge

ve süreklilik anlamına gelmektedir.

- Kaynakların adil, verimli ve uzun vadeli kullanımı temel alınarak; bugünün ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek nesillerin haklarını da koruma ilkesi benimsenmektedir.

19.4.2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SKH) Uyum

- Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda, kapsayıcı, eşitlikçi ve çevreci kalkınma politikaları uygulanacaktır.
- Tüm kamu politikaları SKH'lerle uyumlu hâle getirilecek; stratejik planlamalar bu ekseninde güncellenecektir.

19.4.3. Doğal Kaynakların Korunması ve Verimli Kullanımı

- Su, toprak, orman ve biyolojik çeşitlilik gibi kaynakların korunması, ekosistem temelli yaklaşımlarla yönetilecektir.
- Enerji, su ve gıda verimliliği artırılacak; atık üretimi en aza indirilerek döngüsel ekonomiye geçilecektir.

19.4.4. Karbon Nötr Türkiye Hedefi

- Türkiye'nin karbon ayak izini azaltmak, temiz enerjiye geçişi hızlandırmak ve karbon nötr bir ekonomiye geçiş için yol haritası hazırlanacaktır.
- Enerji, ulaşım, tarım ve sanayide düşük emisyonlu üretim modelleri teşvik edilecektir.

19.4.5. Yeşil Ekonomi ve İstihdam

- Sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek yeşil ekonomi sektörü güçlendirilecek, çevre dostu teknolojilere yatırım yapılacaktır.
- Yeşil işler ve ekolojik meslekler yaygınlaştırılarak, hem çevresel hem de ekonomik fayda sağlanacaktır.

19.4.6. Sürdürülebilir Kentleşme ve Ulaşım

- Şehirleşme politikalarında doğayla uyum, enerji verimliliği ve afet direnci öncelikli olacaktır.
- Toplu taşıma, bisiklet yolları, yeşil alanlar ve sürdürülebilir mimari desteklenecektir.

19.4.7. Kurumsal ve Yönetmelik Sürdürülebilirlik

- Kamu kurumlarında sürdürülebilir yönetim ilkeleri yerleştirilecek; kamu alımlarında çevresel ve sosyal kriterler dikkate alınacaktır.
- Özel sektör için çevresel-sosyal-yönetişim (ÇSY/ESG) raporlama ve denetim sistemleri geliştirilecektir.

19.4.8. Toplumun Bilinçlendirilmesi ve Katılımı

- Sürdürülebilirliğin bir devlet politikası olmasının yanında, toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla yaşatılması sağlanacaktır.
- Okullarda ve medyada iklim bilinci, çevre farkındalığı ve sürdürülebilir yaşam eğitimi yaygınlaştırılacaktır.

20. Sonuç

20.1. Gelecekte Politikaların Dönüşümü

20.1.1. Yeni Çağın Gereksinimlerine Uyum

- 21. yüzyıl; dijitalleşme, yapay zekâ, iklim değişikliği, küresel göç, sosyal dönüşüm ve teknolojik devrimlerin şekillendirdiği yeni bir çağdır.
- Türkiye'nin politikaları da bu değişimlere proaktif, yenilikçi ve esnek bir anlayışla uyum

sağlamalıdır.

- Geleceğe yönelik politika tasarımı, kısa vadeli çözümlerin ötesine geçerek, stratejik öngörü ve senaryo analizlerine dayalı olacaktır.

20.1.2. Veriye Dayalı ve Kanıta Dayalı Politikalar

- Geleceğin kamu yönetimi, veriye dayalı karar alma sistemlerine dayanacaktır.
- Politika oluşturma süreçlerinde, büyük veri, yapay zekâ ve veri analitiği kullanılarak, etkinlik ve doğruluk artırılacaktır.
- Kamu kurumları arasında veri paylaşımı ve etkin dijital koordinasyon sağlanacaktır.

20.1.3. Çevik ve Esnek Yönetişim

- Değişken koşullara hızlı uyum sağlayabilen, dinamik ve esnek yönetim sistemleri inşa edilecektir.
- Merkezi ve yerel yönetimler arasında yetki ve sorumluluk dengesi, katılımcılık ve hızlı tepki kapasitesiyle yeniden şekillenecektir.

20.1.4. Küresel Trendlerle Entegrasyon

- Küresel gelişmelerle uyumlu, aynı zamanda ulusal çıkarları önceleyen politikalar benimsenecektir.
- Avrupa Yeşil Mutabakatı, dijital pazarlar, sınır-ötesi vergi düzenlemeleri, dijital kimlik, insan hakları ve etik teknolojiler gibi alanlarda uyum ve katılım politikaları oluşturulacaktır.

20.1.5. Toplumsal Taleplere Uyumlu Dönüşüm

- Politika süreçleri, toplumun değişen beklentileri ve değerleri dikkate alınarak yeniden tasarlanacaktır.
- Gençlerin, kadınların, dezavantajlı grupların ve geleceğin iş gücünün talepleri temel alınacaktır.
- Politikalarda eşitlik, özgürlük, şeffaflık ve etik sorumluluk ön planda tutulacaktır.

20.1.6. Politikaların Entegrasyonu ve Sistematik Yaklaşım

- Ekonomik, çevresel, sosyal ve teknolojik politikalar birbiriyle bağlantılı ve bütüncül biçimde ele alınacaktır.
- Sürdürülebilir kalkınma, sosyal refah, iklim krizi ve dijital dönüşüm gibi çok katmanlı sorunlar için entegre stratejiler geliştirilecektir.

20.1.7. Politika Yapımında Katılımcı Yaklaşım

- Geleceğin politikaları, sadece hükümetler tarafından değil; sivil toplum, akademi, özel sektör ve bireylerin katılımıyla şekillenecektir.
- Katılımcı demokrasi anlayışıyla, açık veri, açık hükümet ve açık politika prensipleri benimsenerek halkın doğrudan katkısı sağlanacaktır.

20.2. Politikaların Toplum Üzerindeki Genel Etkisi

20.2.1. Politikaların Toplumsal Yaşama Yön Verme Gücü

- Uygulanan politikalar; bireylerin yaşam kalitesinden, toplumsal barışa; ekonomik refahtan, kültürel kimliğe kadar her alanda belirleyici etkiler yaratır.
- Bu nedenle politikaların temel amacı, toplumun tüm kesimlerinin adil, güvenli, onurlu ve sürdürülebilir bir yaşam sürebileceği ortamları inşa etmek olmalıdır.

20.2.2. Sosyal Adaletin Tesisinde Politika Rolü

- Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve istihdam gibi alanlarda uygulanan politikalar, fırsat eşitliği ve sosyal adaletin sağlanmasının anahtarıdır.
- Doğru tasarlanmış ve uygulanmış politikalar, toplumsal eşitsizlikleri azaltırken, yanlış veya eksik politikalar toplumsal huzursuzluk ve güvensizlik yaratabilir.

20.2.3. Demokratik Katılım ve Güven İnşası

- Katılımcı ve şeffaf politikalar, vatandaşların yönetime olan güvenini pekiştirir ve demokratik kültürün güçlenmesine katkı sağlar.
- Halkın sesinin duyulduğu ve dikkate alındığı bir sistem, sivil barışı ve toplumsal aidiyeti pekiştirir.

20.2.4. Kültürel ve Değerler Sistemi Üzerindeki Etki

- Politika yapım süreçlerinde kültürel çeşitlilik, etik değerler ve tarihsel miras gözetenmediğinde, toplumun kimliğiyle çatışan politikalar ortaya çıkabilir.
- Değerlerle uyumlu, kültürü koruyan ve geliştiren politikalar, toplumsal dayanışma ve aidiyet hissini artırır.

20.2.5. Ekonomik Refahın Topluma Yansıması

- Ekonomi politikalarının sonuçları doğrudan toplumun alım gücüne, yaşam standardına ve gelecek beklentilerine yansır.
- Sürdürülebilir kalkınma ve eşit gelir dağılımı, huzurlu ve dirençli bir toplumun temelini oluşturur.

20.2.6. Toplumsal Direnç ve Geleceğe Hazırlık

- Eğitim, sağlık, çevre, afet yönetimi gibi alanlarda yapılan planlama ve uygulamalar, toplumun şoklara ve krizlere karşı dayanıklılığını belirler.
- Bilime dayalı, uzun vadeli ve kapsayıcı politikalar, toplumun geleceğe umutla bakmasını ve yeniliklere açık olmasını sağlar.

20.2.7. Politikaların İnsan Odaklılığı

- Her politika, nihayetinde insan hayatını etkiler. Bu nedenle politika üretiminde temel ilke, insanı yaşat ki devlet yaşasın anlayışıdır.
- Politika süreçlerinde insan onurunu koruma, temel hakları gözetme ve refahı artırma ana eksen olmalıdır.

20.3. Politika Yapımında Katılımcılık ve Şeffaflık

20.3.1. Demokratik Katılımın Temel Unsuru Olarak Katılımcı Politika Üretimi

- Modern demokrasilerde politika yapımı, yalnızca siyasi iktidarların değil; vatandaşların, sivil toplumun, akademik çevrelerin, iş dünyasının ve yerel aktörlerin katkısıyla şekillendirilmelidir.
- Türkiye, politika üretim süreçlerini açık, katılımcı ve kapsayıcı bir yapıya kavuşturmayı hedeflemektedir.

20.3.2. Katılım Mekanizmalarının Kurumsallaştırılması

- Politika tasarımı öncesinde istişare toplantıları, halk meclisleri, dijital anketler, tematik forumlar ve çalıştaylar düzenlenerek farklı kesimlerin görüşleri alınacaktır.
- Meclis komisyonları ve kamu kurulları, paydaş temsiliyetine açık hale getirilecektir.
- Yerel yönetimler, bölgesel ve yerel ihtiyaçların belirlenmesinde doğrudan halkla iş birliği içinde çalışacaktır.

20.3.3. Şeffaflık İlkesiyle Hesap Verebilirlik

- Politika yapım süreçleri, uygulama aşamaları ve sonuçları; kamuoyunun erişimine açık, izlenebilir ve denetlenebilir olacaktır.
- Kamu kurumlarının kararları, harcamaları ve uygulamaları, açık veri platformları üzerinden kamuya sunulacaktır.
- Bağımsız denetim organları ve Sayıştay gibi kurumların raporları, şeffaf bir yönetimin temel unsuru olacaktır.

20.3.4. Dijital Katılım Araçlarının Kullanımı

- E-devlet sistemleri ve dijital platformlar aracılığıyla halkın öneri, görüş ve taleplerini doğrudan iletebileceği katılım mekanizmaları geliştirilecektir.
- “Açık Hükümet”, “Açık Meclis” ve “Açık Belediyecilik” ilkeleriyle dijital araçlar üzerinden doğrudan demokrasi pratikleri teşvik edilecektir.

20.3.5. Sivil Toplumun Güçlendirilmesi

- Sivil toplum kuruluşlarının politika yapım süreçlerine aktif katılımı sağlanacak, bağımsız ve özgür faaliyet yürütmeleri desteklenecektir.
- Kamu-STK iş birliği çerçevesinde; sosyal politika, çevre, eğitim, sağlık ve insan hakları gibi alanlarda ortak projeler yürütülecektir.

20.3.6. Politikada Etik ve Açıklık Kültürü

- Katılımcılık ve şeffaflık ilkeleri, yalnızca teknik araçlar değil; aynı zamanda etik bir yönetim anlayışı olarak benimsenmelidir.
- Karar alma süreçlerinin açık ve tarafsız yürütülmesi, toplumun devlete olan güvenini artırır ve demokratik meşruiyeti güçlendirir.

20.4. Gelecek Nesiller için Politika Önerileri

20.4.1. Nesiller Arası Adaletin Tesisi

- Türkiye'nin uzun vadeli politikalarında gelecek kuşakların hakları gözetilecek, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel koruma temel öncelikler arasında yer alacaktır.
- Bugünün refahı kadar yarının yaşam kalitesi de hesaba katılarak, kaynakların tükenmesini ve doğal çevrenin tahribini önleyen politikalar uygulanacaktır.

20.4.2. Eğitim ve Bilgi Toplumuna Yatırım

- Gelecek nesillerin çağın gereklerine uygun yetişebilmesi için kapsayıcı, dijitalleşmiş ve özgürleştirici bir eğitim sistemi oluşturulacaktır.
- Bilimsel düşünceye dayalı, eleştirel aklı teşvik eden ve hayat boyu öğrenme kültürünü benimseten politikalar önceliklendirilecektir.

20.4.3. İklim Kriziyle Mücadele ve Yeşil Gelecek

- Türkiye, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir doğa bırakmak için karbon ayak izini azaltacak, yeşil enerji yatırımlarını artıracak ve çevresel sürdürülebilirliği esas alan politikalar yürütecektir.
- Sıfır atık, döngüsel ekonomi ve doğa dostu şehircilik politikalarıyla geleceğin yaşam alanları bugünden şekillendirilecektir.

20.4.4. Teknoloji, Bilim ve Ar-Ge Yatırımları

- Gelecek nesillerin küresel rekabet gücünü artırmak amacıyla; yerli ve milli teknoloji üretimi, yapay zekâ, uzay araştırmaları ve dijitalleşme alanlarına stratejik yatırımlar yapılacaktır.

- Çocuklara ve gençlere yönelik bilimsel araştırma kültürü, erken yaşta teşvik edilecektir.

20.4.5. Kültürel Mirasın Korunması ve Aktarılması

- Tarihî, kültürel ve toplumsal değerler, gelecek nesillere doğruluk, şeffaflık ve evrensel değerlere saygı ilkeleriyle aktarılacaktır.
- Kimlik inşasında kültürel çeşitlilik, toplumsal diyalog ve ortak aidiyet vurgusu güçlendirilecektir.

20.4.6. Sosyal Refah ve Güvence Sisteminin Güçlendirilmesi

- Yaşlılık, hastalık, afetler veya ekonomik krizler gibi durumlara karşı her bireyin sosyal güvenlik ağıyla korunması, gelecek kuşaklar için istikrarlı bir toplumun temelidir.
- Gelecekteki belirsizliklere karşı esnek, kapsayıcı ve dirençli sosyal sistemler kurulacaktır.

20.4.7. Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü Kültürünün Yerleşmesi

- Gelecek nesillerin haklarını koruyan en güçlü yapı; katılımcı demokrasi, özgürlükçü bir anayasa ve bağımsız yargı sistemidir.
- Genç kuşakların demokratik sürece aktif katılımı, politik farkındalık ve sorumluluk bilinciyle desteklenecektir.